

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B 1,317,092

PROPERTY OF

*The
University of
Michigan
Libraries*

1817

ARTES SCIENTIA VERITAS

PAMĚTI

J A R O M Ě Ř E

NAD LABEM.

ARCHIVNÍ A STAVITEL
JOSEF TRNKA
V JAROMĚŘI.

1

Pohled na město.

PAMĚTI

KRÁLOVSKÉHO VĚNNÉHO MĚSTA

JAROMĚŘE

NAD LABEM.

SEBRAL A VYPRAVUJE

ANTONÍN KNAPP,

KNĚZ CÍRKEVNÍ.

NÁKLADEM KRÁLOVSKÉHO VĚNNÉHO MĚSTA JAROMĚŘE.

1887.

Di-
87.
520
287

OBSAH.

	Strana.
I. Jaroměř hrad	1
II. Založení města	5
III. Jaroměř město od r. 1307. do 1421.	8
IV. Kronika od r. 1421. do 1547.	21
V. Kronika od r. 1547. do 1618.	37
VI. Zřízení obecní, osoby úřední i jinak vynikající a rodové šlechtičtí v Jaroměři usedlí mezi l. 1547.—1618.	56
VII. Poměry církevní a školství od r. 1547.—1618.	64
VIII. Živnosti a řemesla	75
IX. Místní popis města od 16. do 18. století	81
X. Kronika od r. 1618. do 1670.	88
XI. 1. Stav města po válce třicetileté	109
2. O dluzích města v době války třicetileté	114
XII. Osoby úřední a jinak vynikající od r. 1618. do 1670.	126
XIII. Poměry církevní a školství od r. 1628. do 1670.	134
XIV. Zprávy o živnostech a řemeslech po r. 1620.	138
XV. Kronika od r. 1670. do 1780.	145
XVI. Osoby úřední a jinak vynikající v letech 1670.—1780.	168
XVII. Poměry církevní a školství od r. 1670. do 1780.	175
XVIII. Lékaři a lékárníci	180
XIX. Vesnice šosovní	182
XX. Letopis některých příběhů od r. 1780. do 1860.	189
Přídavek. Zprávy o jednotlivých domech v městě a některých dvo- rech a domech na předměstích od 16. do 18. století	199
Privilegia městská	232
Vysvětlení k vyobrazením	269
Rejstřík	271

STARÉ ÚŘEDNÍ KNIHY:

a) v obecním úřadě:

1. Kniha pamětí od r. 1595.—1663.
2. Manual rádní od r. 1651. 1651.—1655.
3. Kniha pamětí od r. 1670.
4. Liber memorabilium diversi coloris.
5. Kniha úřední od r. 1751.—1755.
6. Kniha zápisův červená od r. 1549.—1566.
7. Kniha červená pamětí a smluv od r. 1594.—1636.
8. Kniha nová zelená kšaftů od r. 1688.

b) v c. k. knihovním úřadě:

1. Knihy velké bílé purkrechtní od r. 1589.—1606.
2. Knihy nové purkrechtní od r. 1606.—1629.
3. Kniha purkrechtní červená od r. 1629.—1656.
4. Kniha zápisův modrá od r. 1654.—1664. a od r. 1693.—1736.
5. Kniha purkrechtní stříbrná od r. 1666.—1701.
6. Kniha purkrechtní zelená od r. 1702. a pokračování.
7. Kniha odevzdání od r. 1554.—1593.
8. Kniha odevzdání zelená od r. 1594.—1619.
9. Kniha nová zelená odevzdání od r. 1619.—1664.
10. Kniha odevzdání pomorančová od r. 1664.—1684.
11. Kniha odevzdání zelená od r. 1684.
12. Kniha stará smluvní žlutá od r. 1581.—1591.
13. Kniha smluv manželských od r. 1592.—1675.
14. Knihy městské závadní od r. 1618.—1774.
15. Kniha kšaftů od r. 1606.
16. Kniha kšaftův od r. 1626.
17. Knihy dluhův a kvitancí od r. 1648.
18. Registra sirotčí od r. 1554.

Jiné prameny, jichž při této práci užito, jsou na svém místě udány.

PŘEDMLUVA.

Nejvýmluvnější svědkové minulosti našich měst, staré úřední městské knihy, zachovaly se v Jaroměři teprv od polovice 16. století a to jen z části. Z těch, co záhubě ušly, chovají se nyní některé u městského úřadu, většina jich jest však v c. k. úřadě knihovním. Co do obsahu jsou to větším dílem knihy zápisné či purkrechtní — *libri contractuum* — obsahující kupní smlouvy na domy a pozemky při městě a šosovních vesnicích, jakož i roční splátky či purkrechtní peníze, které kupující prodávajícímu prve před rychtářem, později před radou městskou skládal. Zaplatil-li kupující kupní cenu hned zúplna, bývaly koupě takové zapsány do kněh řečených «knihy odevzdání». Kromě toho zachovaly se některé knihy kšaftů, smluv přátelských, zadání manželských a jiné, jak vedle v seznamu jsou uvedeny.

Knihy zvané pamětní zachovaly se tři a sice: 1. «Knihy paměti», založené r. 1595. od Severina Loštického z Libánu, písaře rádního, do nichž zapisovaly se ponejvíce zprávy o různých vydáních obecních, o berních a výpůjčkách. Kniha ta jest cenným pramenem pro místní dějiny a jde až do r. 1663. 2. «Kniha pamětní», kterou r. 1670. s velkou pilností začal vésti syndikus městský Jiří Světlík, avšak od nástupcův svých v tom nebyl následován. 3. *Liber memorabilium diversi coloris* — kniha paměti rozličné barvy, kterou kolem r. 1775. založil Jan Maria Viktora, poštministr a potomní cís. rychtář, a do které, jak praví, «z jisté velmi staré písemnosti» opsal privilegia městská a různé drobné zprávy.

Naproti tomu pohřešují se zde až na velmi nepatrné zbytky knihy jiného druhu, které tam, kde se zachovaly, poskytují hojnou látku zejména dějinám kulturním, totiž: zápisy výsledků a nálezů soudních, protokoly o schůzích a jednáních rady městské, registra purkmistrův a rychtářův, účty obecní, kopíáře listův a podobné. Mnohé vzácné archivní listiny přišly na zmar nepochybně teprv při zavádění nových úřadů r. 1850., neboť dle svědectví pamětníků tehdejších celé haldy spisů z radnice byly roz-nášeny a kupcům prodávány.

Že pisatel těchto řádků podjal se úkolu, jak z pozůstalých pramenů místních tak i jinde sbírat látku ku spisu, který se tuto čteným čtenářům podává, stalo se takto: Za svého víceletého kaplanování v Jaroměři byl jsem r. 1872. požádán od jednoho přítele svého, bych mu z knéh městských vypsal zprávy o rodině Cikánův z Čermné, někdy v Jaroměři usdlé. Tím dána mi příležitost poznati staré úřední knihy, i začal jsem obírat se jimi v prázdných chvílích s velikou zálibou, nemaje při tom na onen čas jiného záměru, leč vlastní poučení.

R. 1875. měl jsem k vyzvání výboru občanské besedy veřejnou přednášku o minulosti Jaroměře, čímž probuzen byl v širších kruzích měšťanských živější zájem pro místní dějiny. I byl jsem potom a v letech následujících opětně od jednotlivých pánův měšťanův, jmenovitě od vele-zasloužilého purkmistra pana Antonína Vodáka vybízen, bych paměti městské sebral a k tisku upravil. Tu jsem teprv jal se práci té věnovati více pile a sestavovati především starou topografií města, což, jak znalci dovedou oceniti, vyžaduje mnoho času a trpělivosti. Odchodem mým z Jaroměře, jakož i pro jiné nahodilé překážky protáhlo se dokončení spisu toho do r. 1884.

Zabýváje se tou prací snažil jsem se sebrati co možná nejvíce látky a zpracovati ji jasně a přehledně. Zvláště šlo mi o to, bych z pozůstalých pramenů domácích vyčerpál a ve spisu tomto umístil vše, co by netoliko pro dějiny místní, ale tu i tam pro některou stránku dějepisu vlasteneckého, na př. pro genealogii šlechty neb jiným způsobem sebe menší důležitost míti mohlo.

Do oboru pouhých domnенок, jako u př. kdo založil šosovní vesnice zdejší, a podobných otázek jsem se nepouštěl.

Na četných místech zdálo se mi býti vhodnějším, bych nechal mluvíti pramen sám, nežli abych jej pouze citoval a vypravoval věc slovy vlastními. Mám za to, že mnohdy již sám způsob, jakým starý kronikář neb písař zprávu svou zaznamenal, poskytuje pozornému čtenáři zajímavé a vítané světlo ku poznání ducha a rázu dotčené minulé doby.

Z pánův, kteří mi při práci této nějakou pomůckou přispěli, sluší na předním místě zmíniti zesnulého c. k. okresního soudce pana Jana Čistického, rodáka Novobydžovského, jenž mi vypisování z kněh úředních co nejvíce usnadňoval a kromě toho větší počet starých listin a výpisů z desk zemských z pozůstalosti Wagnerovské daroval.

Mimo to přispěli mi sdělením některých listin neb výpisků: pan Hynek Polický, klempíř, zesnulý pan František Kriegler, kupec, pan Karel Nykendaj, vinárník, pan Frant. Lad. Popelka, okresní tajemník, p. V. Pádr, duchodní, pan Václav Zauzal, kupec a jiní.

Konečně budtež vzdány povinné díky celému slavnému zastupitelstvu městskému, že vydání spisu tohoto nákladem obce a v úpravě tak skvostné jednohlasně povolilo. Zdař Bůh!

V Moravanech u Pardubic, dne 15. března 1887.

Antonín Knapp,
farář.

P A M Ě T I .

Jaroměř hrad.

I.

starých Čechách až do konce dvanáctého století nebylo měst v nynějším smyslu toho slova; byly pouze dědiny a hrady. Národ od starodávna rozvětven byl ve kmeny a kmenové v rody. Jednotliví rodové, obývající v dědinách v nedílnosti půdy, kterou zdělávali, volili sobě vladyku, jenž společné jmění spravoval a čeho třeba bylo nařizoval. Každý kmen měl nad sebou dědičného vojvodu, a vojvoda hlavního kmene, totiž Čechů, usedlých ve středu země, byl nejvyšším vojvodou neb knězem či knížetem celého národa.

Dědiny v jistém území rozložené, v nichž se jeden kmen usadil, jakož i hrad, který sobě za středisko a útočiště společně zbudovaly, nazývány župou. Kmen, který se rozmnožil u větší počet, býval rozdělen na více krajín čili žup, nad nimiž knížata neb vojvodové dosazovali župany co své úředníky.

Někteří vojvodové panovali nad více kmeny a vládouce tudíž velikou mocí, vymykali se časem z poslušnosti knížete zemského. Tak

mocnými byli as od polovice 9. století vojvodové Zličtí, kteří měli hlavní sídlo své v Libici při vtoku Cidliny do Labe; jim patřila celá východní část Čech, skoro třetina země. Známo jest, že Radslav, vojvoda Zlický či Kourimský, vedl válku s knížetem sv. Václavem; pokořiv se mu však, podržel panství své. Potomek nebo snad syn jeho byl Slavník, otec sv. Vojtěcha. Kronikář Kosmas vypisuje meze panství Slavníkova praví, že na východ patřil k němu hrad Litomyšl, na sever proti Polsku hrad Kladsko. Patřila tudíž i župa Hradecká, ku které náležela krajina Jaroměřská, k panství Slavníkovu. Vojvoda Slavník zemřel r. 981., a vlády rozsáhlého

dědictví ujali se jeho synové. Nikoli však na dlouho; nastaly spory mezi nimi a knížetem Boleslavem II.; r. 996. dal Boleslav uderiti na hrad jejich Libici, kde přebývali čtyři bratři sv. Vojtěcha: Spytimír, Pobraslav, Pořej a Čáslav; hrad vzat byl útokem, a bratři Slavníkovici s ženami i s dětmi od osobních nepřátel svých Vršovců, kteří při výpravě té hlavní úkol měli, úkladně jsou povražděni.

Boleslav II. ujal župy Slavníkovy pod svou knížecí moc; tu teprv knížata z rodu Přemyslova dosáhli úplného panství nade všemi kmeny českými. Vojvod dědičných kromě knížat samých od té doby v zemi nebylo. Země dělila se odtud jen na župy, spravované s hradů knížecími úředníky.

Jest pravděpodobno, že Boleslav II. hned po vyhubení Slavníkovců v krajinách někdejšího panství jejich vykázal úděly synům svým, jak to v rodu Přemyslovců bývalo obyčejem; když r. 999. zemřel, zůstali po něm synové: Boleslav příjím Ryšavý, jenž nastoupil panování, pak Jaromír a Oldřich. Jména obou těchto údelných knížat nesou dva hradové v někdejší území Slavníkově, totiž Jaromír a Oldřiš. O Oldřichovi známo jest, že měl v mladších letech svých za příbytek a prvotní údel svůj hrad Oldřiš (u Předhradí blíže Poděbrad); ohledně Jaromíra nemáme sice důkazův listinných, ale jest téměř jisto, že jemu dostalo se za údel Hradecka, a že někdejší hrad a nynější město Jaroměř po něm má své jméno.¹⁾ Kronika Dalimilova přičítá také skutečně vystavění hradu Jaroměřského Jaromírovi; místo dotýčené zní:

Když Jaromír Hradecko držíše,
jedno městišče sě mu ljubiše;
na tom miestě dvór postavi,
jmie Jaroměř mu ostavi.²⁾

Kronikář náš myslí tím však Jaromíra jiného, který žil as o půl století později nežli bratr Oldřichův; míní totiž Jaromíra, potomního biskupa, syna Břetislava I. Avšak slavný dějepisec prof. Tomek dokazuje na základě současného Kosmy, že Jaromír tento pozdější nikdy žádného údelu neměl, tedy také ne Hradecka. Vystavěl-li tedy, jak kronikář sám dosvědčuje, dvůr či hrad Jaroměřský onen Jaromír, který »Hradecko držíše,« nemohl to býti nikdo jiný, nežli Jaromír, starší syn Boleslava II.

Zakládá-li se domněnka tato na pravdě, tedy byl vystavěn někdejší hrad Jaroměřský mezi léty 996. a 1003., kteréhožto posledně jmeno-

1. Srovnej: Tomka děje kr. čes. str. 32. a téhož: O rozdělení Čech na župy. Čas. mus. r. 1857. a j. Jaromír, pak prodlouženě Jaroměř jest původně přílovné jméno povstale změkčením poslední hlásky, jako Oldřiš od Oldřich, Chotěboř od Chotěbor a nescíslní jiní, a znamená tolik jako: Jaromírovův hrad; proto říkalo se ještě v 15. století: ten Jaroměř, nikoli ta Jaroměř, jako Mladý Boleslav a pod. V listinách latin. z 14. stol. a u Němců zní jméno to: Jarmir, Jernur, Jerimer nebo Jermer.

2. Kron. Dal., vydání Hankovo str. 100.

vaného roku po vypuzení Boleslava III. stal se Jaromír panujícím knížetem a po krátké přestávce zůstal jím do r. 1012., kdy byl od bratra svého Oldřicha svržen a držen pak u vězení na hrádku Lysé. R. 1034. byl nešťastný kníže ten zraku zbaven a r. 1038. z návodu Vršovce Kochana zavražděn.

Někdejší hrad zaujímal se všemi budovami svými prostoru nynějšího vnitřního města, máje jediný vchod se strany Náchodské. Kde se nyní rozprostírá předměstí sv. Jakubské, bývalo toho času podhradí; tam měli příbytky své řemeslníci a obchodníci; tam byl již v té době nevelký kostel sv. Jakuba se hřbitovem. Poloha místní byla k vystavění hradu nanejvýš přízniva; mírná vyvýšenina, utvořená v nížině Labské skálou opukovou, kolem níž řeka téměř pravým úhlem se otáčí a nedaleko mohutný proud Úpy do sebe přijímá, byla místem již od přírody na polo opevněným, jak si toho staří Čechové k budování hradů přáli. Ne bez příčiny praví zajisté kronika Dalimilova, že místo to se Jaromírovi líbilo.

Kromě výhodné polohy místní nutily nepochybně i okolnosti časové údělného knížete k vystavění nového hradu v této části župy Hradecké; bylať to župa jedna z nejrozsáhlejších a zaujímajíc úrodnou krajinu polabskou, která od Jaroměře, kde Labe směrem k jihu se obrací, až k Pardubicům zlatým prutem se nazývá, zajisté již v tehdejší době velmi lidnatá. Možno mysliti, že jediný do té doby župní hrad v staroslavném Chlumu Dobroslovově (Hradci) všem zájmům správy veřejné a potřebám množícího se obyvatelstva více nepostačoval; nebyla s novým hradem utvořena též nová župa, jak se toho jinde příklady nacházejí, však bez pochyby alespoň některé úřady knížecí přeneseny byly z Hradce do nového hradu Jaroměře. Mimo to byl nový hrad, stojící na pomezí župy u vchodu do lesa pomezního, jakýmsi hradem strážním k lepší obraně hranice zemské v případě vpádu nepřátelského. Les pomezní sahal tehdy ještě daleko dovnitř země, a velká část sousedních okresů Novoměstského a Náchodského tou dobou ještě pokryta byla lesem.¹⁾ Také někdejší lovčí hrádek Chvojno, nynější Dvůr Králové v století 12. byl ještě ve hvozdě pomezním. —

Z r. 1126. máme zprávu o hradě Jaroměři, že t. l. kníže Soběslav I., slavný vítěz nad německým císařem Lotharem, bažitele po trůnu českém Břetislava, syna Břetislava II., z hradu Donína, kde jej byl po tři měsíce držel u vězení, kázal převézt do hradu Jaroměřského a odtud r. 1128. na Děčín.²⁾

Jiných zpráv z tohoto jakož i celého následujícího století bohužel o Jaroměři nemáme. Nebude však od místa sdělit tuto, co někteří starší

1. Nové Město nad Methují založeno bylo teprv r. 1501.

2. Bracislaus in arce Jaromir retrusus est. Cont. Cosmae str. 287.

historikové čeští o původu Jaroměře vypravují. Tak u Balbina¹⁾ čteme: »Potom (r. 1004.) Jaromír kníže město dle jména svého Jaroměr založil, připojiv k němu klášter dle řehole sv. Benedikta; obě stavěl Timotheus Lombardus.« V Beckovského kronice české se praví: »Dřív než Jaromír zraku svého zbaven byl, v kraji Hradeckém 14 mil od Prahy založil město, které od svého jména Jaromír nazval; kdež také postavil klášter slavný, uveda do něho řeholníky sv. Benedikta. Jaroměr, město i klášter stavěl s pomocníky svými nějaký Timotheus Lombardus, též také i město Trutnov vystavěl a v něm taký rynek vyměřil, který v své okoličnosti 2050 sáhů obsahoval.«

Bienenberg²⁾ praví, že má město jméno své od knížete Jaromíra, jenž panoval mezi léty 1004. a 1012., který je prý nezaložil na nynějším místě, nýbrž asi míli jihozápadně odtud na vrchu Chlumku u vsi Habřiny, tam kde stojí kostel sv. Václava, v místě nynějšího města prý vystavěl pouze hrad.

Rohn v díle: *Antiquitates ecclesiarum* z r. 1777. praví: »České kníže Jaromír r. 1006. založil město dle svého jména Jaromír nazvané a spolu v něm klášter sv. Beneše, oboje od slavného Timothea Lombarda stavěné.«

Sommer (*Topografie von Böhmen*, 4. díl, str. 70.) uvádí výrok Bienenbergův a praví, že hrad, jak tak zvané Karlovské paměti, totiž z rozličných rukopisů sestavené paměti Jaroměře z r. 1732. vypravují, s vedlejšími staveními a dvory zaujímal prostoru nynějšího vnitřního města. Později prý snad obyvatelé původního města od vrchu Chlumku taktéž sem se přestěhovali, aby pod ochranou knížecího hradu více bezpečnosti požívali. Nové toto osazení stalo prý se tam, kde jest nyní předměstí Jakubské, a teprv po zboření hradu a kláštera Augustiniánského od Husitův že prý povstalo nynější vnitřní město.

Co u výročíh těch řečeno jest o klášteře sv. Benedikta jakož i o domnělém založení města na vrchu Chlumku, to vše dle nejnovějších bádání nezakládá se na pravdě. Pamětihodno jest však, že všichni jmenovaní historikové založení Jaroměře, rozuměj někdejšího hradu, přičítají Jaromírovi, synu Boleslava II.³⁾

1. *Epitom. rer. boh.* str. 155.: Postea (1004.) Jaromirus princeps urbem de suo nomine Jaromiriam condidit, addito insuper coenobio, quod itidem ex legibus s. Benedi. ti viveret; utrunque (urbem et coenobium) architectatus est Timotheus Lombardus. Ita historia manuscripta Trutnoviensis. O něm níže praví tentýž dějepisec (str. 209.): Anno 1089. Jaromirus Jaromirii conditor Pragensis et Olomucensis episcopus moritur!

2. *Versuch über einige Alterthümer des Königgrätzer Kreises*, str. 63.

3. Že v době ještě starší bývala zde osada, tomu nasvědčují popelnice v okrsku města za časté nalezené, poslední r. 1877. a opět 1879. na dvoře domu čís. 80. Jk. př.; ohledně doby z které pocházejí, úsudky archaeologův se různí.

Založení města.

II.

a poměrů příznivějších již záhy v středověku vyvinul se v sousedním Německu a jiných zemích západní Evropy stav městský, kdežto v Čechách k zakládání měst s obyvatelstvem svobodným, hlavně řemesly, průmyslem a obchodem se živícím, došlo teprve ve století 13tém za králův: Přemysla Otakara I. (1197.—1230.) Václava I. (1230.—1253.) a zvláště Přemysla Otakara II. (1253.—1278.) Králové tito k zakládání měst volali do země obyvatele stavu městského z Německa a z Nizozemí, vykazující jim příhodná k tomu místa. Ze starodávných župních sídel připomínají se co města novým německým způsobem zřízená již za Přemysla Otakara I. Hradec nad Labem, za Václava I. Litoměřice, Žatec a Klatovy; za Přemysla Otakara II. Plzeň, Mělník a jiná; za něho vedle starého župního hradu vystavěno město Chrudim a zcela nově založena buď v místech prázdných, buď kde dotud pouhé vsi byly, města: Budějovice, Kolín a Mýto, také ovšem i přemnohá jiná, o nichž zpráv se nezachovalo.

Vysazování měst dalo se tímto způsobem: král smluvil se s vysazovatelem (*locator, advocatus*, z čehož *vogt, fojt*), aby místo k založení města příhodné vyměřil, náměstí, ulice a staveniště domů vytyčil, pozemky kolem města v rovné díly rozdělil a z ciziny lidi přivedl, kteří by si staveniště domův a díly rolí zakoupiti mohli. Jestliže na místě, kde město mělo býti založeno, již lidé domácí přebývali, byli odtud vyhnáni a musili se jinde usaditi.

Kolem města vystavěna zeď 20 loket zvýší, při níž vykopán příkop hluboký, 20 loket široký i s druhé strany zdí obehnaný. Ve zdi byly dle potřeby věže neb bašty pro lepší hájení města; před branami zdvihnuté mosty.

Toliko místo zdmi ohrazené, ležící větším dílem na návrší, bývalo městem nazýváno; stavení před zdmi nebo pode zdmi města slula předměstím nebo podměstím. Domy bývaly úzké, majíce v předu podloubí nebo podsíní pro krámy a jiné potřeby; domů radních (radnic) za času Přemysla Otakara II. ještě nebylo. Na náměstí bývaly kotce nebo krámy, kde se prodávalo zboží rozličné.

Polnosti v okolí města vyměřeny byly novým měšťanům na lány po 60 nebo více korcích výsevu, za něž zaplatil osadník jistou summu, obyčejně 10 hřiven¹⁾ za lán hned, a po uplynutí let svobodných platil on i jini po něm držitelé usedlosti té dvakráte do roka dle smlouvy a výsady stálý plat čili úrok do komory královské.²⁾ Plat ten slul též šos a grundy tudíž šosovní, tolik co pozemky pod právo městské přísluší.

Více nežli rolnictvím zabývali se však měšťané řemesly a živnostmi všelikými; o výdělek i odbyt králové sami se starali nařizující, aby v míli kolem města nikdo žádných řemesel neprovozoval, čeho potřebuje, aby jenom v městě kupoval a co má na prodej, aby v čas trhu jinam nevozil nežli do nejbližšího města. To nazýváno právo míle čili hájemství.

Město takto nově založené nepodléhalo ani úřadu ani soudu župnímu, nýbrž podřízeno bylo přímo podkomořímu královskému na místě krále a dostalo tudíž název: město královské.

Konšelé čili přísežní obecní dosazováni bývali od podkomořího dle návrhu měšťanstva samého; oni spravovali všechny záležitosti obce městské, majíce za vrchního svého purkmistra jednoho ze sebe, tak totiž, že se strídali jeden po druhém v úřadě purkmistrovském každé čtyry neděle; ve větších věcech radili se se staršími z obce, někdy svolali celou či velikou obec.

Moc soudní, pokud nebyla vyhrazena samému králi, vykonával v každém městě rychtář s přísežnými z obce čili konšely.

Právo rychetní či rychtu s rozličnými s ní spojenými požitky dával král za časté vysazovateli či zakladateli města v odměnu za jeho práci dědičně, obyčejněji však bývala ročně pronajímána za určitý odvod peněz do komory královské. Rychtář bral pro sebe část z pokut a platů za soudní výkony, ostatní šlo do komory královské.

V konání spravedlnosti nespravovali se soudové v městech starodávným právem v Čechách obvyklým, nýbrž cizím právem německým, které měšťané němečtí znali ze svých předešlých vlastí. Ve věcech pochopných otazovala se menší města větších, co by za právo bylo.

1. Z 1 hřivny stříbra razilo se za Václava II. 60 grošů čili asi 20 zl. nynějších peněz.

2. Takového zakupování pozemků ve svobodné a dědičné držení se závazkem k ročním platům dle práva Německého neb purkrechtního bylo ještě tehdyž v Čechách něco nového; v dědinách staršího původu neměl jednotlivý kmet či rolník svého dědičného kusu země, nýbrž dle způsobu slovanského celí rodové užívali společných nív nedílně.

Mezi městy královskými takto zřízenými vyskytuje se na počátku 14. století též Jaroměř.

Dobu, kdy z bývalého hradu Jaromiře stalo se město královské, nepochybně nikdy nebude možno určitě udati; snad se tak stalo za Přemysla Otakara II. Hrad vysazen byl osadníkům z Němec povolaným, kteří v prostranství jeho, v mezích nynějšího náměstí, vystavěli domy své s kostelem sv. Mikuláše. Z někdejšího podhradí stalo se podměstí nazývané Náchodské neb sv. Jakubské; na straně opačné zřízen jest most přes Labe, za kterýmž povstala nová část města, řečená předměstí za mostem neb dolejší, od století 16. předměstí Pražské. Na obou předměstích jakož i na návrší jihozápadně od města, Klouzkov zvaném, povstaly četné dvory a stavení hospodářská, pro která v městě samém prostory nebylo.

K opevnění města sloužila, vedle řeky Labe se strany jedné a ramene Labského vedeného se strany druhé, zeď městská, opatřená četnými baštami, které prostíraly se kolem celého města vnitřního a obojí tak zvané varty, přední i zadní až k mostu při nynějším čísle 52. Jakubského předměstí. Vedle řečeného ramene Labského na severozápadní straně města až k dotčenému byly krom toho vysoké valy.¹⁾

Patřila zajisté Jaroměř přirozenou polohou i umělým opevněním mezi nejlépe hrazená města v Čechách.

Za svobody a výsady, jakých se novým měšťanům dostalo, platili do komory královské ročně 40 kop grošů Pražských ve dvou lhůtách: o sv. Jiří a sv. Havlu. V ohledu soudním šlo odvolání od práva města Jaroměře k radě Starého města Pražského.

Ve znaku má město lva stříbrného, vzprímeného, dvouocasého, jenž v pravo hledě je korunou trnovou barvy zlaté ověněn, vše v poli červeném.

---

1. Viz níže: místní popis města.

Jaroměř město.

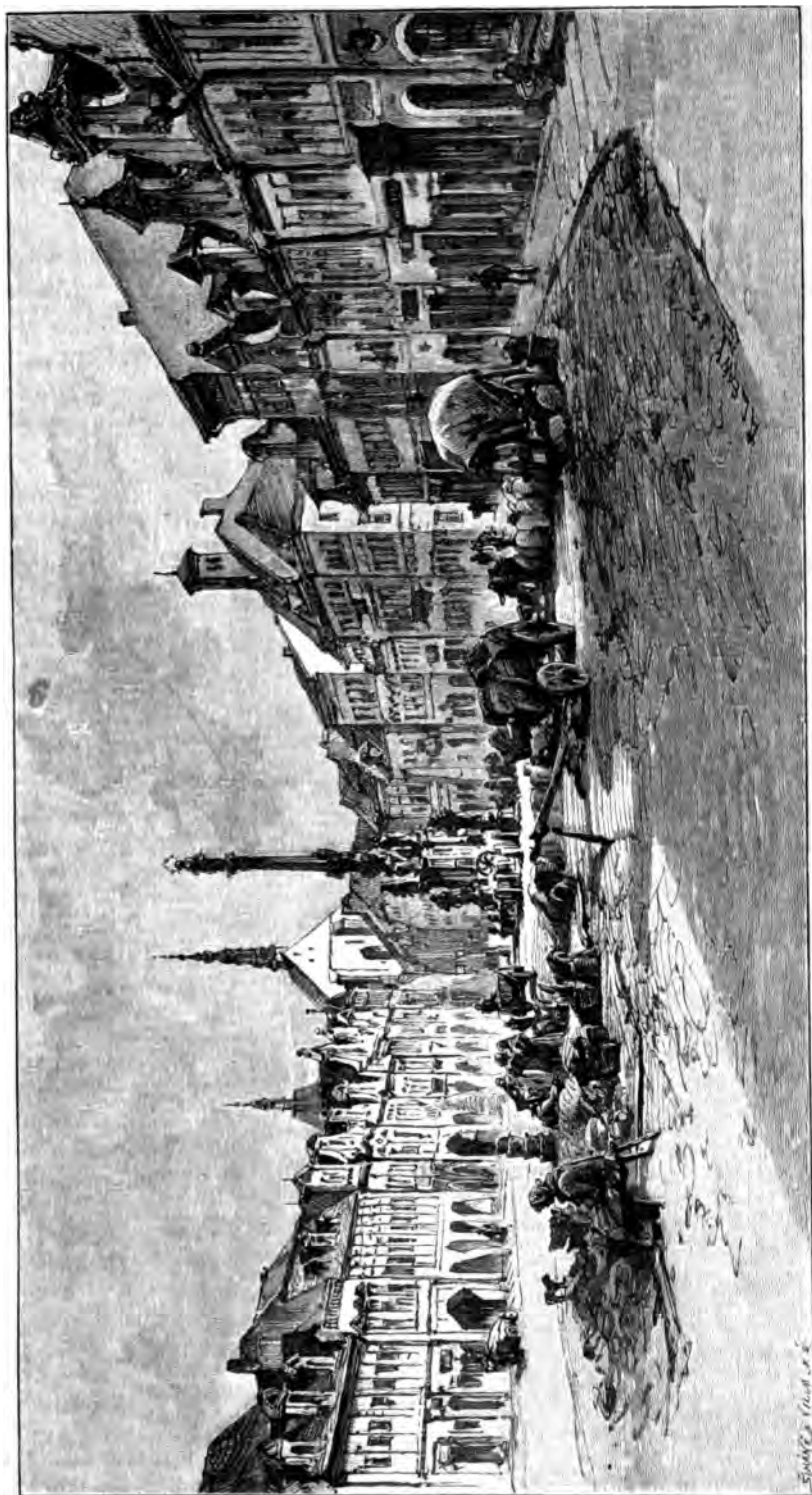
III.

Od roku 1307. do roku 1421.

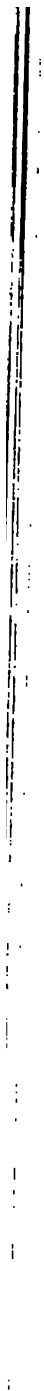

byl zavražděn, vyhynul po meči v Čechách panující starodávňý rod Přemyslovcův. Zvolen pak za krále Rudolf Rakouský a pojal za manželku Alžbětu, vdovu po králi Václavovi II. Rudolf zemřel však již r. 1307. odporučiv choťi své k prvnímu vdovskému věnu jejímu ještě druhých 20.000 kop stříbra, a v zástavu za summu tu vykázány jí roční užitky z měst: Hradce, Mýta Vysokého, Jaroměře a Poličky. Tu jmenuje se Jaroměř poprvé již co město.

Po smrti Rudolfově měl nastoupiti na trůn český bratr jeho Fridrich, druhý syn vévody Albrechta Rakouského; však panstvo české zvolilo za krále Jindřicha Korutanského. Albrecht zdvihl válku proti němu a vložil na zimu vojsko své nejvíce ve Švábích sebrané do měst, v jichž držení byla Alžběta, vdova po Rudolfovi. Jako v jiných městech té doby, tak i v Jaroměři vládli konšelé a měšťané němečtí, kteří rádi drželi s králem německým, přijali tedy ochotně posádky Švábské, které pak provozovaly loupežné výpady do okolních krajin. Na jaře r. 1308., když vévoda Albrecht zavražděn byl ve Švýcarských, upuštěno jest od dalšího válčení.

N á m ě s t í.

Však král Jindřich Korutanský, jsa k panování nad Čechy nedostatečný brzo zbaven trůnu, a povolán naň r. 1310. Jan, čtrnáctiletý syn krále německého Jindřicha VII. z rodu hrabat Lucemburských, jenž zasnoubil se s Eliškou Přemyslovnou.

Králová vdova Alžběta, která vyvolila Hradec za sídlo své, žila v nevoli s panující královnou Eliškou a když r. 1315. na radu milostníka svého Jindřicha z Lipé provdala dceru svou Anežku za Jindřicha vévodu Javorského ve Slezsku beze všeho tázání se krále a královny a upsala jí za věno Hradec Králové, dal král Jan Jindřicha z Lipé z nenadání zajmouti a uvězniti na hradě Týřově. Z toho povstala krvavá válka domácí; četné příbuzenstvo páně Jindřichovo povstalo proti králi, a Alžběta povolala do měst svých vojsko ze Slezska, sama uchýlivši se do Brna. Však města: Jaroměř, Mýto Vysoké a Polička dobrovolně přistoupila ku straně králově. R. 1316. stalo se mezi stranami narovnání; králová Alžběta zůstala, jak se podobá, do své smrti v Brně, a města, jež za věno držela, ujal král Jan jako koruně připadlí. Města: Jaroměř, Dvůr Králové a Trutnov odevzdal brzo na to opět za věno Markétě, dceři Václava II., provdané za Boleslava z Lehnice; ¹⁾ když tato r. 1322. zemřela, připadla dotčená města opět koruně. Pravděpodobno, že král Jan, který ustavičně peněz potřeboval, brzo zase někomu Jaromeř v zástavu dal; však z doby panování jeho nedostává se o městě zdejších téměř žádných zpráv.

Král Jan padl v bitvě u Kreščak ve Francii r. 1346., a po něm nastoupil vládu slavný syn jeho Karel IV., byv již prve od více let spoluvladařem otcovým.

Za požehnaného panování Karla IV. otce vlasti založil šlechtný první arcibiskup Pražský, Arnošt z Pardubic v Jaroměři klášter kanovníků řeholních sv. Augustina. Balbin klade založení to asi do r. 1356., Frind (Kirchengeschichte II. 320.) k r. 1349. ²⁾

1. Bienenberg, Geschichte der Stadt Königgrätz, str. 99.

2. Že toto udání důvodnější jest, o tom viz článek Ferd. Tadrý v »Památkách« díl XI. seš. 8., str. 379. a násl. Tamtéž list arcib. Arnošta dle rukopisu univ. knihovny pražské XII. C. 17. bez datum, jenž zní:

Erectio monasterii in Jermer
pro canonicis regularibus s. Augustini.

In nomine domini Amen. Pastoralis officii cura nos ammonet, ut gregem nobis creditum cibo spiritualis alimoniae pascere et eundem a luporum insidiis custodire omni cautele studio debeamus, qui tunc efficacius adimplere possumus, si sacra religio in nostra dioecesi recipiat incrementum, ad cuius exemplum plebs discat vivere et eius doctrinis salutaribus imbuatur. Hinc est quod ordo canonicorum regularium ordinis beati Augustini, licet a paucis citra tempora in istis partibus sit plantatus, in spirituali tamen vita et observancia regulari exercuit tantum, quod dignum ducimus, quod sicut in multorum edificationis exemplum diffunditur et dilatatur vice merito sic etiam monasteriorum numero augeatur. Nos igitur Arnestus etc. ad perpetuam rei memoriam notum esse volumus tenore presentium inspectoribus universis, quod nos cupientes divinum ac religionis cultum in nostra dioecesi nostris temporibus adaugere parochialem ecclesiam in oppido regali Jermyr super Albeam, solitam usque ad hec tempora per seculares clericos gubernari, que alias per l'one memorie dominum Johannem immediatum predecessorem nostrum prepositure et capelle regie Omnium Sanctorum in castro Pragensi legitime incorporata extitit et unita, de ipsorum prepositi et capituli capelle regie consensu ut puta qui totum jus, quod eis in predicta ecclesia in Jermyr ac membris seu capellis suis spiritualiter ac tempora-

V zakládacím listu praví arcibiskup Arnošt, že řád řeholních kanovníků sv. Augustina, ač teprv nedávno do krajin zdejších zaveden jest, v životě duchovním a kázni řeholní tou měrou prospívá, takže za dobré uznává, aby řád ten, od něhož příklad vzdělení se rozlévá se a šíří, též co do počtu klášterů rozmnožen byl. Pročž že povyšuje farní kostel v městě královském Jaroměři nad Labem, který až do té doby od kněží světských spravován byl, v kostel konventuální kanovníkův řeholních sv. Augustina a odevzdává jej se vším příslušenstvím a všemi důchody ve vlastnictví týchž kanovníků, aby při něm duchovní správu vedli, probošta dle pravidel svého řádu sami sobě volili, jenž by od arcibiskupa potvrzen byl. Poněvadž ale předchůdce Arnoštův, biskup Jan z Dražic (od r. 1301. až 1343.), farní kostel Jaroměřský byl přivtělil ku proboštví kaple Všechn Svatých na hradě Pražském, tak že probošt požíval část požitků ke kostelu tomu patřících a dosazoval k němu kněze světské, žádal tedy dříve arcibiskup probošta a kapitolu Všechn Svatých za postoupení dotčeného kostela, což tito učinili a sice za náhradu 24 kop grošů Pražských ročního důchodu, které by jim nově založený klášter na některém vhodném zboží zaopatřil, a pokud by se tak nestalo, summu tu konvent sám ročně vyplácel. Také dal k tomu svolení své Karel IV., král římský.¹⁾

Z jiného listu Arnoštova²⁾ vysvítá, že ku zřízení budovy nově založeného kláštera v Jaroměři zavedena byla sbírka dobrovolných příspěvků, kterou arcibiskup k účelu tomu (a vedle toho k obnovení kostela sv. Štěpána v Litoměřicích) po celých Čechách rozpísal.

Má se za to, že první kanovníci kláštera Jaroměřského přišli z Roudnice, kde byl první klášter toho řádu v Čechách založen r. 1333.

liter competebat et ex nomine jus patronatus ipsius ecclesie in nos unanimiter transfuderunt, ut eandem ecclesiam possemus libere de personis regularibus ordinare et nichilominus Serenissimí principis et domini nostri domini Karoli Romanorum regis semper augusti et Bohemie regis interveniente consensu et eciam capituli nostri, ad honorem dei omnipotentis et beate Marie semper virginis matris sue totiusque milicie triumphantis ecclesie predictam ecclesiam in Jermyr ab omni jure, subjectione et onere, quibus preposito et capitulo predicto capelle Omnium sanctorum fuerat obnoxia, ipsam in conventualem canonicorum regularium ordinis s. Augustini erigimus et eciam sublimamus et ipsam ecclesiam in Jermyr una cum omnibus membris et capellis suis et universis suis redditibus et proventibus, in quibuscunque rebus consistent, in ipsorum canonicorum regularium jus et proprietatem transferimus et ea ipsis conferimus modo quo possumus meliori, decernentes, quod de cetero perpetuis futuris temporibus eadem ecclesia per . . . prepositum canonicorum regularium gubernetur et conventus eiusdem monasterii vel maior et sanior pars prepositum sibi eligat, quociens opus fuerit, secundum sui ordinis instituta, qui prepositus demum per . . . archiepiscopum Pragensem, qui pro tempore fuerit, confirmetur addicientes, quod prepositus, qui ibidem institutus fuerit et conventus pro prepositura omnium sanctorum predicta 24 sexagenas grossorum Pragensium perpetui census in aliquibus possessionibus aptis emere debeant in recompensam onerum, que ipse prepositus omnium Sanctorum et capitulum suum in predicta ecclesia in Jermyr et membris suis obtinebant, et antiquam huiusmodi redditus comparaverint singulis annis predictas 24 sexag. gross. ipsi prepositus et conventus in Jermyr predicto preposito omnium Sanctorum sub certis penis, ad quas se per suas literas obligabunt, solvere teneantur, juribus eciam et successorum nostrorum et archidiaconi in eodem monasterio Jermyrensi in omnibus semper salvis. In quorum etc . . .

1. Tedy dříve než byl korunován na císařství, což se stalo r. 1355.

2. Viz svrchu psaný článek Ferd. Tadrý. Místo dotčené zní: «Cupientes monasterium canonicorum regularium in Jermyr per nos de novo erectum in edificijs et alijs emendare, quibus proch dolor proprie non suppeditant facultates, universitatem vestram rogamus et in domino exhortamur atd. V listu tom se jmenuje ještě papež Kliment VI., který zemřel r. 1352.; tedy byl klášter založen před tím rokem.

od biskupa Jana z Dražic, dle jehož ustanovení měli býti klášterníci ti rodilí Čechové. Současně jako v Jaroměři neb o něco málo dříve (1349.) založil arcibiskup Arnošt klášter téhož řádu v Kladsku.

Farní kostel v Jaroměři, který takto kanovníkům řeholním ku správě byl odevzdán, jest nynější děkanský kostel sv. Mikuláše v městě. Dalo by se tudíž mysliti, že nově příšlí řeholníci vystavěli sobě klášter na blízku tohoto kostela, avšak nestalo se tak; buď že na blízku kostela a vůbec v městě samém nenacházeli dosti prostranného místa k vystavění větší budovy klášterní, nebo se stalo tak z příčiny jiné, nám neznámé. Řeholníci vystavěli sobě klášter a nový kostel Panny Marie vně zdi městských na předměstí za nynějším mostem Pražským při Labi, asi v místech nynějších domů čís. 22. a 23. a příslušných k nim zahrad.¹⁾

Řeholníci, jichž bývalo obyčejně csm kromě probošta, vedli odtud správu duchovní a konali služby Boží jak ve svém kostele klášterním, tak i v městském farním i hřbitovním kostele sv. Jakuba. Poněvadž konšelé a nejpřednější rodové městští byli národnosti německé, tedy bezpochyby v kostele sv. Mikuláše kázalo se v jich jazyku, v obou pak kostelích předměstských česky.

Klášter požíval přízně okolní šlechty a nabyt brzo značného jmění, však s panující stranou v městě mívával nejedny rozepře. Jeden z takových sporů, jehož příčiny podrobněji známy nejsou, r. 1366. zavedl příčinu k úkladné vraždě, spáchané na jednom z kněží konventu Jaroměřského. Jeden ze starších kronikářů českých²⁾ vypravuje událost tu takto: »Léta 1366. dva měšťané přednější v městě Jaroměři, majíce zádušní důchody pod svou správou, peníze ku témuž záduší kostela náležité sobě osobovali. Když pak od faráře³⁾ byli napomenuti, aby toho nečinili a co vzali navrátili, takové napomenutí za hřbet vloživše, od své zlé návyklosti upustiti nechtěli. Farář, nevěda sobě jiné rady, do Prahy se odebral a na ně púhon vzal, aby se před oficiálem arcibiskupovým postavili. Oficiál uslyšev žalobu, den ustanovil, kterého se mají před ním ti dva měšťané dostaviti. I jeli ti dva měšťané napřed do Prahy a na cestě dočekanše se faráře svého, jej v jednom lese úkladně zamordovali a daleko v lese pod jednou skálou zakopali. Přiřevše pak před oficiála, na svého faráře, že se k svému púhonu nedostaví, žalovali. Oficiál vyslal

1. Takto udává polohu někdejšího kláštera a kostela P. Marie ústní podání; v zápisnících a jiných knihách městských pocházejících ze 16. stol. nenachází se o klášteru a kostele tom nejmenší zmínky. V Sommerově topografii udává se: »na předměstí pražském při Labi, což se s ústním podáním srovnává. Někteří tvrdí, že někde od bývalého mlýna hubrykovského šla struha nynější ulici řečenou »na kameni«, takže klášter byl na ostrově mezi Labem a struhou tou, a že pak struha kamením byla zasypána a odtud prý název »na kameni.« To jest pravdě nepodobno. V zápisech z polovice 16. stol. mluví se o »sterce kamenné«, kterou zajisté klášterníci v blátivé té ulici dali vydlážditi od kostela P. Marie k mostu, a která zůstala i potom, když byl kostel sám fanatismu Táboritův padl za obět. Název »na kameni« od stezky té má svůj původ.

2. Beckovský, kronika čes., str. 576.

3. T. j. toho člena konventu, jemuž správa kostela sv. Mikuláše byla svěřena.

svého posla k témuž faráři, prikazující jemu, aby bez meškání do Prahy přijel; ale poslu oznámeno bylo, že již farář dávno do Prahy odjel. Což když posel oznámil, měšťané, ač ihned oficiálovi v podezření byli, však je přec od sebe domů propustil. Po několika pak dnech nějaký pastýř stádo pasa v lese, hrob a v něm mrtvé tělo téhož faráře, také všecken oděv jeho i peníze, kteréž vzal s sebou na útratu, nalezl. Ti, jenž k tomu nenadále přišli, jednosvorně mluvili, kdyby byl od loupežníků zabit, byli by mu peníze pobrali i oděv, ale musilť jest ho někdo známý pro jinou potřebu zamordovati. To když se oficiálu doneslo, vznesl to na arcibiskupa a tento na císaře Karla IV. Císař jsa tomu nevďčen, poslal rychle pro ty měšťany a do Prahy přivéstí rozkázal; kteří přišedše, když tázáni byli, zdalíž jsou smrti toho faráře vinni, tak dlouho zapírali, dokud skrze útrpné právo k vyznání nebyli přinuceni. Ačkoliv oni, aby mučení a na hrdle trestání nebyli, 5000 hríven dáti chtěli, ale císař Karel poručil je koňma po Praze smýkati a posléze hlavy jim stíti dal, statky pak jejich kostelu Jaroměřskému dáti rozkázal.»

Jest možno, že s krvavou touto událostí v nějaké souvislosti jest spor, o kterém z téhož času zpráva se zachovala a sice v záležitosti této: Měšťan Jaroměřský, pan Ondřej, založil v klášterním kostele P. Marie oltář sv. Máří Magdaleny, při kterém zvláštní kněz oltární ustanoven byl a ku kterému zakladatel nepochybně sám kněze praesentoval. Někdy r. 1366. zemřel kněz ten, jménem Litobor, a o právo jmenovati nástupce jeho, či o právo patronátní k témuž oltáři a důchodům s ním spojeným nastal spor mezi konventem kláštera s jedné a konšely Jaroměřskými a přátely pana Ondřeje, toho času již zemřelého, se strany druhé. Spor ten trval po delší dobu a také před oficiálem arcibiskupovým o tom jednáno bylo. Konečně obě strany 4. května 1367. učinily a arcibiskupovi ku potvrzení podaly smlouvu, dle které pro tentokrát nového oltářníka jmenovati měli konšelé a přátelé zakladatelovi, pro příště však oltář ten se všemi příjmy proboštu a konventu kláštera bez překážky náležeti měl. Arcibiskup Jan Očko z Vlašimi smlouvu tu potvrdil 12. května t. r., a potvrzen také téhož dne k oltáři jmenovanému kněz Bartoloměj.¹⁾

Ve smlouvě té zachovala se nám jména tehdejších konšelův a sice: Petr Perator, purkmistr, Joanes Pauli, Ulmannus Junther, Nikolaus Kruger, Friczco Qualisdorf, Joanes Cambuce (?), Zamszic, Cunczlinus Colbe, Tyto Byler, Kycze Sloer, Nicolaus Seydelmann, Joannes Mertlini. Přátelé zakladatele Ondřeje: Nicolaus Helvici a bratr jeho Pešlin. Proboštem kláštera byl toho času knez Petr. Dle jiné listiny z té doby nazýval se tehdejší rychtář Jaroměřský (advocatus) Ješek Holimar.²⁾

1. Lib. erect. Tom. I. 59. a lib. confirm. H, 4.

2. Lib. confirm. Tíngl. 68.

Po smrti probošta Petra r. 1371. zvolil konvent k důstojnosti té bratra Jakuba, člena svého, jež arcibiskup 9. září t. l. potvrdil.¹⁾ Tehdáž byli v klášteře Jaroměřském řeholníci tito: Henlinus, Johannes Pontensis, Joannes praedicator (kazatel), Nikolaus, Romanus, Litmanus, Adalbertus, Nicolaus Turnensis kněží, Mikuláš a Petr bratří laikové. Bratr Henlin měl důstojnost a jméno převora.

Nedlouho na to týž arcibiskup Jan urovnal opět spor, povstálý mezi proboštem a konventem, rychtářem i konšely, týkající se správce školního, kostelníka a pořádku služeb Božích při kostelích Jaroměřských listem vydaným 5. ledna 1374.²⁾ V důležitém listu tom praví arcibiskup: »Znamenajíce, že ze sporů povstává záští a tomu podobné, co jest na újmu spásy věčné, sporu (mezi jmenovanými) chtěje konec učiniti, ustanovujeme a nařizujeme jak následuje: Předně, že probošt a konšelé jmenovaní mají společně právo ustanoviti a sesaditi správce školy, zádušníka a kostelníka. Správce školy povinen bude každodenně jednu mši zpívati a nešpory, o dnech svátečních matutinum, začez mu probošt jednu kopu grošův Pražských ročně, totiž po 15 gr. o suchých dnech platiti má. Taktéž má správce školy každého pátku nešpory se žáky v kostele klášterním P. Marie zpívati a každé soboty mši, leč by svátek nebo čtvero suchých dnů neb čas postní tomu překážel, a za práci tu má mu probošt dvanáct měr žita každého roku dávat.

Ustanovujeme a nařizujeme, aby v dotčeném klášteře Panny Marie následující svátky, totiž: Početí, Zvěstování, Narození Panny Marie a oktáva svátku Nanebevzetí P. Marie, Řehoře mučeníka, Máří Magdaleny, sv. Augustina, posvěcení chrámu, Božího Tela, zjevení sv. Michaela, Obrácení sv. Pavla a Doroty panny slavnostně se zachovály.

Item ustanovujeme a nařizujeme, aby svrchupsaní probošt a konvent kláštera v Jaroměři povinni byli každodenně v kostele sv. Mikuláše dvě mše, totiž jednu zpívanou, druhou tichou sloužiti.

Item ustanovujeme a nařizujeme, aby o velkých svátcích a dnech nedělních, o všech ostatních větších slavnostech, v sobotu čtvera suchých dnův a po celý půst ve jmenovaném kostele sv. Mikuláše svrchupsané dvě mše, totiž jedna zpívaná, druhá tichá od probošta a konventu slouženy byly, vyjímaje slavnosti svrchupsané (u P. Marie) a svátky takové, o kterých velká mše podle obyčeje u sv. Jakuba se koná.

Item ustanovujeme a nařizujeme, aby každou neděli, v pondělí, ve středu a v pátek a o velkých svátcích neb když pohřeb se nahodí v kostele sv. Jakuba jedna mše se sloužila, jak od starodávna až doposud drženo a zachovááno bylo.

1. tamtéž str. 57.

2. Lib. erect. tom. I. 95.

Item ustanovujeme a nařizujeme, aby sukno, které na rakev se klade (příkrov)¹⁾, za souhlasu konšelů na příště proboštu a konventu náleželo.

Ustanovujeme také a nařizujeme, že zádušník nemá peníze kostelní půjčovati a na úrok dávat, než s vědomím probošta a konšelů svrchupsaných, leč by nepřesahovaly půl kopy grošův. Tentýž zádušník, kdykoli by od probošta a konšelů vyzván byl, má jim účty o jmění kostelním, jeho příjmech a vydáních vydati.

Item ustanovujeme a nařizujeme, že kostelník²⁾ povinen bude každodenně v kostele sv. Mikuláše panu proboštu a bratřím jeho k službám býti i v kostele P. Marie a sv. Jakuba, když toho třeba bude, pilně posluhovati, začez mu probošt šest měr žita každoročně dávatí má bez odporu.«

O kostele klášterním P. Marie praví Beckovský,³⁾ že byl s velkým nákladem vystaven; o klášteře pak, že jej co se bohatství dotýče, mimo klášter Opatovický málo který jiný převyšoval. »Mnozí rodové slavní od týchž kanovníků řeholních pohřeb v tom jich klášteře sobě vyžádali a protož také veliké odkazy jim činili.«

Zprávy o statcích, jakých klášter Jaroměřský během let nabyl, nacházíme tyto:

R. 1366. rytíř Tas z Risenburka s dvěma syny svými Benešem a Rubínem prodali klášteru a konventu kanovníků řeholních v Jaroměři dědictví své v Říkově.⁴⁾

R. 1362. koupil konvent od Pešíka z Brečovic (téhož erbu a rodu z Risenburka) les u vsi Kyje.⁵⁾

R. 1404. koupil klášter některé dvory a lány v Doubravici a Třebešově.⁶⁾

R. 1406. Jan jinak Ješek Ples, sedlák na Chotěticích, daroval proboštu a konventu kláštera Jaroměřského louku vedle řeky Labe pod mostem ode dvora Jezvin ku Hradci za ním ležící.⁷⁾

R. 1415. témuž klášteru v Jaroměři Rubín, syn po Tasovi z Risenburka prodal dědictví své v Dúbravici.⁸⁾ Tuto prodej potvrdila Luchar-dis, řečená Luchna, manželka někdy pana Rubína se svými syny Alešem a Benešem v přítomnosti pana Jana z Náchoda a z Dubé, pana Hynka z Wisenburka a Dubé a jiných.⁹⁾

1. «pannus, super funera positus, qui spolium nuncupatur.»

2. Býval spolu zvoníkem.

3. Kronika česká, str. 553.

4. Paprocký, O stavu panském, str. 358.

5. Tamtéž.

6. Lib. erect. IV, str. 9.

7. Lib. erect. VIII. p. 97. «Unum pratum, penes fluvium Albea sub ponte a villa Jezvin in Grez trans eundem jacens.»

8. Paprocký, O stavu panském, str. 358.

9. Tamtéž.

Téhož roku 1415. Pešek z Heřmanic a Tancberku, Hynek z Heřmanic, Ješek z Lochenic a Plesu prodali louku pod Plesem ležící, kteréž louky v užívání byl Petr Hejnec, a svědkem té prodeje Bavor z Neznášova, Jakubovi proboštu a konventu kláštera v Jaroměři za 80 kop gr. Praž.¹⁾

R. 1416. koupil probošt Jakub luka pod Žirčem za 55 kop gr. Praž.²⁾ od Bavora Rodovského z Neznášova.

Dva dvory, jeden v Třebešově a druhý v Doubravici probošt a konvent kláštera r. 1404. vysadili a rozdělili osadníkům pod purkrecht či roční činži; poněvadž pak z dvorů těch farářů Třebešovskému vycházel nemalý desátek, vykázány mu byly náhradou za to pozemky nějaké u Třebešova. Vyjednávání stran řečené náhrady vedl z nařízení konsistoře pražské Smislav farář Náchodský.³⁾

Václav IV., již co dítě na království České korunovaný, ještě za živobytí otce svého a ku zvláštnímu rozkazu jeho vydal Jaroměřským list dne 20. října 1372., jímž učinil jim milost, aby od té doby počínajíce vsichni měšťané obojího pohlaví všeliký statek svůj movitý i nemovitý bez překážky komukoliv dáti a odkázati mohli po své libosti dle práva a obyčeje téhož mesta. Pakli-by se přihodilo, že by který měšťan nezůstavil zákonných dědicův bez porizení zemřel, tehdy má veškeré zboží jeho v městě neb kdekoliv jinde se nacházející na nejbližší přátele jeho beze vší překážky připadnouti, jakož milost takovou císař Karel IV. již před tím Starému městu Pražskému byl učinil. Mělo však se vztahovati darování to jenom na ty měšťany, kteří všechny berně a poplatky platí a břemena města nesou.

List ten měl tehdáž nemalou důležitost; neboť před tím dědictví osob bez dědiců zemřelých náleželo co odúmrtí králi, a často povstávaly o to pře, je-li dědictví královo nebo jiné osoby soukromé. Tu teprv dána měšťanům plná moc s jménem svým nakládati svobodně.

V těch letech ještě za živobytí Karlova znamenati bylo jakési hnutí náboženské v lidu, zejména v Praze, kde horlivý a nadšený kazatel Milič z Kroměříže jak stavy světské tak i duchovenstvo, jehož kázeň toho času velmi byla poklesla, napomínal ku konání ctností křesťanských. Některá část duchovenstva přilnula k němu a povzbuzovala se též k vznešenějšímu pojetí a k pilnějšímu konání duchovního úřadu. K těm náležel také kněz Mikuláš, toho času farář Jaroměřský a kázal též ve smyslu jeho. Nepřátelé Miličovi, zvláště někteří řeholníci Pražští, vybravše všelicos příkrého z jeho řečí, žalovali ho u papeže a vinili k bludů, tak že musil se, již po druhé, postavit u dvora papežského. Také Mikuláš,

1. Paprocký, O stavu panském, str. 358.

2. Tamtéž.

3. Lib. erect. VI., 401.

farář Jaroměřský, který toho času zdržoval se v Praze, povolán jest 23. června 1374. před vikáře arcibiskupova Jana a tážán pro kázání svá, jež držel dílem v Praze, dílem v Kladsku. Byl obviněn, že kázal proti arcibiskupu i praelátům Pražským, též o nošení šperků ženských a o každodenním přijímání svátosti oltární, také že tvrdil, že by se Miličovi dala krivda. Kněz Mikuláš znal se toliko k tomu, že kázal v Kladsku o biskupích vůbec a řekl lidem: »Modlete se k Bohu, aby dobří biskupové byli lepší a zlí aby se napravili.« Nezapíral, že káral ženským nošení perel a zlata, o Miličovi pak pravil, že řekl v místě soukromém ne na kázání, že artikulové podání proti němu nejsou praví. Generální vikář kázal mu dne 3. července, aby se v 48 hodinách odebral z Prahy a aby nevracel se do roka, leč by byl od arcibiskupa povolán nazpět.¹⁾

Bylyť potýčky toho druhu jaksi přede hrou velkých oněch bouří a bojů, které as o půl století později zachvátili vlast naši.

Karel IV. dal již r. 1363. choti své Alžbětě za věno zapsati města: Hradec, Chrudim a Mýto Vysoké, kterážto města ještě téhož roku králové Alžbětě jakožto své nové paní složila slib věrnosti a oddanosti. Měšťané měli do živobytí králové pod panství její náležeti a po smrti aneb v případě, že by králová po smrti manžela znova se provdala, spadnouti na krále a na korunu Českou. Práva vrchnostenská nad věnnými městy po čas věnování vykonával jménem královny její podkomoří.

Jaroměř patřila taktéž do počtu oněch měst, která královnám Českým za věno vykazována byla²⁾; v r. 1363. se však nejmenuje mezi městy královně za věno zapsanými, poněvadž toho času drželi Jaroměř a spolu hrady Potenstein a Kostelec v zástavě od Karla IV. knížata Opolská ve Slezsku. Václav IV. vykoupil Jaroměř a jmenované hrady ze zástavy té r. 1389. zavázav se k placení knížatům 8000 kop gr. pr. po lhůtách.³⁾

Po smrti Karla IV. r. 1378. oblíbila sobě králová, vdova Alžběta Hradec za vdovské sídlo své a zemřela tamtéž r. 1393. Potom léta 1399., když před tím již byl ustanovil, že žádná ovdovělá králová nesmí věnných měst bez svolení krále zastaviti, zapsal Václav IV. požitky z věnných měst, mezi nimi i Jaroměře, druhé choti své Žofii bavorské.

Památným jak pro konvent řeholních kanovníků sv. Augustina v Jaroměři, tak i pro město byl r. 1404. Toho totiž léta probošt i konvent vyžádali sobě povolení od arcibiskupa, aby od kostela Panny Marie na předměstí přesídliti se směli do města a tam blíže kostela sv. Mikuláše

1. Tomek Děj. Prahy díl III., str. 312.

2. Viz Čelakovského: Úřad podkomořský v Čechách. Čas. mus. 1877. str. 18. Věnná města jsou: od nejstarších dob Mělník; od r. 1307. Hradec, Vysoké Mýto, Chrudim, Jaroměř a Polička; od r. 1399. Trutnov a Králové Dvůr; od r. 1569. Nový Bydžov.

3. Palacký, Děj. Ilu., I. díl, str. 78. Podkomoří královský Sigmund Huler zpronevěřil peníze od krále na summu tu placené a předkládal mu falešné kvitance, což když na jevo přišlo, jakož i jiné podvody jeho, dal jej Václav IV. stíti r. 1405.

nový klášter sobě vystavěti. V žádosti své o povolení k tomu uváděli tyto důvody: že za příčinou polohy kláštera dosavadního vně zdí městských (extra muros oppidi) mnohá nebezpečí, nepohodlí a mnohé škody v letech minulých trpěli a trpí, poněvadž budova klášterní vystavěna jest na místě vlhkém, a z příčiny té roucha bohoslužebná a knihy záhy zkázu berou, že tam z té samé příčiny ani sklepy a jiné potřebné místnosti pro uschování potravin a jiných věcí míti nemohou, že kostel farní sv. Mikuláše k jich klášteru připojen jest a oni při něm správu duchovní vedou, a proto bratří řeholní každodenně tam docházeti a do kláštera opět na snídání, oběd a na noc vraceti se musejí, z kteréhožto každodenního častého sem a tam přecházení laikové, obyvatelé městští oběho pohlaví pohoršení berou, bratřím pak samým z té příčiny příležitost k toulkám se dává; poněvadž pak řečený klášter vně zdí městských leží, jest se obávati, aby v trvajících nyní běžích válečných¹⁾ klášter a bratří o své knihy,²⁾ kalichy, roucha a klenoty oloupení nebyli a tak ztrátu nenahraditelnou neutrpěli. Dále praví v žádosti své, že také zákovstvo, které jak zpěvem, tak i jinak v chrámě službu koná, blíže kostela sv. Mikuláše bydliště své má, a že by z těch i jiných podstatných příčin proboštu a konventu mnohem vhodnější, pohodlnější a slušnější bylo, a že by správě duchovní a konání povinností svých tím horlivěji se věnovati mohli, kdyžby uvnitř zdí městských zůstávali a v místě přiměřeném a slušném blíže kostela sv. Mikuláše příbytek svůj (officinas) sobě znova vystavěti mohli.

Arcibiskup Zbyněk z Hasenburka, když byl dříve dal vyšetřiti, zdali důvody od probošta a konventu uvedené na pravdě se zakládají, a od svědků hodnověrných a na přísahu vzatých mu dosvědčeno bylo, že tomu tak, vydal dne 5. května 1404. proboštu a konventu řečenému list³⁾, kterýmž povolení jim dává, aby kdykoliv jim libo bude, od kostela Panny Marie ku kostelu sv. Mikuláše, jakožto v místo vhodné, bezpečné a přiměřené přesídliti mohli a směli, aby kostel Panny Marie a v něm oltář hlavní netknutý nechavše, budovu klášterní (officinas) při něm zbořiti a strhnouti dali, novou budovu potřebnou u kostela sv. Mikuláše vystavěli a tam pak stále bydleli. Také jmění či záduší kostela Panny Marie listem tím přeneseno a dáno kostelu sv. Mikuláše. Konečně nařizuje arcibiskup, aby v dotčeném kostele Panny Marie každodenně jedna mše sloužena byla ku spáse duší, jichžto těla v kostele tom odpočívají.

Probošt a konvent obdrževše povolení toto, zajisté ještě téhož roku jali se stavěti klášter nový blíže kostela sv. Mikuláše, totiž v místech nynějšího děkanství.⁴⁾ Poněvadž však obmezenost místa tomu vadila, aby

1. Míni se tím nepokoje sta. ovské v pozdějších letech panování Václava IV.

2. V museu českém chová se rukopisní bible latinská pod názvem „bible Jaroměřská“, nepochybně někdy klášteru zdejšímu patřivší. Jest to práce francouzská z 13. století.

3. Lib. erect. VI., str. 407.

4. Z toho roku nepochybně pocházejí prostranné sklepy pod budovou děkanskou, jichžto stavbu stavitelé obdivují.

vystavěli zde budovu klášterní u větším rozměru, jak si toho, vládnouce toho času již značnými prostředky hmotnými, nepochybně přáli, vystavěn jest dům proboštský, budova to větší a nádhernější, zvláště na jiném místě, tam totiž, kde nyní jsou domy čísl. 38. až asi 36. v městě.¹⁾

Nebylo však dopráno kanovníkům řeholním z tohoto příznivějšího pro ně stavu věcí dlouho se těšiti. Doba blahého pokoje a dobrého řádu v zemi, jaká byla za Karla IV. a též v prvních létech panování Václava IV., minula již; veliká roztržka v náboženství, způsobená hlavně učením mistra Jana Husi a povstala pak po odsouzení jeho dlouholetá vražedná válka staly se osudnými jak klášteru Jaroměřskému, tak i městu celému.

Když byl král Václav IV. r. 1419. 16. srpna bez potomků zemřel, měl jediný již bratr a dědic jeho Sigmund, král Uherský, vládu po něm nastoupiti; však většina národa stála proti němu; při něm byli páni novotám náboženským odporní a města královská, v nichž národnost německá byla převahou. Ku straně jeho ovšem patřila i Jaroměř.

R. 1420. chystal se Sigmund k válce proti Čechům; v březnu t. r. odebral se do Vratislavi, a přičiněním jeho sbíralo se v Německu vojsko křižácké na vyplnění bludařů v Čechách. Asi koncem dubna hnul se s vojskem svým od Svídnice přes Náchod k Jaroměři a zde ustanovil za hejtmana svého pana Hynka z Dubé a z Červené Hory, rozhodného odpůrce nového učení. Odtud táhl Sigmund ku Hradci a Kutné Hoře, napotom ku Praze; když tam přišlo též veliké vojsko křižácké z Němce, přihotovilo se spojené vojsko Sigmundovo k útoku na Prahu dne 14. července, však působením hlavně Jana Žižky z Trocnova, jenž obsadil Horu Vítkovu, nynější Žižkov, poraženo jest na hlavu. Ještě jednou toho roku porazili Pražané a Táboři vojsko Sigmundovo v poli, a to pod Vyšehradem dne 1. listopadu.

Vítězstvími těmi nabyli Pražané a Táboři větší odvahy a vyzývali zřejmě všechny stavy, aby se odřekli Sigmunda, strojíce se donutiti k tomu pány a města strany katolické mocí zbraně. Strany v zemi činily všemožné příkoří jedna druhé. Tak Němci Kutnohorští ve spolku s pány Sigmundovi oddanými činili útoky na místa okolní a lidi zajaté metali do šachet nebo pálili za živa. Naproti tomu toho času bratří Orebští a měšťané Hradečtí přepadli klášter Cistercienský ve Svatém Poli (nynější ves Klášter na Opočensku), vyplnili jej, vypálili a zbořili, mnichy do ohně uvrhnuvše. Jako odvetou za to hejtman Jaroměřský, Hynek z Červené Hory v druhý svátek vánoční r. 1420. brannou mocí vtrhl k městečku Krčínu, shromážděný lid při službě Boží, konané knězem husitským, dílem povraždil, dílem rozehnal a konečně uchopiv kalich koni

1. Tento dům proboštský držel potom po zrušení kláštera a ukončení válek husitských v zástavě podkomoří zemský Václav z Valečova pode jménem »hrad v Jaroměři udělaný z domu proboštského«, když byl dal opravit na něm, co utrpěl při dobytí a vypálení města.

svému k napájení podával, úsměšně provolává, že nyní i kůň jeho jest podobojí.

Král Sigmund v měsíci březnu r. 1421. opustil Čechy a vrátil se do Uher. Pražané a přátelé jejich pod vedením pana Hynka Krušiny z Lichtenburka vydali se na výpravu do východních Čech, aby kraje tyto očistili od přívrženců Sigmundových. Dne 17. dubna dobyli Českého Brodu s velikým krveprolitím; ze strachu vzdala se jim města královská: Kouřim, Kolín, Nymburk, Čáslav, konečně i Kutná Hora. Odtud táhli dále ke Chrudimi, kde se s nimi spojil Žižka; město vzdalo se taktéž, a hejtman tamnější, Jan Městecký z Opočna, dosazený králem Sigmundem, odprosil veřejně Táborův a celou stranu podobojí a slíbil státi s nimi za jedno. Okolo Chrudimě pobořili kláštery v Pardubicích, v Sezemicích, v Podlažicích a více kostelů jiných.

Dne 2. května vzdala se jim Litomyšl. Odtud obojí vojsko, Pražské i Tábořské dalo se na cestu ku Hradci, kdež jakožto v městě spřáteleném snad asi den pobýli.

Mezitím němečtí měšťané Jaroměřští vidouce hrozící sobě nebezpečí, rozeslali dne 25. dubna prosebné listy do Němec a zvláště do Slezska, žádající za rychlou pomoc.¹⁾

Majíce v městě svém silnou posádku královskou nemínili se vzdáti, jak to byla učinila mnohá jiná města královská, nýbrž chystali se k brannému odporu, ku kterémuž povzbuzovali je jak Hynek Červenohorský, hejtman posádky královské, tak i kněží domácí řeholní i přesporní, kteří tou dobou v městě hledali útočiště.²⁾ Spoléhali také na dobré opevnění města svého i na pomoc, kterou očekávali ze Slezska. V úterý dne 6. května³⁾ přitáhlo spojené vojsko Pražanův i Táborův se Žižkou k Jaroměři a hned oblehše město učinili útok, kterým opanovali příkopy až k samým zdem městským, při čemž však utrpěli ztrátu lidu značnou. Táborův dle Hájka tu padlo 916. Však již nazejtří vidouce Jaroměřští, že všim opatřením svým k obraně nepostačí, dali se u vyjednávání, chtěje se vzdáti, kdyžby toliko s holými životy směli bez překážky se odstěhovati; což když jim povoleno ač ne bez výminek, v pátek potom dne 9. května otevřeno jest město vítězům. Tito nemínili přemoženým skutečně zanechatí ničeho mimo holé životy; nebo svlékli je, mužské i ženské ze všeho oděvu až do košil a vyvedli je tak ze města; ale drábové obo-

1. Palacký, děj. Hus. II. díl, str. 82., podívá část psaní takového, jež se zachovalo v archivu Královckém v Prusku. Právě se tam: »Jarmar vnd obirswenglicher angst vns obirhoupt uw twinget zcuormanen, — das uw die axz unsers vorternisses vnd vsrodunge am stamme steht — wend die wende zwischen euch vnd vns burnen, helfet korczlich die wile zcu helfen ist vnd keyn sumen zcu haben ist.« etc.

2. Palacký následuje Balbina mluví také o klášteře Dominikánův v Jaroměři; takového však zde nikdy nebylo.

3. Starší dějepisci, též Palacký, kladou příchod Táborův k Jaroměři na úterý o letnicích, což bylo 13. května a den vzdání na pátek 16. května. Tomek však dle letopisu tak zvaného kollegiata, jenž udává pátek »ante Pentecosten«, to jest 9. května, má data 6. a 9. května, což se více pravdě podobá, hledí-li se k událostem předcházejícím a potomním; 2. května byl Žižka u Litomyšle a 20. již zase u Litoměřic. Viz Tomka Jan Žižka, str. 92.

jího vojska, rozdráždění nejspíš ztrátou při prvním útoku utrpenou, venku některé z města chopili a utopili v Labi,¹⁾ jiné upálili. K ukrutství, jak vypravuje Balbin²⁾, přidali i posměch, metajíce konšely a starší obecní do vody, pravili, že jim přednost patří, měšťanům pak jiným, že by od nich neslušno bylo, aby představené své opustili. Druhého pak dne na to probošt s 8 bratřími a 14 kněžími světskými³⁾ na náměstí jsou upáleni; toliko tři kněží obhájili život přiznáním se ku článkům podobojí. Proboštem tím byl kněz Štěpán (od r. 1418. po smrti probošta Jakuba), a převorem tehdejší byl bratr Remigius; jména ostatních nejsou známa. —

Hynek Červenohorský upadl v zajetí a odvezen jest do Prahy, kdež chován ve vazbě na radnici Staroměstské, odkudž po roce výměnou byl propuštěn.

1. Dle pověsti z toho místa, kde jest kaplička nad vinicemi.
2. Miscell. lib. IV. pag. 145.
3. Viz Borový, dějiny diecese praž. str. 251.

Kostelní náměstí.

IV.

Kronika od r. 1421. do r. 1547.

Po dobytí města musili obyvatelé, kteří živem vyvázli, slíbiti věrnost straně vítězné a podrobiti se čtyřem artikulům Pražským. Na místo německých dosazení jsou konšelé národnosti české; moc živlu německého v městě zdejší byla tím navždy zlomena, a Jaroměř stala se od té doby městem českým a podobojím.

Po pádu Jaroměře vzdal se Dvůr Králové dobrovolně, Trutnov jest dobyt a vypálen.

Mezi obležením Jaroměře dostavil se k vojsku Pražanův a Táborů s několika sty jízdnými a pěšími také pan Čeněk z Vartenberka, bývalý nejvyšší purkrabí, ze statků svých mezi Bydžovem a Jičínem. Ze strachu, aby nebyla na něm vzata pomsta za někdejší vinu proti Pražanům, když byl vydal hrad Pražský v moc krále Sigmunda, vyjednával s nimi o pokoj, jehož však nechtěli mu povoliti jinak, než aby se podrobil jistému veřejnému pokání, odřekl se krále Sigmunda a připojil se k nim se svou vojenskou mocí. Pan Čeněk podvolil se těmto výminkám a přišed do ležení před Jaroměř pokoril se tu v poli na ten způsob, že poklekl nejprv on a potom přítomní všichni na kolena před svátostí večere Páne, an kněz Jan

ze Želiva s nimi se modlí a jim řečňuje, zpovídal se veřejně z vin svých. Ptalť se ho zajisté kněz Jan hlasitě: »Pane Čenku! uznáváš-li již, že jsi zhřešil proti Bohu a obci Pražské, vzdáv hrad Pražský do rukou králo-

vých?« I řekl: »Uznávám.« A kněz Jan opět: »Prosíš-li, aby Bůh a obec Pražská tobě odpustili?« Pan Čeněk dí: »Prosím.« A uzavřena jest smlouva mezi ním a Pražany i pány spojenými.

Brzo potom, počátkem června držán byl valný sněm v Čáslavi, který měl zemi bouřemi a válkami otřesené zjednati opět řád a pokoj, čehož ovšem na ten čas dosaženo nebylo. Tu usneseno hájiti čtyry artikuly Pražské ¹⁾, nemíti více Sigmunda za krále, a zvoleno 20 osob za prozatímní vladaře zemské.

Města královská i jiná, která byla dobyta na výpravách od počátku r. 1421. buď od Pražanů samých, buď společně se Žižkou a Tábury, stála na ten čas pod mocí jejich, tak že Pražané, jako jindy král prostřednictvím podkomořího, obsazovali je rychtáři a konšely, brali z měst důchody, které jindy náležely králi a užívali vojenských služeb jejich.²⁾ Tím způsobem stála též Jaroměř pod panstvím Pražanův.

Když počátkem r. 1422. povolán byl kníže Sigmund Korybutovič Litevský za prozatímního vladaře do Čech, přešla moc Pražanů v ruce jeho. On učinil hejtmanem svým v Hradci a několika sousedních městech, beze vši pochyby i v Jaroměři, Diviše Bořka z Miletínka. Když pak v prosinci téhož roku Korybutovič odvolán byl z Čech, vypukla rúznice mezi stranou Žižkovou, pány strany podobojí a Pražany, kteřížto hlavně působením pana Čenka z Vartenberka pokoušeli se o smíření s králem Sigmundem, což bylo proti všemu přesvědčení a úmyslu Žižkovu. Z toho vyvinula se válka domácí v Čechách mezi oběma stranami; strana královská, k níž patřili též Pražané, poražena jest od Žižky u Hořic 27. dubna roku 1423. — V bitvě této bojoval ještě Diviš Bořek z Miletínka s lidem svým po straně Žižkově; však brzo na to vešel v užší svazky s Pražany a vytáhl v čele jejich moci vojenské do pole na Moravu, zanechav v Hradci na svém místě bratra svého Dětricha. Hradečtí, chtěje se zbaviti panství Bořkova, vzbouřili se a žádali o pomoc Žižku, který také z Litoměřicka dal se na pochod ku Hradci a vpuštěn jest do města. Počal se opět boj mezi Žižkou a Pražany i stranou jejich; v bitvě blíže Hradce u dvora Strachova, kde, jak praví staří letopisové, »šla archa proti arše,« totiž podobojí proti podobojím, porazil Žižka Pražany na hlavu. Po tomto vítězství vybavil také město Jaroměř a Dvůr z moci Pražanů a Diviše Bořka z Miletínka.

Když brzo na to Pražané a páni s nimi spolčení obléhali Žižku v Čáslavi, nový hejtman Hradecký Matěj Lupák s dobrovolníky z Hradce a z Jaroměře táhl jemu na pomoc, poražen jest však s lidem svým u Labského Týnce 22. srpna t. r.

1. Artikulové ti byli: 1. aby slovo Boží od kněží schopných svobodně bylo kázáno; 2. aby svátost oltářní svobodně rozdávána byla pod obojí spůsobou; 3. aby kněžstvo zanechalo světského panování a držení statků; 4. aby všichni hříšníci smrtelní a neřádkové zákonu Božímu protivní byli kaženi a stavováni.

2. Viz V. V. Tomka: Jan Žižka, str. 99. a násl.

Dle příkladu Táborův bylo se utvořilo v kraji Hradeckém bratrstvo Orebské, nazvané tak od horů Oreb řečené nad Trebechovicemi, k němuž náleželi četní zemané, měšťané a lidé selští toho kraje. Město Hradec zůstávalo s Orebskými ve stálém přátelském spolku a sloužilo jim za velkou podporu. Bratři Orebské čili, jak je nazýval Žižka, »z menšího Tábora,« byli hlavními spojenci jeho proti straně královské v těchto krajích. Vybavením Hradce Králové z moci Diviše Bořka a odtržením Jaroměře, Dvoru a pak i Čáslavě od panství Pražanů sesílilo a rozšířilo se značně bratrstvo Orebské; i hleděl Žižka upravití spolek ten pevným řádem a zůstatí již sám při něm stále. Od staršího bratrstva Táborského, ač nechtěl se ho celkem vzdalovati a zůstal i na dále vrchním vojenským velitelem jeho, dělila ho nechuť k přílišným novotám náboženským, kterým hověli kněží Táborští. I umluvena a sepsána jsou jistá pravidla, kterými se bratrstvo siibilo spravovati jak ve věcech víry, tak i v kázni a pořádku vojenském. Usnesení toto stvrdilo podpisy svými 42 čelnějších osob z nové této jednoty pak purkmistři, konšelé a všechny obce měst Hradce nad Labem, Čáslavě, Jaroměře a Dvora.

Náležela tudíž Jaroměř k užší straně Žižkově, která v ohledu politickém srovnávala se se stranou Táborskou, v náboženském však s mírnější stranou podobojí. Strana tato nazývala se po smrti Žižkově Sirotci.

Ještě jednou bojoval Žižka v krajině zdejší proti straně královské; po návratu svém z Moravy vytáhl v prosinci r. 1423. s Hradeckými do pole k hubení statků pánů nepřátelských. Tu proti němu sebrali moc svou Jan Opočenský, Půta z Častolovic, Hynek z Červené Hory, někdejší hejtman královský v Jaroměři a Arnošt z Černčic; přišlo k bitvě u Skalice mezi Jaroměři a Náchodem dne 6. ledna r. 1424., ve které Žižka pány porazil a mnoho lidu jim zbil a zjímál.

Dne 11. října t. r. Jan Žižka zemřel.

V máji r. 1427. učinili Táboři a Sirotci vpád do Slezska. Mezi tím, nežli ze Slezska se vrátili, spojenci jejich Hradečtí, Jaroměřští, Dvorští a Náchodští jali se obléhati Červenou Horu, pevný hrad na řece Úpe; obležení protáhlo se až do navrácení vojska ze Slezska; tu pak vojsko Sirotců obléhajícím přispělo ku pomoci; o sv. Duše (11. června) dobytá jest Červená Hora a hrad ten rozbořen. Mezi tím »Táborští před se táhnú k Jaroměři, tak že osadí Jaroměř svými a ku své ruce; i káží knězi Sirotcěmu přeč a svého kněze tu zuostaviece i táhnú s velikým plenem přeč do svých krajuov.«¹⁾

Když r. 1429. opět Táboři vtrhli do Slezska, kdežto dne 18. června útokem dobyli města Boleslavě, přivedli odtud do Jaroměře ke 200 zajatých Slezanův mimo jiné kořisti.²⁾

1. Staří letopisové čeští.

2. Palackého Děj. Hus., II. díl, str. 327.

Jako za živobyť Žižkova tak i v letech následujících dovedli Čechové vítězně odrážeti útoky nepřátel zevnějších, avšak různice mezi stranami a nepřetržitě téměř války domácí nepřestávaly hubiti zemi. Když pak rozštěpil se národ český ve dvě hlavní strany, šlechtickou totiž a městskou (demokratickou), vedle většího dílu měst českých stála Jaroměř při straně demokratické. Mezi oběma těmi stranami přišlo k zápasu rozhodnému u vsi Lipan 30. května 1434. Strana panská, jejíž tu nejvyšším velitelem byl známý Diviš Bořek z Miletínka, dobyla vítězství svrchovaného. Moc bratrstva Táboorského a Sirotčího bitvou tou byla zlomena, a stavům zemským nepřekáželo odtud ničeho, aby zemi uvedli zase v starý řád.

Téhož léta 1434. 21. prosince strana Táboorská pod hejtmánem svým Janem Roháčem z Dubé, zejména vyslaní z měst Písku, Prachatic, Vodňan, Hradce Králové, Dvora, Jaroměře, Čáslavě, Nymburka, Boleslavě Mladé, Třebíče a Evančic měli sice sjezd svůj v městě Táboře, aby uradili se, kterakby se chrániti měli klamu a úkladův nepřátelských, zvláště od císaře Sigmunda i náhončích jeho, a vešli opět mezi sebou v jednotu ochrannou; však skutkem pokoj obecný toho času rušen nebyl.

R. 1436. uznání Čechové podobojí od sněmu Basilejského za věrné syny církve, i ohlášen tudíž obecný mír mezi Čechy a všemi druhými národy. —

Na sněmu v Jihlavi přiznali se stavové k Sigmundovi jakožto ku králi svému, a spolu s jinými čtyřmécitma městy složila mu i Jaroměř 14. srpna t. r. skrze posly své slib věrnosti.

Císař Sigmund vydal stavům českým majestát čili list na stvrzení svobod zemských a nové úmluvy s nimi uzavřený.¹⁾

Dne 11. února 1437. byla císařovna Barbora korunována na královnu českou. Při té příležitosti zapsal jí Sigmund s vědomím sněmu českého věno královen českých obyčejné, totiž města Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Poličku, Jaroměř, Dvůr, Trutnov a Mělník, pak hrady některé. Poněvadž ale některé z těchto měst a statkův byly v zástavě, mělo jí, dokud by vyplaceny nebyly, odváděno býti z dolův Kutnohorských každý týden 60 hřiven stříbra.

Statky bývalého kláštera Augustiniánského v Jaroměři zastavil král Sigmund roku neznámého Jiříkovi z Chvalkovic²⁾ ve čtyř stech kop gr. pr. a sice: ves Třebešev Malý, ves Říkov s mlýnem i s řekou, ves Doubravici, šest rybníkův, půldruhého lúnu háje, luka a háj Mnichovec, který leží v království u Kyje.³⁾

1. Městům Jaroměři a Dvoru Králové vydán byl majestát tento z kanceláře královské oběma společně a také jej společně svými penězi od písařův vyplatili; pročť rady obou měst ohledně listu toho učinili smlouvu v pondělí před sv. Matějem r. 1437., dle které uložen list ten ve Dvoře Králové; kdyžby pak Jaroměřští ku své potřebě od nich jej požádali, že jim v moc vydán býti má atd.

2. Jiřík z Chvalkovic byl někdy jedním z předních vůdcův Orebských.

3. Vidimus listu Sigmundova v lib. mem. d. c. str. 27.

Sigmund zemřel ve Znojmě 9. prosince 1437., a dle úmluv učiněných nastoupil na trůn zeť jeho Albrecht, vévoda Rakouský. Však strana Tábořská a strana Hynce Ptáčka z Pirkštejna, k níž vedle jiných věnných měst patřila i Jaroměř, zvolily sobě naproti nemu Kazimíra, bratra krále Polského, který však k vládě v Čechách nepřišel. Král Albrecht zemřel již po dvou letech (1439.), a Čechy zůstaly nyní 13 let bez krále a bez spořádané správy zemské. Moc nejvyšších úředníkův a soudcův zemských byla zastavena. Každý kraj volil sobě hejtmana, který s přidánými jemu radami pečovati měl o mír a bezpečnost. Na tomto zřízení zakládal se všecken řád v krajích i za potomních časův; nebo předešlé soudy a úřady krajské či župní zanikše již nikdy více se neobnovily.¹⁾ Hejtmanem kraje Hradeckého byl Jetřich z Miletínka; čtyři krajové ve východních stranách země, totiž: Kouřimský, Čáslavský, Chrudimský a Hradecký vstoupili ve zvláštní jednotu ku vzájemné pomoci a zvolili si Hynka Ptáčka z Pirkštejna za nejvyššího hejtmana, po jeho pak smrti r. 1444. Jiřího z Poděbrad, který se vedení věci strany své uchopil s rovnou obratností a rázností. —

Věnnými městy vládla vdova po Sigmundovi, královna Barbora, která měla sídlo své na Mělníku a zemřela v Hradci r. 1451.

Toho času byl hrůzou dalekého a širokého okolí pan Jan Starší a po něm mladší Kolda ze Žampachu, bezprávní držitelé hradu Náchoda. Neboť umějíce obadva, otec a po něm syn obratně užívati zmatků mezi tehdejšími stranami v zemi, provozovali z Náchoda a jiných zámků svých loupežnictví na újmu všelikých pokojných živností. Konečně zdvihl proti němu r. 1441. válku netoliko mír kraje Hradeckého, nýbrž i celá jednotu čtyř krajův strany Ptáckovy; ano i Pražané vypravili jim pomocné voje. Naproti tomu jednotu Tábořská, jejíž stranníkem Kolda byl, ujala se svého společníka. Psaním dne 23. máje t. r. Tábořští napomínají měšťany Hradecké a Jaroměřské, aby Koldy neopouštěli: »neb co s: panu Janu Koldovi návodem panským nyní děje, snad by se nám též stalo, ač chtěli-li bychom se tomu kterak dívati; jakož doufáme Pánu Bohu, že nás sprostí od takových podtržení a zaspání na nás nedopustí.«²⁾ Válka skončila se narovnáním, kterým Kolda zůstaven jest v držení Náchoda až do budoucího krále; i hubil krajinu okolní dále.

R. 1450. 5. června učinil veliký zájem po vesnicích okolo Jaroměře, Smiřic a Holohlav; pročež páni Jetřich a Soběslav z Miletínka i s krajem Hradeckým vytrhše do pole, dobyli na něm Skalice a Bolehoště a osadili Dobrušku.³⁾

Od paní věnných měst, královny Barbory, obdrželi Jaroměřští dva listy, oba dané na Mělníku v pondělí před Božím křtením (4. ledna) 1445.

1. Viz Děje města Čáslavě A. Sedláčka, str. 81.

2. Palacký, Děj. čes. nár. IV. díl, 1. část, str. 57.

3. Tamtéž, str. 211.

a podepsané podkomořím Václavem Valečovským z Kněžmostu.¹⁾ V jednom z listů těch dosvědčuje královna Jaroměřským, že jí opět navrátili rychtu, které od r. 1421. k ruce obce užívali; praví totiž: »jakož purkmistr, konšelé i všecka obec města našeho Jaroměře, državše rychtu naši, kteráž k nám příslušela jest a přísluší spravedlivě tu v Jaroměři, té jsou nám již dobrovolně postúpili a zvláště toho, což jsú sami k obci držali, jakožto rychtu s právem rychetním, rybník, luky, ves Čáslavky s lidmi, platem, a k tomu řeku a jiné, čehož bychom se doptati mohli, ježto jsou k obci od té rychty držali; a my to již od nich přijavše, u více jim sahati nemáme a slibujeme, což se té rychty dotýče a zvláště o to, což jsou již mezi sebou od té rychty rozkoupili, než jestliže bychom to zase k rychtě míti chtěli nebo naši budoucí, to abychom mohli neb budoucí naši od nich spravedlivě vyplatiti a vykoupiti bez pohoršení práv našich i jich; neb jsme zpraveni, že jsou se byli v to tím během a obyčejem uvázali a držali po dobytí a po vypálení²⁾ města, když pána a krále ani nás v zemi nebylo, aby tím snáze a lépe mohli to město zase opravit, vzdelati i zachovati až do pána budoucího, jakož jsou to i učinili; z té příčiny, praví dále královna, znamenajíc v tom, že rychtu její si přivlastnili, více bezelstnost nežli zlou vůli, jim to promíjí a ničím zlým toho vzpomínati nechce; konečně daruje vinici, která k té rychtě příslušela, kostelu Jaroměřskému, aby za plat z ní vycházející víno kupováno a k službě Boží obráceno bylo.

V druhém listu téhož datum potvrzuje královna Jaroměřským list krále Václava a majestát císaře Sigmunda daný stavům v Jihlavi.

Při roce následujícím 1446. mají staří letopisové čeští tuto stručnou zprávu: »Téhož léta v ten pondělí po sv. Vítu (20. června) vyhořel Jaromír z kořen.«³⁾

Různicím domácím mezi stavy v té době bezvládní učiněna poněkud přítrž, když r. 1448. Jiří Poděbradský ve srozumění s četnou stranou svou zmocnil se brannou mocí Prahy a odtud pak řídil záležitosti strany své. R. 1452. zvolen pak byl za správce zemského k ruce mladistvého krále Ladislava, a i když tento r. 1453. dle jména nastoupil vládu, spravoval pan Jiří i na dále zemi po boku jeho.

Král Ladislav potvrdil Jaroměřským listem daným 28. srpna 1454. všecka privilegia předešlých králův a dal jim výsadu novou na jarmark svatodušní s těmitěž svobodami, s jakými i v jiných sousedních městech jarmarky se odbývají.

Téhož léta 1454. v den sv. Havla král Ladislav dal v zástavu hrad⁴⁾ v Jaroměři s mlýnem pod kostelem podkomořimu království Českého, Vaňkovi

1. Lib. mem. d. c. str. 2. a 3.

2. Výslovně to svědectví, že město r. 1421. po dobytí také bylo vypáleno.

3. Dle Hájky vyhořelo město »7 gruntů« 16. června 1448, a též r. 1423.

4. Dlužno připomenouti, že slovo »hrad« znamenalo tehdyž tolik, co nyní slovo zámek.

z Valečova, ve tří stech kop grošů stříbrných »tak aby týž Vaniek, jeho dědicové a budoucí nadepsaný hrad opravovali a stavěli a jej i mlýn jmenovaný se všemi právy, požitky a příslušnostmi svobodnie jmieti, držeti a požívatí mohli, dokudž by jim summa nadepsaná doplna zaplacená nebyla.« ¹⁾

Po brzké smrti Ladislavově zvolen byl Jiří Poděbradský r. 1458. za krále, a paní věnných měst stala se manželka jeho Johanna z Rožmitálu.

Mlýn podkostelní, který kromě hradu čili bývalého domu proboštského Václav z Valečova v zástavě měl, beze vsí pochyby náležel ku zboží někdejšího kláštera, a byly tedy oba ty předměty ve prospěch komory královské v zástavu dány, jako již dříve před tím jiné statky téhož kláštera zastaveny byly Sigmundem. Mimo to držel podkomoří Václav Valečovský i jiné zboží v městě a při městě a sice, jak se pravdě podobá, požitky a důchody spojené s rychtou, které obec r. 1445. musila královně navrátiti a zároveň též rychtu ve vsi Čáslavkách. Když král Jiří manželce své Johanně věnná města zapsal, vyskytly se nějaké spory mezi jmenovaným podkomořím a měšťany Jaroměřskými, a mezi ním a královnou, o kterých však podrobnějších zpráv nemáme. Známo toliko, že král Jiří ohledně sporů těch listem daným v úterý po sv. Janu Křtiteli r. 1464. následující výpověď učinil:

1. Dům proboštský a co k tomu zápisem královským podkomoří drží v 300 kopách, při tom má zachován býti.
2. Což by obce Jaroměřské obecního držel, ježto by mohlo dokázáno býti že obecné jest, toho má královně postoupiti bez úplatku, a to do sv. Prokopa nejprv příštího.
3. Co týž podkomoří drží v městě neb okolo města, ježto by k šosům městským příslušelo, z toho má šos platiti k témuž městu nebo ten neb ti, komužby prodal toho; což toho prodávati bude, to má prodávati dle práv města toho, a lhůtu ku prodávání míti má od sv. Petra od datum listu tohoto nejprv příštího do plného polouletí.
4. Co se rychty Čáslavek, rybníků a co k tomu přísluší dotýče, toho do sv. Jeronyma nejprv příštího odkládáme; a jakož podkomoří měl jest Trutnovského ve svém vězení, toho my ve svou moc bereme.
5. Čímby podkomoří dlužen byl měšťanům neb obyvatelům Jaroměřským, aneb oni zase jemu, to buď na obě strany placeno. Pakliby o to mezi nimi která různice byla, toho my k uspokojení mezi nimi mocni býti máme; také což by kolivěk mezi královnou manželkou naší a mezi podkomořím vzniklo, toho my tolikéž k srovnání mocni býti máme. Toho pro další pamět vý-

---

1. Lib. mem. d. c. str. 6.

pověď tuto naši sekretem prstena našeho zapečetili jsme. Actum atd. —

Narovnání mezi pánem z Valečova a obcí Jaroměřskou stalo se brzo na to; neboť již roku následujícího 1465. postoupil zápis svůj na hrad a mlýn podkostelní obci; list ten zní:

„Já Vaněk z Valečova, podkomoří království Českého vyznávám tímto listem zjevně přede všemi lidmi, kdož jej uzří a čísti neboli čtoucí slyšeti bude: Jakož jsem jmel zápis slavné paměti krále Ladislava, jenž svědčí na hrad v Jaromeri, kterýž jest udělán z domu proboštského, s mlýnem pod kostelem, a na tom na všem Jeho Milost zapsal mi jest byl tři sta kop grošů, jakož týž zápis to všecko plněji a šíře v sobě zavírá, že ten svrchupsaný zápis s hradem a mlýnem dal jsem dobrovolně, a mocí listu tohoto dávám s mou plnou dobrou a svobodnou vůlí opatrným purkmistru a konšelům i obci města Jaroměře nynějším i budoucím v témž právě, jakož jsem sám držal, práva ani moci na tom ani sobě ani svým budoucím dědicům nepozůstavuji ižádného; tak aby oni s tím vládli, držali a toho požívali, jakžby se jim líbilo, s tím vším právem a obyčejem, jakož týž zápis svědčí, i bez překážky mé i mých dědicův, neb to všecko mají s mou plnou a dobrou vůlí svobodnou. Toho na potvrzení pečeť svou vlastní vědomě a dobrovolně přivěsil jsem k tomuto listu a pro lepší svědomí prosil jsem statečného rytíře pana Samuele z Hrádku a z Valečova, hofrychtýře a slovutných panoší Lukše z Dvorův a od červeného jelena ze železné ulice, Mikuláše Nosa z Dražovic, úředníka desk zemských a Jana z Radicze, maršálka pánův Starého města Pražského, že jsou své pečeti vedle mne také přivěsili k tomuto listu, jenž jest dán léta od narození Syna Božího tisícího, čtyřstého, šedesátého pátého, v pátek před sv. Klimentem« (22. listopadu).¹⁾

Hrad čili bývalý dům proboštský, který nacházel se v místech nynějších domů as čís. 36. až 38. v městě jakož i mlýn podkostelní zůstaly odtud majetkem obce a přešly později do rukou soukromých.

Téhož léta 1465. 27. července obnovil král Jiří zápis císaře Sigmunda, daný někdy Jiříku z Chvalkovic, synům jeho Magnusovi a Tobiášovi na vsi kláštera Jaroměřského, totiž: Třebešov Velký s podacím kostelním a Třebešov Malý, Říkov s mlýnem a řekou a ves Doubravici s dědinami, lukami, lesy a rybníky; poněvadž pak titíž bratří a strýcové jich Jiřík, Václav a Čeněk, synové Svatoborovi z Hustiřan a Jiřík a Václav, synové po Janu z Hustiřan, půjčili společně králi Jiřímu 400 kop gr., připsal jim král na týchž všech ještě 600 kop gr.

R. 1466. 5. března potvrdil král Jiří Jaroměřským k jich žádost všechny listy a výsady předešlých králův, k tomu pak dokládá ohledně obnovování rady městské: „Také chceme, aby měšťané téhož města při

1. Lib. mem d. c. str. 7.

sázení nových konšelův v městě svém obyčej ten zachovávali jakož zachovávali doposud, totiž aby starí konšelé, jichž jest počtem dvanáct, jiných dvanáct z obce vybrali, tak aby z těch čtyřmécítma osob nejjasnější paní královny toho času podkomoří vyvolil dvanáct, kteří by úřad konšelský po celý rok drželi a tak každoročně budoucně činiti mají.« Rychta, která v časích předhusitských osazována neb pronajímána bývala k ruce královny, té doby přešla v držení obce, a úřad soudcovský zastával v mezích práva městského vedle konšelů jeden z měšťanů každoročně k tomu volený, jenž nazýval se rychtář městský.

V čas války, vzniklé mezi králem Jiřím a Matyášem Uherským, zakusila také Jaroměř svízeli válečných. V srpnu r. 1469. polní hejtman Matyášův František z Háje přišed ze Slezska zmocnil se města Broumova a vpadnuv odtud dále do kraje učinil velké škody okolo Dvora Králové, Jaroměře, Hradce až i Jičína.

Slavný král Jiří dokončil život svůj 22. března 1471., a dle úmluv již před tím učiněných zvolen na sněmu v Kutné Hoře za krále Českého Vladislav, syn krále Polského.

Za dlouhého panování Vladislavova stala se nemalá změna jak v mravní povaze národa tak i v politickém stavu země; po dlouholetých zápasech nastala zmalátnělost, vzrůstalo se rozkošnictví a rozmařilost; řízení věcí zemských při slabosti králově zmocnili se obadva stavové šlechticů, páni a rytíři, a stavu městskému počali sahati do starodávných privilegií. Počali variti pivo na prodej při zámcích svých a brániti poddaným, aby nesměli bráti piva z měst ani voziti obilí do měst na trhy; bránili městům kupování statkův zemských a vkládání do desk a pokoušeli se zbaviti města třetího hlasu na sněmích, jakého užívala od časů válek husitských.

Od krále Vladislava obdrželi Jaromeřští více listů a sice:

R. 1476. 22. prosince listem daným v Praze nařizuje král Vladislav, že plat ku komoře královské od starodávna Jaromeřskými placený, totiž 40 kop gr. pr. ve dvou lhůtách, o sv. Jiří a o sv. Havlu, nikdy zvyšován býti a více se jim ukládati nemá, jak se to od jednoho z předchůdcův jeho stávalo; ¹⁾ dále ustanovuje týmž listem, že za obnovování rady podkomořímu nic více nežli 6 kop gr. Praž. platiti mají. ²⁾

Listem daným v Praze 18. června 1478. dává Vladislav Jaromeřským zaručení, že ani město jejich, ani dávky a berně, které komoře královské odvádějí, nemají ani od něho, ani od jeho nástupců nikdy býti v zástavu dány, nýbrž že mají vždy přímo koruně královské přináležeti.

R. 1482. v úterý po sv. Vítu Vladislav dává Jaromeřským »tuto milost, aby ižádný okolo téhož města Jaroměře v míli vzdálí nebo blíže

1. »A quodam antecessore nostro ultra ab antiquo solvi consuetam pecuniae quantitatem gravabantur et plus debito onerabantur.«

2. Viz knihu privilegií, potvrzených od císaře Františka II. r. r. 1793.

izádných sladův nedělal ani piv vařil; také aby nebylo vozeno na ně žád-
ných piv hostinských (cizích) v míli vzdálí okolo nebo blíže.«

Listem daným na Budíně r. 1492. v pondělí v den sv. Řehoře zaru-
čuje se král Vladislav Jaroměřským, že jakož mu ne z povinnosti a
z práva, ale z lásky podle svolení sněmovního pomoc z piva vaření uči-
nili do roka pořád zběhlého, takové pomoci více na nich žádati nebude
a nemá.

Toho času měli Jaroměřští spor s blízkým sousedem svým Vaňkem
Plesem ze Sloupna na Heřmanicích o rybník ležící v polích Jaroměřských
pode strání k Heřmanicům. Příčiněním podkomořího království Českého,
Albrechta z Boskovic a jiných dobrých lidí učiněna jest smlouva mezi
spornými stranami v sobotu po sv. Stanislavu r. 1494., dle které dali
Jaroměřští Vankovi za rybník ten 700 kop gr. čes. Rukojmí při té smlouvě
byli: Hašek z Lužan a na Smiricích, Zbyněk z Buchova a na Veselici,
Bavor z Hustířan a na Neznášově, Jan z Koloděj a na Skalici, Bavor
z Veselice a Žibřid ze Sloupna a na Dubenci.

Nemohouce dáti sobě smlouvu tu do desk zemských vložit, žádali
Jaroměřští krále, aby ji schválil a potvrdil, což Vladislav učinil listem da-
ným na hradě Pražském v outerý před sv. Vítem, 13. června r. 1497.,
v němž praví: »mocí královskou v Čechách povolili jsme k smlouvě o ten
rybník s nadepsaným Heřmanským učiněné, a tímto listem povolujeme
a potvrzujeme, chtěce tomu konečně, aby svrchupsaní měšťané Jaroměr-
ští nynější i budoucí ten rybník jměli, drželi a jeho požívali nyní i v ča-
sích budoucích beze zmatkův.«

Tímž samým listem povolil Vladislav jarmark Jaroměřským na den
Božího křtení čili na tři krále s osmi dny pořád zběhlými.

Téhož léta 1497. v neděli po sv. Tiburci (13. srpna) listem daným
na hradě Pražském daroval obci Jaroměřské clo těmito slovy: »Oznamu-
jem tímto listem všem, že jsme prošení jménem opatrných purkmistra,
konšelův i vsí obce města Jaroměře, věrných našich, abychom jim clo
naše, kteréž jest tu od starodávna vysazeno, dáti ráčili, k tomu se pod-
dávajíc, jakož jsme jim padesáte kop grošů českých, kterýchž nám byli
k některé potřebě naší půjčili, dlužní zůstali, že nám ty prominouti a
odpustiti chtějí: i znamenajíce my již psaných měšťan našich věrnost a po-
volnost, i také, že nám těch 50 kop gr. odpustili, dali jsme jim svrchu-
psané clo a tímto listem dáváme, chtěce tomu, aby oni i budoucí jejich
to clo v městě Jaroměři vedle starého obyčeje dědičně jměli, drželi a jeho
k opravě města toho požívali a vybírali nyní i na budoucí věčné časy;
tak aby z koně formanského český peníz brali a z vola také český peníz,
kdyžby kdo skrze jmenované město Jaroměř aneb čtvrt míle vzdálí na
rozcestích jeli anebo voly hnali. Též kdožby pivo Hradecké mimo město

vezl, po českém penízi z sudu dáti mají bez zmatků i všelijakých překážek nyní i v časech budoucích.«

R. 1500. vydán byl řád pro rybáře v Jaroměři; téhož léta (bez udání dne) v plné obci bylo sneseno :

1. Kdožby v řekách neb rybnících nočně neb ve dne lovil, má tři dni v šatlavě seděti a k tomu jednu kopu grošův dáti, kromě ve středu a v pátek dopoledne v řekách se lapati dopouští s sakem tříloketním a jedním tloukem (?), však toliko sousedům; jiný má trestán býti šatlavou a 15 gr. českých dáti.
2. Rybáři aby ryby na trhu prodávali; kdožby jinde neb doma prodával, dá 15 gr. čes. pokuty, a chytil-li by který rybu velikou, má na ni nejprv pana purkmistra pobídnouti a bez povolení jeho jinému jí neprodávati.
3. Losos každý pánům býti má, a od bobrův ocas a nohy pod pokutou 1 kopy gr. Čes.

Toho také času roku neznámého dostalo se značného obdarování špitálu Jaroměřskému a sice od urozeného pána Matěje z Hořan. Pán ten daroval totiž dvůr v Kohotově (sic) rychetní s poplužím, s lesy, s rybníky, s potoky, s lukami, s krčmou svobodnou s ospy, s lidmi, s platy tu v Kohotově a v Kladrubech i se vším k témuž dvoru příslušenstvím, tak jak zboží to měl dědičně zapsané od dobré paměti urozeného pána Oldřicha Zajíce z Hazenburka a z Kosti, držitele a pána dědičného hradu Hradiště i toho všeho zboží, což k němu přísluší, a dal z dobré vůle své k špitálům do města Jaroměře a Králové Dvora chudým k užívání a purkmistrům i konšelům i obcem obou měst obema společně. Když pak Královédvorští zboží toho (polovice) mnohá léta v držení byli, prodali polovici svou, která jim na zboží to dle hlavního listu pana Matěje svědčila, purkmistru, konšelům i vši obci města Jaroměře den sv. Martina r. 1502.¹⁾, a Jaroměřští jim polovici jejich hotovými groši a penězi dobrými zouplna a pojednou zaplatili. Cena kupní v listu tom udána není. Pečeti své přivěsili k smlouvě té: Hajman Krušina z Lichtenburka na Miletíně, Jan Kordule Strachovský ze Sloupna a Šimek z Bořic u Dvora.

Na zboží to učinil však nároky Václav Čěc z Nemyčevsi, maršálek dvoru královského, a r. 1503. v pátek před sv. Kateřinou »pohání purkmistra, konšelův i vši obce města Jaroměře před soud zemský, že drží zboží a dědiny manské s rychtů v Kohotově, práva ani spravedlnosti nemajíce dostatečně.« Léta 1504. v sobotu o suchých dnech postních z rozkazu krále, jenž v té věci k pánům a vládkám psaní učinil, pře ta odložena do soboty suchých dnů letních, »protože Václav Čěc původ ze země ven jest v poselství od Jeho Milosti královské.« O suchých dnech

1. Lib. mem. d. c. str. 32.

letních vzali sobě obě strany poklid až do zejtrí sv. Jeronyma.¹⁾ Přes to však drží obec Jaroměřská zboží to k ruce špitálu až podnes.

Listem daným na Budíně r. 1504. v neděli po Všech svatých rozmnožil král Vladislav opět důchody obce zdejší, když na prosbu purkmistra a konšelův, »an předešlými léty přišly na ně záhuby skrze oheň a vody, aby mohli náklady činiti na opravování města a silnic i mostův«, dal jim právo vybíratí clo ze zboží, a sice: z každé tůny medu neb herinkův aby peníz malý brán byl, z každé tůny lososův neb štik český peníz, item z každého sudu Svídnického piva půl groše čes., item z tisíce kůží králíkových nebo spratkových po dvou penězích českých, item ze sta kůží hovězích půl gr. čes., z kopy šerlinkův neb jehnětin po jednom penízi českém, item z každého korce obilí neb ovoce, kdož z města veze, malý peníz, z láky,²⁾ buď v ní pití neb kterékoli kupectví, malý peníz, item z centnýře železa kovaného neb nekovaného, i z jiného kovu a kupectví, kteréž váhu nese, malý peníz; z dreylinku vína jeden groš. Čes., item z balíku sukna dva peníze česká

Nadto ještě listem tím přidal Vladislav Jaroměřským nový jarmark s osmi dny pořád zběhlými a frajunkem obyčejným na den sv. Bartoloměje.

Konečně r. 1506. v neděli v den obrácení sv. Pavla listem daným na Budíně Vladislav Jaroměřským činí milost, aby mohli »své městské obecní potřeby červeným voskem pečeti.«

Král Vladislav osvědčil se býti městu Jaroměři velmi příznivým; od něho také obdrželo město nejvíce listů. Darováním cla r. 1497. a 1504. a povolením dvou nových jarmarkův rozmnožil se nemálo důchod obecní a povznesla se řemesla i obchod. Nemáme bohužel o vnitřních poměrech města z doby té dokonce žádných zpráv; možno však mysliti, že vzrůstal se stále blahobyt jak jednotlivých měšťanův, tak i celé obce městské, k čemuž nemálo přispíval trvající tehdejší pokoj v zemi české.

Příjmů svých, milostí královou rozmnožených, upotřebili Jaroměřští také ku zvelebení chrámu Páně. V děkanském kostele sv. Mikuláše v klenutí jižní lodi na závorníku jednom nachází se letopočet 1511., což jest důkazem, že toho léta děla se oprava chrámu, zejména vnitřku jeho. Též spatřuje se na více místech klenutí kostelního písmě W, připomínající dobrodince města, krále Vladislava. Pro týž kostel sv. Mikuláše pořídili Jaroměřští r. 1518. křtitelnicí cínovou, ozdobenou uměle provedenými polovypuklými figurami Krista a učenníkův, která dosud ve chrámu tom se chová kromě víka, jež pochází z doby pozdější.³⁾

1. Kr. lén. tab. liber citat. od r. 1407. tom. 19., str. 522.

2. Láka nazývala se nádoba pro věci tekuté, zvláště vědro vínné.

3. Na okraji křtitelnice jest nápis: Anno Domini 1518. hoc baptisterium fustum est in Hradec reginae per Venceslaum Tvrdocel ad ecclesiam civitatis Jaromirz sub plebano Joanne Macro. Niže pak text písma: Euntes, docete omnes gentes baptizantes etc.

Vladislav zemřel r. 1516. a po něm v Čechách i v Uhrách nastoupil syn jeho král Ludvík.

R. 1517. přivedena byla ku konečnému narovnání rozepře mezi šlechtou a městy královskými smlouvou tak zvanou Svatováclavskou. Ohledně příslušnosti soudní ustanoveno, že všechny pře, které týkaly se věcí šosovních, k městům královským patřících, náležely před soudy městské, třeba by držitelé domův a pozemkův takových byli stavu panského neb rytířského; naproti tomu i osoby stavu městského, pakliže držely statky svobodné, podléhaly soudu zemskému. Od výhradného práva vaření piva města upustila. Trhové po městech všichni měli všem lidem svobodni býti, tak aby každý bez útisku kupovati i prodávati mohl. Hlas na sněmích městům od té doby popírán nebyl.

O vzrůstajícím se blahobytu města v době této svědčí, že obec městská začala sobě zakupovati v nedalekém okolí statky deskové.

R. 1520. v pátek po sv. Valentinu (17. února) stala se smlouva a trh dokonalý mezi panem Jiřím Gersdorfem z Gersdorfu a na Heřmanicích a purkmistrem a konšely na místě vsí obce Jaroměřské, dle kterého prodal pan Gersdorf obci Jaroměřské zboží Heřmanické se vším příslušenstvím, jakž ho byl koupil od předešlého držitele Jindřicha Berky z Dubé. Ke zboží tomu patřily: ves Heřmanice s tvrzí, s mlýnem pod tvrzí, se clem a podacím kostelním, dále ves Brod, Slotov, Krabčice, Vyhnánov a ves pustá Prorub, za což zaplatila obec na jisté termíny 4400 kop gr. míš. Prodávající se zavázal trh ten ve dsky zemské dáti vložiti, »až by si toho páni Jaroměřští zjednali, aby jim ve dsky šlo«; vsi pak Vyhnánov a Prorub, poněvadž k manství Trutnovskému náleží, ve knihy manství toho. Na krčmě v Krabčicích postoupil pan Gersdorf pánům Jaroměřským 31 kop míš. a na zahradě jakési 15 kop míš. Item, má loviti z jara rybník v Krabčicích a sobě k užítku přivést a z toho 20 kop plodu Jaroměřským vydati; úrok sv. Jirský příští má sobě na lidech vybrati; k tomu vymínil si do jisté doby světnici tu novou v Heřmanicích na tvrzi tu dole i s komorami nad ní. K tomu přitiskli pečete své Hynek Doubek z Lauterbachu a Václav Taurek z Rokytníka. Jiřík Gersdorf ještě zvláštním listem daným 11. května t. r. se zaručil, že vložení trhu toho do desk podle znění smlouvy, když mu čtyry neděle napřed věděti dají, dosti učiniti chce. List ten stvrdili podpisy svými: Jindřich Berka z Dubé a na Kumburce, hejtman kraje Hradeckého, Jan Bilský ze Skořišova a na Lomnici, Adam Silvár ze Silverštejna a z Pilníkova a na Vlčicích, Václav z Čechtí a na Stanovicích.

Trh tento stvrdil a právo vkládání do desk zemských Jaroměřským udělil král Ludvík listem daným na Budíně v sobotu v den sv. Markety (13. července) 1521.¹⁾ Tímž listem zároveň dal Jaroměřským právo vy-

1. Lib. mem. d. c. str. 17. Tam jest chybně udán rok 1520.

bíratí clo ze dříví plaveného po řece Labi. V listu tom se praví: »Oznamujem tímto listem všem, kterak majíce zprávu, že by dříví z těch stran, od kterých prvé k Horám Kutným i jiným městům ku potřebě bylo plaveno, již se nedostávalo, a z jiné strany, totiž po Labi, že by se zjednálo, aby takověž plavení a pro túž potřebu pod Jaroměř město naše bylo spraveno, kudyž témuž městu našemu a téhož města měšťanům i vsí obci škody nemalé diti by se mohly, chtěce tomu, aby jmenovaní měšťané a obec tím nehynuli a skrze to ku škodě nepřicházeli, poněvadž to k užítku a potřebě Horám našim Kutným neb jiným městům v království Českém našem býti má, tímto listem z milosti naší královské a radou věrných našich milých dotčenému městu i vsí obci dáti jsme ráčili a mocně dáváme clo na vodě z dříví toho, kteréž tudy pod tož město Jaroměř od kohožkoli z lidí po Labi bude plaveno, tím právem a způsobem, jakž na jiných z plavení dříví na Labi clo se bere.«

R. 1523. bylo stíženo město neštěstím ohně; v knize rozličných pamětí¹⁾ jest o tom zpráva tato: »Anno 1523. v Jaroměři předměstí shořelo na obojí straně města v neděli po sv. Sixtu (9. srpna) právě v nešpory a shořelo dvorův 82 a někteří pravili, že i více; nejprvé se zapálilo v tom dvoře, ve kterém pan Vrbka byl, u cesty na levé straně od města Dvoru jdouce k Jaroměři, a to z neopatrnosti se zapálilo.«

Král Ludvík zahynul v nešťastné bitvě svedené s Turky u Muháče 29. srpna 1526. a na jeho místo zvolen za krále Ferdinand, arcikníže rakouský, čímž dostala se koruna česká rodu Habsburskému. Ferdinand I. byl panovník rázný i obezřelý a neunavné pilen obnovení a pokud možná pozdvižení práv královských.

Na zboží patřící špitálu Jaroměřskému ve vsi Kohoutově činil též jakési nároky držitel panství Hradištského Míchal Slavata z Košumberka r. 1534. avšak bez výsledku.²⁾

Brzo na to opět rozmnožili Jaroměřští jmění obce své, když r. 1539. od Jana Plesského z Levína a na Plesu koupili ves Sviništaný se vším příslušenstvím za 1400 kop gr. čes.³⁾ Ze vsí, obci městské patřících, plynuly do důchodu obecního, dle zápisu jednoho z r. 1547. příjmy tyto:

Heřmanice, ves, summa úroku sv. Jirského též sv. Havelského 7 kop, 17 gr. 1 den

za roboty, za slepice a z Labe 1 kop, 5 gr. 4 den.

Lidí osedlých v Heřmanicích bylo 6.

Brod, ves, summa úroku 8 kop, 9 gr., 6 den

za roboty z té vsi 6 kop, 2 gr.

Lidí osedlých 22.

1. Lib. mem. d. c. str. 30.

2. Dsky zem. lénní kvat. od r. 1526. N. 153. pag. 70. R. 1543. koupil od Diviše Slavaty z Chlumu Hradiště a dvory v Kocběři, Vlčkovících, v Kladrubech a Kohoutově Mikuláš Pecinger z Bydčína.

3. Dsky zem. trh. čern. vejpisův od 1542. Tom. 2. K. 21. Tamtéž zápis na zboží Heřmanické. Na Vyhnánov a Prorub: Dsky Trutnovské de anno 1445., N. 24. fol. 60.

Slotov, ves, summa úroku 7 kop, 2 gr.

za roboty a slepice 4 kop, 20 gr.

ovsa 1 větel.

Lidí osedlých 13.

Krabčice, ves, summa ouroku 8 kop, 19 gr., 4 den

za roboty a slepice 2 kop, 49 gr. 2 den.

Lidí osedlých 13.

Vyhnanov, ves, summa, ouroku 1 kopa, 46 gr., 1 den

za roboty 32 gr.

Lidí osedlých 7.

Prorub, ves, summa ouroku 1 kopa 42 gr., 4 den.

Lidí osedlých 7.

Svinišťany, ves, summa ouroku 26 kop, 6 gr., 3 den.

Slepice 23, ovsu 11 korců 2 větele.

Lidí osedlých 16.

Celkem tedy na hotových penězích 75 kop 11 gr. 1 den. Výnos z lesa, patřícího k Heřmanicům, páčil se, rok k roku rovnaje, na 10 kop gr.

Rybníky u vsí těch byly: rybník, řečený Mihule, mající násadu 25 kop, rybník Končinský 30 kop, rybník Krabčický 30 kop, rybník Svinišťanský 100 kop, rybník obecní v lukách 100 kop. —

Přese všechnu smlouvu Svatováclavskou spory mezi stavem městským a stavy vyššími nepřestaly na dobro. Někteří šlechticové netoliko že stavěli nové pivovary na blízku královských měst, ale i zapovídali poddaným svým voziti čeho na trhy do měst. Jaké svízele toho druhu a s kterým ze sousedů svých měli také Jaroměřští o tom nedostává se zpráv. Však »r. 1541. v pátek před novým letem (t. j. 31. prosince 1540.) města králové milosti: Hradec, Jaroměř, Dvůr, Chrudim a Mýto vypravili jsou posly k J. M. králi a J. M. králové do Nového města Vídeňského, zejména: pana Jana Damaška z Hradce, pana Jiříka Kantorka z Chrudimě a Pavla Rožnovského, písaře pánův Jaroměřských, aby vznesli na Jejich Milosti o těžkostech městských; a pan Jiřík Michalův a pan Adam Kropáč, jízdní, oba z Hradce a Mikuláš Vozák a Šásek též z Hradce, a Vaněk postřihač z Chrudimě a Henrych také z Chrudimě ku posluhování.¹⁾ Císař, vyslyšev posly, vydal svrchupsaným městům následující list: ²⁾ »Opatrní věrní naši milí! Těžkostem těm, kteréž jste na nás skrze posly své a písaře vaše vznesli, jsme porozuměti ráčili a věděti vám dáváme, že urozenému Zdislavovi Berkovi z Dubé a z Lipého na Zákupí, nejvyššímu království Českého a dvou našich nejmilejších synův, arciknížat rakouských, hofmistru a landfogtu Horních Lužic, věrnému našemu milému, psáti a poroučeti ráčíme, aby se všemi těmi osobami stavův vyšších, od

1. Lib. mem. d. c. str. 24.

2. Tamtéž.

kterých se těžkostí míti pravíte, dostatečně a s pilností jednal a k tomu vedl, aby od takových předsevzetí, kteréž vám a těm městům na škodu jsou, přestali; jestližeby pak týž hofmistr náš při nich toho obdržeti nemohl, ač se nenadějeme, tehdy všeho až do příjezdu našeho, dá-li Pán Bůh šťastně do království Českého odkládati a vám poroučeti i přikazovati ráčíme, abyste se zatím všelijak pokojně v té věci zachovali, aniž toho před se, co by k nesousedství anebo k nepřátelství sloužilo, nebrali, a My, když příjezd náš do toho království Českého bude, ráčíme v ty všechny těžkosti vzniklé milostivě nahlédnouti, v tom se spravedlivě zachovati a opatřiti. Dán v Novém Městě v Rakousích v úterý po sv. Antonínu (14. června) léta 1541.

Toho času již valně šířilo se v Čechách nové učení Lutherovo ve straně podobojí; povstávaly různice mezi přívrženci staré víry podobojí a vyznavači nového učení, kteří nazývali se také sami evangelickými. V městech královských měli tou dobou ještě převahu podobojí. Učitelové však mnozí, přicházející do venkovských měst z akademie pražské, bývali buď augšpurského nebo jiného nového vyznání a s faráři víry staré podobojí u víře, zvláště pak v obřadech, zpěvích, se nesrovnávali, takže býval kůr proti oltáři. Tak r. 1542. Jiřík Ursín, rektor školy Jaroměřské, při náboženství v kostele rouhal se, ode mší odcházel, až si naň farář stěžoval radě městské, od níž Ursín byv obeslán, když faráři pohrůzku učinil, rychtáři městskému na dvě hodiny dán byl do vězení.¹⁾

Z r. 1546. máme tuto zprávu: »Toho léta v pondělí před sv. Urbanem (24. května) král Ferdinand I. okolo 18 hodin (poledne) jest do města Jaroměře přijel na voze, a hned, nevysedav z vozu, rozkázal se před se vézti; musili páni koně zjednati čtvery a vézti Jeho Milosti až do Bydžova, za tím spěchem, že jsou ho páni ani postačiti nemohli uvítati, za pana purkmistra tehdy Vavřince Kropáče a hospodáře Jana Konšelského. Však jsou od pana Berky z Dubé, nejvyššího hofmistra J. Msti, vymluvení, a hned pověděl, že to Jeho Mst. od nich vděčně přijímati ráčí, jediné aby koně do vozu zjednali a před se vezli; tak se stalo.«²⁾ Jelť tehdaž Ferdinand z Vratislavě, kdež byl rovnal jistou rozepří mezi knížaty Lehnickými a stavy českými. Jaroměřští, vidouce takto neočekávaně Ferdinanda I. v městě svém, tehdaž asi netušili, že za nedlouho od něho pro odboj přísně ztrestáni budou.

---

1. Viz Zoubek, Školy za náb. různov. v Čech., Osvěta roč. X. str. 86o.

2. Lib, mem. d. c. str. 31.

Kostel svatého Mikuláše.

Kronika od roku 1547. do roku 1618.

lahobyt, z jakého těšilo se město v první polovici 16. století, neměl bohužel dlouhého trvání. Válka náboženská, která učením Luterovým roznícena v době té zuřila v sousedním Německu, nezůstala bez záhubných následků i pro vlast naši. Když r. 1546. strojilo se k válce mezi císařem Karlem V., bratrem krále Ferdinanda I. a protestantskými knížaty německými, čili spolkem Šmalkaldským, v jehož čele byl Hanuš Fridrich, vévoda saský, chtěl Ferdinand bratru svému přispěti ku pomoci silami vojenskými z království českého a ne bez obtíží dosáhl na sněmu dne 26. července t. l. povolení stavů k veřejné hotovosti pro případ, že by za příčinou nepřítele Turka i také válečného pozdvižení v říši na království české a země k němu příslušející jaká potřeba nastala.¹⁾ Když pak válka skutečně začala, nařídil král sebrání hotovosti zemské u Kadaně, položiv se tam sám s ostatním vojskem svým, a ve svolávacím mandatu svém již zjevně naznačil vévodu Hanuše Fridricha co nepřítele, proti kterému hoto-

vost zemskou obrátiti hodlá. Avšak nekatoličtí stavové čeští nemínili bojovati s knížaty, s kterými se sami více méně srovnávali ve víře a proto jen malá část uposlechla rozkazu králova, druzí odepřeli táhnouti za hranice, předstírajíce, že se svolení sněmovní vztahovalo jen na obranu království, ale nikoli na útok ven ze země. Měloť se tehdáž vůbec za to, že císař i král ten úmysl mají, po přemožení protestantských knížat v říši také v Čechách všecka nekatolická vyznání potlačiti. Když pak Ferdinand začátkem roku 1547. po marně vydaném druhém rozkazu, aby se stavové s lidem svým nalézti dali u Litoměřic, sám se svým branným lidem vytáhl do pole, jakmile překročil hranice, dali se stavové strany podobojí

1. Tiefstrunk, Odpor stavu českých r. 1547. str. 22 a násl.

v jednotu proti němu, ku které přistoupila všechna královská města mimo Plzeň, Budějovice a Ústí n. L., a trvali v odporu proti králi až do ukončení války porážkou knížat protestantských a zjetím samého vévody Jana Fridricha u Mühlberka dne 24. dubna 1547.

Po tomto vítězství navrátil se král s cizím vojenským lidem svým do Čech, a nemaje na ten čas dosti odhodlanosti potrestati všechny stavy sobě odporné, předsevzal si sesíliti moc svou v Čechách pokořením stavu městského. Nejprve obeslal král před soud svůj Pražany ke dni 8. července v počtu 600 osob, kteří poddali se mu na milost i nemilost. Musili odevzdati všechnu zbraň i všechny zásoby své vojenské, postoupiti komoře královské všech statků a důchodů obecních a zavázati se k dani z piva pro všechny časy budoucí po bílém groši ze sudu. Mimo to musili předložiti králi všechna privilegia svá k přehlédnutí a ku potvrzení, pokud by za dobré uznal. Podobným způsobem byla ještě během měsíce července obeslána všechna ostatní provinilá města.

Z Jaroměře bylo vysláno 30 osob a stáli před králem s vyslanými ještě 18ti jiných měst v úterý po sv. Jakubu, 26. července. Když bylo každé město obzvláště zavoláno, promluvil naposled Jan Žatecký, komorník královský, ve jménu všech: že přítomní poslové měst, majíce obeslání tak těžké a hrozné neradi by se s králem v soudy jaké dávali, než z číhokoliv návodu neb jakkoli z nerozumu v to vešli, že králi na milost i nemilost se dávají.¹⁾

Za pokutu uloženy všem městům tyto články:

1. Musili slíbiti, že se z těch závazků a zápisů, jež mezi sebou a jinými stavy učinili, při nejbližším sněmu propustí a více v nich státi nebudou.
2. Měli všechny svobody a privilegia králi v moc dáti a na tom dosti míti, jaké jim on z nich navrátí a jaký řád jim dále ustanoví. Spolu také cechové všechny své svobody králi k rukoum vydati měli.
3. Třetí článek týkal se hrubé střelby, ručnic a jiných zbraní, jež z každého města dopraveny býti měly na hrad pražský.
4. Uloženo, by všech cel a mýt městských králi a dědicům jeho postoupili a se zavázali, že ungelt z váhy ze všeho, jak se to v Týně na Starém městě Pražském zachovává, králi platiti budou.
5. Měli všech statků zápisných králi a dědicům jeho postoupiti a zápisy všechny na statky ty se vztahující králi vydati.
6. Uloženo jim posléze, aby sebe i potomky své k tomu zavázali, že posudné z piva, tolikéž co sladu na prodej neb směnou vyprodají, z jednoho každého věrtele piva a z jednoho strychu sladu po 1 groši čes. králi a dědicům jeho dávati budou.

Článekům těmto musila se podrobiti i obec Jaroměřská a hned na to v pondělí po sv. Abdonu, 1. srpna, vyslala ze sebe s listem mocným pod pečeti městskou větší ku deskám zemským primasa Václava Beneška, Jana

1. Tamtéž str. 173.

Koleso, Jana Skákala, Prokopa Palhána z konšel, Jana Konšelského, Řehoře Krajčího, Jana Majevého ze starších obecních, Pavla Valše, Vavřince Kropáčka, Matěje Řepíka z obce, skrze které přiznala se k článkům svrchupsaným, že tomu všemu v těch artikulích dosti učiniti chtějí beze vší odpornosti.¹⁾ Skrze osoby tyto postoupila obec v sobotu po sv. Abdonu všech statkův a zboží dědičných, cožkoli prvé obci městské náleželo, komoře královské.²⁾ Byly to zejména vsi: Heřmanice s podacím kostelním, s tvrzí pustou a s kusem Labe a se clem na Labi, dále vsi Brod, Slotov, Krabčice, Vyhnanov, Prorub a Sviništiny. Kromě ztráty statkův zápisných propadla provinilá města též pokutě peněžité, která ve dvou nedělích musila býti složena; Jaroměř zaplatila 2000 k. m., Hradec 8000, Čáslav 2500, Dvůr Králové 1500 k. m.

Statkův městu odňatých nepodržela komora královská dlouho, nýbrž prodala je ještě téhož roku Janovi z Pernštýna,³⁾ od něhož však již v roce následujícím koupil Heřmanice, Brod, Slotov, Krabčice, Vyhnanov a Prorub Jan Hostinský z Valdštejna za 3250 kop. gr. čes., ves Sviništiny pak koupila Ludmila z Gersdorfu, vdova po Janovi Chvalkovském z Hustířan, za 1250 k. č.

Po skončeném soudu nad městy položil král stavům sněm o sv. Bartoloměji, při jehož začátku státi jsou čtyři odsouzení na náměstí Hradčanském, odkudž sněm ten nazýván krvavým.

Tím časem prohlédnuta byla v kanceláři královské privilegia městská na ten způsob, že při novém jich stvrzení vše změněno, co se ve zřízení obecním zdálo býti na překážku moci královské. Dne 24. září t. l. vydal Ferdinand Jaroměřským — jakož i jiným městům — list, řečený majestát,⁴⁾ jimžto »prohlédaje na jich pokorné prosby a přímlyvy mnohých vzácných osob, jako Ferdinanda, arciknížete rakouského, biskupů Olomouckého a Vratislavského a jiných, nechtě jich dokonce bez jistých výsad a svobod zůstaviti, opět pod ochranu svou je přijímá a privilegia předešlých králův jim navrácuje« a sice:

1. List krále Václava, 1372. 20. října
2. " " Ladislava, 1454. 28. srpna.
3. " " Jirího, 1466. 5. března.
4. " " Vladislava, 1476. 22. prosince.
5. List krále Vladislava 1478. 18. června.
6. " " " 1482. 18. června.
7. " " " 1497. 13. srpna.
8. " " " 1504. 3. listopadu.
9. " " " 1506. 25. ledna.

1. Dsky zem. 46. J. 20.

2. Dsky zem. bílé trh. tom. 48. F. 15.

3. Dsky zem. pam. hluc. tom. 47. E. V.

4. Lib. mem. d. c. f. 26.

Těchto listův král potvrdil, »však jestliže by přes to které listy, privilegia a svobody měli, a před nás jich nebyli předložili, ty moci žádné míti, ani jich užívati nemají.«

Zároveň listem tímto královským ustanoven byl pro města nový řád, kterýmž někdejší samospráva obcí městských značně byla obmezena. První změnou zřízení obecního bylo dosazení do měst zvláštního úředníka, jehož úkolem bylo zájmy královské v obcích městských hájiti a každé hnutí, čelící proti vládě zamezovati. Političtí tito dozorcové nazývali se císařští neb královští rychtáři. Dle instrukcí obdržených od krále měl rychtář v úřadu konšelském první místo držeti, dobré a užitečné krále jednati a obmýšleti, měl vyhledávati pokuty, které na krále připadnouti měly, též všeho toho přezvědět, co by se proti králi před se bralo, aneb jaké srozumění a puntování dalo, o tom aby ihned bez meškání oznamoval, ničeho netajil a pokudž bude moci, sám takové věci přetrhoval. Rychtář měl pozor na to, by se králi žádný nápad, žádné odúmrťi a pokuta nazatájila; měl pilen býti, aby se v městě nedálo, nemluvalo ani nezpívalo, co by předkem proti Pánu Bohu neřádno bylo, potom na zlehčení důstojenství královského a rad jeho, zvláště pak, aby v neděle a svátky lidé do kostela chodili a pakliby toho kdo přestoupil, má tresíati atd. Bez vědomí královského rychtáře nesměl úřad konšelský žádných schůzí ani na radnici ani jinde držeti, leč by on při tom byl a tomu povolil. Bez povolení jeho nesměl nikdo velkou obec, totiž hromadu všeho občanstva, jak dříve v důležitých věcech rada městská činívala, svolávati. K úřadu tomu však, alespoň v městě zdejším, pravidelně nebylo bráno osob cizích, nýbrž čelnějších osob z měšťanů samých a mužův, již delší dobu v městě usedlých.

Také v soudnictví učiněna změna a sice v ten způsob, že odvolání od rady města Jaroměře, která prvé k radě starého města Pražského šla, od té doby jíti měla k nově zřízenému královskému soudu nad apellacími na hradě Pražském, ku kterému pak šlo odvolání ode všech soudů městských z Čech i z druhých zemí koruny České. A kdežto město předešle neobmezenou popravu svou mělo, nyní král sobě »mordy, pálení, loupeže, násilí, cizoložstvo a faleš« pozůstavil, však z toho aby mohl král na obecné dobro města dle libosti vydávati.

Též odúmrťi sobě a nástupcům svým král pozůstavil, kdyžby který obyvatel města Jaroměře bez poručení ze světa sešel a v Jaroměři krevních neb příbuzných přátel neměl. Takové pak statky odumřelé prodával královský rychtář a peníze odváděl komoře české.

Obecně prospěšné bylo nařízení stran cechův rozličných řemesel, týmž listem královským prohlášené, kterýmžto zamezeno napříště řemeslníkům v cechovních schůzích ceny svých výrobkův ustanovovati a zač by co kupováno neb prodáváno býti mělo ukládati, jak dříve na újmu

obecenstva se dělo, tak aby chudý jako bohatý tím laciněji k potřebě své od řemeslníků kupovati mohl. Podržen toliko i na příště ten pořádek, který — podle stanov každého cechu — při přijímání na řemeslo a při tovaryších se zachovával.

Zabráním veškerých statků a důchodů svých r. 1547. zbavena byla obec všech hmotných prostředků a upadla na mnohá léta v chudobu, ba možno tvrditi, že právě konfiskací tou ztratilo město pro celá století někdejší důležité postavení své v řadě královských měst.

Listem ¹⁾ daným v pátek po sv. Michalu t. l. navrátil sice král platy a statky zádušní kostelům a špitálu, »tak aby ke cti a chvále Boží při kostelích a špitálech, jak od starodávna bývalo, zachovávalo a vydáváno bylo bez umenšení,« avšak král sobě a nástupcům vrchnost na tom i na lidech, kteří platy k těm záduším vydávají, pozůstavil. Bylať to ves Kohoutov se 6ti osedlými, s rychtou svobodnou a lesem a při městě dvorec špitálský a pozemky zádušní. Obec sama neměla však po konfiskaci žádných statkův deskových, ba zbavena byla na čas i všech důchodů ze cla, mýt atd. při městě.

Léta 1548. ve čtvrtek po sv. Janu Křtiteli vydáno od císařského rychtáře, purkmistra a pánův a starších obecních a celé obci přečteno nařízení dobrého řádu při obci Jaroměřské ²⁾ v těchto artikulích: *Nejprvé*, hříchové zjevní, kteříž by proti Pánu Bohu byli, zjevné a hanebné lání a křikové, nepoctivé chodění v hospodách, toho kterýžby hospodář ve svém domě dopustil a nepřetrhl hned, pokutu 5 gr. čes. panu purkmistru dá. *Druhé*, jestližeby kdokoliv hospodáře v tom nechtěl poslechnouti, tehdy hospodář má pro městského rychtáře poslati a ten neposlušného do trestání vzíti. *Třetí*, hry kdož by u sebe dopustil hospodář, 15 grošův p. purkmistru a radě položiti má. *Čtvrté*, křikové a povykové noční od koho by z domu vycházely, ten hospodář podle uvážení p. purkmistra a pánův trestán býti a 15 gr. čes. položiti, než by ze šatlavy vyšel.

Téhož léta ve středu před Povýšením sv. kříže (12. září) stíženo bylo město neštěstím ohně. Pramen náš ³⁾ praví, že dotčeného dne »vyšel v Jaroměři velký oheň, že všecko na prach shořelo; na rathouze krov shořel a fara, též i škola a na věži nad školou tři zvonové jsou zkaženi, první, jenž sloul dominikal, upadl na zem a tam se na dvě rozrazil, a . . . (nečitelné) půl uhořelo a medián se spukal; a na kostele všecken krov shořel a věž veliká, na které jsou hodiny byly, ty jsou všecky zkažené, a velký zvon též spadl a na konci šúrku (?) se zastavil, a věžka, která byla na kostele, ta jest se probořila skrze klenutí a tou děrou se makovice propadavše zapálila stolice u soukennického oltáře a shořelo jich několik

1. Lib. mem. d. c. f. 22.

2. Lib. mem. d. c. 33.

3. Lib. mem. d. c. 31.

a archa nad tím oltářem se usmáhla a na kruchtě dvě skle se slily až do gruntu, a dvěře u kostela též shořely.« Požárem tímto nepochybně lehla popelem celá strana města, v níž jest radnice a která oproti straně protější dřevěné, nazývá se pak v knihách zápisních kamenná strana města. Nedlouho potom místa nynějších domů čís. 25. pak 36. a 37. prodána byla co spáleniště. ¹⁾ Ohledně radnice praví se sice v uvedené zprávě, že shořel na ní toliko krov, nezdá se však býti věcí pouze nahodilou, že se nezachovala ni jediná kniha městská, ni jediná písemnost, která by pocházela z doby před r. 1549. Když knihy zápisův, odevzdání, registra sirotčí a jiné od polovice 16. století přečkaly pohromy věků pozdějších a s některými výjimkami zachovaly se až do doby naší, jest zcela oprávněna domněnka, že požárem r. 1548. radnice utrpěla škodu větší a že tehdaž vzal za své starý archiv městský. ²⁾

Za okolností takových neustávali Jaroměřští prositi krále za navrácení alespoň některých důchodův, načež r. 1549. ve středu po sv. Havlu dána jim od komory královské resoluce ³⁾ tohoto obsahu: 1. Že král zřídí v městě své úředníky k přijímání a vydávání důchodův na vychování kněží, žákův a špitálu Jaroměřského, kteří by dle instrukce jim dané důchodův od lidí pobožných k těm záduším darovaných spravovali a jinam neobraceli. 2. Pro dostatečnější vychování kněží, žákův a chudých do vůle své zanechává Jaroměřským vsi tyto: Jezviny, Hořenice, Dolany a Čáslavky, řeky při městě, dva rybníky, jeden řečený Poříčí a druhý nad týmž rybníkem a třetí pustý a dvůr pod kostelem ⁴⁾ a sice tak a na ten způsob, aby oni úředníkům, nad špitály a nad kostely nařízeným, coby se z důchodův obzvlášť k tomu oddaných nedostávalo, z těch vsí a rybníkův bez odporu dodávali a ostatek na splácení dluhův svých a na opravení města a jiné užitečné obecné věci, sami toho mezi sebe neberouce, obraceli. Však nade vším tím král vrchnost sobě pozůstavuje.

3. Cla, mýta v branách a co v městě z domův a jiných obchodův, též z předměstí, z dvorů i štěpnic, chmelnic, polí, luk a což tak v okrsku města leží, se schází, kromě toho, čehož ku kostelům a špitálům by se platilo, to vše Jaroměřským povoluje. Z toho a jiných obchodů svých mají platiti do komory královské 80 kop gr. čes., též podkomořímu, hof-rychtýři a písaři komornímu zúplna platiti. Na tom že mají přestati a dalšími žádostmi a vznášením těžkostí svých, v které svým proviněním vešli, J. M. královskou nezanepřázdňovati. Konečně nařízeno cis. rychtáři, aby přísně na úředníky zádušní dohlížel, by dle daných instrukcí se řídili. —

1. Kn. záp. červ. od r. 1549.

2. V knize červené zápisův r. 1549. A, 72. jest poznámka: «v starých registrech jest zápis z r. 1521; tato registra 4 léta po ohni tedy ještě existovala; toto odvolávání se na knihu starší přichází však pouze na tomto udaném místě.

3. Lib. mem. d. c. 23. 3. t. j. dvůr obecní za kostelem sv. Jakuba, nyní čís. 121. Ik. př.

Tak tedy po dvou letech vráceny byly obci alespoň některé důchody, za to však zvýšen stálý roční plat do komory královské z dřívějších 40 na 80 kop gr. čes.

Vsi: Jezviny, Hořenice, Dolany a Čáslavky, které král dle znění této resoluce »do vůle své městu zanechal,« nepropadly konfiskaci, jelikož nebyly městu poddanými, nýbrž držitelé dvorů a statků ve vsích těch, jako obyvatelé předměstí, patřili od starodávna pod šos města a spravovali se knížaty městskými; i po r. 1549. zůstaly vsi ty v bývalém poměru k městu, až teprv později, jak na svém místě bude vyličeeno, usilovala obec městská sobě v jakousi poddanost je uvést.

Příběh neobyčejný udál se v Jaroměři r. 1554; dne 3. února t. l. zabit byl v městě zdejší vynikající člen šlechty litevské, slavný vojvoda Dimitr Sanguško. Událost ta, jež zasluhuje zevrubnějšího vypsání ve zvláštní monografii, sběhla se takto:

Dimitr Sanguško zasnoubil se s Eliškou, dcerou po knížeti Eliášovi Ostrožském na Volyni proti vůli matky její Beaty, kterážto paní vlády a zbožichtivá náklonosti dceřině všemi silami odporovala. Když pak s povolením krále Sigmunda Augusta, co prvního poručníka Eliščina, snatek přece se byl vykonal, přivedla to uražená Beata svými pletichami při dvoře tak daleko, že král, nakloniv se k jejím nářkům, vydal púhon na Dimitra na podzim r. 1553., ustanoviv k soudu městečko Knyšín v Litvě, ku kterémuž s počátkem r. 1554. když se byl Sanguško nedostavil, odsouzen jest cti a života co násilník a rušitel práv matčiných. Jsa tak zbaven všech práv a věda, že dovoleno jest každému v království polském zabiti ho, chtěl se spasiti útekem ze země; i přistrojil choť svou Elišku do šatův mužských a s několika věrnými svými přátely a sluhy pustil se přes Polsku a Slezsko do Čech, chtěje se uchýliti na zámek v městě Roudnici nad Labem, ježž toho času držel Jan Tarnovský, kastelán Krakovský. Koncem ledna přibyl šťastně do městečka Lysé nedaleko Nymburka, kdež, netuše již nebezpečí, pozdržel se a s družinou svou a měšťany Lysskými oddával se radovánkám masopustním. Zatím šlechta polská, jemu nepřátelská, vydala listův hončích na Dimitra, a vyhlášený nepřítel jeho, Martin Zborovský, vojvoda Kališský, spolu jeden z poručníků Eliščiných, jal se ho stíhati s takovým klopotem, že větší část družiny jeho na cestě padla, on pak sám čtvrtý se synem svým Martinem a dvěma zbrojnoši jej v Lysé dostihl. Po marném odporu Sanguškově vzal Zborovský Elišku k sobě, raněného Dimitra kázal řetězem spoutaného na vůz prostý naložiti a obrátil se zpět do Polska. Toto vpadnutí Zborovského a družiny jeho do země bez opovědi s mocí brannou způsobilo nemálo povyku po kraji a považováno za rušení pokoje a práv království českého, pročež když v sobotu v den sv. Blažeje Poláci s jatým Sanguškou městem Jaroměří ven ze země ubírali se chtěli, na rozkaz hejtmanův krajských zde

jsou staveni a dále z města vyjít jim zabráněno. V noci pak na to nešťastný Sanguško od pronásledovatelův svých zavražděn jest v hospodě.¹⁾ V neděli ráno se proneslo po městě, co se bylo stalo, purkmistr pak i konšelé kázali tělo nebožtíkovo v pohřební roucho odít a rakev mu na svůj náklad zjednali. Martin Zborovský, vojvoda, nevědomo z jakých příčin proti tomu se obořiv, svému lidu rakev na ulici ven postavit, tělo však z roucha vyvléci a ve stáji hnojem přikrytí kázal. Hned se také do Jaroměře začali sjížděti jiní stihatelé nešťastného Dimitra; téže neděle (masopustní, 4. února) přijel totiž vojvoda Sieradzský a starosta Poznaňský, kterýž jen sám druhý do města vpuštěn jest, po třech dnech zase Ondřej, vojvoda Lasinský, pan Ondřej z Górký, který měl za sebou v Náchodě a Kladště dvě stě koní a bratr jeho Lukáš z Górký. Kromě těchto pánův přijelo však ještě mnoho šlechty polské se svými pacholky a musili až i na podměstí ležeti. Ve středu pak popeleční (7. února) vydali Poláci tělo Dimitrovo měšťanům Jaroměřským, a jest v roucho umrlčí zase oblečeno a k rozkazu purkmistra i konšelův do domu purkmistrova přeneseno, při čemž kondukt byl zpíván česky, a tam mnoho lidí ohledalo hrdlo mrtvoly, neb jsou se tomu divili, kterak tak ve velké mrazy hlava se jí viklala, a každý pravil, že jest stržena. V pátek na to (9. února) přijeli z vůle královské hejtmani Poděbradský a Kolínský v průvodu nemalého počtu jezdců; z Hradce Králové pak dostavilo se pěších a pacholkův třicet. Téhož samého dne posláni jsou jezdcí do Hradce nazpět a jenom pacholci s pány hejtmany v Jaroměři zůstali. V neděli pak na to (11. února) tělo Sanguškovo od měšťanův Jaroměřských s konduktem čtvero-hlasým v kostele sv. Mikuláše u řeznického oltáře počestně a s láskou křesťanskou jest pochováno.

Poláci drženi byli dále v městě; že pak ohněm r. 1548. také zdi městské se pobořily, tak že se do města i z města i jinady nežli branami jít mohlo, měli Jaroměřští se stržením těch Poláků veliký klopot a byli nuceni go i více pacholků k hlídání ve dne v noci držeti, ano sousedé sami všickni ponocovali a na stráž byti musili, nějakého vpádu aneb jiné škody se obávající.

Mezi tím král polský Zikmund August, dozvěděv se o celé té příhodě, rychle vypravil posla ku králi Ferdinandovi se žádostí, aby Zborovský s lidem svým svobodně puštěn byl. Na to o středopostí (28. února) přijeli do Jaroměře z nařízení krále českého komisari královští, pan Kaplíř a pan Vilém Klenovský, v sobotu na to na večer pak pan Jaroslav Smířický a pan Jirí Zajíc z Hazemburku a v neděli ráno oznámili pánům polským v jazyku latinském dekret Jeho Milosti krále a pp. stavův českých,

1. Dle ústního podání stalo se to v hospodě řečené »chudobka.« Dům ten, čís. 119. lk. př., toho času tvořil s domem vedlejším čís. 120. dům jeden a nebyl tehdy hospodou. Stalo se to zajisté v některé hospodě v městě.

mocí kterého Martin Zborovský a s ním v Jaroměři stavená družina pod tím závazkem svobodně se propouští, aby od sebe dal revers, že ani on ani dědicové jeho na budoucí časy nic proti této zemi ani proti městu Jaroměři před se bráti nemají. Starostům pak Poznańskému a Lenčickému přikázáno, aby kněžnu Elišku před králem polským ve dvou měsících postavili, což oni pod svými sekrety učiniti přislíbili.

A tak jsou konečně propuštěni Poláci, proti vůli své plný měsíc a den v Jaroměři zadržení byvše. Náhrobní kámen — dříve v dlažbě — od r. 1860. ve zdi v apsidě severní lodi chrámové s erbem, řečeným pogoň, znakem to rodiny Sanguškův, a nápisem latinským a polským, vše zcela dobře zachovalé, hlásá dosud udalost tu památnou.¹⁾

Roku následujícího 1555. byl v Jaroměři veliký mor, o němž čteme v knize pamětní:²⁾

»L. P. 1555., v pátek před sv. Jakubem velkým, začal se mor v městě Jaroměři n. L. a trval až do sv. Martina, a umřelo jich toho času více nežli 1100 sousedův a dětí, též žen těhotných několik. Z Dolan umřelo jich více než 50 osob, v Časlavkách umřel toliko z Hochovy krčmy krčmář s manželkou svou a Jaroš tesař.«

K r. 1562. táž kniha pamětní:³⁾ »R. 1562. v pondělí svatodušní strhlo se v Jaroměři veliké povětří od 19. hodiny, takže na mnoha domích střechy otrhalo, tak hlučalo a střechy se lámaly, že lidé myslili, že soudný den bude; neb kramářům i boudy převracovalo, a na rathouze nad světnicí rádní všecken kryt i s pravidly odneslo a velmi mnoho škod nadělalo.«

Téhož léta dala obec opravití kostel sv. Mikuláše, o čemž nachází se v řečené knize⁴⁾ tato dosti nejasná zpráva: »Anno 1562. dali v Jaroměři veliký kostel vyzdvihnouti a všecken obíliti; jej vycvekoval Kaizner zedník, a dali jemu od toho díla páni 5 kop 9 grošův a půl korce žita a sejr (?) jeden, krom kruchty nahoře a kůru.«

Jarmark svatodušní, darovaný Jaroměřským od krále Ladislava r. 1454., jenž počínal na hod Boží svatodušní a trval po celých osm dní, v r. 1564. na žádost rady městské přenesen jest na středu po svátcích těch listem⁵⁾ krále Ferdinanda, daným t. l. ve Vídni (bližší datum ne-

1. Nápis latinský, jdoucí po krajích kamene, bez zkrácenin zní: Hoc loco conditur corpus clari Lithoaniae ducis, Dimitrii Sanguskonis ex magnifica Olgierdorum familia nati, capitanei Cirkaviensis et Kaniowie, quem perfide insidiosaque Martinus Zborowski trucidavit. Nápis polský nad a pod znakem zní doslovně: Thulieszy knize Dimithr Sangusckowycz starosta Czyrkawski y Kaynowski rodu wyelkiego — knize Litewskie Olgierdowa kthurego zamordował y zabil nieszlachethnick Marczin Zborowski niemyawszy do niego zadny przyczyny. 1554. Viz o tom: Fr. Petery, Żivotopis Dimitra Sanguszkzy, v Hradci 1860., Čas. mus. 1852. sv. I. str. 6., Památky Archeol. r. 1858. str. 93. a jiné.

2. Lib. mem. d. c. f. 31.

3. tamtéž, fol. 30.

4. Lib. mem. d. c. fol. 30.

5. Lib. mem. d. c. str. 28.

známo); byl to poslední list krále Ferdinanda I. Jaroměřským daný, neboť 25. července t. l. zemřel a vládu nastoupil prvorozený syn jeho Maximilian II.

Léta 1569. stavěna byla věž »nad pekelcem,«¹⁾ totiž věž nad brannou pražskou mezi krámy masnými a domem nyní čís. 39., jenž tehdaž slul »pekelec«; shořela nepochybně r. 1548. Ve věži té byla šatlava.²⁾

Listem daným na hradě pražském v pátek po povýšení sv. kříže 1575. dal král Maximilian II. obci Jaroměřské vrchnost na vsi Kohoutově »k jmění, držení, dání, zapsání, zastavení a s tím jako s svým vlastním dědictvím učinění« a sice »na jich poníženou prosbu a prohlídajíc ku škodám, jim skrze plavení klapťův³⁾ k Horám Kutným na březích, lukách i jinak učiněným.« Král Ferdinand I. v r. 1547. ves tu s platem z ní vycházejícím kostelům a špitálu sice navrátil, ale vrchnost na ní sobě pozůstavil. Nyní nabyla obec plného vlastnictví zboží toho.⁴⁾

V době této rozmnožil se také majetek obecní při městě tím, že někdy po r. 1567. koupila obec dvůr řečený Jindřichovský na pr. předm. (nyní č. 23.), který pak, když byla poslední purkrejtní peníze na dvůr ten v pondělí velikonoční 1578. Kateřině, manželce Jiříka Stříbrného z Rusku, doplatila, r. 1587. Duchačovi Hamzovi Vosenskému za 2000 kop míš. prodala.⁵⁾

Po smrti krále Maximiliana II. (20. září 1576.) rozkázala Marie Španělská, pozůstalá po něm vdova a paní všech věnných měst, aby dvě osoby přední, spolurádní z každého města, totiž z Chrudimi, Mýta Vysokého, Poličky, Mělníka, Jaroměře, Dvoru, Nového Bydžova a Trutnova, dne 26. listopadu 1577. dali se najíti do Hradce.

Tu shromážděným hofrychtýř takto oznámil:⁶⁾

»Poněvadž Její Milost císařská mnohá vydání míti ráčí a Jeho Milost císař (Rudolf II.) jsa ve velkých dluzích po panu otci svém a pro obhájení všeho křesťanstva na lid válečný mnohé náklady učiniv, Její Milost císařskou penězi fedrovati nemůže, že jest 25.000 rýnských při jednom kupci v Augšpurku objednala, a ten jistý ujištění žádá, i protož Její Milost žádá, aby všecka tato její věnná města za Její Milost v rukojemství se postavila.« Poslové, připomenuvše, že bez starších obecních nemohou se v to zavázati, a v jakých těžkostech jednokaždé město stojí, žádali odkladu do nového léta.

Dne 8. ledna 1579. poslové věnných měst, shromáždění v Hradci nad

1. tamtéž, str. 30.

2. Kn. sm. červ. A. 20.

3. t. j. dříví kulaté, neroštěpené.

4. Kvatern fial. rel. od 1575—82. N. 46., B. 27.

5. Kniha záp. bílá, A, 1.

6. Solař, Děj. Hradce Kr. str. 67.

Labem, k žádosti krále Rudolfa II. dali své svolení k tomu, aby posudné po vyjítí termínu vánočního léta 1578. ještě do dvou měsícův pořád zběhlých ne z povinnosti, ale z dobré a svobodné vůle dáváno bylo. Za takovou ochotnost vydal Rudolf v den sv. Juliany 1579. Jaroměřským revers, že »jim takové jich dobrovolné svolení netoliko na jich výsadách k žádnému ublížení, protržení ani ke škodě byti nemá, ale také že jim toho král v budoucích případnostech spomínati a nahrazovati bude.«¹⁾ V roce 1582. pro panující ránu morovou nebyl ani obnoven úřad konšelský, až teprv 15. dubna 1583.

Toho času měla obec rozepři s bratřími Trčky z Lípy na Ledči atd., Jaroslavem, Mikulášem a Buriánem, podkomořím království českého, za příčinou Adama Krže (Krcze), člověka jim poddaného, jenž držel (již roku 1577.) dvůr šosovní na Klouzkově u Jaroměře.²⁾ V pondělí po sv. Jeronymu 1584. pohnali bratři Trčkové před soud zemský purkmistra, konšely a všecku obec města Jaroměře, viníce je ze 20 kop čes. gr. pokuty podle zřízení zemského, propadené pro nevydání Adama Krže. Výpověď učiněna tato: »Poněvadž jsou oni purkmistr a konšelé i všecka obec města Jaroměře to podle práva provedli a ukázali, že ten dvůr při městě Jaroměři ležící, na němž Adam Krž bytem jest, ne tak jakž v půhoně doloženo jest, Klaskov, než Klouzkov sluje, z té příčiny půhon se vyzdvihá.« Pro tuto formální chybu bratři Trčkové při svou prohrali.³⁾

R. 1586. 26. června zapsala se obec spolu s městy Hradcem a Chrudimi k rukojemství za Rudolfa II. za 7000 zlatých Tomášovi Volfovi ze Cvingendorfu, puchalteru německému v komoře království Českého.⁴⁾

Při obnově rady r. 1588. v úterý po sv. Bartoloměji konšelé na tom se společně snesli, »jestliže by který z osob ouředních netoliko den rádní, ale i když se počtové jakýkoliv drží a řídí, zmeškal, tehdy 8 gr. českými aby propadl pp. pánům, a jestli by od zasednutí hodinu zmeškal, tehdy 1 gr. čes. a tak za každú hodinu dále aby povinen byl po 1 gr. čes. dáti a položit.« Spolu tři z konšelův nařízení jsou k dohlížení mezi kramáře, soukenníky a pekaře, mají-li lokty a váhy a jiné míry spravedlivé, dva jiní pak mezi šenkýře, mají-li spravedlivé žejdlíky.

Téhož roku 1588. koupila obec od Piráma Kapouna ze Svojkova dvůr na Klouzkově za 1400 kop gr. čes., který pak po dvě století zůstá majetkem obce. Dřívější dvůr obecní na před. sv. Jakubském, nynější hostinec čís. 121., toho léta držel Jiří Zástěra; zápis na trh ten se nezachoval. —

1. Lib. mem. d. c. 10.

2. Adam Krčz či Kréma z Plotišt, dříve byl úředníkem ve Smiřicích.

3. Dsky zem. menší zápisné, od r. 1580—87. Tom. instr. 235. M. 7.

4. Solaf, Děj. Hradce str. 70.

Roku 1590. vystavena jest síňka při chrámu Páně sv. Mikuláše.¹⁾ Téhož roku dali pan purkmistr a páni kus obce v rybníčku na valích Janu Soudkovi, »začež jest regál do chrámu Páně pro ozdobu muziky daroval.«²⁾

V knize rozličných pamětí³⁾ čteme, že r. 1594. dělán jest (t. j. opraven) rybník poříčský od Adama Bročka, a r. 1596. světnice velká na rathouze.⁴⁾

Před obnovením rady v r. 1595. poslán jest od hofrychtýře a v plné obci přečten tento list (bez datum):⁵⁾ »Páni přátelé milí a vy všickni sousedi města tohoto šťastney dobrey den a vedle toho božské požehnání vám upřímně žádám. Srozumívaje tomu, že této hodiny všickni pospolu jste, oznamuji vám, že na tom jsem a k tomu se všelijak přičiniti chtěl bych rád, abyste se ve všech řádech spolu s jinými městy a obcemi Její Milosti císařové řídili a srovnali, zastavoval jsem se častokráte trochu, co se volencův dotejče, že tak malý počet jich jest, a ti se mnou vaše nejlepší dobré obíratí mají. Protož ne staré řády rušiti, ale staré zlé a neobyčejné řády napravití a zvelebiti (jak i v jiných městech) míním. Tomu pak chci, aby z osob koňselův starých jedna osoba, starších obecních jedna osoba, a z obce dvě osoby za volence obrání byli, a se mnou upřímně pracovati a osoby hodné obrátí pomohli. Nepochybuji, že se tak v tom zachováte, abych, když mezi vás přijdu, se neměl na čem zastavovati. Což Pane Bože rač šťastně popříti. Benjamin Kutovec z Ourazu.« Na to v sobotu po sv. Bartoloměji obnoven úřad skrze nového podkomořího pana Hertvíka Zejdlice ze Šenfeldu na Chocni a Zvoleňovsi a téhož hofrychtýře Kutovce. Téhož dne jednáno bylo též o následující záležitosti:⁶⁾ Již r. 1591. z uvážení plné rady se staršími obecními a většího počtu obce byl díl zadní obce, při řece Úpě ku dvoru obecnímu připojen a ploty ohrazen za tou příčinou, »aby valaši, které se pro J. M. císařské kurýry a pošty chovati musí, tak i jiný koňský dobytek ve dvoře obecním přechován býti mohl. Na kteroužto obec z sousedův našich pro plavbu dříví a klapťův, kteréž se ku potřebě J. M. císařské po vodě Úpě mimo túž obec plaví a dodávají i také pro časté povodně veliké dobytkův svých časem doháněti a jí v ničem užívati nemohli, nýbrž toliko někteří obyvatelé a v malém počtu sousedé, kteří handl a kupectví v dobytku koňském provozovali, časem příhodným takový dobytek skrze vodu tam doháněli a jí užívali.« Původem těchto obyvatelův, kteří toho pro své užitky obci nepřáli, někteří sousedé proti tomu usnešení rady městské se zpěčo-

1. Lib. mem. d. c 34.

2. Kn. odev. flutá F. 60.

3. Lib. mem. d. c. str. 34.

4. R. 1586. paní Kateřina Hovorkova odkázala 4 kopy m. na vystavení světničky v rathouze pro lid obecný. Kn. odev. od 1554.

5. Registra sirotčí ovl 1554.

6. Kn. pam. od r. 1595. B. 7.

vali a všecku obec proti ní zbouřiti usilovali. Věc ta přednešena před podkomořího a hofrychtýře, kteří přičinám od rady přednešeným místo dali a jednání jejich schválili. »A tak ten kus obce, jenž nyní pastviště slove, časy příhodnými, když se tam dobytek doháněti může, ku dvoru obecnímu pastvami a travami se užívá.«

Roku 1593. vypukla nová dlouholetá válka s Turky, v jejíž břemenech účastnili se Čechové povolováním každoročních berní k vypravování vojsk do Uher. Město naše platilo r. 1595. dle svolení sněmovního z téhož roku na lid válečný za každé dva měsíce z lidí osedlých a šosovních 227 kop 12 gr. míš., k tomu ze 7 poddaných Kohoutovských 2 kopy 48 gr. a od děkana 1 k. m., což činí za jediný ten rok 1386 k. m. vedle jiných obvyklých daní. Mimo to půjčila obec toho roku v sobotu po sv. Matouši komoře královské v »těchto válečných časech na milostivou žádost J. M. císařské z poddané lásky« 100 kop. gr. čes.¹⁾

Neobyčejné výše dosáhly daně rozličného druhu v roce následujícím 1596. Během toho léta zapláceno bylo od obce zdejší: sbírky na lid válečný z 286 osedlých sousedův a šosovních po 48 gr., ze 7 Kohoutovských poddaných po 24 gr., z děkana 1 k., vždy za dva měsíce 232 kopy 36 gr., tedy za rok . . . . . 1395 kop 36 gr.

defensí polovici podle snešení sněmovního z r. 1593. 127 " 30 "

defensí celá za termín sv. Jiří 1596. . . . . 255 " — "

berně domovní za obadva termíny sv. Bartoloměj-

ský a sv. Mikulášský . . . . . 340 " — "

defensí za termín sv. Václavský . . . . . 255 " — "

z komínův za dva termíny, vždy po 67 k. 40 gr.,

činí . . . . . 135 " 20 "

z mas, vína, páleného a z truhliček u kostela . 194 " 51 " 3 den.

od handlířův, řemeslníkův a hokyní za dva ter-

míny . . . . . 80 " 14 "

berně podle sněmu z r. 1596 . . . . . 255 " — "

při odvádění berní utraceno . . . . . 7 " 25 "

ze 7 poddaných Kohoutovských berně sv. Miku-

lašské . . . . . 2 " 20 "

čeho všeho činí . . . . . 3048 k. 16 gr. 3 den.,

čili, počítáme-li kopu míšenskou za 3 zlaté, asi 9150 zl. r. č.²⁾

K lepšímu zabezpečení věrohodnosti knih městských a utvrzení dobré kázně vydáno r. 1596. v neděli po sv. Antonínu v plné radě a v přítomnosti starších obecních a celé obci přečteno toto nařízení:³⁾

1. Tamtéž A. 3. Tato půjčka byla obci v r. 1599. na poručení komory české opět vyplána od císař. rychtáře Václava Prokúpa a Jana Cikána z Čermné, výběrčích ungeltu a posulného. »Na útratu jin, když do Prahy jezdili a o tu sumu u J. M. C. sollicitovali, 10 kop míš. passirováno.« Tamtéž A. 16.

2. Tamtéž A. 8—11.

3. Tamtéž A. 7.

»Předně, poněvadž se těchto časův nachází, že někteří sousedé zdejší aneb i obyvatelé někteří, jsouce někteří jistcové a někteří rukojmové za dluhy aneb jakéžkoli věci, buď zápisům, které se u kteréhokoliv pana purkmistra daly a dějí, též cedulím řezaným písaři rádními psaným, proti pouhé a světlé pravdě odporovati směli: což rozumí se, že za žádnou jinou příčinou se to od nich nedálo, než za tou, aby se do vězení, nemaje peněz před rukama, nedostali, a někteří z pouhé všetečnosti se toho dopouštěli, k čemuž potomně jsa upamatováni, se zase znali. I aby toho velikého nespůsobu více při tomto právě a v této obci nebylo, kdožby se koliv z sousedů toho dopustil a buď knihám městským, registrům purkmistra a zápisům aneb cedulím řezaným písařem rádním psaným odporoval, tehdy má z uvázení pp. pánů zpokutován býti, a uznalo-li by se, i z této obce se má vyprodati. Jestliže by pak se toho a dotčeného odporování kdokoliv z obyvatelův dočínil, tehdy má ochrany města tohoto zbaven býti a jinam hnouti.

Item snešeno a nařízeno toto: Kdoby ku panu purkmistru pánům, když by pro něho bylo posláno, aneb i ku panu purkmistru domů se najíti, ihned, jsa doma zastížen poslušně nedal, ten slušně z uvázení pp. pánův podle zasloužení ztrestán buď vězením buď peněžitou pokutou býti má. Nebo někteří jednou i po druhé maje sobě oznámeno ku panu purkmistru jíti, pomíjejí.

Item kdoby k panu rychtáři městskému jsa obeslán, najíti se nedal, aneb maje sobě poručeno, do vězení by jíti nechtěl, slušně ztrestán býti má.

Item kdožby panem rychtářem městským se spravovati nechtěl, ten vyprodáním od obce této ztrestán býti má. Pakliby kdo na rychtáře městského sáhl a odboj právu učinil, k tomu každému podle práva přikročeno a pokutou právy vyměřenou na hrdle ztrestán býti má.« —

Roku 1597. v úterý po sv. Valentinu koupeno ku potřebě do ratouzu z peněz po berni pozůstalých 26 ručnic nových, dlouhých s klíčkami a formami vše náležitě vypravených od Jiríka Fišera, ručníkáře z Landshutu, každá po 3 kopách mš., a 9 halarparten nových, každá po 18 gr. čes., a téhož roku v úterý po neděli Reminiscere 12 halaparten po 20 gr. čes. ¹⁾

Téhož roku dáno Adamovi Vopavskému, ručníkáři (zdejšímu) za 5 ručnic od něho k potřebám obecným koupených po 2 kopách gr. čes., 10 k. gr. čes.

V červnu 1598. položen do Jaroměře jeden praporec rejtarů (pod rytmistrem Václavem Želivským z Sebužína), který pak 25. července s jinými dvěma prapory v Hradci vymustrován a do Uher proti Turkům vypraven byl. Vydáno bylo pro ně na skoupení ovsa 121 kop a 19 gr. čes. »a více všecky peníze, které po předešlých berních ve sklepe sirotčím zů-

1. Tamtéž A. 30.

stávaly, a z toho také dáno po třikráte vyslaným na útratu, když v Praze jednali při J. M. C. a Jich Mil. raddách, aby z toho lidu jízdného nám sjítí mohlo.«¹⁾

T. l. v pátek po sv. Martinu cís. rychtář Václav Prokůpek sčítal domy a osedlé v městě a na předměstích a ve vesnicích šosovních; našlo se osedlých 274; t. l. platilo se z 331 komínův po 10 gr. míš.²⁾

Roku 1599. pro ránu morovou ani podkomoří ani hofrychtýř nepřijeli obnoviti radu; podkomoří poslal Jaroměřským tento list:

»Moudří a opatrní přátelé moji milí! Jest vám všem vůbec vědomo, že se obyčejně teď při tomto čase každoročně vedle starobylého chvalitebného pořádku úřad konšelský u vás v městě Jaroměři nad Labem obnovuje, vedle kteréhožto dobrého obyčeje já, jakž povinnost má ukazuje, byl jsem toho celého oumyslu roku tohoto 1599. taky to vykonati, sám k vám přijeti nebo pana hofrychtýře svého k vám vypraviti a týž úřad konšelský obnoviti. Ale ponevadž srozumívám, že rána Boží morová na mnoha místech v tomto kraji a snad také u vás se začíná, nechtějce vás ani sebe v tyto zarmoucené časy příjezdem svým obtěžovati a majíce zprávu, že z daru a z milosti Pána Boha všemohoucího všickni jminulého roku 1598. na úřad konšelský i starší obecní dosazení v dobrém zdraví zůstáváte, protož vás všech i tento rok 99. v též práci a povolání vašem, tak a tím pořádkem, jakž jste ode mne jmenováni a dosazeni byli, zanechávám a z ouradu svého podkomořského vás i na tento rok k též práci úřední vyvoluji a ustanovuji, a vás, pane primas a páni konšeli i starší obecní napomínám, abyste práci sobě svěřenou jako lidé poctiví, dobře zachovali a milovníci pobožnosti, spravedlivosti a ouradu věrně řídili. Vy pak páni obecní milí taky starších svých jako sobě představených abyste šetřili, k nim všelijaké náležité poslušenství zachovali a uctivostí je předcházeli; obojí pak znajíce tuto metlu Božskou a ránu morovou, pro polepšení životův našich a pro příčinu k svatému pokání se obrácení na nás od Pána Boha bejtí poslanou, jeho Božské milosti za ukročení téhož hněvu přísného prosme; . . . Plat komorní a jiné povinnosti rádbych abyste, dá-li Pán Bůh, v sobotu příští přihotovili a mému písaři, když i po (sic) jiny platy přijede, jej odvedli. Jestliže pak kdo z prostředku vás, páni konšeli, aneb starších obecních, z světa sešel, o tom mi oznamte, taky i osoby jiné na místo jeho jmenujte, opatřím to dále náležitě. Pán Bůh všemohoucí račiž milostí a ochranou svou Božskou na každém místě nám všem přítomen bejtí. Datum na Chocni v sobotu po sv. Jiljí 99. Hertvík Zejdlíc z Šenfeldu, na Polné atd., Její Msti cís. podkomoří.«

Po zaslané zprávě obdržela pak rada městská od téhož podkomořího list druhý, daný v Praze ve středu po I. neděli postní r. 1600. tohoto znění :

1. Tamtéž A. 13.

2. Tamtéž A. 14.

»Moudří a opatrní přátelé moji milí! Zdraví a všeho dobrého, i toho, že jest milostivej Pán Bůh ránu morovou u vás ukrotiti račil, vám věrně rád přeji, ale že jest pět osob rádních z prostředku vašeho z světa sešlo, nerad jsem uslyšel. Pán Bůh račiz jim i nám všem milostiv býti!«¹⁾ Na to jmenuje nových pět konšelův, jež vyvolil.

Roku 1601. utrpěli měšťané zdejší veliké škody krupobitím, za kteroužto příčinou sleveno bylo na defensi i na sbírce na lid vojenský, tak že téhož roku platilo se jen z 222 osedlých a 35 osedlým daň odpuštěna.²⁾

R. 1602. koupila obec k ruce špitálu od Václava ml. Záruby z Hustiřan na Třeboveticích a Plese grunt a les, jenž slove na Kopaninách s dvěma poddanými za 303 kopy miš. V úterý po sv. Pavlu t. r. poručil Rudolf II. na prosbu purkmistra a vsí obce, by jim trh ten ve dsky zemské vložen byl.³⁾ Summa 303 k. m. vyplacena jest ve čtvrtek po neděli Invocavit t. l. Jirimu Kubičkoví, úředníku na Plese, spolu s Václavem Novotným ze vsi Černůtek, poddaným p. Záruby, jenž proto k radě zdejší vysláni byli. »Po tom na zejtrí v pátek týž grunt životně od téhož p. Václava Záruby v přítomnosti mnohých sousedův i jinších cizopanských lidí panu Václavu Svědíkovi, toho času primatoru na místě vsí obce k ruce chudého špitálu m. Jaroměře náležitě postoupen.«⁴⁾

K poznání tehdejšího způsobu zásobování vojska stůž zde též tato poznámka z knihy paměti:⁵⁾

»L. P. 1602. v úterý po Očistování P. M. za purkmistra Tobiáše Raka v plné radě Jan, syn Jana Šepse, souseda města tohoto, když se navrátil z království Uherského, jsa vyslán se čtyřmi koňmi na poručení J. M. C. k vezení munycí a jiných věcí roku jminulého 1601. od obce této učinil zprávu, že jest jemu jeden kůň mladej ryzka, vymustrován a pan kšírmeystr vzavši jej k sobě, posavad že za ním zůstává; druhéj kůň na rozkaz a poručení pana kšírmeystra zapřežen mezi koně pánův Brněnských, a ten, v tahu jsa přetržen, zůstal u Starých Hradů; třetí pak kůň, jsouce také v tahu přetržen, že jest u Vesperima zuostal, čtvrtý kůň, kterýž mu ostal, očekávajíce týž Jan obdaňkování a zasloužilé záplaty, majíce jemu 130 zlatých dáti, počítajíc na jeden kůň za měsíc, jakž mu toho jiní formané zprávu dávali, po 10 zlatých, a že mu není dáno jen 18 zlatých; a tak nemaje se nač domů navrátiti a sebe vychovati, pro tu příčinu že jesti takový kůň čtvrtý prodati v městě Vídní, jenž slove u zlatého páva, musil, kterého za 16 zlatých jest dal.«

R. 1604., když opět lid vojenský proti Turkům vypraven býti měl, byla zde část lidu jízdného, který 2. srpna t. r. v Hradci vymustrován

1. Registra sirot. od 1554.

2. Kn. pam. od 1595. A. 19.

3. Koupě ta zaečena v kn. trh. zlaté od 1603—1605. Tom. 132. G. 28.

4. Kn. pam. A. 20.

5. tamtéž A. 20.

byl. Koupěno bylo pro ten lid od panství Smirického 200 korců ovsa po 1 kopě 15 gr. a 85 korců ječmene po 1 kopě 20 gr., dohromady za 363 k. m., mimo to ještě 20 korců ječmene za 26 k. 40 gr., tedy celkem vydáno 389 kop 40 gr. Částka tato byla t. r. z berní sražena i také jednotlivým sousedům, kterým se od toho lidu na statcích jejich škoda stala, zejména že stravu platiti nechtěli, dáno na porůzno náhrady podle velikosti a malosti 289 kop 16 gr. čes.«¹⁾

Roku 1605. ve středu v oktáv sv. Víta učiněn jest oučet s rozličnými řemeslníky, od kterých jest sukno, barchan, plátno, obuv soldátům, kteří jsou od obce města tohoto do města Brna vyslaní bráno, též krejčím od šití, uzdářům a zámečnickům co dáno a vynaloženo jest, čeho všeho činí 39 kop 5 gr. 3 den. čes. Za těmito vojáky proti nepříteli vypravenými poslán jest v sobotu po sv. Vavřinci od obce posel přísežní Jakub Velík do markrabství Moravského a dáno mu pro ně na tolařích širokých, poloutolařích, zlatých uherských,²⁾ na dudcích a jiných penězích 86 kop míš. Poslu dáno na outratu 3 k. m. Pan Jan Cikán z Čermné vyslán do města Brna k mustruňku a dáno mu na vypravení téhož lidu vojenského, jízdného i pěšího 300 k. m., »z které summy 50 kop témuž lidu odvedl, z ostatku počet učiniti má.«³⁾

Roku 1607. v pátek po neděli Cantate, 18. května, páni Pražané s vyslanými z měst ráčili na supplikování a žádost potřebnou města Jaroměře jim na berní domovní 60 kop passirovati tak, co předešle 340 kop na dva termíny odvozovali, aby téhož roku 280 kop dávali. Stalo se to hlavně na přímluvu mistra Jana Vokorince, jemuž z vděčnosti »pěkný kus plátna« bylo posláno. V listu svém daném v Praze v oktáv Božího Těla t. l. za dar ten děkuje, však stran 50 kop, které obec za léto předešlé na berní dluhovala a za jichž slevení vyslaní zdejší žádali, podotýká, že žádosti té vyhoveti nelze, připomínaje, že i na jiných daních, zejména na sbírce na pomoc vystavení hradu pražského obci zdejší 15 kop bylo uleveno. Žádá tudíž, by to opatřili, by stran té věci dopisovati potřebí nebylo (což se do některých jiných měst státi musí) a »nebude-li odvedeno, co za kterým zůstává, budou takové peníze na škodu toho města od židův na lichvu židovskou brány, o čemž snešení při posledním sněmu jest učiněno.«⁴⁾

Tím časem arcikníže Matyáš, bratr císaře Rudolfa II., strojíl pikle proti bratru svému, chtěl ho vlády zbaviti; r. 1608. vtrhl s vojskem svým do Moravy, kde stavové k němu přistoupili, a položiv stavům českým sněm do Čáslavě, hnul se s vojskem svým do Čech, prohlašuje, že přichází napravit zkažený regiment.

1. Tamtéž, B. 12.

2. Tolar široký počítán za 1 k. a 5 krejc., zlatý uherský po z šedesátnicích a 3 krejc.

3. Kn. pam. B. 17. a 18.

4. Tamtéž B. 23. 24.

Stavové čeští však příkladu Moravanů nenásledovali; viděli lepší prospěch svůj v tom, přidržeti se Rudolfa a v nesnázích, v jakých se tu chvíli nacházel, vyhledávati od něho nápravy ve svých stížnostech. V červnu t. l. uzavřen jest mír pod těmi výminkami, že Rudolf postoupil Matyášovi království Uherské, obojí Rakousy a Moravu a doporučil ho stavům českým, že jej přijali za budoucího krále. Rudolfovi zůstaly Čechy se Slezskem a Lužicí.

R. 1609. 9. července vynutili stavové evangeličtí na Rudolfovi, toho času úplně bezbranném, podepsání majestátu, čímž poprvé zákonně dána svoboda konfessí české čili luteránům a kalvincům, vedle starých stran pod jednou a, ovšem již na počet slabé strany pod obojí.

R. 1610. listem daným 23. března měšténín starého města Pražského Josef Kadeřávek z Kuttendorfu sděluje radě městské k žádosti její, mnoholi sbírek t. l. sněmem svolených na obec zdejší podle rozvržení připadá a sice: berně domovní 250 k. m., defensí na doplnění 84375 k. m. 843. k. 45. gr., item na 18750 k. m. 187 k. 30 gr., item na 7500 k. 75 k. ¹⁾, celkem 1356 k. m. 15 gr. mimo jiné sbírky, které do toho rozvržení se nepojují, jako z každého komínu 20 gr. m., z každého domu po 2 k. m. a jiné. ²⁾

Téhož léta bratří z Lichtenštejna Karel, Maximilian a Gundakar pohnali purkmistra, konšele a všecku obec m. Jaroměře do soudu nejvyššího purkrabí pražského pro dluh 3000 kop míš., v kteréžto summě se obec byla zapsala jako rukojmí za císaře Rudolfa, k tomu pro pět úrokův pololetních zadržalých od sv. Jiří 1606. do sv. Havla 1608. v částce 450 k. m. Podle téhož pŕuhonu dáno jest bratřím Lichtenštejnům za právo v pondělí u vigílii sv. Petra a Pavla 1610.

R. 1611. v pondělí po Cantate Benjamin Fruvein z Podolí, plnomocník bratří Lichtenštejnův se přiznal, že od té relací proti obci m. Jaroměře vyšlé upouští a jí užiti nežádá, protož táž z desk zemských vymazána. ³⁾ Dluh ten zaplatila obec knížeti Karlu z Lichtenštejna až r. 1615., vypůjčivši sobě t. l. o sv. Havle 3000 k. m. od Jiříka Vinařského z Vysokého Mýta.

R. 1616. 6. listopadu v neděli po všech svatých obec městská byla za příčinou mnohých obtížíností shromážděna, uvažujíc, že důchodové obecní na obecné mnohé vydání, pocty a darování, tak pojezdy časté a rozličné, obzvláště ouroky p. věřitelům povinné splacovati — postačovati nemůže; i jest v plnosti obce snešeno a nařízeno, kdožbykoliv z pánův měšťanův jakékoliv víno do města přivezl anebo je koupil, tedy dřívěji nežli by je z vozu dolů spustiti dal, z vědra 6 gr. čes. a z desítky jednu

1. Defensí tedy platila Jaroměř stý díl summy na sněmu od stavu městského povolené.

2. Kn. pam. B. 37.

3. Desky zem. Pam. lazur. od 1610. Tom. 183. O 3.

kopu gr. čes. aby obci této odvésti povinen byl. A ta taková summa nikam jinam, nežli na ourokův splacení a potom k obecnému dobrému obracena býti má. ¹⁾ —

Rudolf II., začasté zádušný a na mysli chorý, zemřel r. 1612., načež nastoupil i v Čechách bratr jeho Matyáš. Na sklonku života jeho v r. 1618. zjevným odbojem evangelických stavů českých strhla se nad vlastní naší bouře záhuby a počala neblahá válka třicetiletá.

VI.

*Zřízení obecní, osoby úřední i jinak vynikající
a rodové šlechtičti v Jaroměři usedli mezi
r. 1547—1618.*

po změně, která se stala v zřízení obecním r. 1547., vykonávala rada městská, jež sestávala ze dvanácti konšelův, z nichž každý po 4 týdny byl purkmistrem, a první purkmistr po obnově rady slul primas, jako před tím moc administrativní a soudní v okrsku města a vsí šosovních. Obnovována bývala každoročně jako před tím od podkomořího, častěji od hofrychtýře králové při jeho příjezdu do města; mnohdy však úředník královnin vykonával obnovení rady zdejší meškaje za týmž účelem v Hradci nad Labem.

Primas od pol. 16. století býval též hospodářem města, veda vrchní správu statkův a důchodův obecních.

Radě přidán byl jako prve sbor obecních starších, sestávající ze šesti, později z pěti osob; úlohou jejich bylo na to pozor dávat, zdaž rada městská nepodniká něco na škodu obce a o to pečovat, aby lid neměl příčiny k jitření. Nejvíce bývali bráni do sboru toho — nikoliv u srovnalosti s názvem — měšťané mladší, jimž mělo to jaksi býti školou k zastávání pak úřadu konšelského.

Spolu s těmi sbory jmenován býval každoročně rychtář městský, jenž na starosti měl záležitosti policejní a byl vykonavatelem rozsudkův ve věcech civilních i trestních.

Před ním též as až do r. 1580. uzavíraly se kupní smlouvy na domy a pozemky a před ním skládaly se purkrechtní peníze, totiž splátky roční na koupené nemovitosti, což však, týkalo-li se sirotkův neb při předmětech větších a později vůbec, dělo se před plnou radou. Rychtářovi k ruce — kromě sluhů úředních — byli hejtmané volení z měšťanův a sousedův a sice bývali tři na předměstí sv. Jakubském a dva na předměstí Pražském.

K vybírání daní ustanoveni bývali dva a někdy i čtyři měšťané obyčejně na rok za berníky, kteří pak ze svých register, pro každou daň zvláště založených, před plnou radou u přítomnosti starších obecních a někdy i hejtmanů čtvrtních účty skládali. Některé druhy daně, jako z poddaných a sbírky na lid vojenský, odváděly se berníkům krajským do Hradce, sbírky z města, defensí, primasu starého města Pražského; plat stálý do komory královské (královniny) čili šos od r. 1549. 80 kop gr. čes. odváděn obyčejně při obnovování rady hofrychtýři neb samému podkomořímu. Při tom dávalo podkomořímu 5 kop a hofrychtýři 1 kopa gr. čes. za práci jejich.

Mezi osobami úředními první místo zaujímal postavením svým císařští rychtáři. Jméno prvního z nich není nám známo. Od r. 1557. až do 1563. byl cis. rychtářem Laurin Matyášův; před tím býval členem rady; patřil mu dům čís. 31. m.

Od r. 1563—68. Řehoř, krejčí; měl dům čís. 58. m.

Od r. 1568—78. Jiřík bakalář, příjímím Mysletický; přichází co člen rady neb starších obecních od r. 1557.; patřil mu mlýn podskalní a dům čís. 61. m. Zemřel 1. února 1578. a pochován u sv. Jakuba v kostele u menšího oltáře na straně epistolní.

Od r. 1578.—83. byl rychtářem cis. Jiří Hubka, členem rady býval od r. 1558.; patřil mu dům č. 54. m., zemřel 6. dubna 1583. a pochován taktéž v kostele sv. Jakuba u vedlejšího oltáře na straně evangelia.¹⁾

Po něm od r. 1583.—98. Václav Bystřický z Studnic; r. 1577. byl poprvé starším obecním, měl dům čís. 44. m. Vdova po něm Dorota se synem Brikcím v l. 1600. a 1601. prodala držebnosti své při městě a byla pak provdána za Severina Loštického z Libánu, písaře hořejší kanceláře st. m. pražského.

Od r. 1598.—1610. byl cis. rychtářem Václav Prokůpek; držel po svém otci Prokopu Palhánovi dům čís. 55. m.

Od r. 1611.—18. Jan Cikán z Čermné; první manželka jeho Kateřina byla dcera Jiříka bakaláře; držel dům čís. 22. m.

1. Syn jeho Ondřej byl po r. 1590. písařem radním v Kolíně.

Vedle císařských rychtářů byly přední osoby mezi konšeli, primasové, zároveň představiteli nejčelnějších rodů měštanských, vynikajících majetkem, vzděláním a vážností, jíž u spoluobčanů svých požívali.

V době této byli primatory: r. 1547. Václav Benešek (č. 59.); syn jeho Laurin měl dceru Filipa, lékaře.

Od r. 1554.—68. skoro nepřetržitě byl primasem Jan Hovorka, jemuž patřil pivovár č. 51.

R. 1557. Vavřinec Chudek, pak od 1576. až 85. a též 1596. syn jeho Mikuláš Chudek (č. 46.). Syn Mikulášův Vavřinec stal se bakalářem r. 1599.; býval členem rady od r. 1609. do 1641.

Od r. 1586. až 90., pak 92.—95. a 97. Václav Prokůpek, potomní cis. rychtář.

Od r. 1598.—1610. (vyjma l. 1600—2.) Jan Bubenský (čís. 13.), jehož manželka paní Dorota Kašovská byla dcera po Laurinu Beneškoví.

Od 1611.—13., pak 1617. a 18. byl primasem Tobiáš Rak (čís. 57.).

V některých letech v době té zastávali úřad primasa kromě jmenovaných též: Jiřík Rajský (čís. 49.), Pavel Valeš (čís. 12.), Jan Svědík (čís. 23.), Origenes Kloboučník (čís. 8.), Václav Svědík (čís. 9.), Jan Dvorský (čís. 17.).

Důležitými osobami při radě městské byli písařové radní; bývali pravidelně dva, písař radní starší a mladší. V této době se připomínají: Pavel Rožnovský (r. 1555. pr. dům svůj vedle děkanství), pak syn jeho Jan, vedle něhož r. 1552. se jmenuje písař městský Jan Vodička z Obrvané (dům čís. 38.). Mezi r. 1556. až 1569. písař starší Jiřík Šuvarť (čís. 37.), mladší Jan Tábořský. Po r. 1569. Jan Hošek z Milovic, pak Šalomoun Herolt, po němž kniha žlutá smluv od r. 1581. nazývána »Knihy Šalomounovy.« As od r. 1594. až 1601. byl písařem radním Severin Loštický z Libánu, jenž 1595. založil knihu pamětní. Po r. 1601. přesídliv do Prahy, byl měšťánem a v r. 1618. purkmistrem starého města pražského a při začátku odboje stavovského byl jedním z těch, kteří se nejhorlivěji za to přimlouvali, aby obec pražská k stavům podobojí se nepřidala; proto po shoení místodržících 23. května 1618. kvapně ujel na svůj dvorec do Olšan. Při něm byl zde písařem Pavel Slepíčka. Od 1601. přichází: Jiřík Medulius Dvorský a Jiřík Kuchař, jehož vdova 1610. provdala se za Ondřeje Rysovského, mistra svobodných umění, též písaře radního. Současně s tímto připomíná se Henzelius Pacovský.

Četné rodiny šlechtické byly tou dobou zde při městě osedlé aneb přebývající jinde, měly zde nějaký majetek. Stůjeť zde zápisy rodin šlechtických se týkající, jak je v knihách městských porůznu nacházíme, v abecedním pořádku:

Amcha z Borovnice, Václav, s Kateřinou z Holohlav manželkou svou r. 1597. koupili dům v sladovnicích se zahradou za 300 k. m.; v r. 1603. Kateřina Amchová z Holohlav prodala dům ten knězi Lukášovi Filadelfi z Rybař, děkanu zdejšímu a Anně manželce jeho za 200 k. m.

Bohdanecký z Hodkova a na Adršpachu, Adam Abraham r. 1617. koupil dvůr, řečený Chválovský, na před. pr. od Jana Oujezdeckého z Oujezdce za 1900 k. m. a téhož léta dům vedle dvora svého za 130 k. m. (Adam Ab. Bohdanecký z Hodkova zahynul se synem svým Jaroslavem, posledním svého rodu, při vyhození zámku Jičínského do povětří 1. února 1620.).

Cikánové z Čermné. Z rodiny této první v Jaroměři se připomíná r. 1581. Jan Cikán (bez praedikatu); t. l. s manželkou svou Kateřinou, dcerou po Jiríku bakaláři, koupil dům vedle ráje čís. 48. Od r. 1583. přichází každoročně mezi konšeli, od r. 1585. s praedikatem z Černé neb z Čermné. Roku 1611. se stal cís. rychtářem a zemřel ku konci r. 1618. Měl rozličné pozemky a domy a přichází zhusta jako svědek, plnomocník a poručník.

Bratr jeho Martin Cikán z Čermné, dříve měšténin a spolurádní města Dvoru n. L., r. 1596. oženil se s Kateřinou, dcerou Jana Hůlka, souseda zdejšího, s níž dostal vñem dva dvory při městě; od r. 1604—12. přichází každoročně mezi konšeli neb staršími obecními, později byl cís. rychtářem v Dvoru n. L. Děti jeho byly: Václav, Daniel, Lukáš a Salomena, z nichž toliko Václav v Jaroměři se usadil.

Dobřensští z Dobřenic. Dle knihy zápisův z r. 1549. držel toho času Jan Dobřenský z Dobřenic dvůr na Klouzkově, měl též peníze na některých domech a nepochybně mu patřila nedaleká ves Miskolesy. Zemřel asi r. 1557. a pozůstavil vdovu Mandalenu z Hustiřan, syny: Petra, Jirího a Mikuláše, a dcery: Annu, později provdanou Strakovou, a Kateřinu. R. 1558. Jirí Dobřenský z Dobřenic učinil odevzdání od svého dílu, který po otci naň připadl buď na penězích hotových neb statku šosovním, svým bratřím Petru a Mikuláši a usadil se v Miskolesích (zemřel 1582. a pochován v Třebešově). Peníze buď hotové buď na cedulích řezaných nebo jistotách v knihách závadních zanešených postoupili bratři Dobřensští matce své Mandaleně, dvůr pak šosovní na Klouzkově ujal Mikuláš a uvázal se platiti bratru svému Petrovi 1200 kop míš. po 50 kopách ročně. Pan Mikuláš zůstal neženat a hospodařil se sestrou svou Kateřinou na dvoře Klouzkovském. Po smrti jeho r. 1589. vznikl spor o dvůr Klouzkovský mezi Annou, provdanou Strakovou, sestrou jeho a dětmi jejími s jedné a Janem a Zykmundem, syny po Jiríkovi st. Dobřenském na Miskolesích se strany druhé. Paní Anna Straková z Dobřenic učinila právní přípověď na všechen statek movitý i nemovitý, ku právu města Jaroměře náležitý, po p. Mikuláši Dob. pozůstalý, jakožto

sestra jeho nedílná; avšak bratří Dobřensští »jsouce k přeslyšení té přípovědi obesláni, jí jsou místa nedali, nýbrž proti ní excepce učinivše, že k nadotčenému statku lepší právo mají, jako synové a dědicové pana Jiříka Dobřenského z D., který s p. Mikulášem dskami zemskými dílen nebyl,« tvrdili. Spor ten ukončen r. 1602. ubrmanskou výpovědí¹⁾, ku které od obou stran zvoleny osoby tyto: Zděnek Dobřenský z D. a na Sedraném Veselí, Vilém Jestřibský z Rismburka a na Homilé, Jan Blizivský z Bliziva, Myslibor Hamza Bořek z Zábědovic a na Hořeňovsi, Zděnek Bořek Dohalský z Dohalic a na Třesovicích, Václav Plácel z Elbingu, úřadu purkrabství kraje Hradeckého i města Hradce n. L. přední rádní písař. Rozhodnuto bylo takto: bratří a sestra Strakovi, totiž Zykmund, Heřman a Mandalena prov. Tamchynová, mají zůstatí v držení celého statku, však bratřím Dobřenským 350 kop miš. ve dvou lhůtách složití a při vložení té smlouvy do knih města Jaroměře kožich vlčí někdy p. Mikuláše D. vydati.

Dohalský z Dohalic a na Mžanech, Jan Bořek, koupil r. 1607. od p. Doroty Kašovské dvorec filipovský na Klouzkově a odkázal jej kšaftem r. 1608. Kateřině Katruši, kuchařce své a dětem její. Proti tomu kšaftu marně kladli odpor Adam Bořek starší a Pavel ml. Dohalští.

Dubský z Vitiněvsi, Václav, jemuž se r. 1626. hodnosti vladycké dostalo, byl syn Jiříka Dubského, souseda ve vsi Vitiněvsi u Jičina. R. 1611. co správce panství Heřmanického v službě Hanibala z Valdštejna koupil dům v Jaroměři (čís. 9.) a pak ještě jiné dva domy. Manželka jeho Mandalena byla dcera Jakuba Kapinosa, měšťenína zdejšího. Po mladším bratru svém Mikuláši zdědil dvorec filipovský na Klouzkově, který je byl od Kateř. Katruše koupil.

Hamzová z Maksu, Veronika, vdova po Jiřím Hamzovi z Hamzštejna, r. 1596. koupila dvůr v ulici šipařské od Řehoře Hulváta a přikoupivši k němu ještě roli vedle cesty k Trutnovu nad rybníkem Heřmanským, prodala vše 1601. již jako manželka Petra Plesa Heřmanického ze Sloupna, Jiříkovi Panskému z Střezetic.

Kapoun z Svojkova, Pirám, r. 1585. koupil dvůr na Klouzkově od Jana Jetřicha st. z Žerotína a r. 1588. prodal jej obci Jaroměřské. —

Litická Johanka z Pašiněvsi a na Litici r. 1606. koupila mlýn v Dolcích od Zykunda Straky z Nedabylic, r. 1614. koupila vinici a dvoje hony rolí od Jana Myslotického (syna po Jiřím bakaláři); byla při městě do r. 1620.

Rodina Oujezdeckých a Kašovských z Oujezdce. Šebestian Oujezdecký z Červeného Oujezdce měl domek na před. sv. Jakubském a r. 1556. dobral nějaké peníze, které měl na statku Uzíkovském v Dolanech. Zemřel r. 1563. odkázav záduší 12 kop gr. Náhrobní kámen jeho v zevnější

1. Kn. čer. pam. C. 1.

zdi kostela sv. Jakuba na levé straně portálu s otřelým nápisem posud se spatruje. Domek po něm byl prodán za 100 kop gr. k ruce bratra jeho Jana z Červeného Oujezdce. Toho času Jan Kašovský z Oujezdce měl dvůr v šosovní vsi Čáslavkách; r. 1587. vdova po něm Zuzana Oujezdecká z Plotiště a v Čáslavkách zaručila se některými sousedy zdejšími pod základ 1000 kop gr. čes., že statek po dotčeném manželu svém pozůstalý a Jířikovi, sirotku jejímu náležitý, na ničem spouštěti nebude. Paní Zuzana zemřela r. 1595. a po ní přejala paní Dorota Kašovská z Oujezdce, manželka p. Jana Bubenského, měštěná Jaroměřského, poručenství nad řečeným Jířikem, synem někdy p. Jana Kašovského, strýce svého, s podobným zaručením. Jířík však zemřel v letech nedospělých, a dvůr a celý statek v Čáslavkách se všemi svršky i nábytky i s chalupou v končinách přišel nápadem paní Dorotě. Tato bohatá paní byla dcerou Laurina Beneška a vnučkou Filipa, lékaře. První manžel její Václav Kaše (bez praedikatu) po otci svém měl dům č. 13., její pak věnem byl dům č. 59. a dvorec filipovský na Klouzkově. Dům č. 59. odkázal Václav Kaše záduší, a r. 1606. k ruce záduší za 1000 k. m. byl prodán, čímž se stal dárce ten jedním z největších dobrodinců zdejšího záduší. R. 1595. již byla p. Dorota opět provdána za Jana Bubenského, potomního primasa Jaroměřského, kterého též věkem přečkala. Dvorec filipovský prodala již r. 1607., a dvůr Prokúpkovský zděděný po druhém manželu svém prodala r. 1612. úředníkům špitálským pro špitál. Zemřela r. 1613. a učinila tyto odkazy:

1. Estěře, dceři p. Jana Kašovského z Oujezdce a na Kašovci dům v městě nezavadný (čís. 13.).
2. Petrovi, synu téhož Jana Kašovského dvůr v Čáslavkách se vším příslušenstvím.
3. Peníze purkrechtní na dvoře špitálském Janovi a Mikuláši, synům téhož Jana Kašovského.
4. Dvě louky pod vinicemi, zahradu, krám masný a j. Vítovi Valšovi, měštěninu zdejšímu.
5. Škole Jaroměřské roli řečenou drábovskou, aby z ní nájem byl obracen k lepšímu vychování mládeže.
6. Tovaryšům řeznickým do pokladnice za vybejvání pohřbů chudých 20 kop m.
7. Kůru a konventu literáckému 10 kop, a na stezku, aby se přes krchov nechodilo, též 10 k. m.
8. Na vedení vody do města 12 kop m.

Panský z Střezetic, Jirí, r. 1601. koupil dvůr v ulici šipařské od Veroniky z Maksu. R. 1608. byl mrtev a bratří jeho, Štastný a Krištof k ruce sirotkův dvůr ten prodali za 1200 kop míš.

Pan Volf z Perku r. 1550. prodal dvůr svůj na před. Jak. u šraňku k Čáslavkám Matěji Šubířovi, pastorku svému; r. 1558. s Johankou dceří svou prodal dům vedle špitálu. R. 1567. vzal 10 kop peněz lhůtních p. Mikuláš Sádovský ze Sloupna a na Rozběřicích k ruce Jana z Perku, syna p. Volfova.

R. 1572. Jan z Perku a na Vančicích dobral posledních 20 kop m. spravedlnosti své na statku Jana Formánka.

Ples Heřmanský ze Sloupna, Jan, r. 1558. prodal dům svůj v městě se zahradou ležící podle struhy na mlýn Jindřiščin.

Staněk Arnošt (urozený pán) r. 1552. prodal dvůr na předměstí za mostem (pražském) řečený Černínovský, který naň připadl po p. Janu Staňkovi bratru jeho za 700 k. m. Peníze purkrechtní k rukoum sirotkův po Arnoštu Staňkovi z Bořan brali r. 1558. poručníci: Jiří Haugvic z Biskupic a Hendrych Štilfrid z Ratěnic, a poslední peníze dojal r. 1561. syn po Arn. Staňkovi Jakub Staněk z Korytova a na přední Stínavě.

Strakové z Nedabylic. Heřman a Zykmund bratři Strakové z N. a sestra jich Mandalena, provdaná Tamchynová, dali si r. 1605. vložiti zápis na dvůr Dobřenských jim smlouvou ubrmanskou z r. 1602. přisouzený do knih zdejších městských s rozdílý již prve mezi sebou učiněnými, dle kterých Heřman ujal dvůr se všemi svršky a nábytky a největším dílem rolí, a z toho měl vyplatiti p. Johance Dobřenské, provdané Haugvicové, 500 k. m. Zykmund ujal mlýn v Dolcích s dílem rolí a 200 tolarův, Mandalena zahradu pode dvorem, některé role a les za Kohoutovem. — Heřman Straka z N. a na Klouzkově (r. 1603. přichází též s praedikatem na Věnkovicích) s manželkou svou Marianou Bořkovnou Dohalskou měl více dětí, a sice syny: Pavla, Jana Mikuláše a Vladislava, a dcery Annu, Magdalenu, Johanku a Dorotu. R. 1603. koupil od sestry své Mandaleny Tamchynové z N. a na Střezeticích podíl zde na ni připadlý za 1400 k. m., při čemž byli svědky: Vilém Vostrovský z Skalky a na Skalce a Jan Jiří Straka z Nedabylic a na Šonově. R. 1604. koupil od svého bratra Zykmanda kus role u Jezvin a půl louky pod Plesem za 236 k. m. a »za valach hnědey.« Zemřel r. 1610., odkázav dvůr na Klouzkově synům svým, a dcery aby dle možnosti, kdyžby k letům přišly, vybyli. Manželce své odkázal tři hřebice a klisnu, na které jezdival; pacholku Urbanovi 100 k. m. za jeho věrné služby. Za poručníky dětem svým požádal: Jana Jiřího, nejst. Straku z N. a na Šonově, Petra st. Straku z N. a na Lhotě, strejce své a Adama Bořka Dohalského z Dohalic. — Bratr jeho Zykmund kromě mlýna v Dolcích s manželkou svou Mandalenou, dcerou někdy Jiřího bakaláře, cis. rycht., držel mlýn podskalní. R. 1601. prodal tento mlýn Dorotě Škornicové z Petrovic za 2205 kop m., která jej již dříve pro dluh měla v zástavě. Též na mlýně v Dolcích měl mnohé závady a prodal jej r. 1606. Johance Litické z Pašiněvsí. Dceři své Anně let nemající, kterou p. Johanka Litická z lásky k opatrování k sobě přijala, »dokud by jí poslouchati chtěla,« odkázal na mlýně 100 k. m. Více se o něm zmínky neděje.

Uzík z Straňova, Jiří, okolo r. 1550. byl usedlý v šosovní vsi Dolanech; manželka jeho byla Kateřina z Črnína, po jejížto smrti r. 1552.

bratří a sestry její Jiří, Vieněk, Markyta a Anna, vše z Črnína, prodali některé pozemky u Dolan nápadem na ně přislé. Uzík měl též v Jaroměři dům se zahradou, který prodal r. 1555.

Z Valdštejna Hanibal, na Hostinném, Hermozejfé a Heřmanicích, J. M. C. rada a nejvyšší mincmistr v kral. českém r. 1610. koupil mlýn bakalářovský od Jiřího Škornice Balbína z Vorličné a r. 1615. opět jej prodal p. Anně Jiskrové z Sobince.

Poměry církevní a školství od r. 1547—1618.

čení reformatořů německých záhy si proklestilo cestu do Čech, a v staré straně pod obojí, ač jméno zůstalo nezměněno, šířilo se vždy více smýšlení lutheránské. Král Ferdinand I. usiloval všemožně k platnosti přivést tu zásadu, že v království českém jen dvě nábo-

ženství průchod mají dle vyměření kompaktat, totiž stará víra pod jednou a pod obojí. Dosáhl také od papeže Pia IV. povolení kalicha pro Čechy a některé jiné země v r. 1564., takže sám arcibiskup i Jesuité pražští podávali nejsv. svátost pod obojí způsobou, avšak, co by snad před stoletím bylo navrátilo náboženský mír zemi, nyní již nepostačovalo. Stavové převahou smýšlení lutheránského nechtěli se více řídit kompaktaty, nýbrž »slovem Božím,« osazovali konsistoř pod obojí kněžími své strany a taktéž fary na svých panstvích. Nejdéle udržely se staré řady pod obojí v městech královských, kam moc královská spíše dosahovala. V blízkém Hradci n. L. r. 1562. farář Štěpán, začav zaváděti novoty Luthrovy, »musil pro nespokojenost ve věcech náboženských mezi ním a měšťany povstalou« město opustiti. R. 1569. žaloval arciděkan Hradecký radě městské na kněze Petra, faráře u sv. Antonína, »že kdesi míli cesty od města sloužil mši

neobyčejnou bez elevace« (pozdvihování, totiž způsobem luteránským¹⁾). Byli tedy toho času měšťané Hradečtí, a jak dále ze zprávy o knězi Filipovi poznáme, i Jaroměřští ještě oddáni staré víře podobojí, která se od učení nového podstatně lišila tím, že neodpírala jednotě s církví obecnou, nýbrž sjednocení takového se domáhala, a že kněží podobojí při obřadech bohoslužebných až na malé odchylky užívali ráďův katolických zachovávající též bezženství.

O kněžích podobojí, kteří v době té v Jaroměři působili, máme tyto sporé a neúplné zprávy: R. 1548. děkan Jan Macer stěhoval se z Jaroměře; po něm přišel kněz Václav²⁾. Někteří mají za to, že za děkana Macera vystavěn byl kostel sv. Jakuba, dříve pouze kaple neb ~~kostel~~ menšího objemu, v nynější své podobě. R. 1545. připomíná se kaplan kn. Eliáš z Vilímova. Kněz Václav, nástupce Macerův, nebyl asi dlouho v Jaroměři, neboť r. 1554. jmenuje se děkanem Jaroměřským kněz Jan Vodička, jemuž tou dobou dán za kaplana Jan Aupický příjímým Okurka, rodilý z Úpice, vysvěcený na kněžství podobojí ve Vlaších³⁾.

R. 1566. byl děkanem zdejším kněz Filip, rodilý z Nového města Pražského. Kněz tento, pokud známo, byl zde první duchovní smýšlení luteránského, což osvědčil tím, že roku následujícího 1567. se oženil. Skutek ten vzbudil všeobecnou nevoli u obyvatelstva zdejšího, které ještě lnulo ku starým ráďům církevním, tedy i bezženství kněžskému. V knize rozličných pamětí⁴⁾ čteme o tom tuto ostrou poznámku: »Léta Páně 1567. stal se div nemalý v Jaroměři, od počátku světa od lidí neslýchaný: kněz Filip, děkan Jaroměřský, způsobil skutek hrdinský v pátek před Narozením Panny Marie, nejeden se tomu až posavad směje: směl se jest o ženu pokusiti a Suchodolského dceru Annu sobě vzíti; hned místo družby sám se do světničky šikoval, a kněz Jakub z Dubence jej tam oddával; některé osoby při tom též byly a jemu to tuze chválily:

»Bože věčný, rač Žizku z mrtvých zbuditi
a kněžských neřádův skrze něho potrestati;
neb, račíš-li se jich neřádům déle dívati,
budou vždy více tvou církev rozptylovati;
neráčíš-li jiného, ale pošli na ně zemské červy,
onit jich neřády dobře vyplejí;
neb neumějí oni šermovati, než naprosto cepy mlátiti.
Rač vyplniti z církve své nájemníky
a poslati na vinici svou věrné dělníky,
aby věrně a právě tvou svatou vůli hlásali,
potom se všickni do tvé radosti dostali.«

1. Solař, Dějepis Hr. Kr. str. 279.

2. Memorabilien-Buch der Dechanten, str. 906. bez udání pramene.

3. Jireček, Rukověť I., 37.

4. Lib. mem. d. c. str. 31.

Kněz Filip, snad právě za příčinou smýšlení svého, neměl v městě dlouhého pobytu. Nedlouho po tom přišel sem za děkana kněz podobojí Jiří Kuten z Kutné Hory, který r. 1570. jakožto děkan zdejší vydal v Praze »Výklad na ten div a zázrak nad Horou Kutnou na obloze ukázaný na oktáv tří králův.«¹⁾

Po něm byl zde děkanem kněz Jan Krinit Chrudimský²⁾. R. 1586. s manželkou svou Reginou koupil dvorec vedle silnice Hradecké; byl v městě velmi oblíben, však již rok na to zemřel. V knize rozličných pamětí³⁾ jest o něm tato zpráva: »Léta Páně 1587. v sobotu po rozeslání apoštolův Páně ctihodný kněz Jan Krinit Chrudimský, děkan města Jaroměře n. L., v hodinu 13. život svůj dokonal a s tímto světem se, rozloučil. Pán Bůh rač duši jeho milostiv býti! Jehožto telo v kostele sv. Jakuba podle dítek jeho na zejtrí u přítomnosti J. M. cí. rychtáře pana Václava Bystřického z Studnic, pana primasa Václava Prokúpa, pana purkmistra Ondřeje Křepelky a jiných pánův spolurádních, též starších obecních a téměř vši obce poctivě a náležitě pohřbeno jest; jehožto smrti mnoho lidu pro upřímnost a lásku jeho k nim prokázanou s velkým pláčem litovalo a k hrobu doprovodilo.« Při něm byl kaplanem kněz Pavel Faberius Horický, jinak Hněvčovský, který téhož léta 1587. se stal farářem ve vsi Litiči; měl 1588. za manželku Reginu, vdovu po kn. Janu Krinitovi.

Žádoucí svornost mezi kněžími toho času bývala zřídka, ba mnohdy zneužíváno i kazatelny k osobním nájezdům. Dotčený kněz Pavel Faberius, t. č. již farář Litický, obstavil kněze Jiríka Nymburského r. 1588. ve čtvrtek po sv. Firmianu při právě rychtářském města Jaroměře »pro náрек poctivosti a hanlivá slova, kterak že by o něm v kostele Nového města Hradiště nad Metují na matuře při kázání slova Božího přede vším lidem obecným nenáležitě mluvití měl.«

Uzavřena mezi nimi smlouva přátelská u přítomnosti kněze Jana Horského, děkana Jaroměřského, Mateje Petritiusa Horského, faráře Hněvčovského, kněze Víta Blatenského a dvou osob radních, kterouž »co se mezi nimi stalo vyzdvíženo a v nic obráceno, takže to jednomu ani druhému na újmu poctivosti býti nemá.« Smlouvu tu dal si kněz Pavel do knih vložiti teprv r. 1600., jsa t. č. farářem v Čibuzi.⁴⁾

Po Janu Krinitovi jmenuje se r. 1588. děkanem zdejším kněz Jan Horský; t. l. koupil polovici domu a zahrady na před. Jak. (polovici

1. Jireček, Rukověť I. 434.

2. Dle Memorab. Buch již r. 1577.

3. Lib. m. n. d. c. str. 31.

4. Kniha červ. pam. a sm. A. 58.

»Chudobky« nyní čís. 120.) Roku 1590. již byl mrtev a vdova po něm dům ten a ještě jiný r. 1591. prodala.

Po něm přišel za děkana kněz Jan Korynthius.

R. 1594. 21. dubna páni města Hradce, nemajíce arciděkana, v radě předložili, »aby k ctihodnému knězi a té práci bůhdá hodnému Janovi Korynthiu, děkanovi města Jaroměře vysláno a s ním jednáno bylo, by té správy od sv. Havla přijal.«¹⁾ Nastoupil skutečně téhož roku, však po dvou letech od Havla 1596. pro nedostatek zdraví vzal odpuštění.

Dosti dlouho pak děkanoval zde kněz Lukáš Filadelfi z Rybař (někdy také nazývá se: kněz Lukáš z Hajníku, též kněz Lukáš Pannonius) a sice od r. 1594. až do 1610. Měl zde rozličné nemovitosti, pročez v knihách městských často se jmenuje. Dceru svou Rosinu r. 1598. provdal za Josefa Miliusa, kantora školy zdejší, a r. 1604. jinou dceru Drotu za kn. Václava Hodka Vyzovského, faráře v Dobřenicích. R. 1610. byl děkanem ve Vysokém Mýtě. Syn jeho Samuel Filadelfi se zde usadil.

Nástupcem jeho byl kněz Michal Stankovský z Dubence; ve středu po sv. Vítu r. 1611. obvinil před právem městským od osoby své i na místě manželky své Marty bakaláře a správce školy zdejší Jana Fabricia Domažlického z nářku poctivosti a ze slov hanlivých, kterážto nevole mezi nimi vzešla smlouvou ubrmanskou, toho dne v domě Jana Cikána z Čermné uzavřenou, urovnána jest²⁾.

Avšak kněz Michal byl radě městské osobou nemilou a již r. 1612. při sv. Jiří chtěla jej rada bez vědomí konsistoře podobojí z fary vybýti. Administrator konsistoře, Eliáš Šúd ze Semanína, žádal radu listem ze dne 21. března 1612., aby ho ještě do času sv. Havla při sobě zachovali dokládaje, že jej k ctnému a příkladnému životu napomene.³⁾ Brzo na to oznámila však rada městská, že kněz Michal k dalším nevolím a různicím příčinu dává, a žádala, aby na jeho místo kněz Bohuslav Bepta Mejtský, farář Holohlavský, do Jaroměře dosazen byl. Administrator konsistoře odpověděl jim listem daným v pátek po neděli družebné r. 1612., že »ačkoliv dle jistého J. M. všech tří pánův stavův podobojí přijímajících nařízení v artikuli 4. obci Jaroměřské jako i jiným konsistoř tím povinna jest, aby jí správce církevního, za kterého by žádala, potvrdila, však nic méně poněvadž dotčený kněz Bohuslav Bepta až dosavad do knih konsistoře se nepodepsal a pod ochranu její přijat býti nežádal, z té příčiny žádosti jich povoliti nemůže.«⁴⁾

Zůstal-li kněz Michal přece ještě na svém místě, není známo.

R. 1614. byl dle pamětní knihy děkanství děkanem zdejším Jiří Pirinius Žatecký, syn děkana Náchodského téhož jména; o tom však jinde žádné zmínky nenacházíme.

1. Solaf, Děj. Hr. Král. 301.

2. Kn. sml. červ. D, 56.

3. Ruk. filos. fak. B, 23, I. 132.

4. L. c. I. 137.

Posledním děkanem nekatolickým před převratem bělohorským byl zde Bohuslav Bepta Vysokomýtský, kněz smeru luterského, jehož si rada městská již r. 1612. přála; býval farářem v Miletíně r. 1604. a 1608. připomíná se jako farář v Holohlavech, od r. 1615. děkanem zdejším.

R. 1594. vydal spis »Postilla evangelická«¹⁾. Syn jeho Václav Bepta Miletínský, soused v Heřmanově Městci, r. 1617. kvitoval otce svého na podíl, který od něho obdržel²⁾.

Vedle děkana Bepty r. 1617. se připomíná kaplan Václav Knobelius Čáslavský, který r. 1614. byl správcem školy v Kolíně³⁾. O těchto dvou posledně jmenovaných kněžích dále na svém místě ještě řeč bude.

Ohledně platu, jakého v té době kněžím zdejším se dostávalo, pro úplný nedostatek zpráv toho druhu ničeho neumíme povědět.

K povznesení pobožnosti a ozdobě služeb Božích byl zde v době té, založený zajisté již dávno před tím, sbor čili konvent literátský, jehož členy bývaly nejřednější osoby města. R. 1566. pořídili sobě kancionál, který, ač později při reformaci katolické značně »purifikován,« doposud se chová⁴⁾ na kůru kostela sv. Mikuláše co majetek nynějšího spolku literátského.

Stůž zde stručný popis vzácné té knihy: Na přední desce kancionálu čteme nápis: *Emptus est liber triginta sexagenis parvis*, t. j. koupěna jest kniha za 30 kop malých čili míšenských⁵⁾. Dále pak: Léta Páně tisícího pětistého šedesátého šestého tento kancionál český jest koupěn za ctihodného kněze Filipa, rodiče z Nového města Prahy, na ten čas pana děkana města Jaroměře nad Labem, s povolením Jana Svědika, toho času primasa a jiných rádních osob, jakožto pana Jana Hovorky, Pangratia Weysa, Jana pekaře, Laurina Beneška, Víta Valše, Vojtěcha Zachystala a spolu bratří.

Za správcův pak nahoře dotčeného léta a starších pánův literátův a toho pořádku pana Jiříka bakaláře a pana Matouše kostelníka a jiných pánův bratří dole psaných: Jiříka Rektora, Laurina Matyáše, Jiříka Šuvartha, Jana Táborského, Jana Strouhala, Havla Kolesova, Šimona tkalce, Augustina Jedličky, Martina Vávrova, Andreasa Roudnického, Vojtěcha soukenníka, Michala Šumberského, Jana Podmanického, Petra sladovníka, Jana Rožnovského, Matouše Kratochvíle, Mikuláše Chudkova, Jana Halova, Jana Soudkova, Jana Cholova.

Co se pak týče knihy samé, napřed jest sedm listův rejstříku; jest to abecední seznam písní dle začátečního slova každé písně. Pak následují

1. Jireček, Rukovět I. 65.

2. Kn. pam. od 1595., B. 17.

3. Jireček, Rukovět.

4. Že se doposud zachoval, jest zásluhou Jana Frant. Jelínka, měšťáka, který jej při dražbě r. 1786.

xx. února koupil a pak kostelu vrátil.

5. Asi 90 zl. nynějších peněz.

písně; prvních 20 listů znamená literou A, druhých 20 literou B, a tak to jde dále až k literě T. Podle rejstříku současně psaného šla původní řada písní až do litery T. fol. 18. Na dalších asi 68 později vytržených listech byly připsány po r. 1566. nové písně, které však do rejstříku vřaděny nebyly. Obsahem jedné z nich, jak ze zbytku listu vysvítá, bylo vzývání pomoci Boží proti nepříteli Turku. Co do obsahu jsou napřed písně na modlitbu Páně, na Věřím v Boha, Desatero, pak následují adventní a dále dle svátků církevního roku. Na listu N. 5. začínají písně »o těle a krvi Pána našeho Ježíše Krista,« z nichž většina jest vytržena; ku konci jsou tři písně před kázáním. Délka listu obnáší 46, šířka 31 centm. Na každé stránce jest 20 řádků, 20 centm. dlouhých, červenými čarami od sebe oddělených, takovými též kolmými liniemi od okraje listu ohraničených. Větší začáteční písmeny písní jakož i jednotlivých slok jsou střídavě červená a modrá; kromě toho vnitřní prostory všech kdekoli přicházejících velkých písmen žlutě jsou natřeny. Initialek malbou opatřených, jichž podrobný popis pomíjíme, jest celkem sedm. Okraje listů, kde přicházejí initialky s malbou, ozdobeny jsou ornamenty rostlinnými a některé oživené zvířaty a mužíky ozbrojenými.

Některé písně jsou bez nápěvu, většinou však s nápěvem; system not je pětirádkový, ale jen dva klíče přicházejí, C a F¹⁾. O písaři, který kancionál ten zhotovil, nikde zmínky se neděje.

Jiný zpěvník choru zdejšího, kniha rorátní zvaná speciálník, písmem úhledným na papíře psaná, pochází z r. 1593. Knihu tu koupili od Matyáše Litoměřického, měšternína a toho času senatora města Hradce nad Labem, za 8 kop gr. čes. a kůru literátskému darovali nápadníci po paní Anně, vdově Jiřího bakaláře.

Kromě toho chová se na kůru kostela sv. Mikuláše ještě jiná památka bývalé slávy sboru toho, totiž ozdobná uměle vykládaná skříň, na níž čteme tento nápis: »Leta Panie 1585. tato schránka způsobena jest nákladem konventu literátského za starších toho času pana Václava Bystrického z Studnic, J. M. C. rychtáře, Václava Prokúpkova, Jana Soudka, Jana Pečiny, správce téhož konventu, a za pana primatora, toho času Mikuláše Chudka.«

Sbor literátův zdejších vedle obecné vážnosti jaké požíval, vládl také značným jméním, jelikož jednotliví měšťané činili odkazy v jeho prospěch. Přechkal následující převratnou dobu a trval až do doby Josefínské; při zrušení svém byl to jeden z nejbohatších literátských sborů v Čechách.

1. Písně, které pak při reformaci katolické z kancionálu byly vytrženy, dle rejstříku začínaly takto: »Aj, Pán náš milostivý — Boha, jenž jest na výsosti — Bratři milí pilně znamenejme — Bože Otče sešli nám nyní — Ježíši, Tvát jest památka — Kristus věčné radosti — Kristus kněz, chť své oběti — K chvále Bohu si zpívejme — Křesťané pravdy Boží pravi — Národe český, chvaliž Boha — Pane Bože, dej svobodu všem — Pane Kriste, rač nám dáti k tobě — Poděkujmež nyní Pánu Bohu — Radost nevýmluvná dnešní — Svatého všech svatých — Tobě chválu vzdáváme — Zpívej jazyk o přelavném.« — Kromě toho snad i jiné, nebo i rejstřík jest porušen.

Kněží podobojí v té době zakupovali sobě zhusta domy a příbytky v městech, aby pro případ nemoci a stáří sobě a rodinám svým zajistili bezpečný útulek. Nejednoho čtenáře snad budou zajímati zprávy, které o jednotlivých kněžích přespolečných v knihách zdejších z toho času nacházíme. Jsou to:

R. 1555. kn. Jan, děkan Náchodský, koupil dům se zahradou na před. Jak. od pana Uzíka a za rok jej opět prodal.

R. 1584. prodala rada domek po kn. Markovi Millusovi, faráři Čeruilovském, k ruce sirotkův za 100 k. m.

R. 1585. kn. Jan Olomúcký, farář Tuklatský, koupil dům či dvorec na př. pr.¹⁾ za 415 kop. Zemřel zde r. 1600. zanechav čtyry dcery a syna Tomáše. Na penězích hotových a na dluzích zůstalo 1404 kopy mš., které mezi sirotky rozděleny, dům se zahradou měli užívati společně. »Knihy po nebožtíku kn. Janu, které na zámku Škvoreckém ve sklepě zůstávají, když odtad vyzdvíženy budou, mají sirotku Tomášovi samému se zanechati.«

R. 1585. kn. Vít Blatenský, farář Jesenický, koupil dům vedle mlýna podkostelního (čís. 36.); připomíná se zde též r. 1594.

R. 1596. kn. Šimon Dubský, farář ve vsi Litici, oženil se s Dorotou, dcerou Jana Řepíka, souseda zdejšího; r. 1604. byl farářem Tejnským. —

R. 1598. kn. Ondřej, děkan města Dvoru na L., mel za manželku dceru kn. Jana Horského.

R. 1598. 1. září byli svědky při svatbě dcery dekana Lukáše Filadelfi: kn. Jan Niselijs (či Miselijs), děkan Novoměstský, kn. Jakub, farář Mezříčský, kn. Daniel, farář Zvolkský, kn. Václav Dačický, farář Litický, kn. Václav Stefanides Hradecký, farář Jásenský. Posledně jmenovaný dal si r. 1599. vložiti do knih zdejších smlouvu svou svatební s Annou, dcerou Pavla Kloze z Trutnova.

R. 1600. kn. Jakub Georgii Nymburský, farář v Jesenici, byl zde svědkem smlouvy.

R. 1601. kn. Jiří Syrus, děkan Hořický, bydlel v Jaroměři.

R. 1601. kn. Pavel Bytešský, farář u sv. Anny při městě Hradci, koupil dům v ulici šipařské.

R. 1606. kn. Václav Fabri Strakonický koupil dům v městě (čís. 52.). Při zápise musil slíbiti, že »právem svým duchovním se nezastírajíc, jako jiný soused tomuto městskému právu státi bude a jemu poslušenství zachová.« R. 1613. vdova po něm Dorota dům prodala.

R. 1609. Johanna, vdova po kn. Pavlovi Klatovském z Žatce, faráři Zvolském, vdala se za Štěpána Nováka, souseda z Hořenic.

---

1. Kn. hlutá E. 39.

Svědkové byli: kněz Bohuslav Žatecký, farář Smidarský a kn. Jakub Martis Bystrický, farář Zvolský. — Téhož léta kn. Bohuslav Žatecký, farář Smidarský, prodal dvorec svůj v ulici šípařské, který byl r. 1600. od děkana Lukáše koupil. R. 1615. byl správcem církve v Hořicích.

R. 1614. kn. Vít Falckrabí Klatovský, správce církevní v městysi Skalici České koupil dům v sladovních pod hradem; toho léta oženil se zde s Dorotou, dcerou Petra Tichého, souseda. —

R. 1614. kn. Melichar Vereš, farář v Dobrouči, bral zde peníze sirotčí.

R. 1615. kn. Václav Dačický, farář na Hoříčkách, koupil dům (č. 40.) a před tím r. 1604. jiný dům, který r. 1607. prodal. Kněz ten r. 1595. byl farářem v Žiželovsi, 1598. v Litici, 1613. na Hoříčkách.

O kněžstvu té doby budtež na konec uvedena slova dejepisce našeho Tomka¹⁾: »Konsistoř podobojí, osazovaná od císaře, provozovala moc svou skoro jen nad mesty královskými a to ne bez odporů všelijakých, ponevadž i ve mestech klonilo se všechno vždy více k novotám.

Kněží řádně svěcených od biskupův byl vždy větší nedostatek; pročez i z těch, které konsistoř dosazovala, bylo mnoho nehodných, ano konsistoř sama nebyla prosta členů, kteří nepožívali ani nejmenší vážnosti. Panskvo a rytířstvo na statech svých nespravovalo se již konsistoří, nýbrž osazovalo fary podle své libosti skoro veskrz kněžími ženatými, svěcenými dle řádu protestantského, nejvíce v Drážďanech, ve Wittenberce a jinde v cizině.

Při největší části tohoto kněžstva, nemajícího nad sebou žádného duchovního úřadu, nebylo žádné kázně, žádného vzdělání ani žádného jistého řádu ve službách božích; každý učil dle své hlavy, a surové tupení církve katolické i zlehčování řádů jejich mělo při tom více místa než navození verčícího lidu k bázni Boží a k životu ctnostnému.« Ovšem nechceme tvrditi, že by to platilo o všech kněžích, kteří tehdaž v městě zdejších působili.

Školství v stol. 16. v městech strany podobojí bylo ve spojení s vysokým učením Pražským.

Správcové škol, zvaných partikulárních, jakož byla taková i v Jaro-měři, bývali bakaláři neb i mistři učení pražského a bývali dosazováni od rektora university. Škola zdejší — jako i jinde — toho času byla zároveň jakýmsi alumnatem; žáci chudí a přespolní zůstávali ve školní budově a zámožnější měšťané a sousedé předměstští jistým pořádkem dávali jim obedy. Učitelové bývali tři: správce školy, kantor a sukcentor, kteréhožto posledního správce školy obyčejně vydržoval na svůj náklad

Okolo r. 1550. spravoval, jak se podobá, školu zdejší Jiřík bakalář, později cíl. rychtář.

V letech 1551.—60. připomíná se Joannes Kantor¹⁾. R. 1566. byl rektorem či správcem školy jiný Jiří, nepochybně Jiří Hubka²⁾, později též cíl. rychtář. Někdy r. 1586. stal se správcem školním rodák zdejší David Origenes, jehož zásluhou zachovala se nám poněkud obsírnější zpráva o stavu tehdejší školy. R. 1596. 6. října podal totiž David Origenes, správce školní, radě městské žádost³⁾ za zrušení (složení) koled, jichž bylo sedm do roka. Mezi příčinami uvádí, že mládež toulajíc se po koledě někdy dva i více dní učení zameškává, někdy i v neděli k zpívání nešporů dostačiti nemůže, že i ourazové, zhryzení od psův a jiné zlé příhody se pacholatům stávají, že mezi sousedy jest v tom nesrovnalost, kdežto mnozí koledu dávají, jiní místo koledy je i ulají, a že již v jiných obcích takové koledy zrušeny jsou. Spolu žádá pana purkm. pány napomenouti sousedův, aby žákovstvu obědy vařili, že mu učinili zprávu pater a dyák, že mnozí z sousedův zřídka, mnozí nikdá a někteří dosti často žákovstvu obědy vaří.

Vyzván od rady městské podal brzo na to, 5. listopadu t. l. zprávu o dosavadních příjmech oficiálův školních a spolu návrh, jaký plat by místo zrušených koled a jiných akcidencí na dále jim dáván býti měl. Dle toho byl plat učitelův před r. 1596. tento: 1. bakalář a kantor dostávali o každých suchých dnech od obce 6 kop míš. dohromady; 2. troje jarmarkales, což vynášelo po každé 20 gr. bílých a více; 3. troje dušičkales; 4. dvoje montales; 5. kretales; 6. hromničkales; 7. masopustales; 8. sobothales. Mimo to sedm koled, kterých bývalo 12 až 14 kop míš.

Co se týče těchto rozličných akcidencí, navrhoval Origenes radě městské, aby jako koledy taktéž byly zrušeny, a aby místo koled a akcidencí platilo se správci školnímu na kvartál 3 kopy míš. a kantorovi 2 kopy míš. Dále praví, že po těch 9 let co v Jaroměři jest sukcentora na svůj groš choval a že bez něho bezelstně býti nemůže, žádá tedy pro něho pro kvartál 1 kopu míš. Návrh ten byl od rady přijat a ohledně akcidencí některých, kterých i na dále vedle stálého platu učitelům dostávati se mělo, bylo ustanoveno toto: 1. Sobothales od každého pacholety po 1 den. čes.; 2. Kandelares po 2 gr. bílých; 3. Kalafaktury po 3 den. bílých. Item pretium, jinak „suchy dni,“ takto jim discipulové neb rodičové jich dávati mají: 1. abecedarii a syllabicantes po 2 gr. bíl.; 2. kteří na donátě neb na gramatice čtou, po 3 gr. bílých; 3. kteří u pana bakaláře sedají, po 4 gr. bíl.

1. Kn. zíp. č. r. A, 51. B, 45.

2. Vdova jeho Kateřina nazývá se též rektorka a dům který držel, čis. 54., dům rektorský.

3. Kn. pam. od 1594. A, 25—30.

»Kantor mimo jinou příslušející práci svou povinen bude, každého týhodne žakovstvu a mládeži, též k každému svátku, který se v církvi světí, cantum, totiž responsorium a antifonu a což víc k tomu náleží notovati a tomu pacholátka zpívat učiti; též také každého týhodne jedné mutetě dobře in cantu figurativo vynaučiti.« Zároveň ustanoveny jisté osoby z rady za inspektory k dohlídce na školu, kteří by každého čtvrt léta, anobř i když by se jim koliv za dobré uznalo, do školy práci vážili a examen školního přítomni byli.

O nástupcích Origenesových ve správě zdejší školy nemnoho je známo. R. 1605. od Jiří přijal správu školy Jaroměřské Mathias Mechaneus Horažďovinus; po dvou letech na to r. 1607. od Jiří: Samuel Jeronymus Piscenus (Písecký), k němuž t. r. od Havla přibyl za kolegu: Andreas Lynceus Pragenus (t. j. Ondřej Rysovský), který r. 1610. oženiv se stal se písařem městským. R. 1611. byl správcem školy bakalář Jan Fabricius Domažlický; r. 1613. byl v Dvoru n. L. As nedlouho po něm přejal správu školy zdejší Simon Modestini Jesenicens; též byl kolegou v Nymburce r. 1606., r. 1607. stal se bakalářem; zde zůstal i po proti-reformaci katolické. Kantorem se připomíná r. 1598. Josef Milius, sucentorem r. 1617. Josef Heliades.

Z rodáků Jaroměřských byl v té době při školství Jiří Chudek, snad bratr Mikuláše Chudka; od r. 1598. do 1600. byl správcem školy u sv. Haštala v Praze.

Hodnosti bakalářské pokud známo v té době dosáhli rodáci zdejší: Jan Jalovecký r. 1605., Matěj Červenka (Erythraeus) r. 1607. a Matěj Matyášův (Mathiades) též r. 1607.

Jedním z nejznamenitějších rodáků a zároveň dobrodinců zdejšího města byl však té doby mistr Mikuláš Konečný (Conecius), měšténin a kancléř starého města pražského. R. 1616. odevzdal¹⁾ skrze plnomocníka svého Václava Svědika, spolurádního, úředníkům a správcům záduší kostela sv. Jakuba louku svou u Jezvin, kterou byl r. 1604. od obce Jaroměřské za 350 kop. míš. koupil, na ten způsob, aby polovice nájmu obrácena byla na opravu kostela a druhá na některého chudého žáčka zde při městě řádně zplozeného, dokud by zde v domácí škole za domestika zůstával.

Dále p. p. pánům i vši obci města Jaroměře daruje a odevzdává bibliotheku svou všecku v jistý inventář uvedenou (avšak teprve po smrti své), kteráž jim od manželky jeho Doroty podle téhož inventáře po smrti jeho v jistotě a beze vsí odpornosti odvedena býti má a bude na tento a takový způsob, aby oni p. p. páni přijmouce dotčenou bibliotheku ji v místo jisté a bezpečné buď do domu rádního aneb kdež by se jim nejpriležitěji vidělo, složiti dáti povinni byli a dvě osoby, jednu rádní a

1. Kn. odevz. od r. 1594. F. 41. R. 1585. byl bakalář Mikuláš Konečný správcem školy v Turnově.

druhou z konventu p. literátův za inspektory a správce nad ní nařídili, a potřeboval-li by kdo buď z pánů měšťanův aneb správcův církevních i školních (ač školních správcův těchto časův nemnoho se nachází, kteří by po dosažení větší známosti svobodných umění dychtěli, nýbrž mnozí nenaučivše se ještě dobrých a rozumných mužův poslouchati, jiné spravovati a jim rozkazovati chtějí a tudy sub praetextu libertatis turpem licentiam sobě oblibují), aby mu propůjčeny byly, tehdy ten každý povinen bude při týchž páních inspektořích toho vyhledávati.« Dále pak praví mistr Mikuláš, že odkazy ty činí pro dokázání vděčnosti k vlasti své milé, též na památku předkův svých a přátel, a žádá radu městskou, by nad tím ochrannou svou ruku drželi. Nezdá se však, že šlechtetný úmysl jeho ohledně knihovny byl proveden; tato nepochybně v následujících nepokojných letech potkala se s jiným osudem; v knihách zdejších o knihovně té nikde více zmínky se neděje.

Konventu literátskému poslal mistr Mikuláš skrze svého plnomocníka Václava Svědika téhož roku 1616. koflíček stříbrný v způsob růže, vnitř i zevnitř pozlacený z lásky a pro budoucí památku.

Jednotliví čelnejší měšťané v době té mívali vlastní soukromé knihovny, mnohdy nemalé ceny; — tak Václav Dikastus Nesuchyňský (zemřelý as r. 1603.) mel i knihy latinské, řecké i hebrejské, — a vyznamenávali se vůbec vyšším vzděláním školním.

Partie starých domů z pozadí.

VIII.

Živnosti a řemesla.

Přednější mezi živnostmi měšťanským bylo tou dobou jakož i později pivovarnictví, jež výsadami bylo zajištěno městům královským. Pivovaru obecního toho času nebylo, nýbrž jednotliví měšťané k tomu oprávnění (držitelé domů v náměstí) vařili piva svá v pivovarech majetníků soukromých, slady dávající dělati sladovníkům, jichž býval větší počet majících sladovny své pod zdi městskou, kde se dosud říká v sladovních, aneb pod kostelem za mlýnem, kde bývala též sladovna obecní, i také na velké vartě.

R. 1595. stalo se u přítomnosti celé obce jisté nařízení stran vaření piv¹⁾ a sice: »Předně, co se dotýče sladovníkův zdejších, jeden každý z nich měšťanům a sousedům zdejším z každého korce pšenice pět věrte sladu naměřiti a cožbykoliv víceji se vyrostilo a sladu našlo z jeho vlastní pšenice, i to všecko cožbykoliv se našlo, vydati a slad hodný dělati má.

Item nařízeno a snešeno toto: aby žádný soused aneb souseda u žádného sladovníka sladu cizího nevypůjčovala ani nekupovala, leč by toho, čímž jest slad, povolení bylo. Než buďto soused sousedu neb souseda sousedě svého vlastního sladu v čas potřeby zapůjčiti může.

Item: Jakož jest se předešle od každé várky držitelům pivovarův 5 gr. čes. dávalo, i poněvadž jsou sobě paní Kateřina Hovorková a Dorota Vosáhlová stěžovaly, že veliký náklad na kádě a pánve a jiné věci činí

1. Kn. pam. A, 4.

a zisku v tom a užitku že svého nepoznávají, má jim od tohoto dne na potom po šesti gr. bílých od každého varu od sousedů dáváno býti; však za tou příčinou takový groš bílý jest jim nadlepen, aby ony kádě, pánve a to vše, což v pivovare náleží a potřebného jest, náležitě spravovali daly, tak aby se škody sousedům při vaření piva nedálo. Pakli by to od nich opatřeno a spraveno buď z strany pánve a kádí a jiných věcí nebylo, v tom jsou se jim p. p. páni starší obecní a obec městská shromážděná ohradili, že by k nim o škodu, anby jakou jejich neopatřením vzali, hleděti musili. Co se pak dotýče druhého dna v kádi, jestliže by který soused tak s tím druhým dnem pivo vařiti dáti sobě chtěl, mají takové dno spravití držitelové pivovaru, pakliby který soused tak jako předešle bez toho druhého dna vařiti sobě poručil, to se při vůli jeho pozůstavuje. Což jsou paní Kateřina Hovorková a Dorota Vosáhlová tak opatrovati jak veyš dotčeno z strany pánve, kádí a toho druhého dna, tak aby pohodlivěji varové piv se dáti mohli, jsouc přítomné, připořáděly.«

V r. 1602. v úterý po sv. Michalu u přítomnosti obce městské jest nařízeno¹⁾, »aby jedenkaždý měšťanin, kterýžby na várky piva náklad činiti chtěl, ve čtyrech nedělích pořád zběhlých piva vařiti dal a to pod pokutou, kteroužby p. p. páni uznati ráčili.« (Tento artikul r. 1603. v úterý po sv. Medardu jest změněn a zase na starý způsob, totiž na tři neděle jest várka puštěna.)

Též povoleno jest držitelům pivovarů od každého varu místo 6 gr. 8 gr. bílých.

Téhož dne zároveň ustanoveno bylo, v kterém ze tří tehdejších pivovarů jednotliví měšťané piva svá vařiti mají, a sice:

Držitelé domů od čís. 3. až 23. včetně v pivovare Víta Valše (nyní čís. 12.); držitelé domů nynějších čísel 24. až 27. a 50. až 65. včetně v pivovare Jiříka Klače neb Hovorkovském (nyní čís. 51.). V třetím pak pivovare Doroty Vosáhlovy (nyní čís. 49.) vařiti měli majetníci domů v tom pořadí od čís. 49. až 39. a na druhé straně od čís. 37. do 28. včetně, v každém tedy 20, celkem 60 pravovarečných měšťanů. Dům čís. 38. toho času patřil obci, tedy se zde pomíjí. Ohledně množství uvařeného piva máme zprávu tuto²⁾: od 1. máje 1609. až do 1. máje 1610. bylo ve všech pivovarech celkem 267 a půl varů, z nichž bylo 3210 sudů piva bílého k šenku v městě Jaroměři vystaveno. Posudného po 6 gr. čes. zapláceno bylo 321 kop gr. čes.

R. 1611. 5. října přečteny byly celé obci u přítomnosti hofrychtýře Jana Bunsona z Bunsonu artikule stran vaření piva v 15ti člancích, v tomtéž skoro znění jako později r. 1649.

1. Kn. pam. A. 22.

2. Kn. pam. B, 27.

O jednotlivých řemeslech, v nichžto velká část obyvatelstva městského té doby nacházela netoliko výživy ale i blahobytu, pro úplný nedostatek zpráv téměř ničeho neumíme povědět.

Mlynářství provozováno v šesti mlýnech při městě (viz přídavek).

Cech řeznický od starodávna míval krámy své vedle brány pražské; r. 1558. koupila obec domek mezi branami při mlejné Jindřiščině za 62 k. m., jenž se r. 1562. nazýval kutlof (jaty) a byl pak majetkem cechu řeznického až do r. 1746., kde »tuto šlachtatu u mostu krytého« prodali.

Mezi řemesly, která se zde neprovozují více, vynikalo v 16. stol. soukennictví; jako řezníci a jiní čelnější cechové měli i soukenníci svůj oltář v kostele sv. Mikuláše. Rámy soukennické často se v knihách městských připomínají, a sice: pod valy nad rybníčkem, pod školou vedle cesty k mlýnu a pod masnými krámy vedle zdí městských v sladovnicích. Na př. r. 1557. Jířík Rektor prodal rám svůj, ležící za valy vedle rámu Johanesa, Tomáši Šumberskému za 12 k.; při tom mu uloženo, »aby stezku opravoval, by jiní tudy k svým ráům docházeti mohli.«

Často se připomínají v té době též jednotliví mistři: mečíři, puškaři, nožíři, pasíři a šmukýři. Též hrnčírství se zdarem provozováno; otec cís. rychtáře Václava Prokúčka, Prokop Palhán, byl hrnčířem. Četný býval cech kožešnický, k němuž v století 16. a 17. náleželi mistři kožešníční až z Dobrušky a Trebechovic. Koželužství, jirchářství, barvířství byla řemesla zde velmi čteně zastoupena.

Jednotliví cechové, jako krejčovský a nového řemesla ševcovského i jiní rozmnožovali jmění své cechovní též tím způsobem, že zakupovali peníze purkrechtní na některém domě neb příbytku váznoucí a v lhůtách ročních vycházející, takže vždy měli z čeho podporovati schudlé členy své, vdovy a sirotky. Řemeslo každé tehdejší, dokud byly časy pokojné, mělo své zlaté dno.

Nemenší část obyvatelstva živila se hospodářstvím polním a odvětvími s ním spojenými. Na předměstích obou i vesnicích šosovních byly četné dvory a dvorce s rozsáhlými polnostmi a hojnými lučinami při březích Labe a Úpy. Bohatší měšťané mající domy své v městě i na předměstí mívali své dvorce, při nichž vždy připomínají se sady ovocné či štěpnice. Tou dobou pěstovala se kolem města zhusta též vinná réva. Kromě návrší podnes zvaného »Vinice,« kde až do století minulého bývala vinice zádušní, sázela se v 16. století réva i na jiných k tomu příhodných místech, tak zejména na návrší, jež se nazývá »Brdce.« Z četných zápisův, týkajících se vinic, budtež uvedeny: »R. 1557. Václav Vrchole prodal vinici Janu Strěčkovi za 220 k. m.«¹⁾

1. Kn. záp. čer. C. 6.

»R. 1563. Regina Sovová prodala kus vinice na Brdcích Janu Strouhalovi za 40 k.«¹⁾.

»R. 1590. sirotci po Janu Vinaři prodali vinici, která slove Holsovská i s domem při ní Šimonu tkalci za 300 k. m.«²⁾.

Kromě vinic připomínají se tou dobou na mnoha místech též chmelnice, zvláště blíže řeky Úpy.

Mnozí měšťané doby té ovšem také obchodem se živili. Mezi těmi často se jmenuje v knihách městských té doby: Pankratius Weys, nebo pouze Graczy, kramář, pak syn jeho Jan Graczy (odtud české příjmení Kracík).

O blahobytu jednotlivých rodin měšťanských podávají nám jakéhosi světla kšafty, které se zde však zachovaly teprv od počátku 17. stol. Z nich taktéž učíme se znáti tehdejší způsob nábytku, oděvu, potřeb domácích a jich názvů atd. Na příklad, co odkázala počátkem 17. stol. méně zámožná měšťanka vnučce své: »Kotel velký pro šaty vaření, kotel rybný, hrnec pro vodu braní, 15 talířů cejnových (větších s erby 7 a prostých 8), mís cejnových 6, konvice pinetní 1 s hubičkou, poloupinetní 1, žetlíkův 5, 3 svícny, 1 flaši cejnovou as s půl druhé pinty, kalíšek cejnověj, štoudvičku pro máslo, másla dva hrnce kladeného, štendlík litého, 4 rožny, drslák železný, kotlíček s kruhem. Jeden kus plátna žemněného (t. j. ze strhnutého, jednou na řídké vochli ovochlovaného lenu) a druhý tlustý pačesný (t. j. z pačesů toho lenu). Šatův vinutých: 4 ubrusy, 3 ručníky, 3 košile dlouhé, 3 prostěradla, 3 cejchy na svrchnice, 3 cejsky polštářové, 2 fěrtochy bílé, 6 polštářních svokův, 3 velké svoky, 5 čepců, 12 šatek škrobených a 2 nausičky (sic).

Šatův pernatých: polštářův 6, peřin po půltřetí půle pět kusův a jedna ve tři půle.

Šatův choděcích: Šorcepelc šamlatový, kožich dlouhý choděcí z černého mucheiru, králikem podšitý. Z oděvu mužského: kabát kozlový s stříbrnými knoflíky, galioty kozlové, čepičku popelčí.

Z nábytku: dvoje lože bez nebes, 1 s nebesy, 1 malá truhlička, truhla velká, řezbou vykládaná, druhá menší truhlice zelená s zámkem.

Z knih: Postilla Filadelti.

Jména rodová v polovici 16. století u lidu obecného ještě nebyla ustálená; mnozí sousedé předměstští a menší řemeslníci jmenování toho času a zapisování byli v knihách městských pouze jmény svými křestními; k bližšímu označení udáno bylo kde potřebí křestní jméno otcovo neb řemeslo, jež provozoval. Tak na př. vlastní syn Petra, jemuž přezdívalo Prasátko, nazýval se Řehoř Peškův neb Pešek; syn Matouše krejčího Pavel Matoušův; mnozí nazývání prostě dle svých zaměstnání: Řehoř krejčí, Jan bednář, Martin provazník a pod. .

Po r. 1600. přicházejí již skoro vesměs ustálená jména rodová.

1. Kn. záp. čer. D, 52.

2. Kn. hl. E. 77.

V řeči, jakou psány jsou knihy městské té doby, vyskytují se některé nepatrné odchylky od nynější spisovné češtiny; tak souseda = sousedka, věrice = věřitelka, hostěnice = světnice pro hosty, šenkovna, klisa = klisna, dvíře, chlíb, neničko = nyní, oškrabati = ošiditi, povinovat = povinován, jednobříšní bratr, dva koni s vorudím a nábedřím, s lůže šatův; názvy čeledi: pacholek, pohonič, dívka.

Knihy smluv přátelských z konce 16. a začátku 17. století obsahují mnohé vzácné vzory vytříbené řeči právnické. Žaloby pro urážku na cti, či jak se říkalo pro nářek poctivosti, vznášeny bývaly před purkmistra a radu, pro zranění ale před rychtáře městského. Nejčastěji však strany sporné pro příčiny takové jakož i spory o dědictví na ¹⁾ukázání cís. rychtáře a rady městské podány bývaly na smlouvu přátelskou a porovnány byly od smlouvců či ubrmanů od obou stran dožádaných smlouvou ubrmanskou.

Žaloby pro slova hanlivá obyčejně končily se tím, že žalující i obviněný tak se porovnali, že všechno, co se mezi nimi zběhlo, všechny mezi nimi zašlé nevole a zášti a oč při právě činiti bylo, zdviženo, umrtveno a v nic obráceno bylo, a oni podavše sobě ruce vyznali, že se za poctivé lidi mají a mítí budou a že jedend ruhému toho sobě připomínati nechťejí na časy budoucí a věčné. Písařům zaplatili poplatek od vložení smlouvy té do knih městských. Někdy však vinník zaplatiti musil pokutu peněžitou neb i trestán byl vězením šatlavním, někdy i kládou. Za polehčující okolnost často uvádělo se, že se to přitrefilo »času podnapilého« a návodem nepřítelů ďábla. Byl-li žalující poraněn, musil obviněný zaplatiti mu také některou kopu »na líky a ceráty.«

On trzích, jarmarcích a podobných větších schůzkách lidu bylo často radě městské a rychtáři z příčin podobných co činiti i s lidmi přespolenými, poddanými okolních panství, tak na př. r. 1606. řezník jeden z Trutnova smrtelně zranil člověka poddaného pana Václava Záruby na Svinišťanech a byl zde přes dvě léta v těžkém vězení v poutech ukovaný. Přichází však případ, že i žaloba pro vraždu urovnána byla smlouvou ubrmanskou. R. 1611. ve středu na čtvrtek v noci po sv. Křišpínu Václav mladší Makovec, mlynář z Předměřic, v domě Jana Šepse ve světnici stojícího Mikuláše Kavku Předdvorského z Traskovce, souseda Hradeckého, z ručnice dlouhé zastřelil.¹⁾ Vzat byl do vězení, a po některém čase »pan purkmistr páni majíce důkazy před rukami, kterak i v takových věcech hrdla se dotýkajících mnohdykrátě strany smluveny bývaly,« podali obě strany na smlouvu přátelskou a ubrmané učinili výpověď, že vinník má vdově a její dětem, ne za ten mord ale za veliké její náklady a jezdy« ve dvou terminech půldvanácta sta kop mš, vyplatiti. Makovec pojistil summu tu na mlýně svém Předměřickém a byl z vězení propuštěn.

1. Kn. pam. červ. D, 72.

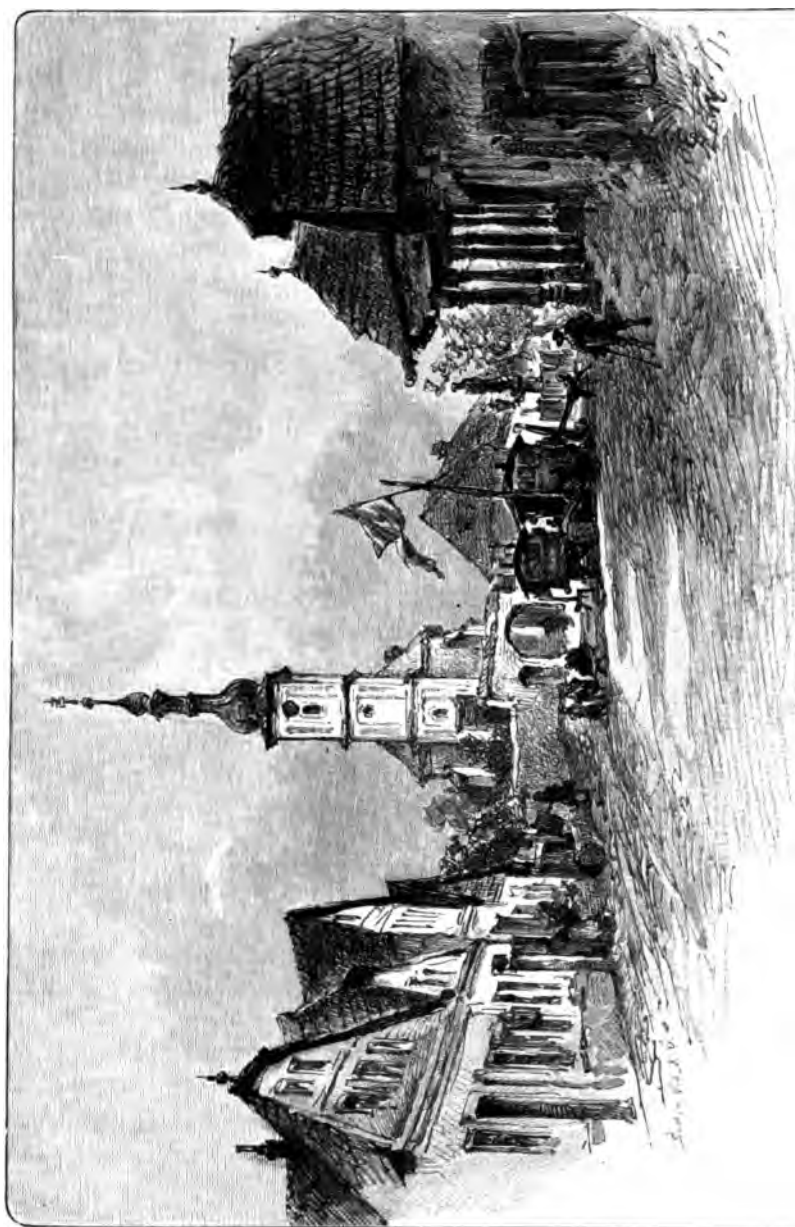

Hlav nepokojných mezi měšťanstvem zdejšími také tehdaž nescházelo; tak kolem r. 1600. mívala rada nemalý kříž se sousedem předměstským Jiříkem Cholem, který na př. roznášel o pánech rádních, že času nočního jdouce z truňku všecky štoky na podloubí (krámky prodavačů) sporáželi, nebo zase mluvil o nich, že nejsou než šelmy, zrádci a partytáři, nebo opět vtipkoval o dceři rybářově, že jest »panna bez věřtele,« za kteréžto a podobné výstupky po několik roků téměř ze šatlavy nevycházel.

Kterak té doby uzavíraly se smlouvy svatební, budiž zde na ukázkou jedna taková smlouva:

»L. 1594. v úterý po obětování P. M. staly se smlouvy svatební celé, dobrovolné a dokonalé mezi poctivým a všelijak ctihodným knězem Řehořem, farářem toho času ve vsi Černilově, na místě poctivé panny Sabiny, dcery jeho s jedné a Dorotou, vdovou po Janu Hepnarovi, pláten barvíři zde v Jaroměři, na místě Abrahama, syna jejího a to takové, že jmenovaný kněz Řehoř máje touž dceru svou jemu Abrahamovi k stavu sv. manželství dodati, věnuje jí z statku a jmění svého do dne a roka 50 kop míš. Proti čemuž ona Dorota na místě dotčeného syna svého nedílného podle starobylého řádu téhož města Jaroměře i také vedle práva království českého třetinu vejše, to jest 75 kop a mimo to z lásky, kterou on Abraham k ní panně Sabině budoucí manželce své má, 15 kop z statku svého jemu náležitě jest obvěnila a obvěnuje též do dne do roka na takový způsob: jestliže by který koliv z nich manželův dříve dne a roku skrze smrt z tohoto světa (čehož Bože rač vystríhati) sešel, aby živý po mrtvém, vezma vejš jmenované věno, na více statku a spravedlnosti se nepotahoval; po vyjití pak dne a roku oni manželé býti mají a činí se těmito smlouvami svatebními pravými shromáždíky, společníky a nápadníky všech statkův a spravedlností.«

U kostela sv. Jakuba.

.

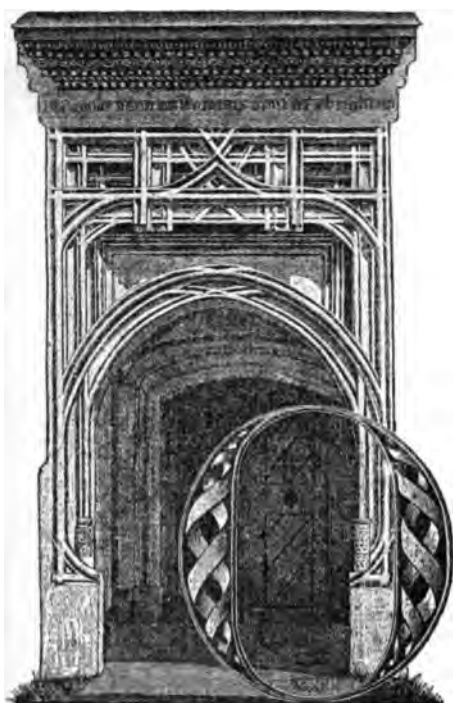
.

.

.

IX.

Místní popis města od 16. do 18. století.

rozsáhlosti a podobě města a jednotlivých částech jeho podávají nám knihy městské teprv od polovice 16. století jakéhosi světla.

R. 1568. odeslali purkmistr a rada komoře české výpis¹⁾ všech domů, velkých i malých, v městě i na předměstích, a napočítalo se jich kromě fary, školy a dvoru obecního celkem 303 a sice: v městě 61, na vartě přední 13, na vartě druhé 15, na valích 9, na předměstí sv. Jakuba 99, pod hradem 15, na podměstí za dlouhým mostem 60, na Novém městě na obci 20, na Klouzkově 9 a u Ptáka 2.

Co do tohoto počtu domů zaujímala Jaroměř mezi 34 královskými městy, z nichž podobné výpisy zaslány byly, místo šestnácté; bylať větší nežli toho času na př. Písek, Čáslav, Kolín. V Hradci nad Labem bylo

1. Čas. mus. r. 1887, str. 62.

toho léta 781, však v sousedním Dvoře Králové toliko 153 domů. Jaroměř předbělohorská byla o 166 domů menší nežli při prvním číslování příbytků r. 1771. V městě samém přese všechny převraty časův počet domů do dnes se nezměnil, obě předměstí vzrůstala během století stejnou měrou.

Nejpamátnější budova města, chrám sv. Mikuláše, pocházející nepochybně ze století 13tého, ozdobena byla původně dvěma věžemi, z nichž jedna, nacházející se v průčelí jižní lodi nad bývalou školou, asi v těch místech, kde nyní jest dvorek školní budovy, ohněm r. 1548. vzala za své. Zbytek věže té zachoval se až do stavby nynější školy r. 1838.; dle udání pamětníkův býval při bývalé dřevěné škole kamenný klenutý byt učitelův při samé zdi kostelní, jemuž se říkalo »ve věži;« z pavlače staré školy vedly schody do tohoto příbytku učitelova. Druhá pak věž veliká, na které byly hodiny, nalézala se při lodi severní mezi nynější zvonící a malou síňkou kostelní, tam kde proti domu čís. 1. Jk. př. opěrací pilíře se vypínají; věž tato sbořila se r. 1753. Hlavní portál kostela již v 16. století školou byl zastaven a do chrámu vcházelo se jako nyní z průčelí severní lodi, kde r. 1590. síňka vystavena jest, kterou ozdobné tympanon tohoto portálu vedlejšího bylo zakryto. Klenutí obou postranních lodí bylo původně v stejné výši jako v lodi hlavní; pod vazbou kostelní spatřují se hlavy pilířů z tesaného kamene od ohňů opálené, na kterých nynější klenutí mnohem níže založené se nachází. Při samé budově chrámové zaujímalá někdejší škola polovici nynější školní budovy.

Pořadí domů, v němž nachází se radnice, od kostela a školy až k bývalým krámům masným u brány pražské nazývalo se do začátku 17. století »kamenná strana« města. Mezi radnicí a vedlejším domem čís. 17. bývala fortna neb průchod k lávce přes Labe; nepochybně však již při nové stavbě radnice po ohni r. 1548. zřízena byla klenutá fortna pod radnicí k »lavičkám« přes Labe. Majetník domu čís. 17., Filip lékař, koupil r. 1573. od obce kus místa mezi domem svým a rathouzem.

Protější pořadí domův od děkanství až zase k bráně pražské slulo »strana dřevěná«; dům čís. 49. vždy se nazývá »ráj« a dům poslední při někdejší bráně pražské čís. 39. slul ještě v 18. století »pekelec« a vedlejší čís. 40. »nad pekelcem,« kteréžto dva poslední názvy nyní přišly v zapomenutí.

Vedle domu čís. 38. bývaly od starodávna masné krámy, do kterých, jak vypravuje očitý svědek z počátku tohoto století¹⁾, »vcházelo se velkými vraty a v kterých chodba veskrz šla a při ní po obou stranách oddělené krámky; nad krámy byla vysoká střecha s prkennou lomenicí

1. P. Kfeller, ve sbírce písemností p. Viléma Vagnera.

do předu. Mezi krámy masnými a domem čís. 39. stávala věž, která obě pořadí domů spojovala, při které od masných krámů k domu řečenému chodba přizděná, podklenutá šla; spodem pod touto chodbou byl průjezd skrze věž s dvěma vysokými, do špičky klenutými branami, kudy z náměstí se dolů jezdilo. Věž měla střechu mansardskou, dosti vysokou, s 4 výhledy.

Za branou se jelo mezi v levo stojící skálou a v pravo zábradlím (terasou) zděným dolů, kdež pod zábradlím tak zvaný podzidní mlýn byl, vedle něho otevřený průchod (brádlo) k vodě a vedle městská šlachta až nad vodu vystavěna stála. Vedle stála ne tuze vysoká brána, skrze kterou se na krytý labský most jezdilo; brána měla jedno okno a mansardskou střechu.

Vedle brány na levo bylo staveníčko úzké nazvané »turinka,« majíc v přízemí klenutou chodbu k Labi, kudy v čas dešťů z města voda s blátem do Labe odtékala; nad tím byla malá světnice; z půdy toho bytu byl vchod nad bránu. Vedle byla cesta do sladovny. Vedle mlýna a domu čís. 39. byla vozová cesta na valy.«

Zeď, která šla kolem vlastního města, zdá se že již v stol. 16. beze všeho opravování zanechána byla svému osudu; jednotlivé bašty její prodávala tehdaž obec soukromníkům, tak »bašta u laviček pod fortanou a rathouzem« prodána byla r. 1589. Na této straně byly též bašty pod domy čís. 12. a 25. Ze dvou bašt na valích jedna proti domu čís. 51. již r. 1554. byla majetkem soukromým, druhou proti domu čís. 58. prodala obec r. 1565.

Části města nejbliže sousedící s městem vlastním, totiž ulice řečená »v sladovních« (ještě v stol. 18. psalo se vždy »v sladovních pod hradem«) a řada příbytků na valích v stol. 16. pohenáhlu povstávaly; prvnější tím, že z bývalých sladoven stávaly se příbytky, na valích pak bývaly různé dílny, zvláště soukennické a jirchářské; r. 1565. a násled. prodala obec několik míst na valích k vystavení příbytků. V místech nynějších zahrad pod valy, pod příbytky čís. 214. až 219. ještě v 17. stol. býval rybníček.

Předměstí sv. Jakubské jmenuje se v knihách 16. stol. též někdy, ač zřídka předměstí hořejší, též horské neb Náchodské. Počínajíc od brány vedle děkanství sluly příbytky až k mostu kostelnímu u čís. 4. »mezi branami u kostela.« Při tomto mostě, tam kde nyní socha sv. Jana Nep. stojí, bývala věž řečená (již r. 1653.) »panna,« »skrze niž vedly dvě brány s špičatými oblouky; nad nimi byla úzká, do vnitř rozšířená okna, mající dole kulaté otvory k střelbě pro švihovky; střecha byla sedlová, šindelem krytá; mezi věží a kostelem byla úzká chodba.« Věž »panna« r. 1820. pro rozšíření silnice byla stržena.

Při čís. 4. byl příbytek pro branného.

Domky od čís. 6. až 9. a na druhé straně od mlýna podkostelního až k čís. 30. jmenovaly se »na malé neb přední vartě.« Vedle příbytku čís. 6. před r. 1550. bývaly lázně.

Mezi čís. 9. a 10. a protějším čís. 30. býval zdvihutý most přes příkop, za kterým obě řady domův až k třetímu mostu při čís. 20. nazývaly se »na velké neb hrubé neb zadní vartě.«

Pořadí domův od čís. 10., jenž byl nad příkopem, až k mostu při čís. 20. již r. 1550. bylo celé vystavené, na protější však straně prodala obec teprv r. 1561. a násl. některá místa k vystavení příbytků.

Most na konci zadní varty slul do počátku 17. stol. most kotoulovský za tou příčinou, že majetník dvora řečeného kotoulovského (nyní čís. 168. Jk. př.) měl povinnost jej opravovati; později nazýván byl most spírovským od Samuele Spíry, držitele vedlejšího domu čís. 20., v stol. 18. pokaženě zbirovským.

Jako kolem vlastního města tak i kolem obou vart táhla se zed městská; sporé o ní zmínky nacházíme v zápisech na některé domy, jako na př. čís. 24. a 25. Jk. před. Pod domem čís. 19. byl nynější příbytek čís. 199. »vedle zdi městské pod vartou a vedlejší dům čís. 200. ještě r. 1720. hraničil se »zdi, jenž slove bašta.« Fortny neb průchody v této zdi připomínají se: jedna pod mostem u kostela velkého ke struze na mlýn podzidní, druhá mezi čís. 30. a 29. ke struze od mlýna podkostelního; průchod tento již r. 1638. nazýval se »stará fortna.«

Příbytkům za mlýnem podkostelním¹⁾ říkalo se v stol. 16. »v sladovních pod kostelem;« r. 1612. přichází poprvé název »na kavčím trhu.« Vedle struhy pod školou býval domek a při něm rámy soukennické.

Ode mlýna podkostelního šla struha pode zdi malé a velké varty a dále pod pořadím domů až asi k čís. 78. Jk. předměstí, tam kde nyní vede stezka zahradami k úpskému mostu a teprv nedaleko ústí řeky Úpy vlévala se do Labe. V zápisech na domy nynější čís. 53. až 78. uvádí se stále co hranice též »struha mezi zahradami jdoucí,« od konce 17. stol. jmenuje se vždy struha stará neb jalová.

Pořadí domův od mostu kotoulovského v pravo jdouce ku kostelu sv. Jakuba před ohněm r. 1670. mívalo podloubí. Od čís. 64. až k čís. 81. bývalo před r. 1600. pouze několik dvorů; jeden z nich, řečený strouhalovský, zaujímal místo nynějších domů čís. 64. až 68.

Pod tímto dvorem strouhalovským při silnici prodala obec několik míst r. 1561. k vystavení příbytků; počátek to nynějších domův od čís. 109. až 114. Jk. předm.

Kostel sv. Jakuba Většího, od něhož předměstí toto název svůj má, původem svým sahá do nejstarší doby a býval ovšem před založením

1. V jednom zápise z 16. stol. nazývá se »mlýn pod klášterem.«

chrámu sv. Mikuláše kostelem farním. V době předhusitské konaly se tam služby Boží mimo jisté dny všední také vždy v neděli a ve svátek jako v kostele městském sv. Mikuláše. Budova nynější, vyjímaje starší presbyterium, pochází as z první polovice 16. století. Nad hlavním vchodem jest nápis, který prý se čísti má takto: »Haec ecclesia est aedificata in tempore domini Joannis dicti Macer decani Jaromir;« nad vedlejším: »Anno a Christo nato M. quingentesimo tricesimo.« Dle jiných čtení toto není správné.

Pod mostem kotoulovským v levo ulice jdoucí k Hořenicům nazývala se šípařská od majetníka dvora v téže ulici, nynější čís. 189. Dvůr ten r. 1556. koupil Jan Hulvát, po němž nazývána ulice ta hulvátská, kterýžto název dosud se udržel.

Na rohu mezi touto ulicí a cestou na valy v místech nynějšího příbytku čís. 193. Jk. předm. stával do r. 1612. městský špitál; toho roku koupili úředníci špitálští pro špitál dvůr řečený Prokúpkovský, ležící v téže ulici naproti, as nynější čís. 181. Jk. předm.

R. 1628. tento dvůr špitálský ohněm sešel a spáleniště připojil okolo r. 1660. k vedlejšímu dvoru svému Václav Vilím Cikán z Černé, odevzdav za to obci výměnou pro špitál dvůr svůj řečený Šitínovský, nynější to dům špitální čís. 159. Jk. př.

V tomto pořadí nynějších domů vedle silnice k Čáslavkám v době předbělohorské bylo pouze 13 dvorů. Za posledním dvorem (nyní as čís. 155.) byl příkop a za ním pahorek, jenž slul »Kopeck Jidášův.«¹⁾

Na rohu mezi touto silnicí a cestou vedoucí dolů tak zvaným blatníkem k mostu úpskému a dále k Plesu býval před r. 1570. dvůr obecní čili panský, nynější hostinec čís. 121. Jk. př.

Za příbytky řečenými »na Úpě« za čís. 154. byl příkop a valy až as k čís. 136. nad mlýnem úpským, kde byla bašta. Podobně býval příkop s valy či jak se v stol. 18. psalo šancemi, za pořadím domů v levo vedle silnice k Čáslavkám.

Předměstí pražské na pravém břehu labském nazývalo se v stol. 16. »předměstí dolejší«²⁾ neb »za mostem;« název »předměstí pražské« nacházíme poprvé r. 1597. Dřevěný krytý most pod někdejším hradem v těchže místech, jako nynější most železný spojoval předměstí toto s vlastním městem.

V ulici v pravo od mostu při Labi někde v místech nynějších domů čís. 22. a 23. býval klášter Augustiánův s kostelem Panny Marie, ku kterému od mostu vedla stezka kamenná. V starších zápisech na domy v této ulici čís. 19. až 21. uvádí se co hranice stezka kamenná neb »ulice řečená kamení.«

1. Kn. pam. červ. D. 96.

2. Kn. červ. záp. B. 22.

Ulice mezi ulicí »na kamení« a silnicí Hradeckou slula »ulice k vinici,« z níž v pravo šla silnice »pod vinicemi ke Dvoru« (Králové) a v levo »pod vinicemi ku Praze.«

Při silnici Hradecké blíže mostu v levo bývaly lázně až do r. 1730.

Příbytkům na obci blíže mlýna ostrovského říkalo se ještě počátkem 17. stol. »na novém městě,« kterýž název přišel v zapomenutí.

»Lužiny« slula část obce mezi silnicí Hradeckou, ulicí k vinici a bývalým rybníkem podklouzkovským¹⁾. Většina nynějších příbytků v částech tohoto předměstí zvaných: v lužinách, na obci, na ptácích, jest původu novějšího ze 17. a 18. století.

Návrší jihovýchodně od města, jemuž říká se »na ptácích,« slulo ještě v minulém století »Pták.« Název tento souvisí se spolkem »střelců k ptáku,« jehož účelem bylo cvičení se v střelbě do terče, při čemž za terč byl jakýsi obraz ptáka. Spolek toho jména byl v době předbělohorské v Hradci Králové a nepochybně též v Jaroměři. Návrší pod jménem »Pták« bylo také blíže města Hradce, Čáslavě a snad i jinde.

Ku předměstí pražskému náležely vždy též dvory a příbytky na návrší zvaném Klouzkov, jihozápadně od města, mlýn v Dolcích a dvůr Jezviny. Ves Jezviny a příbytky »na cihelnách« pocházejí z konce 18. a počátku 19. století; příbytky v dolních i horních Dolcích vzaly počátek v první polovici 18. století.

Cesty a silnice při městě byly tyto:

Silnice hradecká; z ulice téhož jména šla vedle rybníka podklouzkovského a vedle studánek u nynější kaple sv. Anny ke dvoru Jezvinskému.

Cesta pod vinicemi k Velichovkám jdoucí slula silnice pražská; vinicemi k Zálouhovu vedla cesta ke Dvoru Králové.

Z předměstí Jakubského vycházely cesty: ulicí šipařskou cesta k Hořenicům a Heřmanicům; silnice Náchodská šla poněkud v pravo od silnice nynější dále pod návrším řečeným »u spravedlnosti,« kde konány bývaly popravy, blíže Úpy k Čáslavkám; od ní odbočovala za městem v levo cesta k Trutnovu.

K bývalé vsi Plesu, dále k Jáseně a Opočnu šla cesta toliko z předměstí Jakubského tak zvaným hliníkem přes most úpský podle luk pod nynější redutou pevnostní k mostu přes Metuji; před založením pevnosti Josefovské spojovalo se Labe s Metují hned nad nynější prádelnou vojenskou 90 sáhů níže od dotčeného mostu.

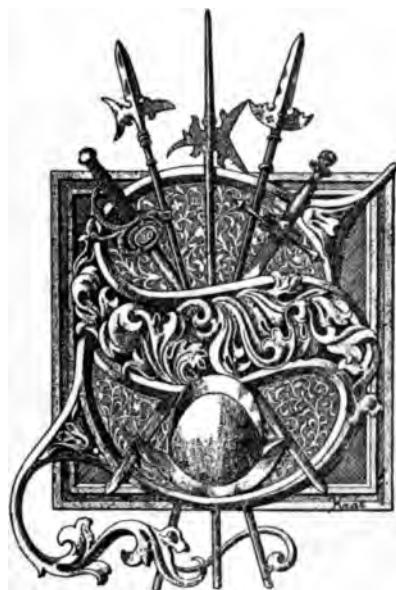
1. V druhé polovici 18. stol. byl rybník ten již vysušen; r. 1788. dům šenkovní řečený »dupačka« byl vedle »tak zvaného« rybníka.

Silnice od mostu úpského v levo vedoucí přes »brdce« nad někdejší rybníkem Poříčským přes Rychnověk k Novému Městu nad Metují vystavena byla někdy r. 1637.

U všech východů z města bývaly tak zvané šraňky neb branky; šraňk takový na cestě Náchodské byl za nynějším čís. 155. Jk. př., v ulici šípařské za dvorem čís. 189. Jk. př., ve vinicích nad domem čís. 47. pr. předm. Nad studánkami při cestě k Jezvinám připomíná se branka.

Zprávy o jednotlivých domech, dvorech a mlýnech viz níže v přídatku.

Kronika od roku 1618. do 1670.

vržením nejvyšších úředníkův zemských s oken hradu Pražského dne 23. května 1618. nespokojení stavové protestantští začali zjevný odboj; vlády zemské zmocnilo se prozatím 30 direktorův, volených ze všech tří stavův, k nimž přistoupila všechna města kromě katolické Plzně a Budějovic. Odbojní stavové jali se sbírat po zemi

vojsko a peníze. Dle kvitance nejvyšších berníkův zemských, zvolených při sjezdu na hradě Pražském v pátek po Nanebevstoupení Páně l. 1618. »ode všech tří stavův tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí přijímajících a k konfesí české se přiznávajících,« jížto datum 16. července 1618., zaplatila rada města Jaroměře sbírek za termin Oculi podle rozvržení pánův Pražan 186 kop 30 gr., kontribucí 61 kopu, z ryb, mas, vína, páleného atd. 134 kopy 57 gr. a téhož dne defensí 165 kop 25 gr. 6 den. Opět dle jiné kvitance dne 28. srpna t. l. druhý termin defensí 166 kop 1 den. a sbírký a kontribucí za termin sv. Jakubský 247 kop 30 gr.

Události válečné této doby, jichž jevištěm byla jižní a západní část země, nedotýkaly se přímo města našeho. Vojsko bylo ovšem i zde sbíráno; asi počátkem r. 1619. »přinešen a odeslán jest ku právu tomuto města Jaroměře patent upečetěný od Jich M. pánův direktorův, soudcův a rad zemských, aby na buben za den dvakráte udeřeno bylo, a kdož by se koliv z soldatův verbovati k ruce tomuto království českému potřebovati

dáti chtěl, ten aby od toho, jenž by za verbera od práva nařízen byl, zapsán a s palletem do měst pražských k nejvyšším odeslán byl.«

K tomuto verbování od plné rady Jan Kremer, soused zdejší jsouce člověk zkušený a válečných věcí povědomý, zřízen byl a se volně v tom potřebovati dal.¹⁾ Na jaře r. 1619. sbíráno vojsko po kraji od generálních komisařův nad lidem jízdným i pěším z krajův Hradeckého, Boleslavského a Kouřimského p. Rudolfa ze Stubenberka na Novém městě Hradišti a p. Jana st. Bukovského z Hustířan a na Červených Poličanech, jimž od direktorův bylo nařízeno, aby lid vojenský z krajů těch neprodleně vedli k Pelhřimovu proti Buquoiovi, který s císařským vojskem v Budějovicích ležel.²⁾

Mezitím zemřel 19. března 1619. císař Matyáš, a stavové odbojní, nedbajíce toho, že arcikníže Ferdinand již r. 1617. korunován byl za krále českého, volili na generálním sněmu v Praze 26. srpna t. r. Bedřicha, volence falckého za krále. — Podkomořím králové jmenován byl rytíř Jindřich Otta z Losů, purkrabí Karlštejnský, jeden z předních vůdců povstání českého. Nový podkomoří obnovil v Jaroměři, osobně jsa přítomen, dne 19. prosince t. l. úřad konšelský, a sice voleni byli: Ondřej Fryštský, primas, Adam Hala, Matej Svědík, Matyáš Zástěra, Laurin Chudek, Matěj Obrman, Jan Vigner, Petr Skála, Jan Velichovský, Jan Hošek Smířický, Jan Rak, Pavel Najman. Za starší obecní: Jiřík st. Zástěra, Jakub Zachystal, Jiřík Trebechovský, Václav Chudek, Adam Vodňanský, Martin Perla jinak Moravec. Rychtář městský: Adam Strejček.

R. 1620. 14. února odvedeno sbírek a kontribucí 537 kop, 6. května »do provianthauzu v starém městě pražském v koleji blíž mostu« z 9ti poddaných po věrteli žita a věrteli ovsa, místo toho na penězích 5 kop 48 gr. 6 den. Brzo na to, 7. července, opět odvedeno sbírek celkem 554 kopy míš.

Již z jara r. 1620. císařští se vším důrazem začali boj proti povstalým stavům českým, až konečně v osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu vojsko stavovské hlavně neschopností vůdců svých poraženo a rozptýleno. O porážce této dověděli se obyvatelé Jaroměřští brzo potom, vidouce samého krále Bedřicha, jenž hned dne 9. listopadu opustil Prahu, nepochybně městem zdejším prchati za hranice.³⁾

Vládu země odevzdal vítězný císař Ferdinand knížeti Karlovi z Lichtenštejna.

Nedlouho po bitvě Bělohorské obdržel Heřman Černín z Chudenic od místodržícího Karla z Lichtenštejna a generála Tillyho moc, aby s dvěma sty jízdy deset královských měst českých: Brod Český, Kolín,

1. Kn. sml. červ. F. 25.

2. Solaf, Děj. Hr. Kr. str. 96.

3. Dne 14. listopadu přenocoval v Náchodě.

Kutnou Horu, Kouřim, Čáslav, Chrudim, Bydžov, Jaroměř, Králové Dvůr, Vysoké Mýto a Králové Hradec císaři v poddanost uvedl, od nich hold přijal, na místa královských rychtářů, kteří za Bedřicha Falckého jmenování byli, jiné císařské dosadil a od každého města na kolik možno nejvíce peněz císaři půjčkou zjednal¹⁾. Bylo to někdy počátkem r. 1621.

Dne 27. dubna t. l. páni konšelé a starší obecní prodali »v těchto nynějších velikých těžkostech a roztržitostech, nemohouce sobě jinak pomoci, majíce od sebe do dvou tisíc kop míš. odvésti a u žádného z povětivých lidí v žádnou summu se vzdlužiti a kde vypůjčiti nemohouce, roli slove Valšovskou za Klouzkovem běžící od cesty ku Praze až pod cestu Rtinskou s loukou pod zámek Plesským Janu st. Vostarkovi z Vacetína za 1200 k. m. hotových²⁾.

Brzo na to 7. května komisaři od knížete z Lichtenštejna nařízení, Kašpar Melichar z Žerotína na Nových Dvóřích a Jan Rudolf Trčka z Lípy na Opočně, vynutili na zdejší obci půjčku 500 k. m. »k milostivému zalíbení J. M. C.«

Zatím byli hlavní původcové a účastníci povstání 20. února 1621. neočekávaně jedním dnem zjímání a uvěznění, a 13. března t. l. vyšel císařský mandát, kterým všichni kazatelé kalvinští a bratrství vypovědění ze země.

Po krátkém soudě nad zajatými hlavami odboje ztvrdil císař Ferdinand rozsudky proti nim; sedm a dvacet osob stavu panského, rytířského a městského odsouzeno bylo na smrt, ostatní k jiným těžkým a potupným trestům; prvnější byli dne 21. června t. l. na staroměstském náměstí odpraveni.

V červenci a srpnu t. r. odváděla obec zdejší do Hradce výběrčím zvoleným od komisařův kraje Hradeckého na vychování lidu vojenského vždy za dva týhodny 100 kop míš.

Od podzimu r. 1621. až do r. 1624. byly v městě zdejším téměř stále posádky lidu pěšího neb jízdného, které obec a měšťané musili vydržovati. V říjnu a listopadu bylo zde rejtharstvo rytmistra Feuminia de la Croce, na něž vydala obec 500 k. m., v prosinci praporec pěchoty hejtmána Augustina Morandi od regimentu Max. z Lichtenštejna, na který bylo vydáno 1000 k. m.

R. 1622. od února až do 11. června byla v Jaroměři kompanie rejtharstva knížete Jindřicha Julia Saského, která stála obec 2500 k. m. Mezi tím v dubnu byla zde ještě kompanie rytmistra Bornivala. Koncem června t. r. vynaloženo 300 k. m. na kompanii rytmistra Volfa z Vřesovic. Téhož léta (bez udání datum) »koupěno obilí za 900 k. m., z něhož se

1. Čas. mus. 1878. str. 297.

2. Kn. od. zcl. A. 27. R. 1622. však tu roli a louku obec opět ujala a Janu Vostarkovi dala jistotu na 1200 k. m.

pekli chlebové a dodávání byli k armádě císařské, tehdáž při městě Kladsku ležící a zámku dobývajících.»

Hrad Kladský hájil ještě té doby Matyáš Thurn k ruce zimního krále Bedřicha, až dne 26. října 1622. Kladsko císaři se poddalo.

Rozumí se samo sebou, že k uhrazení tak velkých nákladů na lid vojenský obec musila se dlužiti; kromě sum vypůjčených od přespólních věřitelův — jak na jiném místě udáno — vydlužila si obec v letech 1621. a 1622. od jednotlivých měšťanů zdejších na rytmisty, hejtmany, oficíry a lid válečný, »který zde v městě Jaroměři od šťastného vítězství J. M. C. v garnisonu zůstával«¹⁾, celkem 2530 kop 16 $\frac{1}{2}$ gr. míš. Mezi tím bylo od cechu řeznického 200 kop, od cechu řemesla nového ševcovského 40 kop, z peněz sirotčích z deposití rádní 85 kop 28 $\frac{1}{2}$ gr., ze záduše 400 kop.

Mezi tím časem ustanoven byl rytíř Jan Purkhart Kordule z Sloupna a na Hořeňovsi, jenž se sice též zpouř byl účastnil, ale zatím k víře katolické již byl přestoupil, za hejtmana města Jaroměře; ten osobně jsa přítomen 9. února 1623. obnovil radu, do kteréž dosazeny osoby tyto: Primas Andreas Frýštský, Jan Hošek Smířický k pomoci primasovi, kdyby v nemoci zůstával, Matyáš Zástěra, Matěj Svědík, Josef Heliades, Adam Strejček, Jan Velichovský, Martin Perla, Petr Skála, Václav Chudek, Jan Jiří Mann, Pavel Najman. Písař městský: Eliáš Chudek. Rychtář městský: Jan Henzelii Pacovský; jemu přidání: Jiří Zástěra, Jiří Třeběchovský. Starší obecní: Laurin Chudek, Jan Vigner, Jan Horský. Počátkem t. r. přichází cís. rychtář Jeronym Todt z Kamenice.

Cís. rychtář ujal statky a důchody městské, které konfiskaci propadnouti měly, k ruce komory královské do správy své.

V první polovici t. r. byla zde posádkou kompanie rejtharstva rytmistra Antonia de Dore, na kterou vydáno 3000 kop m., as od září kompanie rytmistra Baffarello, na niž v tomto roce pronaloženo 1500 k. m. a za oves dáno toho roku na vychování koní lidu vojenského 2200 k. m.

Hned 16. února t. r. prodala obec mlýn svůj v Dolcích »nemohouc pro nemožnost ho držeti.«

Když se štěstí válečné i za hranicemi Čech čím dál tím více rozhodovalo ku prospěchu císaře, dospěl již jeho úmysl, provésti v Čechách týž převrat v náboženství jako před časy v zemích štyrských. R. 1624. vyšel mandát, kterým se všecko kněžstvo nekatolické vůbec vypovídalo ze země a nařizovala se tak zvaná reformace katolická. Když se účinek rozkazů neukazoval hned dle očekávání, přistoupilo se i v městech královských k prostředkům násilným. Do měst vloženi jsou vojáci k týráni obyvatelův přerozličným způsobem, až se buď rozutíkali z města, buď

se přiznali ku katolickému náboženství. Dělo se tak dle tehdejších panujících zásad: či jest zem, toho jest i náboženství, kterých zásady se protestanté taktéž drželi.

Počátkem r. 1624. byl zde rytmistr Volf Dytrich z Weispachu, který na radu přísně nastupoval, by mu 300 říšských tolarů pensionu za 4 neděle odvedli. Nemohouce summy takové shledati, zavedli půjčku mezi sousedy 27. února t. l. a sešlo se: z Jaroměře 74 tolary, z Dolan 12, z Čáslavky 10, z Hořenic 3 tolarův.

Zároveň však byl zde ještě od předešlého roku rytmistr Baffarello se svou kompanií ještě koncem dubna a snad i později; na tyto rejthary vydala obec v r. 1624. 2900 k. m.

Potom nastaly vojsku císařskému tužší boje s nepřátely zahraničnými a městům se poněkud ulevilo; též provedení reformace katolické posunuto zde až k roku 1626.

R. 1625. 6. května obnovena byla rada městská od podkomořího císařové Filipa Fabricia z Rosenfeldu a Hohenfallu¹⁾ a jmenovány osoby tyto: Cís. rychtářem: Jeronym Todt z Kamenice. Primasem: Jan Hošek Smiřický; do rady Andreas Frýštský, Matyáš Zástěra, Josef Heliades, Adam Strejček, Vavřinec Chudek, Martin Perla, Jan Jiří Mann, Jan Pacovský, Řehoř Origenes, Michal Šmíd, Jan Sýkora. Starší obecní: Petr Skála, Pavel Najman, Crha Strachota, Jan Bednár. Rychtář městský: Matěj Svědík (po jeho pak smrti Václav Chudek).

Novému úřadu vyslovil přání své tehdejší písař městský Jiří Svěchyn z Paumberku těmito verši:

Sub hoc recens constituto Magistratu:
 Ut redeant iterum felici tempora lapsu
 Prospera, sint vividis condita bella seris:
 Arceat a nostra placidis pax optima pennis
 Urbe malum et pacem quae male turbat Erin.
 Ambiat unanimes felix concordia cives
 Utiliter socias quae tueatur opes;
 Augeat ut veteres vivax respublica fructus,
 Et publicus longo tempore crescat honor²⁾.

1. Tentýž, který r. 1618. s Martinicem a Slavatou, jako jich tajemník, svržen byl s okna hradu Pražského.

2. V překladě:

Nuž časové, teď v obratu šťastném zdámně zašumíte,
 a snaživou perutí zastřena buď všude zbraň:
 Vánku libým ruchem odvěž svízele mír blahodátný
 od sídel rodných, svár taky, mir co kalí.
 Svorností blaživou mysl stejná všem se zaleskní,
 jednoty prospěšný v podniku zdroj co roní;
 Rázněji v dráze staré at obec plody svými mohutní
 a kveče sláva její dlouho po vlasti celé.

Georg Svechin ipso renovationis die publico nomine ex animo precabatur. M. p.

Za toto obnovení rady jak za r. 1624. tak r. 1625. dáno podkomořímu 40 širokých tolarův a na kočího 12 fl. rejn., což v jedné summě činí 72 zlatých¹⁾.

R. 1627. 15. května vydáno bylo obnovené zřízení zemské, spočívající na zásadách absolutistických a brzo na to, 31. července t. l., vyšel konečný a rozhodný rozkaz ku provedení jednoty náboženství v zemi. Vysloveno jím zřejmě a bez výjimky, že císař žádných obyvatelů v království českém trpěti nemíní, kteří by se s ním nechtěli srovnati ve víře; dána lhůta šesti měsíců k obrácení se; kdožby ze stavů buď panského, rytířského nebo městského tomu se nepodrobil, měl prodati statky své a vystěhovati se ze země.

Dříve nežli přikročíme k líčení dalších událostí neblahé té doby, obraťme zřetel svůj k tomu, kterak pokud je známo, provedena byla

Reformace katolická v Jaroměři.

Předposledním děkanem nekatolickým byl zde Bohuslav Bepta Vysokomýtský; r. 1615. koupil manželce své Zuzaně dvorec na předm. Jk. (nyní čís. 164.); připomíná se jako děkan též r. 1619. V letech na to následujících se o něm sice zmínky neděje, ale jest pravdě podobno, že byl zde až do vydání mandátu proti kněžím nekatolickým vůbec r. 1624. Zemřel někde v cizině u vysokém stáří as r. 1640; toho léta děli se rozdílové statku po něm a manželce Zuzaně zde pozůstalého. O nejmladší dceři jeho Theodore čteme v rozdílech²⁾, »že jest se na sešlost a šediny pana otce svého zapomenula, mezi soldaty švédské se vydala a s nimi přeč utekla;« té, pokudž by se do sedmi let navrátila, vykázáno u jednoho z jiných nápadníkův 55 fl. r.

Ještě r. 1625. 22. dubna byl nekatolickým děkanem v Jaroměři kněz Jan Rauner; toho dne totiž pastorkyně jeho Kateřina, dcera po knězi Petru Perštejském, rodiči Jičínském, provdala se za Josefa He-liadesa, měšténína a rádního zdejšího.

Děkan Rauner upsal jí za věno 100 kop na domě v městě Kolíně³⁾.

Při děkanu Beptovi i Raunerovi od r. 1617. byl kaplanem či praedikantem Václav Knobelius Čáslavský.

Však ještě t. r. 1625. musili oba kněži nekatoličtí město zdejší opustiti. Jako do blízkého Hradce n. L. koncem t. l. dána byla soldateska, dokud by se měšťané k víře katolické neobrátili, podobně již o něco dříve stalo se v Jaroměři.

1. Kn. pam. E. 12.

2. Kn. odevzd. P. 13.

3. Kniha sml. svat. k tomu roku.

Václav Knobelius, který se zde neb v okolí přese všechny zákazy tajně zdržoval, byl někdy na podzim t. l. polapen a držen ve vězení až do 8. prosince, kdy na revers, jež vlastní rukou do knihy pamětí vepsal, byl propuštěn. Revers ten zní¹⁾:

„Já Václav Knobelius Čáslavský, někdy praedikant, známo činím tímto reversem nebo zápisem svým vůbec přede všemi a zvláště tu, kdež náleží: Jakož jsem se v letu přítomným tomto 1625. za příčinou tou, že jsem proti milostivému J. M. C. jednému, druhému i třetímu dekretu, jsouce spolu s jinými praedikanty spravedlivě vypovědín, v tomto království českém se zdržoval, do vězení šatlavního zde v městě tomto Jaroměři nad Labem dostal a maje podle téhož milostivého J. M. C. dekretu přísně ztrestán a zpokutován býti, na snažnou poníženou svou žádost, též vzácnou přímluvu dobrých a poctivých lidí jsem z zvláštní lásky a milosrdenství takového vězení a arestu prázna učiněn a propuštěn: však na tento patrný způsob: že jak nejprv z tohoto arestu a vězení vyjdu a propuštěn budu, proti J. M. C. králi a pánu, pánu svému nejmilostivějšímu a celému slavnému domu rakouskému před sebe nic vzíti a bráti nebudu a nechci, a v týdnu pořád zběhlým od aktum tohoto reversu a zápisu tohoto království českého a ve dvou nedělích pořád zběhlých všech zemí k tomuto království přivtělených prázen býti chci a to na časy věčné a budoucí. Jestliže bych pak co proti tomuto reversu a zápisu svému se dočinil aneb kdekoliv zde v tomto království českém aneb v zemích k němu přivtělených postižen byl, tehdy abych bez každé milosti na hrdle trestán a zpokutován byl.

Actum tohoto reversu u vězení šatlavním v městě Jaroměři nad Labem 8. decembris léta dobíhajícího 1625. ode mne Václava Knobelia z Čáslavi.«

Štěpán Borovnický, soused zdejší, zaplatil r. 1626. podle slibu svého za Václava Knoble, když u vězení zůstával, 5 kop míš. za víno Janu Pacovskému vinárníku zdejšímu. O dalších osudech jeho ničeho není známo²⁾.

Se vši přísností prováděna pak zde reformace katolická počátkem r. 1626. Zachovala se v opisu žádost některých sousedek Jaroměřských k jakési vznešené paní, již v té těžkosti své prosí o radu a o přímluvu. Stůž zde list ten v plném znění:

„Vysoce urozená Paní, Paní nám laskavě a dobrotivě příznivá!

1. Kn. pam. E. 13.

2. Nejedn z bývalých kněží nekatolických zůstal ve vlasti a stal se knězem katolickým; do počtu těch patří kněz Jindřich Hofman Jablonský, někdy farář v blízké vsi Zvoli; s manželkou svou Johannou měl zde dům na velké vartě; při provádění reformace, jsa nepochybně vdovec, zanechal děrku svou v Jaroměři na vychování a stav se knězem katolickým působil pak po dlouhý ještě léta blahodělně jakožto děkan v Kolíně, Čáslavi a Brodě Německém. Rukověť Jirečkova uvádí ho též mezi spisovateli. V knihách zdejších se často jmenuje; r. 1640. daroval z jisté pohledávky 10 k. m. na opravu varhan u sv. Mikuláše.

Modlitby naše vroucné a pokorné vzkazující od všemohoucího a věčného Pána Boha, zdraví výborného, šťastného a dlouhověkého panování a summou všech nejlepších a prospěšných věcí upřímným srdcem věrně rady vinšující žádati V. M. N. M. nejmilejšímu Pánu i všemu slavnému a vzácnému rodu nepřestáváme.

Milostivá paní, z velice nuzné a donucené potřeby v nejhlubší pokorě k V. M. se utíkající tajiti nemůžeme, že jest na nás ubohé zarmoucené a přezalostivě již předešle skrze lid vojenský jízdní i pěši ochuzelé lidi, velmi příkrá, o kteréž jsme se nenadály, exekuci o náboženství dokročila, tak že nemůžeme přebídní lidé a obzvláště my mdlé nestatečné ženy od těch, kterýmž jest exekucí poručena, žádné nejmenší lhůty užiti, co sobě počíti a jaké rady dáti nevíme a neumíme. Pročež v té příčině ve vsí poníženosti k V. M. jakožto ku paní nad ubohými lidmi litostivě a našich bēd citedlné se utíkáme, že se k nám mdlým a nestatečným a zarmouceným ženám tou milostí a láskou nakloniti a k spomožení našemu dobré rady laskavě uděliti ráčíte: zdali bychom se k J. M. vysoce osvícenému knížeti a pínu panu z Lichtenštejna v té příčině utéci a za spomožení požádati čili k komu jinému měly. My jiného sobě nic nevínšujeme, než abychom lhůty do památky sv. Ducha nejprv příští užiti a tak pilně a bedlivě jedna každá do srdce svého a svědomí nahlédnouce, se rozmysliti mohly, měly-li bychom neb k římskému katolickému náboženství přistoupiti, aneb podle J. M. nejvyšších pánův úředníkův a soudcův zemských J. M. C. v království tomto českém místodržících resolucí všecka svá jmění opustiti a jinam, byť teprva v sešlosti věku našeho se obrátiti a tak, jak obecné přísloví zní, všeho zanechat a k žebrotě se oddati. V čemž ve všem že nám své laskavé rady propůjčiti a při J. M. K. naší milostivou orodovnicí zástupci býti ráčíte, poníženě žádáme, atd.

Datum v městě Jaroměři nad Labem 10. dne měsíce března 1626¹⁾.

Komise reformační, jak se podobá, neměla v Jaroměři těžké práce. Srovnáme-li jména konšelův z r. 1619. a 1623. s oněmi z r. 1628 a 29., shledáme že všichni čelnější měšťané, kteří bývali voleni do rady i po reformaci, zůstali v městě a tudíž přistoupili k církvi katolické.

Přece však někteří r. 1626. (v době mezi 10. březnem a 22. květnem) za příčinou náboženství z města odešli. Dle zprávy císař. rychtáře Jeronyma Todta z Kamenice učiněné na komoru českou 31. června t. r.²⁾ odešli od obce sousedé tito:

- a) z města: Tomáš Petrův s manželkou a dětmi, David Tyrhofer a Jan Tarník³⁾, kteří zanechali tři domy pusté se zahradou a poli;

1. Zdá se, že paní ta, u níž sousedky Jaroměřské rady a pomoci hledaly, byla Marie Magdalena hraběnka Trčková, které vedle jiných okolních panství náležel toho času také blízký statek Heřmanický.

2. Děj. konfis. 1097.

- b) z předměstí sv. Jakuba: Jan Šeps, Salomena Komínková s dětmi, Bartoloměj Ryňkeš s manželkou a dětmi, Jan Hofman, jirchář s manželkou, Jiřík Špringer s manželkou, Kateřina Veselá, Ludmila Kozmánková s dítětem, Jeronym Voštip s manželkou a dětmi, Maruše Picková se synem a dcerou, Valentin Štaude s manželkou a dětmi, Tobiáš Strouhal s manželkou a dětmi, Václav Čečetka, Václav Jindra s manželkou, Kristof Reyh, Adam Cyndler, zanechav manželku při statečku, Štěpán Borovnický s manželkou, Pavel Třebchovský, zanechav při městě syna a dceru, Šimon Jindra s manželkou, Václav Hrnčír s manželkou a dětmi, Anna Buková, Regina Čuchoňová s dětmi, Václav Turnovský, Pavel Korbel a Salomena Strouhalová; —
- c) z předměstí pražského: Jan Střezoměřický, Laurin Chudek, osoba rádní s manželkou, Mandalena Chudková, Jan Prokůpek s manželkou, zanechav dívky své v dvorci s čeládkou, Samuel Cykán s manželkou a dětmi, Šimon Mezřický, zanechav manželku při statečku, Jakub Bohatý s manželkou a dětmi a Tobiáš Tomášův, kteří zanechali 1 dům, 2 sladovny, 20 chalup, 3 dvory, několik zahrad, luk a rolí;
- d) ze vsi Hořenic, pod šos k právu města Jaroměře náležející: Jakub Sedláček (jinak Němeček) s manželkou, Martin Kuna a Adam Hauzer, zedník, kteří zanechali dva dvory pusté s poli a lukami, pak chalupu prázdnou.

Domy a grunty po těchto emigrantech zůstavené, na větším díle pusté, ujaty byly jakožto věci odbězné dne 22. května 1626 k ruce komory české a cí. rychtáři v moc uvedeny jsou skrze Jana Hoška Smířického, primasa města, Josefa Heliadese, poručeného purkmistra, Jana Jiřího Manna a Jana Henselia Pacovského, raddy k tomu nařízené.

Grunty tyto všechny byly ještě l. 1628. pusté dle zprávy obce dne 3. prosince t. l. na komoru českou podané; pročež obec žádala, aby grunty ty se prodaly a peníze se obrátiti mohly na opravy chrámu, na vychování kněžstva, žákovstva a chudých i k jiným potřebám obecním; ale od komory nařízeno, aby obec grunty dotčené třem osobám z prostředku svého k opatrování odevzdala.

Někteří z jmenovaných emigrantů opět k mestu se navrátili a přiznavše se k víře katolické domů a gruntů svých se ujali; tak: Vavřinec Chudek, Samuel Cykán a jiní. Příbytky a grunty oněch, kteří se nevrátili neb v cizině zemřeli, byly pak v letech následujících buď k ruce obce pro zasedlé kontribuce neb k ruce věřitelů prodány, dílem též pozůstalým příbuzným připadly. Statek v Hořenicích po emigrantu Jakubu Sedláčkovi jinak Němečkovský ujala obec městská, v jejíž držení zůstal až do r. 1769. les Němečkovský a jiné grunty statku toho.

V knihách městských nacházíme porůznu zprávy pouze o některých z výše vytčených emigrantů a sice:

Jan Prokůpek, syn někdejšího cís. rychtáře Václava Prokůpka; zanechav zde dvorec, odešel s rodinou svou z města a zdržoval se buď v Náchodě neb tamnějším okolí.

R. 1637., když byl před tím »skrze jisté osoby z rady k němu vyslané i skrze psaní poselací napomínán, aby s touto celou obcí u víře katolické se sjednotil a svého statku se ujal, on však takové napomenutí jest opovrhl a sobě za hřbet položil,« byly některé role od statku jeho věřitelům rozděleny s tou výminkou, kdyžby on neb manželka jeho neb dítky s obcí touto v náboženství katolickém se srovnajíce sem se navrátiti chtěly, by ty role, kdyžby dluhy zaplatily, jim byly vráceny. Ostatní role vzala obec do sekvestru. R. 1646. ujal všechen statek po něm zde pozůstalý zeť jeho Tobiáš Komínek, k čemuž Jan Prokůpek listem daným v Náchodě 4. dubna t. l. svolil¹⁾.

Václav Čachovský z Svémyslic stavu rytířského s manželkou svou Dorotou r. 1628. pro náboženství ze země vyšel; paní Dorota však již r. 1629. přiznavši se k víře katolické, se navrátila.

Jan Kozmánek s Lidmilou manželkou; 1634. prodán dům po něm na velké vartě.

Jan Šeps; dům jeho prodán r. 1631.

Jiřík Špringer; 1631. prodán jeho dům na velké vartě; 1636. se navrátil a na přimluvu p. Jakuba Špaty z Friedberku, hejtmana Náchodského, dům konfiskovaný mu navrácen, ježž on opět hned prodal.

Tobiáš Tomášův; zahradu po tomto emigrantu ležící pod Klouzkovem prodala obec r. 1631.

Václav Čečetka; 1630. připověděl se cís. rychtář na 60 k. m., které Čečetka měl na dvoře Kunově, protože se k svému nacházeti nedává a vůli J. M. C. nečiní. O pozůstalý statek po něm byl spor mezi cís. rychtářem a obcí s jedné a příbuznými jeho s druhé strany; ukončen byl smlouvou r. 1636.; cís. rychtář od svých praetensí upustil, obci připadla louka pod brdci s kusem role zasedělých kontribucích a ostatní příbuzným katolickým zde zůstalým.

Jan Hofman s manželkou svou Markétou, vdovou po Janu Kreměroví; poněvadž se za příčinou náboženství k městu navrátiti nechtěli, byli 1630. věřitelové v dům jejich zvedeni.

Jeronym Voštip; 1650. prodán domek po něm na valích.

Marie Střezoměrická, vdova po Janu Střezoměrickém, »nechtíce se v samospasitelném katolickém náboženství srovnati, jest se přeč od obce této uchejlila.« Pozůstalost po ní byla r. 1653. k ruce komory královské ujata, potom však sirotkům propuštěna.

1. Kn. odev. zel. W. 13.

Ó Jiříku Jezvinském se dočítáme, že »na onen čas v letu 1628. uchejlivši se při začaté reformaci náboženství v království tomto od města tohoto a dosažen jsa od vojákův za příčinou podezřelosti nějakého pun-
tování rebelského, do vězení připraven byl; však nic naň dovedeno není.«

Kromě těchto nepochybně i někteří jiní obyvatelé, kteří v knihách městských žádného majetku zapsaného neměli, po náboženství odešli.

První duchovní správu katolickou pro reformaci vedli zde minorité od sv. Anny v Hradci, jichž první kvardián Bartoloměj Mussolinus od sv. Havla 1627. připomíná se též jako první děkan katolický v Jaroměři. O něm a nástupcích jeho viz na jiném místě.

Obyvatelstvo městské přijímalo víru katolickou ochotněji a s větší opravdivostí — jak o tom svědčí brzo po tom horlivost přednějších měšťanů o služby Boží katolické — nežli lid vesnický.

Ku konci r. 1650.¹⁾ (a ovšem již od r. 1628.) byla Jaroměř jako Hradec Králové, Trutnov, Králové Dvůr, zcela katolická. Vsa okolní panství: Žireč, náležející noviciátu Jesuitů u sv. Anny ve Vídni, Smřice dědiců hr. Gallasa, Náchod knížete Piccolomina, Opočno hraběte Colloreda a Nové Město nad Metují hraběte Leslia, byla toho času ještě na větším díle neb zcela nekatolická.

Teprv r. 1651. a 1652. byli poddaní jmenovaných panství nejvíce mocí vojenskou k víře katolické přivedeni. Také v šosovní vsi Hořenicích ještě r. 1680. cíř. rychtář spolu s radou městskou prodali statek Dorotě Justové proti vůli její, »protože jen s nucením a mušením a mnohdy-
kráté i arrestem velkonoční zpověď jest vykonávala a kontribuci mdle platila«²⁾.

Pokračování kroniky do r. 1670.

R. 1628. v lednu zdvihli se sedláci okolo Opočna, Nového Města a Smřic, škody veliké činíce na statcích duchovních i světských. Nazý-
vajíce se sami »urození páni sektáři« neb »čtvrtý stav,« poslali psaní k úřadu města Hradce, by jim k ozdobení kalicha Páně šest loket žluté dykyty a šest červené poslali. Zmocnili se Smřic, Náchoda, Nového Města a pryť též Jaroměře, ač v listinách zdejších zmínky nejmenší o tom ne-
nacházíme.

1. Čas. mus. 1881. str. 64.

2. Kn. purk. str. 552.

Brzo však byli od Dona Martina Huerty a Albrechta z Valdštejna k pokoji přivedeni; 500 jich pobito, mnoho zajatých do Prahy zavezeno, z nichž některým nosy uřezány a cejch na záda vypálen byl¹⁾. —

Léta Páně 1628. ve čtvrtek den památky Vstoupení na nebe Krista Pána 1. června přineseno jest milostivé psaní k úřadu purkmistrovskému od J. M. C. pana praesidenta a pánův nadřízené komory v království českém Jich Msti, skrze kteréž J. M. C. král a pán náš nejmilostivější z milosti a štědrosti své císařské všechny statky obecní na onen čas odjaté městu a obci této navracovati na jisté vejminky a artikule ráčí, a zní v slovích těchto:²⁾

»Moudrým a opatrným purkmistru a konšelům města Jaroměře, přátelům nám milým!

Moudří a opatrní přátelé naši milí, věděti vám dáváme, že jest vedle jisté a konečné J. M. C. vůle a resolucí při J. M. C. rychtáři takové dostatečné nařízení učiněno, aby on vám důchody obecní i jiné statky a grunty, které ještě odprodané aneb zastavené nejsou, vedle pořádného inventáře na jisté vejminky a artikule postoupil a jak předešlí J. M. C. rychtářové tak i nyníšší z toho, kterak jsou byli důchody obecní spravovali a opatrovali, náležitý počet učinili, jakž tomu všemu obšírněji z příležičího přípisu psaní k J. M. C. rychtáři proslého vyrozumíte. Protož Vám jménem a na místě J. M. C. poroučíme, abyste se zase týchž důchodův a statkův obecních vedle inventáře ujali, je k dobrému obecnému pilně, věrně a upřímně opatrovali a dáleji ve všem vedle znění těch artikulův každého času poslušně se chovati hleděli, tak aby žádné proti vám stížnosti strany zlého a škodlivého hospodaření k J. M. C. donášené nebyly.

Dán na hradě pražském 11. dne Máje anno 1628. J. M. C. praesident a raddy v kr. čes.«

Druhé psaní k J. M. C. panu rychtáři Jeronymu Todtovi z Kamenice:

»Poctivý příteli náš milý!

Věděti Vám dáváme, že jest v tom jistá milostivá J. M. C. vůle, aby statky a všelijaky důchody měst královských též J. M. císařové jakožto králové české věnných, ty však toliko, který ještě odprodány nejsou, zase týmž městům pod pořádněj inventář navraceny a počty J. M. C. rychtářův

1. Solař, Děj. Hr. Král. str. 144.

2. Kn. pam. F. 7.

nynějších i těch, kteří sobě od vítězství týž úřad a důchody obecní svěřeny měli, od purkmistra a konšelův v jednom každém městě přijímány a přehlíženy, pokudž se jací nedostatkové najdou, vystavené a o reštantích J. M. C. zpráva učiněna byla. Protož aby se vedle takové J. M. C. vůle ihned tak a nejináče zachoval, všechny statky, důchody a grunty obecní až posavad sobě od J. M. C. svěřené pod počet náležitý purkmistru a konšelům postoupil, to cokoliv jim postoupí na to dva inventáře s podpisem svým, primasa a jednoho staršího obecního založil, jeden za úřadem zanechal, druhý na korunu českou podal, s počtem svým se neprodleně shotovil, jej purkmistru a konšelům k přehlídnutí odvedl, pokudž se jaké nedostatky od nich vystaví, ze všeho odpovídal, z reštantův, jestliže by čím pozůstal, práv byl, a dáleji pro dobré obecní, tak aby od některých privátních osob důchody utracené a ztenčované nebyly, tyto nížepsané artikule skutečně a opravdově ustanovil a nařídil a nad tím, aby se tomu všemu budoucně dostatečně zadosti činilo, bedlivě jak sám tak i budoucí J. M. C. rychtáři pracoval:

Předně: aby z týchž důchodův kněžstvo, žakovstvo, též chudí lidé jako prvé lidé i v špitálech náležitě vychováni byli.

Druhé: jestliže by se kdy město budoucně z nevyhnutelné potřeby zdlužiti chtělo, to aby se nejprv na J. M. C. neb na komoru českou vzneslo a na povolení očekávalo, jináče dluhy bez povolení stále za ne pořádné uznávány býti mají.

Třetí: důchody obecní aby sami toliko úředníci spravovali na poručení jedné osoby, buďto primasa, purkmistra neb kohokoliv z raddy, aby nic nevydávali, nežli kdyby se co vydati mělo, to aby se nejprv v plny raddě uvažilo a vedle uznání a snešení aby certifikací a takové nařízení od rádního písaře s podpisem primasa a předního staršího obecního zhotovena byla, jiné certifikací žádné passirované býti nemají.

Čtvrté: na úředníky a hospodaření neb správu jejich aby primas a jeden z starších obecních dohlédal, tak aby oni o všelijakém příjmu a vydání vědomost jměli a při ouřadech purkmistrovských neb někam jinam aby nic přijímáno a vydáváno nebylo.

Páté: na újmu a ztenčení důchodův obecních aby žádné pankety, tak jak se to předešle při přehlížení všelijakých počtův, při vejchozech, kommissích, smlouvách nebo jakékoli nejmenší obecní práci vedle zlé návyklosti činilo, strojené nebyly.

Šesté: úředníkům aby přísaha vydána byla, že z důchodův obecních nemají a nebudou nic vydávati, lečby jim z plné raddy po bedlivém uvažení poručeno a na to dostatečná certifikací, jakž nahoře dotčeno, vydána byla.

Sedmé: aby ze všech příjmův a vydání obecních důchodů počty každoročně do raddy skládané a o tom J. M. C. neb na komoru českou, když počty složeny budou, aby se věděti dalo, tak aby jisté osoby k přehlížení počtův nařizované býti mohly.

Osmé: co by se osobám rádním, úřad purkmistrovský držícím, za ten čas, dokud se úřad purkmistrovský drží, na vychování dáti mělo, to aby se neprodleně v plné raddě uvážilo a to vydání aby mírné bylo, mimo to, co se v plné raddě nařídí, aby purkmistrům nic víceji z důchodův obecních povolováno ani vydáváno nebylo.

Naposledy jestliže by J. M. C. rychtář to znamenal, že by se s důchody obecními vedle starobylé návyklosti od primasa, purkmistra a raddy zacházeti mělo, dluhové obecní že by splacování nebyli, hospodářství žeby se spouštělo, anebo žeby někdo při důchodech svého vlastního zisku a užitku vyhledával, jako i jestliže by kdokoliv z raddy neb obce proti nadepsaným artikulům něco nejmenšího předse bral, o tom všem aby týž J. M. C. rychtář J. M. C. neb na komoru českou zprávu učiniti nemeškal, tak aby se nezpůsobily a nerády časné přetrhnouti mohly. Vědouce že na tom milostivá vůle J. M. C. naplněna bude.

Dán na hradě pražském 11. Máje anno 1628. J. M. C. praes. a raddy kom. čes. —

R. 1630. povstal proti císaři nový nepřítel, Gustav Adolf, král švédský; během roku opanoval velkou část zemí německých. V červnu 1631. hrabě Adam Erdman Trčka od císaře dostal nařízení v kraji Hradeckém sebrati a rozložit 10 praporů pěchoty, na které celý kraj musil platiti. Mezitím král švédský spojiv se s kurfirstem saským porazil císařského vůdce Tillyho v bitvě veliké u Breitenfelda blíž Lipska 17. září 1631. Sám se pak obrátil k Rýnu, a Sasové pod vůdcem Arnimem vtrhli do Čech a 11. listopadu vpuštění jsou do Prahy. Pod ochranou Sasů navrátili se vystěhovalci čeští u velikém počtu do vlasti a zmocnili se na čas předešlých statkův svých.

Krajina zdejší byla Sasů prosta, za to vojsko císařské tudy často procházelo. Koncem r. 1631. bylo v městě a okolí rozloženo pět praporů pěchoty nejvyššího Bertholda z Valdštejna; 1. ledna 1632. odebraly se na přezimování do Slezska. Dne 7. dubna t. r. poslal regent panství Náchodského 8 sudů piva do Dolan a Čáslavek pro pět praporů pěchoty a dne 8 zase 3 sudy pro 4 setniny kyrysníků tamtéž, nepochybně proto, aby na panství Náchodském ležeti nezůstali¹⁾.

Vojsko to postupovalo do Slezska, vyjma kyrysníky Gecovy, kteří se rozložili v Dolanech.

1. Pam. Náchoda str. 179.

R. 1633. byla v Jaroměři ležením část regimentu Mordvaldského, pro kteroužto soldatesku koupila obec 21. dubna t. r. dva slady za 20 kop., jež si byla vypůjčila od cís. rychtáře¹⁾. Na kyrysníky Adama Erdmana Trčky, kteří koncem t. r. do Hradce na přezimování přitáhli, platila obec Jaroměřská měsíčně 10 kop.²⁾. Toho času byla zde zásobárna pro vojsko rozložené v kraji Hradeckém: z počátku roku 1634. koupila obec z provianthauzu zdejšího pšenici, ječmen a oves v úhrnné summě za 657 zl. rýn. Peníze tyto vykázal proviantmajstr v kraji Hradeckém Jan Jiří Fleischmann regimentu pěchoty nejvyššího pana Wagera, aby obec témuž regimentu summu tu do 25. května 1634. opatřila a odvedla. K sehnání této summy, jakož i když »rekrutengeld« nejvyššímu p. lajtnantovi Janu Lyssau a »pension« nejvyššímu p. Bredovi shledáván byl, též na skoupení koňův a valachův pro kurýry J. M. královské a k jiným potřebám vypůjčila sobě rada městská »nechtíce exekuci militárské, která již na nás byla dokročila, připustiti a k dokonalé ruinaci obce přivesti dáti« od výběrčího nad sbírkou vinnou a pivnou Jana Jiřího Manna z též sbírky 406 kusů širokých rajchstolarův, což činí 609 zl., načež mu dala jistotu 30. ledna 1635.³⁾

Ze sbírky p. Jana Jiřího Manna vypůjčila sobě obec též v r. 1635. vícekrát a sice: 9. června, když se na zapravení pensionu za 21 týdnů nejvyššímu panu vachmistru Madlungu peněz nedostávalo, vypůjčeno 41 zl. Dne 23. června, když se peněz nedostávalo a kompanie nejv. vachmistra Madlunga odsud vytrhnouti nechtěla, až se jí na 26tý týden polovice pensionu dala a odvedla, opět z té sbírky J. M. C. náležející vypůjčeno 50 zl. r. a hned na to 24. června, když setnina ta ještě nechtěla z města vytrhnouti, až se jim na 74 zl. r. nedodaleho pensionu odvede, a kontribuce na sousedy tak na rychlo uložena a vypomínána býti nemohla, opět Jan Jiří Mann z té sbírky půjčil 15 zl. r. Dne 16. října táhl Jaroměří díl lajbkompanie Jeho Excellencí p. Don Baltazara do Trutnova, a sám kapitán lajtnant tu přes noc se ložíroval; dáno mu praesentu 16 zl. 30 kr., které taktéž vypůjčeny ze sbírky vinné. Dne 28. října t. r. »když tudy lid polský mašíroval«, opět Jan Jiří Mann půjčil obci 22 zl. r.⁴⁾. Byla to část lidu polského, který z jara t. l. císařským ku pomoci do říše táhl a nyní se vracel.

Po smrti Ferdinanda II. r. 1637. nastoupil vládu syn jeho Ferdinand III., panovník ducha jasného, vůle samostatné, o dobré svých národů pečlivý. Však i za jeho panování ještě 12 let zuřila válka pro zemi českou záhubnější než prve.

1. Kn. zel. odevzd. G. 17.

2. Kn. purk. čer. E. 6.

3. Kn. pam. J. 3.

4. Všecky tyto ze sbírky vinné vypůjčené peníze byly r. 1636. obci sleveny.

Po přemožení vojsk císařských v Německu otevřel sobě švédský vojevůdce Banner v únoru r. 1639. cestu do Čech. Když byl po několik dní marně obléhal Prahu, obrátil se do východní polovice země, dobyl, zloupil a vypálil města. Nymburk, Poděbrady, Horu, Čáslav a všecku krajinu daleko široko. K hájení Hradce posláno 15. května as 400 císař. vojska, a 17. května hejtmané kraje Hradeckého Otto z Oppersdorfu a Vilím Odkolek z Oujezdce v nebezpečí tom jali se sbírat branný lid z celého kraje patnáctého poddaného, avšak již 17. června dobyli Švédové Hradce a vloživše posádky své do měst okolních, zejména do Jaroměře, Smiřic a Nového Města, opanovali celou zdejší krajinu, řádíce tu až do jara příštího roku. —

V Jaroměři a vesnicích šosovních rozložila se jedna setnina dragonů švédských se svým kapitánem (snad Haugvicem); kterak zde v městě a nejbližším okolí řádili, o tom písemných zpráv nemáme; to však jest známo, že po tomto r. 1639. skoro polovice domů v samém náměstí byla spálena a rovněž tak veliký počet dvorů a domů na předměstích; sporé pak obyvatelstvo, které potom ještě v městě zbylo, bylo nanejvýš ochuzeno.

Primas toho roku Jiří Svěchyn z Paumberku stěžuje sobě v poslední vůli, »že zvláště od této švédské soldatesky nejednou spolírován a s manželkou a dítkami někdy téměř až do košile svlečen byl.« Jan Strauch, sedlák z Hořenic, podobně si naříká, »že v r. 1639. sám ve svém statečku o 18 kusů koňského dobytka přišel, každého téhodne, vem kde vem, 4 zl. 30 kr. na tu soldatesku švédskou platiti musil a že všichni, zůstávající u velikém nebezpečí více přes pole než doma utíkati a hůře než cikáni místo hledati musili«¹⁾.

Toho léta, dle svědectví Balbinova, třetí díl Čech byl od Švédů vypálen, an mnohdy najednou až 100 vesnic hořelo.

Ač méně důležitou, přece dosti zajímavou zprávu z toho roku máme tuto²⁾: Adam Melichar Šeps, syn po Adamu Šepsovi sousedu zdejším, vstoupil byl do řehole sv. Františka do kláštera při městě Hradci a potom i professí učinil a první svěcení dostal, ale pak z kláštera kradmo ušel. Při vstoupení jeho do řádu ujal se kvardián Mussolinus, zároveň děkan zdejší, podílu jeho po otci, nějakých rolí nad rybníkem poříčským k ruce kláštera. Na žádost kvardiánovu vzdělával a osíval role ty pan Václav Cikán z Čermné a dle řádu a obyčje království českého dva díly užitekův z osení nechával pro sebe a díl třetí odváděl klášteru. Však v r. 1639. bratr uprchlého klášterníka Jan Šeps, emigrant, vrátil se do Jaroměře a pod záštitou posádky švédské vynutil na kvardiánovi postup na ty role listem datovaným v Hradci 11. července t. l., dal si vložiti postup

1. Manual od r. 1652.

2. Kn. purk. červ. P. 4.

ten ve knihy zdejší a panu Cikánovi, žádajícímu své dva díly osení, velice hrubě na odpor se stavěl. Potom se však smluvili. Příštího roku ale »toto postoupení, poněvadž se stalo v čase tom, když nepřátelé švédští kraj Hradecký i toto město Jaroměř opanovali, na rozkaz pana podkomořího Vilíma z Kolovrat bylo kassírováno« a role klášteru vráceny.

Po devíti měsících, 20. února 1640., císařští pod maršálkem Piccolominim dobyli Hradce a tím i Jaroměř od Švédů osvobozena.

Ačkoliv od vojska nepřátelského tou dobou téměř na dobro vyssáti, nebyli přece ušetřeni měšťané zdejší nových platův na vojsko císařské. Již 23. března t. r. vydán rozkaz krajského hejtmana do celého kraje, aby z každého poddaného po jedné čtvrci žita, pšenice neb ječmene a ovsa a po 10 kr. měsíčně do Hradce odváděno bylo na vychování regimentu lidu pěšího pod Jiřím hrabětem Šlikem z Posaunu a Lokte. V tom čase vybírána zde též kontribuce od sousedův 4krát týhodně na salakvardii Náchodskou¹⁾.

Dne 11. července 1641. napomínal vojenský komisař, co které město na zaplacení fůr, do měst pražských pro kyrusy vypravených, složiti má, totiž: Trutnov z 203 usedlých 61 zl. 39 kr. 3¹/₂ den., Bydžov z 13 usedlých 7 zl. 54 kr. 3¹/₂ den., Jaroměř z 24 usedlých 17 zl. 39 kr. 3¹/₂ den., Králové Dvůr z 29 usedlých 17 zl. 39 kr. 3¹/₂ den. a Králové Hradec z 95 usedlých 57 zl. 41 kr. 3¹/₂ den.

Dne 20. t. m. rozhlášen jest rozkaz krajského hejtmana: »Poněvadž nepřítel z Slezska do Čech vpadnouti se strojí, by obrštlajnant Longeval, komendant Trutnova, cestu jemu zameziti mohl: abyste osobu čtvrtou, k vojenskému způsobu hodnou, s dobrým mušketem, s zbraní poboční, municí, prachem a olovem dobře zaopatřenou do města Trutnova dostavili«²⁾.

Dne 1. srpna t. r. dala rada městská jednomu rytmistru od regimentu nejvyššího p. Ruplendera praesentem »kůň straku, aby zde té kompanie neložíroval.«

V r. 1641. zemřel švédský vůdce Banner; nový však velitel švédský Torstenson zaměřil válkou ještě úsilněji proti zemím císařským a předně proti zemím koruny české.

R. 1642. usadil se ve Slezsku dobytím a osazením nejpevnějších měst, potom i v Moravě, kdež se zmocnil Olomouce. Z rozkazu císařského sbíráno vojsko jak v celé zemi tak i v kraji Hradeckém. Jaroměř z 29 usedlých spolu s Malou Bukovinou z 1 usedlého odvedla 1 rejtara a 3 pěší.

1. Kn. purk. červ. P. 8.

2. Solař, Děj Hr. Kr. str. 128.

R. 1643. vtrhl Torstenson do Čech. Císařský velitel Gallas chtěl jej zastavit, položiv se v pevném táboře u Hradce Kr.; Torstenson však dal se do strašlivého hubení země od hranic slezských až k Litoměřicům a odtud opět až ke Chrudimi a plenil pak Moravu a Rakousy.

Některý oddíl vojska Gallasova v létě 1643. byl na ležení v Jaroměři; 10. srpna t. r. »vyslání jsou dva z rady na Holovousy k hejtmanu krajskému Ottovi Štrosovi z Kounic za příčinou soldatesky zde ložící«¹⁾.

Když byl r. 1644. vedl válku s Dány v Německu, vtrhl Torstenson v únoru r. 1645. opět do Čech a poraziv 6. března Gece u Jankova táhl dále do Moravy.

Avšak 27. října t. r. přitáhl neočekávaně se šesti tisíci vojska ku Hradci. Nemoha dobytí města, vypálil podměstí a hned druhého dne s částí vojska svého táhl na Bydžov, Jičín, Mělník a Litoměřice, ostatní pak vojsko pod Königsmarkem táhlo vesnicemi Divcem, Libranticemi, Černilovem, Oujezdem, Lejšovkou, Smržovem, Vlkovem a Plesem k Jaroměři. Königsmark táhl dále přes Broumov a Trutnov do Slezska, posádka však švédská pod velitelem, jenž prý jmenoval se Essko a v radnici ložiroval, zůstala zde přes čtyry neděle. Za tohoto druhého vpádu Švédův do města zdejšího rozmetán byl archiv městský a vypáleny masné krámy.

V lednu 1646. velel krajský hejtman, aby město Jaroměř a panství Náchodské zaopatřily se chlebem, pivem a obrokem, jelikož několik pluků pod maršálkem Montecuculim k Broumovu a do Sléz potáhne, kteří na den v Skalici odpočinou. Procházeli tudy však teprv v květnu a červnu.

Na podzim t. r. švédský vůdce Vittemberg zahnal císařské pod Montecuculim od Friedlandu a Greifenssteinu a pronásledoval je až ke Dvoru Králové, kde učinil jim velkou porážku 2. října. Na to plenili Švédové opět Jaroměř, Náchod, Nové Město a tak říkáje celý kraj Hradecký²⁾.

V posledním roce války 1648., v tu dobu, co císařský vojevůdce Buchheim do Slezska byl zašel proti Vittembergovi, houf lidu švédského, as 700 jezdců, přes Trutnov a Náchodsko 10. února opět do Jaroměře vpadl, sbíraje kořist po kolik dní³⁾. Byl to čtvrtý vpád Švédů do Jaroměře a ještě nikoliv poslední. Neboť v prosinci t. l. již po uzavření míru byl zde regimentní kvartýrmistr švédský sám šestý přes dvě neděle na exekuci, až 19. t. m. obec komisaři Kestnerovi do Hiršperka do kasy Vittembergské 60 zl. zaplatila. Jelikož tím časem vojska císařského v krajině zdejší nebylo, ukládali Švédové panstvím a městům pohraničným kontribuce rozličné dle libosti.

1. Kn. purk. červ. S. 15.

2. Solař, Děj. Hr. Kr. str. 133.

3. Pam. Náchod. str. 212.

Dne 14. října t. r. uzavřen jest mír mezi císařem a Švédy a jich spojenci, řečený westfálský, kterým strastiplná válka 30letá ukončena jest.

Mír ujednán a pokoj prohlášen, ale lůza všeliká pozůstala z lidu vojenského, císařského i nepřátelského ještě dlouho po zemi se potloukala a obyvatelstvo mořila.

Posádek vojenských i v letech následujících město nebylo prosto. Na podzim 1649. a ještě v červnu 1650. byli zde posádkou dragoni pluku Lagronského pod nejvyšším vachmistrem Petrem Lamirem.

Dne 4. května 1649. od rady městské učiněna výchoz k obnovení hranic dvou kusů lesův obecních jdouc ku Kašovci, mezujících s lesy Žireckými a zádušními kostela Zaloňovského¹⁾.

Dvorec zádušní na předměstí Jakubském (čís. 121.), který r. 1620. úředníci zádušní od Kateřiny Zástěrovy, vdovy po Tomáši Vodňanském, byli koupili, r. 1650. 3. března úředníci chudého záduší obou kostelů sv. Mikuláše i sv. Jakuba prodali a sice »dvorec, slove zádušní hospoda vedle dvorce a zahrady Václava Skály, zahrady uzdárské a silnice k Plesu, se vším příslušenstvím Jiříku Payerovi za 220 k. m. s povolením Jeho Eminencí kardinála z Harrachů, primasa českého, též vysoce důst. p. Ferdinanda Wekhubena de Vienna, generálního komisara nade všemi kláštery sv. Františka v Čechách, Moravě a Slezsku, děkana města Jaroměře.«

R. 1652. 15. ledna svolána byla s povolením cís. rychtáře celá obec »městská i vesnická« i stalo se usnešení o těchto věcech: 1. aby kontribucí měsíční na r. 1652. trojnásobná svolena byla pro spokojení jak pana lajtnanta, tak mnohých pánův věřitelův; 2. pan Ferdinand Mann a pan Jan Charvát za vejběrčí aby zase zřízení byli; 3. aby od Jeho Msti pana podkomořího k zalíbení J. M. páně 150 korců pšenice a 150 korců žita, vše po 2 zl., pošlíc sobě pro ně s fůrami, vzato bylo.«

Úřad konšelský obnoven t. l. dne 31. října; toho dne také dle nařízení císařského vypravena jest jedna fůra do měst pražských a odtud do města Řezna s vozem a 4 koňmi; vozkovi dáno na cestu až do Prahy 9 zl. a 2 korce ovsa.

R. 1653. 27. ledna shromážděna byla obec i nařízena a svolena jest kontribuce měsíční na ten rok jednoduchá s tou výminkou, kdyby od věřitelův nějaká těžkost následovala, mají pp. pán s staršími obecními moc míti, kontribuci zvýšiti.

Téhož roku 20. července Adam Mates, soused zdejší, z nařízení cís. rychtáře a pánův dosazen jest do místa rádního, aby podal zprávu dokonalejší, kterak sirotek po Václavu Matesovi, který po neštovicích roku tohoto 1653. o zrak přišel a 10 týdnů neviděl, zase zraku svého nabyl. I oznámil, že jediné vymejváním vodou zestudánky, která v lesích království vyskytnuta se nachází.

1. Kn. pam. J. 4.

Dne 7. října t. r. svolána obec s vědomím a vůlí cís. rychtáře a sousedům vedle stálého obyčeje dotázka učiněna, poněvadž pan podkomoří sem šťastným příjezdem k obnovení úřadu konšelského chtíti býti ráčí, zdali by co sobě do ouřadu stěžovati měli. Odpověděli, že nic zlého mají, než všechno dobré.

R. 1654. 20. ledna v přítomnosti celé obce povolena jest kontribucí měsíční na ten rok dvojnásobná na soldatesku Piccolominskou a pány věřitele obce.

Po Matěji Svědíkovi, výběřčím ungeltu a posudného, za příčinou restu byla zabavena role, řečená »na nebesích;« po Matyáši Freysovi, který v službě švédské z světa sešel, zůstala louka blíž rybníka Heřmanického; oba ty grunty r. 1654. z nařízení komory české postoupeny jsou dědičně Matyáši Švendovi, cís. rychtáři.

Téhož léta v říjnu Ferdinand Mann a Václav Hylšer, písař rádní, vypraveni byli do měst pražských, kde odvedli druhý termin berně sněmem svolené. Stavili se v Rožďalovicích u hraběte z Valdštejna (jenž měl při městě dvůr) v příčině šosu a kontribucí; vyslovil se, že šos chce náležitě vybejvati dáti, kontribuce pak sněmovní dokonce se povinen býti neuznává.

R. 1655. byla zde posádka vojska; 5. listopadu t. r. rytmistr Polák, maje se svou kompanií do Slezska odmaširovat, žádal 14 koní a jeden vůz za přípráz¹⁾. —

Císař Ferdinand III. zemřel r. 1657.; po něm nastoupil v panství syn jeho Leopold I., jehož vláda trvala 48 let. —

Za dlouhým mostem vedle silnice Hradecké a struhy na mlýn ostrovský byla lázeň, která od r. 1566. patřila obci a pronajata bývala rozličným mistrům »řemesla a kunstu« bradýřského; nájem však někdy ani na opravu lázně nepostačoval, proto ji r. 1662. obec prodala za 200 k. m. Marii, vdově po Kristofu Geislerovi, bradýři a felčaru města Hostinného.

R. 1666. v březnu opravoval se stav »pod věží Valšovskou (pod domem č. 12. m.)«, který voda přes polovic v nic přivedla, by mohla jíti voda na mlýn a vodárnu.

V květnu se opět zahrazovala strž v témž stavu Valšovském, »an to všechno, co prv před 8 nedělemi spraveno a ohrazeno bylo, od povodní velkých a dlouho trvajících potrháno bylo.«

Mlynáři, že za dlouhý čas mlíti nemohl, náhrada dána.

Z r. 1666. máme seznam cen některých věcí, též mzdy některé a sice: 1 nový kalendář 15 kr., nádenníku od prosekání ledu denně 6 kr., od dělání sáhu dříví 9 kr., 1 libra železa 4 kr., půl libry olova 4 kr.,

1. Z manualu rychtářského od r. 1651. do 1655.

1 korec ovsu 54 kr., zedníkovi dáno denně 12 kr., 1 tele 1 zl. 45 kr., 15 kuřat za 39 kr., nádenníku při tesařích 10 kr., žejdlik vína 6 kr., kolečko pro hlínu vození 24 kr., od jeho okování 21 kr. —

V. r. 1666. a 1667. největší počet míst až do té doby pustých v náměstí, kde někdy domy stávaly, byl od rady městské rozprodán neb rozdán k vystavení nových domů sousedům domácím neb i cizím přistěhovalým. Radě městské záleželo na tom, by přibývalo nových obyvatelův a tím i poplatníkův, kteří by pomáhali nésti břímě daní a dluhův městských. Prodejem některých takových míst též důchodu městskému přibylo příjmů. Poněvadž v letech těch panoval pokoj, mělo i obyvatelstvo řemeslné více chuti osazovati se, a tak se stalo, že koncem let šedesátých z rumu a zřícenin, připomínajících hrůzy přestálé války, povstávaly rychle nové domy a příbytky; v r. 1669. nebyla v náměstí již ani tři místa pustá; obyvatelstvo počalo se množiti, město vůbec se zotavovati, an tu v r. 1670. stihlo Jaroměř nové neštěstí, velký požár, o čemž dále na svém místě řeč bude.

Za kostelem sv. Mikuláše.

X.

1. Stav města po válce třicetileté.

ádná doba dějin českých nevyjímaje ani války husitské, nepřinesla vlasti naší vůbec a městu zdejšímu zvlášť tolik pohrom, jako válka třicetiletá. Vizmež, jaký pohled poskytovala Jaroměř nedlouho po prvním spustošení švédském a myslíme si, že jdeme městem asi v r. 1642.

Vyjdouce od kostela děkanského, jehož mohutná klenba i této spoustě dovedla vzdorovati, spatřujeme již dům vedle bývalé školy (čís. 3.) pustý; vedle stojí sice domy čís. 4. a 5., však dále celá řada domů až k radnici vyjma čís. 12. a 13. je zbořena a spálena; za radnicí pak dále kromě čís. 19. celé pořadí domů až k čís. 33. (které doposud sluje pustý dům) leží v zříceninách, rovněž tak s druhé strany nad branou pražskou čís. 41. a 44. až 48. Celkem jest v náměstí samém z 64 domů 29 pustých; a to ne pouze na krátkou dobu, nýbrž většinou od r. 1639. do 1666. tedy celých 27 let.¹⁾

Na předměstí sv. Jakubském výslovně se jmenují následující místa pustá neb zbořená: Čís. 6. v r. 1640. domek zbořený; čís. 11. r. 1650. spáleniště; čís. 13. 1643. místo pusté; čís. 20. od 1642. až do 1676. místo pusté; čís. 46. 1660. místo pusté; čís. 71. 1637. chalupa pustá; čís. 155. 1659 místo pusté; čís. 160. a 161. 1658. místo pusté; čís. 164. 1646. a 49. dvůr pustý; vedle čís. 170. místo pusté; čís. 172. 1632. chalupa pustá; čís. 189. 1651. dvůr pustý; mimo to 4 místa pustá v sladovnicích pod kostelem.

¹⁾ Veškerá válkou třicetiletou městu způsobená škoda píčena byla na 178.155 zl. Sommers Topografie, kn. 4. str. 70.

Na předměstí pražském: dvůr po Janu Velichovskému vedle lázně a silnice hradecké 1646. spáleniště; dvůr vedlejší někdy Hulkovský pak Cikánovský 1642. spáleniště; čís. 31. »na dolívce« 1651. místo pusté; čís. 20. 1650. místo pusté; čís. 22. 1650. dvůr pustý; čís. 23. 1637. dvůr spálený; čís. 26. 1631. dvůr pustý; mimo to mnohá místa pustá »na obci,« »v lužinách,« »na Klouzkově.« Při tom dlužno pamatovati, že jen o takových domech a příbytcích »pustých« v knihách městských pamět se zachovala, které v té době prodejem neb jinak přešly v ruce jiných osob, neb s takovými alespoň mezovaly; mnohé jiné příbytky zajiště, zvláště na předměstích, taktéž přišly k sboření neb spálení, o kterých se zmínky neděje, jelikož zůstaly v době té majetkem týchž držitelův neb bez zápisu knihovního na syny přešly a od nich znova vystaveny byly. Míst pustých, kde někdy domy stávaly, bylo ještě r. 1654. padesát devět. Tím způsobem nelze se diviti, že r. 1641. v okrsku města bylo pouze 24, r. 1642. 29 usedlých, t. j. takových měšťanův a sousedův, kteří ještě daně platiti mohli¹⁾. O počtu obyvatelstva v té době dává nám jakéhosi světla matrika křestní, vedená od r. 1628. Z města a vesnic šosovních bylo pokřtěno dětí: r. 1629. 51, r. 1650. 45, r. 1660. 82. Počítá-li statistika na tisíc obyvatelů 40 porodův, bylo v r. 1629. v okrsku města as 1250, 1650. o něco méně, r. 1660. však již okolo dvou tisíc obyvatelův²⁾.

Jako obyvatelstvo vesměs svírala veliká chudoba, tak i důchod obecní v době války k velikému přišel ztenčení.

Ve zprávě, kterou podala rada městská 14. srpna 1651. o dluzích a finančním stavu města komissi sněmovní k tomu ustanovené, aby prostředkovala mezi městy a jich věřiteli, praví se mezi jiným: »K městu Jaroměři přísluší jeden dvůr na předměstí pražském ležící, k němuž jest tři lány rolí a luk, na nichž se okolo 20 vozův sena nabývá. Však týž dvůr od vojska švejdského, generala Torstensonova, když v městě a okolí v letu 1645. za celý měsíc s celou armádou se položil, všecken byl zruinirován, stavení sbořeny, spáleny, dobytek konský, hovězí, svinský a ovčí zahánán, obilí všecko vymláčeno a tak za několik let pustý zůstával³⁾, až teď od dvou let zase pomalu dosti pracně se spravuje a osívati počíná. Ten nanejvýš za 2500 kop šacovati se může. Užitky z něho nemohou postačovati na vychování pana děkana a officiálův školních.

Mlejn jeden o dvou kolách, při něm vodárna, z kteréž se do města voda žene, za 500 kop taxirovati se může; užitek, který z něho pochází, zase na týž mlejn, vodárnu a spravování postačiti může.

1. Vlastně sousedův takových, z nichž každý měl aspoň 45 korců polí; neboť tolik platilo v kraji Hradeckém za jednu usedlost.

2. Nyní čítá se v celé farnosti Jaroměřské asi 7000 obyvatelův.

3. Však nejen za tohoto vpádu švejdského, také v letech předcházejících dvůr obecní nemálo spustl; r. 1636. nebylo v něm žádného dobytka a musil toho léta nově býti nakoupen.

Rybníky tři, do jednohož se okolo 50 kop plodu nasaditi může, ten se za 400 kop šacuje; užitek z něho sotva na spravování náhonu, na týž rybník jdoucího, postačuje. Druhý rybník všecken rákosem zarostlý, a třetí pro vejťah plodu se užívá.« Užitek, vycházející z obecního lesa kopaninského s dvěma chalupníky a špitálního kohoutovského s pěti chalupníky, ve zprávě dotčené se neudává; nebyl zajisté toho času značný. Kromě toho náležela obci lázeň za dlouhým mostem a sladovna za mlýnem podkostelním.

Z doby, kdy město opět začalo se zotavovati a sice z prvního půlletí r. 1666. zachovaly se účty důchodních městských, toho času Ferdinanda Manna a Jana Hendricha; důchod obecní měl tehdaž tento

Příjem:

1. Clo městské:

za leden:

z pokladnice Michala Hejna . . .	15 fl. 51 kr.	
» Martina Rejmana . . .	11 » 31 »	3 den.
» Hořenské . . .	11 » 19 »	—
» brány kostelní . . .	4 » 18 »	—
» » pražské . . .	5 » 40 »	—
z větelův obecních . . .	2 » 4 »	—
z váhy obecní . . .	— 14 »	—
ze vsi Čáslavek . . .	— 42 »	—
ze vsi Dolan . . .	— 12 »	3 den.
celkem za leden . . .	51 fl. 52 kr. 6 den.	

za únor (vždy čtyry neděle počítaje):	74 fl. 15 kr. 3 d.	
» březen . . .	40 » 22 »	3 »
» duben . . .	14 » 34 »	1 ¹ / ₂
» květen . . .	22 » 9 »	—
» červen (do 17. června) . . .	28 » 32 »	3 d.
k tomu až do konce června . . .	9 » 58 »	3 »
summa cla . . .	241 fl. 44 kr. 1 ¹ / ₂ d.	

2. Z jarmarku, z míst od přesporních řemeslníkův a kramářův, též z bran a mostů;

a sice:

z jarmarku tříkrálového	14 fl. 2 kr.
„ ve čtvrtek po sv. Duchu	15 „ 15 „
summa z jarmarků	29 fl. 17 kr.

3. Z nájmu při sv. Matěji;

a sice:

- z vody okolo města od rybářův,
z záhonův a bělidel na ostrově,
ze záhonů na Úpě a na stráni,
celkem . . . . . 30 fl. 3 kr. 4¹/₂ den.
4. Za ryby při lovení rybníka
podklouzkovského . . . . . 10 fl. 4 kr. —
5. Půlletní nájem z mlejna
podkostelního . . . . . 35 fl. —
od mlynáře za vykrmení vepře . 4 „ 40 kr.
6. Nájem z obecní sladovně
polouletní . . . . . 12 fl. —

V y d á n í:

1. knězi děkanovi každého čtvrt leta . . . 29 fl. 10 kr.
„ „ za 4 čtvrcce soli každý kvartál 2 „ —
„ „ času postního za džber kaprů 5 „ —
„ „ ku každým svátkům na maso 1 „ 10 kr.
k tomu 25 sáhů dříví ročně.
2. Písaři rádnímu 45 kr. týhodního platu.
3. Servusovi týhodně 24 kr.
„ z každého jarmarku 45 kr.

4. Kantorovi školnímu týdně 35 kr.
5. Varhaníkovi s kantorem čtvrtletně 2 fl. 20 kr.
6. Žákům na maso za 4 týhodne 28 kr.
7. Dvěma branným, každému týdně 12 kr.
8. Poslu rychtářskému týdně 12 kr.
9. Myslivci čtvrtletně 2 fl. 20 kr.,
k tomu střelné, na př. od zastřelení kůně 3 kr.
10. Hodináři od natahování hodin čtvrtletně 2 fl. 20 kr.
11. Císařskému rychtáři ročního stanse 10 fl.

K tomu sluší připočísti každoroční velmi značný vydaj při obnovování úřadu konšelského a vydání jiná mimořádná.

Podivuhodno jest, že v době tak velkého úpadku, kdy obec městská byla na nejvyšší zadlužena a obyvatelstvo soldateskou mořeno, přece pamatováno na věci obecně prospěšné.

Tak v r. 1636. zařízeno bylo vedení vody do města z vodárny od mlýna podkostelního. Stalo se to hlavně působením výtečného měštěná a potomního císařského rychtáře zdejšího Jana Jirího Manna. Roku 1636. koupil Jan J. Mann od obce troje hony role a »to pusté místo, kde někdy dvůr Vaškovský stál« za 200 k. m. Z toho měl 30 kop na vedení vody do města vynaložiti a kterak se to stane, počet z toho učiniti¹⁾. Však ještě téhož roku jinde se dočítáme²⁾, že »za tu práci, kterou jest při vedení a k dovedení vody do města po trubách od mlejna podkostelního měl, pp. páni mu povolili, aby zase do dvorce svého, slove Rakovského (vedle struhy na mlýn ostrovský, asi tam, kde nyní je zahrada při pivovaru), a zahrady i tu, kdež prve stojánek před dvorcem na obci stál, po trubách z studynek pod Klouzkovem vodu vésti a ji užívati moc měl.«

Jiný důležitý podnik z té doby jest stavění silnice do Nového Města n. M. v r. 1637., ku kterémuž účelu musila obec zakoupiti některé role nad rybníkem poříčským³⁾.

Zajímavé jest, kterak ještě tehdy hájila rada řeč českou při knihách městských.

R. 1646. Brikcí Obrman, jirchář a měšťan v Chrudimi, když prodal louku zde při městě Martinu Bejrovi, též jircháři a měšťanu zdejšímu, odeslal mu písemné odevzdání od řečené louky k vložení do knih městských, psané jazykem německým. Avšak »pp. páni na toto odevzdání v jazyku německém učiněné parirovat nechtěli, žádajíce odevzdání to v jazyku českém.« Obrman, poznávaje jich žádost slušnou býti, poslal jim 5. června toho roku odevzdání česky psané, ač, jak praví v přípisě svém, »mezi jircháři jest obyčej, nejínek než německy psáti.«

1. Kn. od. zel. I. 2.

2. Kn. purk. červ. G. 20.

3. Kn. od. zel. I. 10.

2. O dluzech města v době války třicetileté.

Obec městská již před r. 1618. obtížena byla nemalými dluhy, které v letech na to následujících ohromnými náklady na lid vojenský a rozličnými kontribucemi nesmírně vzrostly. Zachovala se v opisu zpráva magistrátu dne 14. srpna 1651. podaná místodržícím zemským na poručení jich ze dne 12. července t. r., v níž podán jest seznam dluhův, učiněných od obce zdejší »před rebelií, v čas rebelie a po šťastném vítězství J. M. C. Ferdinanda II. slavné paměti na Bílé Hoře stalém.« Dilem podle této zprávy a ještě více dle jistot a kvitancí zanešených v knize pamětí od r. 1595. chceme tuto podati nástin smutného finančního stavu obce jaroměřské v té as 40tileté době.

R. 1612. byla obec dlužna p. Bartoloměji z Valdštejna na Miletíně 600 k. míš. V úterý po sv. Jiljí t. l. dvě osoby rádní navrátilše se z Miletína, kamž byly vyslány o další sečkání summy hlavní, předložily radě kvitanci na zaplacený zasedělý úrok pololetní. — Dluh ten zaplacen p. z Valdštejna na místě p. manželky jeho 17. srpna 1615. —

R. 1615. v sobotu po Navštívení sv. Alžběty zaplacen úrok do důchodův panství Náchodského z 500 kop. čes. — Dle kvitance v úterý velikonoční t. r. dané v Jičíně zaplacen p. Jeronymu Bukovskému z Neydorfu, regentu statkův p. Albrechta Jana z Smřic, úrok polouletní z summy 1000 k. m. 15 kop gr. Téhož dne zaplacen úrok polouletní z 1000 k. m. do důchodův panství Kumburského jmenovaného pána z Smřic. — Na den sv. Kateřiny t. l. vrátil Jeronym Bukovský z N. obci tři jistoty, každou na 500 k. a dána mu nová na 1500 k. m. —

Dne 1. května t. l. zaplacen dvouletý úrok z 500 k. m. do důchodův pana Rudolfa z Stubenberka v Novém Městě Hradišti n. M. — Téhož roku o sv. Havle vypůjčila sobě obec od p. Jiríka Vinařského, měšťenína z Vysokého Mýta, 3000 kop. m.

R. 1619. 9. ledna zaplatila obec úrok polouletní 75. k. m. ze summy 2500 kop m. dědicům Křištofa Kronebergera z Kroneberku v Novém městě pražském.

O tomto dluhu, jakož i o onom pánu z Smřic a pánu z Stubenberka a panství Náchodskému povinném neděje se později zmínky¹⁾.

O částce vypůjčené od Bukovského a Vinařského praví se ve zmíněné zprávě z r. 1651.:

»Tato obojí summa téhož roku (1615.) dle rukojemství za slavné paměti císaře Rudolfa II. knížeti a pánu panu Karlovi z Lichtenštejna jest podle přísudku složena a odvedena. Naproti té obojí summě slavné paměti císař Matyáš ráčil zase učiniti obci a městu Jaroměři dvojí jistotu:

1. Připomenouti dlužno, že v kn. pam., z níž tyto zprávy vzaty, listy: C. 14. až 19., pak C. 28. a 29., D 4. až 7., právě z let 1619. a 1620. jsou vytrženy..

1. na summu 1500 kop mš. se vztahující, kteréž jest datum v městě Vídní ve čtvrtek den sv. Řehoře, t. j. 12. března 1615. — 2. item na summu 3890 kop 12 gr. 6 den. mš. se vztahující, již jest datum na hradě pražském v pátek den sv. Kiliána, t. j. 8. července 1616. —

Ty oboje jistoty jsou složeny vedle nařízení J. M. C. na korunu českou 3. července 1628.«

Na dluh Jiříka Vinařského do r. 1626. zapláceno 2500 kop a 500 kop pozůstalo dopláceti dceři jeho paní Anežce Strakové z Nedabylic, již r. 1649. dáno 100 kop, a ještě r. 1651. zůstalo 400 k. m.

V čas povstání sdělání jsou dluhové tito:

R. 1620. při sv. Jiří vypůjčeno od poručníkův sirotek po Janu Čencicovi z Libína, sousedu z města Hradce n. L., 2200 k. m¹⁾. Na to do roku 1625. odvedeno 700 k. m., ostatní summa nedodaná postoupena byla 7. července 1625. od Jana Čenvice P. kvardianu Bartoloměji Mussolinimu z hory Tábor a klášteru sv. Anny při m. Hradci.

Téhož dne sv. Jiří vypůjčeno od poručníkův sirotek po Václavu Jiskrovi z Sobince z m. Hradce 400 k. m. Úroky placeny byly r. 1621. a 1623., později však o ten dluh — ještě r. 1651. — nikdo se nepřihlašoval.

Opět téhož dne a roku dala obec přejistění na 400 k. m. panu Simeonu Danielovi z Semanína. R. 1637. to přejistění akkordem přetrženo.

Ze summy vypůjčené od sirotek Čencicovských a Jiskrovských zaplacen zase na díle dluh Jiříku Vinařskému.

R. 1621. den sv. Medarda zaplacen také celoroční úrok 12 k. m. ze summy 200 k. m., dlužné Jindřichu Čenvici z Libína.

Dluhové po bitvě bělohorské:

R. 1621. den sv. Havla vypůjčeno od p. Jana Dobřenského z Dobřenic a na Dobř. 500 kop čes. Týž den od Jana Pekelského z m. Hradce 300 k. m.

Dne 15. listopadu t. l. od p. Anny Sukové z Hradce 500 k. m., které vynaloženy jsou na rejtharstvo rytmistra Feuminia de la Croce.

1. Kn. pam. C. 31.

T. l. v pátek po Početí P. M. dána jistota Vavřinci Havířovi z Hradce na 350 k. m.; ve zprávě však výše dotčené se praví, že od něho vypůjčeno bylo t. l. 1000 k. m., a že ta summa vynaložena na praporec pěchoty hejtmana Augustina Morandi od regimentu Maximiliana z Lichtenštejna.

Téhož dne vypůjčeno od Jana Arnolta, impressora a měšťánina v m. Hradci 300 k. m.

Při počátku roku 1622. (29. ledna) od p. Jeronyma Bukovského z Neydorfu vypůjčeno k předešlým 1500 k. ještě 1500 k. m., které od února až do 11. června t. l. vydány jsou na kompanii rejtharstva knížete z Sasů Henrika Julia.

Dne 2. února od p. Doroty Kapellové z m. Hradce 100 k. m., kteréž od obce jsou zapůjčeny úředníkům špitálským na zaplacení purkrechtních peněz z dvoru špitálského.

Při památce sv. Matěje t. l. vypůjčeno od p. Jindřicha Kustoše z Zubřího a z Lipky 1000 k. m., kterážto summa odvedena kompanii knížete z Sasů. Věřitel postoupil pak částku tu p. Albrechtovi Šťastnému Klusákovi, jemuž dána jistota 16. října 1626.

Při sv. Jirí t. l. vypůjčeno od p. Jana Vostarka z Vacetína, souseda m. Hradce, 1200 k. m.

Téhož dne od Mikuláše sládka z Chvalkovic 200 k. m.

Dne 15. června t. l. od p. Jiríka Kapelského na dvoře v Kozojedech 500 k. m. a hned na to 21. června dána jistota p. Fouskovi, purkrabímu Smiřickému na 300 k. m. za 120 korců ovsa, vynaloženého na kompanii rejtharstva rytmistra Volfa z Vřesovic, korec po 2¹/₂ kopě počítaje. Dluh ten pak postoupen k záduším Holohlavskému a Čibuzskému.

T. l. o sv. Havle vypůjčeno od p. Mariany Dobřenské, rozené Miškovny ze Žlunic a na Chvalkovicích, 1800 k. m.

Konečně v prosinci t. l. půjčil obci 900 k. m. p. Václav Dubský z Vitíněvsi, za které koupeno obilí, z něhož se pekli chlebové a dodávání byli armádě J. M. C., tehdáž při městě Kladsku ležící a zámku dobývající.

R. 1623. 3. února dána jistota p. Janu Litickému z Šonova na 200 k. m. za 60 korců ovsa, korec za 3 kopy 20 gr. počítaje. Potom o sv. Havle 1625. jistota tato přejistěna a věřiteli dán nový úpis na 400 k. m.

T. l. o sv. Jirí dána jest jistota p. Anně Ichtrbicové z Úchtřic, rozené Bořkovské z Šebířova na 1000 k. m. O sv. Havle t. l. dána jí jiná jistota na 1200 k. a 12. prosince t. r. opět na 1000 k. m. Po smrti p. Anny byly dány dne 28. dubna 1628. tři jistoty dětem její a sice: p. Alžbětě Valdštejské, rozené Ichtrbicové na 1000 k., p. Jindřichu Ichtrbicovi z Úchtřic na 1200 k. a panně Kateřině Ichtrbicové z Úch. na 1000 k. m.

Týž den dána jistota p. Janu st. Dobřenskému z D. na 200 k. m., Matouši Baudyšovi ze vsi Kyje na 700 k. m., Adamu Baudyšovi ze vsi Svatoňovic na 900 k. m. a p. Václavu Dubskému z Vitiněvsi na 200 k. m.

T. l. 13. července dána jistota p. Anně Litické rozené z Mečkova na 220 k.

T. l. 28. září od Martina Klejnwächtera, souseda zdejšího, vypůjčeno 500 k. m., které jsou vynaloženy na kompanii rejtharstva rytmistra Baffferello. Tento dluh o sv. Havle 1627. podle postoupení p. Adama Silvara ze Silberstejna paní Rosině, manželce jeho, jest přejistěn. Pan Silvar ze S. pro náboženství ze země ujel.

T. l. o sv. Havle dána jistota panně šlechticně Kateřině Maximilianě rozené z Klinštejna a z Roztoku na 1000 k. m., kterážto summa též na kompanii rejtharstva rytmistra Baffirello jest vydána. Potom postoupena částka ta p. Hannibalovi z Valdštejna.

Dne 11. prosince t. l. dána jistota na 2000 kop Duchoslavovi, rychtáři ze vsi Libřic podle účtů za oves na vychování koní lidu vojenského, který zde v městě Jaroměři garnisony své měl. (K tomu později jest připsáno: Paní Marie Magd. Trčková po zlé smrti nadepsaného Duchoslava na sebe tu summu obrátila a jest zapravena.)

Konečně 18. prosince t. l. dána jistota na 2000 k. m. p. Kateřině Sendražské, rozené Valdovně ze Staré Vody.

T. l. bez udání dne vypůjčeno na nejvyšš tehdaž zvýšenou mincí od p. Jana st. Dobřenského z D. 300 k. m., a ta summa na kompanii rejtharstva rytmistra Antonia de Dore jest vydána.

Podle zachovalých kvitancí bylo téhož roku 1623. na dluhy splaceno: o velikonocích p. Magdaleně Vostarkové z Vacetína 150 k. a 22. dubna dáno p. Janu Čenvicovi 1000 k.

R. 1624. o sv. Jiří vydluženo od poručníkův sirotek po Matěji Obrmanovi, sousedu zdejším 1900 k. m., od Jiříka Kapelského v Kozojedech 1000 k. a od Matouše Baudyše ze vsi Kyje 1700 k. m.

Téhož dne dána jistota na 500 k. m. panu Albrechtovi ml. Kapříkovi Lesonickému z Lesonic na dvoře ve starém Náchodě. P. Marianě Dobřenské téhož dne dluh přejistěn a dána jí nová jistota na 4000 k. m.

R. 1625. o sv. Jiří dána jistota na 1000 k. m. p. P. kvardianovi Bartoloměji Mussolinimu kláštera sv. Anny při městě Hradci a téhož dne pojištěno mu jiných 1000 k. m., postoupených od Jana Čenvice.

Téhož dne dána jistota p. Veronice Kordulové, rozené Kapounce z Svojkova a na Sounově na 2000 k. m. Místo úroku prominuty jí všechny kontribuce ze statku jejího zde při městě.

R. 1626. o sv. Jiří p. Anně Ichtrbicové dáno přejistění na 3200 k. m. a o sv. Havle p. Johanně Litické z Pašiněvsi a na Velké Bukovině dána jistota na 3000 k. m.

R. 1627. o sv. Jiří dány nové jistoty dědicům po Kateřině Vinařské z Vys. Mýta, již obec ještě byla dlužna 900 k. m. a sice Jiříku Strakovi z Mýta za 500 k., dětem jeho na 300 k. a Pavlovi Danieli Hradeckému z Ourazu, měšténínu Nového m. pražského, na 100 kop.

Téhož dne dána jistota nová paní Rosině Silvárové, rozené Miřkovské z Tropěžic a na Vrchlabí na 500 k. m., a vypůjčeno od Maruše vdovy po Jakubu Lehkém z Náchoda 300 k. m.

T. l. o sv. Havle obnovena jistota p. Mandaleně Plesové, rozené Pátkovně z Veleně, manželce p. Petra Plesa Heřmanského z Sloupna a v Střezoměřicích na 150 k., paní Dorotě Kapellové na 600 k., paní Marianě Dobřenské na 4000 kop a p. P. kvardianu Bartoloměji Musso-linimu, t. č. již spoluděkanu m. Jaroměře, na 2000 k. m.

Jako obec zdejší, podobně i jiná města královská v té době nesmírnými dluhy byla obtížena.

Veliký náklad na lid vojenský, vydírání obyvatelstva lidem tím, váznutí všech obchodův, řemesel a živností městských, ztenčení se obyvatelstva za příčinou všeho toho, jakož i dílem za příčinou provádění v té době reformace náboženské, vše to mělo přirozený následek, že obce městské ani úroky z dluhův svých platiti nemohly. Za tou příčinou nařízeno bylo r. 1628. věřitelům měst moratorium, a kr. místodržící listem ze dne 3. července t. l. nastupování věřitelův na města pro dluhy až do další resoluce královské zamezili. Na rozkaz císařský činěny také smlouvy mezi obcemi a jich věřiteli zvláštními kommissary k tomu ustanovenými, dle nichž věřitelové od svých požadavků nuceni byli značně uleviti. Takováto smlouva čili akkord mezi věřiteli a obcí města zdejšího učiněn jest zde podle resoluce císařské v měsících březnu a dubnu 1629. Obec zdejší měla tehdaž 28 věřitelův, s nimiž učiněn byl akkord a jimž dány nové jistoty z největší části o sv. Jiří 1629., a sice osobám těmto:

1. Panu Albrechtovi ml. Kapříkovi z Lesonic a na dvoře v starém městě Náchodě na 350 k. m.

2. Mikuláši sládkovi do Chvalkovic na 100 k. m. Tato jistota jest r. 1633. p. literátům m. Jaroměře prodána a jim r. 1640. za to půl louky Němečkovské u Hořenic dědičně postoupeno.

3. Paní Magdaleně Plesové, rozené Pátkovně z Veleně, na 120 k. m.

4. Panu Hannibalovi z Valdštejna na Miletíně na 600 k. m. Od sv. Havla 1638. tento dluh přejistěn panu Danielovi Jaroměřskému, měšténínu St. m. pražského.

5. Paní Marianě Dobřenské ze Žlunic a na Chvalkovicích na 2900 k. m.

6. Panu Jiříkovi Kapelskému z Kuchelny na 650 k. m.
  7. Panu Jiříkovi Strakovi z Vys. Mýta na 500 k. m.
  8. Šalomounu Kinčlovi, perníkáři z Náchoda na 70 k. m.
  9. Panu Matyáši Zástěrovi k ruce Václava Šenka na 110 k. m.
  10. 11. a 12. Pánům Fridrichovi, Brikcímu a Jiříkovi bratřím Obrmanům po 400 kopách míš., celkem 1200 k. m. Všecka tato summa r. 1637. přejistěna p. Janu Kordulovi ze Sloupna.
  13. Panu Samueli Sukovi z Hradce na 280 k. m.
  14. Paní Žofii Mikšíčkové do Hradce na 600 k. m.
  15. Panu Nikodému Vostarkovi z Vacetína na 500 k. m.
  16. Matouši Baudyšovi ze Vsi Kyje na 700 k. m.
  17. J. M. panu hraběti Heřmanu Černínovi na 2000 k. m.
  18. Markétě Lehké do Náchoda na 150 k. m.
  19. Adamu Baudyšovi ze vsi Svatoňovic na 250 k. m.
  20. Nápadníkům po p. Jeronymovi Bukovském na 2500 k. m.
  21. J. M. paní Marii Magdaleně Trčkové na 3000 zl. rejn.
  22. Panu Václavu Dubskému z Vitiněvsi na 500 k. m.
  23. Paní Veronice Kordulové z Svojkova na 1200 k. m.
  24. Panu Hynku Kapellovi z Elbingu na 450 k. m.
  25. Panu Albrechtovi Štastnému Klusákovi z Kostelce na 700 k. m.
- Na to rozdílně vydáno 200 kop, ostatních 500 k. postoupeno knězi Bartoloměji Mussolinimu.
26. Panu Janu Bohuslavu Protivcovi z Karlova, úředníku panství Vamberského, Kosteleckého a Potenštejnského na 800 k. m. R. 1636. ta summa postoupena paní Kateřině Sendražské, rozené Valdovně z Staré Vody a r. 1638. zapravena.
  27. Panu Janu Litickému z Šonova na 180 k. m. R. 1638. postoupeno p. Paterovi Bonnigenovi na Žireč.
  28. Paní Johaně Litické z Pašiněvsi na 130 k. m. R. 1631. 8. července s p. Adamem a Hertvíkem Theobaldem, bratřími Litickými z Šonova, nápadníky jejími, účet učiněn a dluh ten zapraven.
- Patrno, že nejsou zde vyjmenováni všichni tehdejší věřitelové obce¹⁾. Těmto 28 podle obnovených jistot byla obec dlužna 16350 k. m. a 3000 zl. rýnských čili 22763 zl. 20 kr. rýnských.
- O dluhu p. Heřmanu Černínovi povinném 200 k. m. a p. Marii Magdaleně Trčkové z Lobkovic 3000 zl. rýn. dlužno připomenouti, že částky ty jmenovaným dvěma osobám byly vykázaný a postoupeny na

---

1. Tak na př. P. Bartoloměj Mussolini, tehdy již děkan zdejší, zde pominut.

obec zdejší od berníka zemského rytíře Štěpána Benyky z Petršdorfu a na Cejnovicích ze starých od obce zasedělých restův k úřadu berníčnému povinných. Panu Černínovi dána jistota a vyjednány s ním termíny 16. října 1629.; spolu mu dáno plné právo na zvod ve dvůr obecní na Klouzkově, kdyžby termínův nedrželi¹⁾. Avšak ještě r. 1637. byla mu obec dlužna 1500 k. m.²⁾ K p. Marii M. Trčkové byli vysláni na Opočno 8. listopadu 1629. k vyjednávání s ní termínův cís. rychtář Jeronym Todt z Kamenice, Vavřinec Chudek z rady a písař městský Jiřík Svěchyn z Paumberka. Dán jí první termín 13. prosince t. r. Po smrti její nevyplacenou summu p. hrabě Rudolf Trčka odkázal panně Lidmile Měnické a dvěma pannám sestrám Smrčkovnám, jimž dáno přejistění r. 1637.

Při akkordu r. 1629. slevili: Žofie Havířová 400 k., Anna Suková 200 k., nápadníci po Jeronymu Bukovském 500 k. (Na dluh ten zapláceno do roku 1637. 1250 k. m., t. r. dána jistota p. Marii Salomeně, dceři po Jeronymu Bukovském z N., manželce Rudolfa Knyky z Pelikonu na/Třebňoušovsi na 1250 k. m., pak r. 1653. též p. Marii Salomeně již Šafgočově nový úpis na 1000 kop dle stálého akkordu bez úroku na termíny.) Pan Albrecht Šťastný Klusák slevil 300 k., na hotově přijal 200 k., ostatních 500 k. postoupil klášteru sv. Anny při m. Hradci. Jan Vostarek z Vacetína 500 k., Václav Dubský z Vitíněvsi 400 k., na hotově mu dáno 100 k., ještě r. 1651. zůstávalo k placení 400 k.

Paní Mariana Dobřenská slevila 1100 k. Pan Hannibal z Valdštejna, nápadník po Kateřině Maximilianě Mičánové ulevil 400 kop, ostatních 600 k. postoupil Danieli Jaroměřskému, s nímž učiněn nový akkord r. 1649.

Pan Adam Silvár z Silbersteina slevil 200 k.

R. 1651. zůstávalo k placení krom úrokův 300 k. Jiřík Kapelský z Kuchelny slevil 350 k., r. 1651. zůstávalo k placení dceři jeho Alžbětě, manželce Jiříka Hochovského na dvoře v Kozojedech 650 kop. Bratři Obrmanové slevili 700 k, ostatních 1200 k. postoupili p. Janu Purkhartovi Kordulovi ze Sloupna.

Akkordem tímto bylo sice obci na čas uvolněno, avšak léta hned na to následující přinesla nové obtíže; kontribuce měsíční, která se od majitelů domů a pozemků na věřitele obce vybírala, vzrůstala vždy více, čím více ubývalo těch, již ji platiti mohli. Neboť mnozí měšťané a sousedé v letech těchto upadše do úplné chudoby, opouštěli domy a grunty své a zanechávali je z velké části obci v zasedělých kontribucích. V takových okolnostech a při neustálých nových vydajích na lid vojenský

1. Kn. pam. G. 7

2. Kn. pam. H. 1.

nebyla obec ovšem s to, věřitele své spokojiti a nejednou v letech těch byla žalována od jednotlivých věřitelův svých u soudu nejvyššího purkrabství pro neplacení dluhův a zasedělých úrokův. V těch nesnázích dovolávala se obec pomoci a ochrany jak u místodržících zemských, tak i u samého císaře. Někdy koncem r. 1641. podána byla od magistrátu úpěnlivá prosba císaři Ferdinandu III., by účinkováno bylo na věřitele obce, aby alespoň od zasedělých a běžných úrokův upustili. Listem daným ve Vídni 15. ledna 1642. vyzývá císař místodržící a nejvyšší úředníky v Čechách, by své dobré zdání stran té záležitosti podali české dvorní kanceláři, a následkem toho nařízeno jest 1. února 1642.¹⁾ úředníkům nižším při deskách zemských, by až na další resoluci J. M. C. všechny exekuce proti obci Jaroměřské zastavili. Však ještě r. 1651. trvala obec v přílišných dluzích, a zpráva nahoře dotčená t. r. od magistrátu místodržícím zaslaná končí touto prosbou:

»Naposledy před V. Excell. a Msti. poníženě tajiti nemůžeme, že město nanejvýš zruinováno jest, město i předměstí popálena a co se ještě velmi na mále obyvatelův nachází, tolikéž všichni na větším díle prodlužení jsou. Z těch všech příčin, jakž jsme toho při J. M. C. králi a pánu našem nejmilostivějším od léta 1637., když jest šťastně regiment svých království ujíti ráčil, až posavad skrze své mnohé a ponížené suppliciování a rozdílné memoriale vyhledávali, také při V. Excell. a Mstech snažně a pokorně vyhledávati nepřestáváme, abyste k obci naší žalostivě zruinované, prodlužené, i k nám jejím obyvatelům nanejvýš ochuzelým milostivě se nakloniti a dle přirozené milosti a vzácné diskreci pány kommissary k traktaci o dluzích deputirovati, pány věřitele naše oblomiti ráčili, aby oni upustíce od zadržalých i budoucích úrokův, summy kapitální od nás na mírné a nám snesitelné termíny přijímali, tak abychom vždy ještě pro dobré J. M. C. při obci naší zdržání a zachování býti mohli. A což tu pro nás chudé a bidné učiniti ráčíte, všemohoucí Pán Bůh V. Excell. a Mstem zde časně i v nebi věčně odměniti ráčí, a my se za Vaše Excell. a Msti. dnem i nocí modliti budeme.«

Zdaliž a kterak obci potom bylo zpomoženo a jak dále dluhy své splácěla, o tom nedostává se zpráv. K přímluvě několikařých kommissí, tou dobou k jednání mezi městy a jich věřiteli zřízených, musili nepochybně i věřitelové města zdejšího, vidouce nezbytí, s menšími částkami se spokojiti a k tomu ještě dlouholeté lhůty na splácení kapitálův povolit.

Stran dluhu rodině Dobřenských povinného měla obec ještě později častější potahování.

Jak na svém místě bylo udáno, půjčil dílem p. Jan starší Dobřenský z Dobř., dílem manželka jeho paní Mariana rozená Myškovna ze Žlunic a

1. Dsky zemské, Tom. 624. C. 5.

na Chvalkovcích v letech 1621. až 1623. obci zdejší značnou summu peněz. —

Pan Jan Dobřenský měl v bouřích stavovských r. 1618.—1620. platné účastenství, dada se potřebovati k rozličným jednáním a poselstvím, pročež po bitvě bělohorské trestán jest ztrátou polovice statkův svých, totiž Dobřenic a Miskoles. Statek Chvalkovský nenáležel jemu, nýbrž manželce jeho. Po jeho smrti (30. ledna 1624.) dala obec vdově novou jistotu na 4000 k. m., z kteréžto při akkordu r. 1629. slevila 1100 k. a obdržela jistotu novou na 2900 k. m.

R. 1631. 3. května po smrti paní Mariany učiněn jest v plné radě oučet s p. Adamem Studeneckým z Pašiněvsi na místě všech nápadníkův po ní a zůstalo ještě k placení 2500 k. m., na kteroužto summu dány o sv. Jiří 1633. dvě nové jistoty a sice: panu Rudolfovi Dobřenskému z Dobř., synu po p. Janu Dobřenském na 1200 k. a panu Erazimu Lennarovi J. M. C. nad jedním regimentem lidu pěššího nejvyššímu lajtenantovi, jenž měl dceru po Janu Dobřenském, Eufemii, na 1300 k. Tato poslední částka při soudu nejvyššího purkrabství 1. prosince 1637. přisouzena manželce p. Jindřicha Jaroslava Rabenhaupta z Suché a na Klucích a zaplacená teprv r. 1657.

Pan Rudolf Dobřenský postoupil r. 1642. 500 kop panu Jindřichovi z Bubna a na svobodném dvoře v německé Čermné, na které dala obec jistotu 15. června 1644. paní Salomeně Bubnové rozené Vostroměřské z Rokytніка; jiných 200 k. panně Johance Dobřenské sestře své, a ostatních 500 k. p. Salomeně Lennarovské. Na tuto částku zaplacen o p. Salomeně Vranovské (snad tatáž osoba?) rozené Sudovně z Řenec 100 k., po její smrti p. Marii Pironové 200 k. R. 1651. zůstávalo dopláceti 200 k. m. p. Dorotě Anně Vitanovské, rozené Sudovně Řenecké z Řenic, které po smrti její konečně dobrala r. 1652. dle kvitance dané na Dubenci t. r. 9. prosince paní Anna Marie Sudovna z Řenec, manželka p. Františka Pirona z Gallionu na hradě Velehrádku a Dubenci. R. 1662. jakýsi Jan Heřman Něnikovský z Medonos, vzdálený příbuzný s rodem Dobřenských, dvojím psaním dotazoval se u magistrátu zdejšího, kdy pan Jan Dobřenský obci takové summy peněz půjčil, zdaž a komu před svou smrtí dluh ten přejistil a kterého léta dluh ten od obce zaplacen jest, neb snad ještě co k doplácení pozůstává, žádaje kategorickou odpověď. Odpověděno mu listem ze dne 17. října 1662. — však s doložením, že by z jistých a hodných právních příčin ani odpovídati povinni nebyli — že o nějakém dluhu p. Janu Dobřenskému povinném v knihách městských ničeho se nenachází, že o tom žádnou vědomost nemají, aniž pokud v paměti jejich se snáší, o tom kdy slyšeli. Pokud by však pan z Medonos co spravedlivého praetendirovati míti ráčil, beze vší pochybnosti že na to náležité a pořádné

dokumenta míti a tu kdež náleží, pořádným způsobem pohledávati a čím se spraviti věděti bude. Konečně že se důvěřují, že majíce každodenně pilnější řízení obecní, dáleji tak zbytečně molestirování nebudou. — Však podle jiného zachovalého konceptu bez datum dána mu zpráva o dluhu p. Mariany Dobřenské a pozdějším přejištění jeho. —

Tím se ale pan z Medonos nespokojil, nýbrž v roce následujícím 1663. listem daným v Střezeticích, kde se zdržoval na dvoře p. Pavla Straky z Nedabylic, 26. června pana purkmistra a pánův ještě jednou a to posledně žádal, by mu pro uvarování dalšího zaneprázdnění podali gruntovnou zprávu, odkud ten dluh p. Mariany Dobřenské pocházel a kdo jej předkům jejich půjčoval.

Na to mu dána odpověď 14. července 1663., že celý ten dluh po učiněném akkordu podle nově daných jistot a šuldbryfů zouplna jest zaplacen. — Záležitost ta tím ještě nebyla ukončena. R. 1666. 16. července píše prokurátor J. M. C. v království českém Krištof Norbert Knaut z Fahnenschwunga cís. rychtáři zdejšímu, že »má toho jistou zprávu, že jest neb. pan Jan st. Dobřenský z Dobř. před aneb v čas té ohavné rebellii obci Jaroměřské 4000 k. m. zapůjčil, a byvše potom týž věřitel pro své proti J. M. C. provinění statku svého odsouzen, tedy i ten dluh na J. M. C. připadl plným právem. By tedy z knih pamětních obecních vzal pořádný výpis toho dluhu se týkající, mu jej co nejdříve odeslal a tudy službu J. M. C. promovirovat nápomocen býti sobě nestížil.«

Na to odpověděl cís. rychtář Matyáš Max. Švenda z Rosenfeldu listem ze dne 23. července t. r., že prohledav pilně knihy městské shledal, že dluh ten ne před aneb v čas rebellie, ale po rebellii v rozdílných časech a ne v jednu summu obci zapůjčen byl, a že všecka ta summa pánům nápadníkům s dosti velikou těžkostí zcela zaplacená jest. Přiložil též výpis z knihy paměti. — Odpověď ta neuspokojila p. prokurátora, jenž hned na to 30. července odepsal, že »znamená z allegirovaného pojištění nadepsaného dluhu, poněvadž obec Jaroměřská s p. Marianou Dobřenskou (r. 1629.) se urovnala a ona od tak veliké summy (1100 k.) a ode všech zadrželých úrokův upustila, že jest předešle již a to nepochybně ten Janovi st. Dobřenskému rebellu a po něm J. M. C. náležející dluh od obce zdělán a v témž 1629. létě jenom toliko manželce jeho přejištěn byl,« a žádá za gruntovnou informaci, zejména jakým právem dluh ten p. Jana Dobřenského na manželku jeho připadl a kterak bezpečně jí od obce přejišťován býti mohl. — V odpovědi své na list ten dne 5. srpna t. r. dané omlouvá se rychtář, že předešle velmi hrubě pospíchal a že všecko to, jak si to J. M. pan prokurátor přeje, v rychlosti sebrati nemohl, jelikož archiv městský v letech minulých rozmetán byl. Spolu odeslal úplnější výpis z knih, dokládaje opět, že dluh ten učiněn byl teprv po roce 1620. Prokurátor však

kromě cí. rychtáři psal v té příčině též radě městské dne 2. srpna t. r., načež odeslána mu dne 10. t. m. zpráva obsírná a zajímavá, jejíž koncept, psaný rukou tehdejšího písaře městského, Jiřího Světlíka, posud se zachoval. V zprávě té trefně se vyvracují nedůvodné důminky prokuratorovy, zejména se udává, že jistota p. Mariany Dobřenské r. 1629. od pánův kommissarův k jednání s věřiteli města sem vyslaných za pořádnou a náležitou uznána, dluh ten ne z fiskální, nýbrž jí paní věřitelkyni k zaplacení vyhlášen byl, a že táž paní ze žádných jiných příčin než jen na vzácnou přímluvu dotčených p. kommissarův od všech zadrželých úrokův upustila a i 1100 k. z summy hlavní ulevila. K tomu přiloženy též některé kvitance o zaplacení tchož dluhu svědčící. »Že pak ostatní kvitance se neproducirují, příčina jest toho, že jsou musily tehdaž, když v létu 1645. od Brna do tohoto kraje Hradeckého celá Švédská armáda nenadále primaštrovala a do města tohoto Jaroměře s generálem Torstensolnem se všecka shrnula, jejichžto vojenský kanclíř, nějaký Essko, zde v městě Jaroměři čtyry týhodny pořád v rathouze svůj kvartýr měl a tu vojenskou expedici držel, k zmrhání a ztrátě přijíti; neboť tehdaž všecko město, jsouce od téhož nepřátelského lidu vyspolírováno a vydrancováno, všechny kouty ano i ty nejtejnější místa v témž rathouze nápodobně vyhledali a při tom naše knihy městské a jiné mnohé všelijaké listovní paměti rozmetali a rozházeli, roztrhali a až i deposici rádní spálili, takže až posavad jinší platné věci se nenacházejí, nýbrž co tak z částky před rukami, to s velikou prací a těžkostí se shledalo a zase pomalu spořádalo.« Končí pak zpráva ta: »Pročež v tu neomylnou naději přicházíme a tomu se těšíme, že z napřed položených podstatných příčin v příčině častořečeného a dokonale již zaplaceného dluhu nějaká těžkost a nesnáz nás a obec naši následovati nebude, a za to V. M. také šetrně prosíme, že nic takového odporného na nás ubohé lidi a naši bez toho rozličnými jinými těžkostmi a neřestmi naplněnou nanejvýš zadlužilou obec dopustiti neráčíte, nýbrž našim a chudé obce naší vysocevzácně laskavým pánem a patronem zůstávati ráčíte.«

V přípisu k cí. rychtáři ze dne 17. srpna t. r. táže se ještě prokurator, zdaliž dvě posty totiž 500 k. v roce 1621. a 200 k. v roce 1623. od Jana Dobřenského vypůjčené, jemu samému jsou zaplacený nebo do té akkordované summy pojatý. Načež mu konečně 26. srpna t. l. ve smyslu poslednějším odpověděno. —

Naposled p. Jan Heřman Nènikovský z Medonos v přípisu k pánům zdejším ze dne 1. března 1667. stěžuje sobě do nich, že na dvoji neb troji svůj memoriál i na J. M. pana fiskála první napomenutí žádnou odpovědi zpraven býti nemohl, že urozenost jeho a vzácnost rodu při magistrátu žádného respektu nemá, že místo co jednou laskavou odpovědí

zpraven býti mohl, osmkrát sem i tam do Prahy z Jaroměře v 7. neb 8 nedělích s největší nesnází a škodou zaneprázdnovati se musil, že magistrát si z něho (což na jeho rytířskou osobu nepříslušelo) posla dělal, a žádá, by ho za cesty jeho vykontentirovali. — Laskavé vzácné odpovědi očekával u pana Pavla Straky v Střezeticích. — Jaké se mu však odpovědi a náhrady dostalo, není nám známo.

XII.

Osoby úřední a jiná v ní vynikající mezi r. 1618. až 1670.

ís. rychtář Jan Cikán z Černé zemřel počátkem r. 1618. a po něm snad za vlády krále Bedřicha jmenován rychtářem zeť jeho Matyáš Zástěra; však již v postě r. 1623. povolán k úřadu tomu odjinud Jeronym Todt z Kame-

nice. Oženil se s vdovou Evou Kvejsarovou (čís. 14.); r. 1629. koupil od obce dvůr Šitinovský. Zemřel r. 1637.

Po něm nastoupil v úřad ten rodák zdejší Jan Jiří Mann; po svém otci Danieli bradýři zdědil r. 1619. dům čís. 54.; jako člen rady přichází od r. 1623., r. 1637. stal se císařským rychtářem. Byl to muž o město velmi zasloužilý; jeho přičiněním zřízeny byly varhany v děkanském chrámu Páně r. 1629., na kterýchž on sám po několik let při službách Božích hrával z ochoty; jeho též působením zřízeno jest r. 1636. vedení vody do města, kteréžto podniky v okolnostech tehdejších vyžadovaly podnikavosti, obětavosti a dovednosti nemalé.

Zemřel záhy r. 1647. zanechav syna Ferdinanda a dvě dcery.

Po něm byl cís. rychtářem Matyáš Maximilián Švenda Kladenský později s praedikatem z Rosenfeldu. R. 1640. oženil se s Evou, vdovou po Jeronymu Todtovi; od téhož roku byl členem rady a pak od r. 1647. až do 1670. cís. rychtářem.

Ondřej Frýšadský; r. 1608. přichází poprvé jako rychtář městský; s manželkou svou Evou měl dům čís. 58. a dvůr v ulici šipařské (čís. 189.). Při obnově rady r. 1619. stal se poprvé primasem a byl jím pak skoro každoročně až do r. 1629., kdy zemřel. K novému roku 1620. vydal tiskem a spolurádním zdejším věnoval spis: »Pravidlo konšelské«¹⁾.

Petr Skála (dům čís. 31.) od r. 1619. člen rady, od r. 1629. až 1637. primasem.

Jiří Svěchyn z Paumberku, rodem z Chrudimi, stal se bakalářem r. 1611. Sem přesídlil se z Hradce Králové as r. 1622. a stal se písařem rádním. Po manželce své Estěře, dceři Jana Oujezdeckého z Oujezdce, zdědil dům čís. 13.; později koupil dům čís. 61. Byl muž klassicky vzdělaný a konal obci platné služby. Od r. 1637. až 1658. byl skoro nepřetržitě primasem; zemřel 3. září 1658. stár 70 let. Synové jeho Petr a Daniel zemřeli v chudobě.

Petr Charvát od r. 1626. členem rady, 1640. primasem. Lukáš Kroupa poprvé v radě 1638., po r. 1650. často primasem.

Jan Horák z Vršov, 1642. jako písař obroční panství Náchodského, oženil se s Annou, dcerou Jana Jiřího Manna, císař. rychtáře; 1649. ujal dům čís. 54., býval pak členem rady a zemřel jako primas r. 1667., stár 45 let. Založil zde první mešní fundaci, odevzdav r. 1659. záduší sv. Mikuláše k oltáři soukennickému, »již téměř opuštěnému,« Zvěstování P. Marie, louku na poříčí na 4 mše sv. ročně při témž oltáři²⁾.

Ze synův po Mikuláši Chudkovi: Vavřinec býval členem rady od r. 1609. až 1641.; Václav od r. 1619. do 1645. Nejmladší Eliáš zemřel jako písař městský r. 1625.

Pavel Najman jinak Torč, jenž měl vdovu po Ondřeji Frýšadském, sedal v radě od r. 1617. až 1645.

Tobiáš Komínek byl členem rady od r. 1641., s dcerou jeho Kateřinou oženil se r. 1666. Jan Vilím Bleiweis, kotlář.

Písařem rádním mladším vedle Jiřího Svěchyna od r. 1628. byl Jan Juliš, od r. 1637. sám až do své smrti 1653. V tom čase též připomíná se Martin Cikán jako písař mladší.

Pak byl písařem rádním Václav Hilscher, rodič Královédvorský.

Po r. 1660. jmenuje se syndikem města Jiří Světlík, před tím J. M. císařovny písař komorní, jenž t. l. se oženil s Margaretou, vdovou po Jiřím Svěchynovi, rozenou Hofferovou z Gmundu.

Z rodin šlechtických připomínají se zde tou dobou osoby tyto:

Bohdanecká Beatrix z Songerhausu r. 1620. kladla purkrechtní peníze na dvůr Chválovský, r. 1622. pak Alžběta Myšková, rozená Bohdanecká

1. Jireček, Rukověť I. 199.

2. Kn. odevzd. zel. Dd. 17.

z Hodkova a na Jeřicích. Později náležel dvůr ten Magdaleně Mičánové na Miletíně, rozené Bohdanecké z Hodkova. Dědicové a nápadníci po ní, totiž Ludmila Markyta hrabinka z Valdštejna, rozená Kunšovna z Lukavec, paní na Hermozejfě, Hlušicích, Rožďalovicích a Dětenicích, jako poručnice nad sirotky dětmi svými vlastními někdy s p. Janem Křištofem hrabětem z Valdštejna splozenými, a Vilím Křištof hrabě z Valdštejna, pán na Miletíně, Fořtě a České Třešně, r. 1657. dvůr ten pustý postoupili Vilímovi Hantkovi, sekretáři p. Ludmily z Valdštejna za mnohé věrné a platné služby.

Bořický z Hostovic Hynek Václav připomíná se zde od r. 1619.; toho času měl tu obecní dům (snad čís. 35.) najatý »a v něm hospodářem jsouce, drahně kop grošův na lid vojenský provynaložil.« Roku 1621. jmenuje se úředníkem na Hořeňovsi a Sviništaněch; měl nějaký dluh u Albrechta Štastného Sudy Řeneckého z Řenec a na Jesenici. Později bydlel v Dolanech, kde měl statek, a zemřel asi 1643.

Cikán z Čermné Václav; r. 1623. zdědil po manželce své Anně, dceři p. Evy Frýšadské, která t. l. zemřela a jejíž náhrobní kámen jest v kostele sv. Jakuba pod lavicemi na straně evangelia, dvůr ve vsi Hořenicích.

Po druhé byl ženat s Rosinou Kapellovou z Elbinku; r. 1631. přejal od matky své dvůr Hálkovský, v němž bydlel. Zemřel r. 1678. 78 roků star a p. Rosina r. 1684. v stáří 83 let; oba pochováni u sv. Mikuláše v hrobce blíž oltáře sv. Barbory.

Syn jejich Václav Vilím Cikán z Čermné byl v mládí odevzdán na cvičení mezi Jezuity; r. 1651. postoupili mu rodiče všechn statek šosovní zde při městě; t. l. byl ženat s Eusebií Katerinou Smrčkovnou z Mnichu, jížto věno r. 1662. na statek Hoření Čermnou bylo přejistěno. R. 1658. koupil dvůr Šitinovský a vyměnil jej s obcí; byl též pánem na Malé Bukovině. Zemřel r. 1691. a p. Eusebie r. 1700. Na kůru kostela sv. Jakuba zachovala se dosud stolice se znakem těchto manželů z r. 1682.

Čachovský z Svémyslic Václav r. 1620. koupil od bratří Strakův z Nedabylic dvůr šosovní na Klouzkově se vším příslušenstvím, též s lesem za vsí Kohoutovem za 4060 kop. míš. Svědkové při smlouvě byli: Jan Hubryk z Hennersdorfu a na Vestci, Václav Hynek Bořický z Hostovic a Zachař Otmar z Holohlav, oba při městě Jaroměři.

R. 1623. postoupil dvůr ten v též summě manželce své, p. Mandaleně Čachovské, rozené Kapounové z Svojkova, kteráž téhož léta byla koupila od obce Jaroměřské mlýn v Dolcích za 900 kop míš. Po smrti paní Mandaleny Čachovské byla matka její Adléta Kapounová, rozená Vratislavka z Mitrovic r. 1628., 27. aprílís v dvůr na Klouzkově i mlýn v Dolcích zvedena, podavši v plné radě recess J. M. C. pana praesidenta a pánův rad zřízení komory v král. českém, a postoupila téhož dne všechn statek ten z lásky a dobré vůle paní Dorotě Čachovské, rozené

Bořanovské z Bytišky, spolu s p. Václavem Čachovským, manželem jejím. Paní Dorota Čachovská však s manželem svým pro náboženství ze země této vyšli a zanechali zde Mandalenu dcerku svou malou, k jejížto ruce p. Hedvika Otmarová, rozená Čachovská z Svémyslic jako nejbližší přítelkyně její, dne 8. máje 1629. v celý statek ten zvedena byla, podavši ku právu města Jaroměře poručení král. místodržících a nejvyšších úředníkův zemských, jehož datum 3. aprílís 1629.

Ještě toho roku ale p. Dorota Čachovská »navrátivši se sem do království J. M. C. dědičného českého k té samospasitelné sv. víře katolické římské,« byla po poručení nejvyšších úředníkův zemských daném 7. juli 1629., 21. augustu t. l. od rychtáře městského a jiných osob z rady vyslaných v statek svůj zvedena. T. l. 28. října porodila p. Dorota syna Maximiliana Arnošta. Roku 1630. 17. září p. Václav Čachovský z S. jsa osobně přítomen, postoupil na místě manželky své haltýř svůj obci zdejší ku potřebě obecní a vedení vody do města, začež mu postoupeno kus obce vedle struhy, která z rybníka pod Klouzkovem k cihelně běží. R. 1636. prodala p. Dorota les svůj za Kohoutovem panu Pavlu Strakovi z Nedabylic za 150 kop m. a r. 1640. celý dvůr svůj na Klouzkově i s mlýnem v Dolcích paní Johanně Hubrykové, rozené Hamzovně Bořkovně z Zábědovic za 2800 kop m.

Dohalský z Dohalic Adam, nejst. Bořek r. 1628. koupil od p. Václava Dubského z Vitiněvsi dvůr na Klouzkově s loukou pod zámek Plesským za 1900 kop míš.

Místo peněz hotových postoupil kupující prodávajícímu jistotu, v níž jsou jistcové a dlužníci manželé p. Jan Václav Ullersdorf z Niemičího a p. Anna Kateřina Ullersdorfová, rozená Harasová na Potenštejně a na Kostelci nad Orlicí, na summu hlavní 2800 kop míš. »Poněvadž ale jistota jest větší, nežli šacuněk téhož dvora,« přidal prodávající kupujícímu dva koně s kočárkem a některé dluhy na lidech, tak na př. na p. Kašparovi Lvovi Kolkrejterovi 13 kop m.; a poněvadž jistoty datum jest 1623. den sv. Havla a tu mince zvejsená šla, kdyby se něco p. Dubský z té summy hlavní nedosoudil, tedy p. Adam Bořek bude povinen jej v tom zastoupiti. K smlouvě přiložili pečeti své: Arnošt Kaltenstein z Šlejfy a na Malé Bukovině a Vilém Myslík z Hyršova. — Manželka p. Adama Bořka D. byla paní Anna, rozená Straková z Nedabylic, a dcera Johanka, provdaná pak za Jana Jiřího Sádovského ze Sloupna, kterýmžto manželům později dvůr ten na Klouzkově náležel.

Dubský z Vitiněvsi Martin, bratr mladší p. Václava Dubského z V., měl za manželku Dorotu Hochovu z Čáslavek. Dílem po bratru svém Mikuláši zdědil, dílem sám koupil některé pozemky zde při městě.

R. 1639. měl v nájmu dvůr na Tmáni; vlastnoručním listem daným t. l. 13. března na Tmáni postupuje švakru svému Janu Prokůpkovi krám masný v Jaroměři. V psaní tom žádá svého švagra, »aby s druhým

švagrem Jiřím Hochem k hospodářství jeho u Hradce přihledli, příjem a vydání šafáře vyšetřili, nebo prý mu přišlo k uším, že 4 králové šafárovi při hospodářství často překážejí, z čehož nezpůsob a škoda jde.« — Syn Václava Dubského Jan Václav Ferd. Dubský z V., pán na Pičíně, r. 1655. vlastnoručním listem zanechal a dal »dům svůj pustej v městě Jaroměři p. Samuelovi Ferd. ml. Sudliciusovi, měšťaninu Jaroměřskému, za 25 kop míš. ne tak za peníze jako z dobré affectionis.«

Hubryková z Hennersdorfu a na Vestci Marie, rozená Langknaurová z Tagbachu, r. 1623. koupila od nápadníkův po p. Anně Pekelské, totiž Jana Pekelského, Pavla Ranofreje a Jakuba Přerovského, měšťanův Hradeckých, mlýn řečený bakalářovský neb »pod skalou« za 1600 kop míš.

R. 1626. byli jmenovaní nápadníci pro nedoplatených 400 kop míš. v mlýn ten právně zvedeni, proti kterémužto zvodu a zmocnění ohlášení ku právu jest činil, že jemu místa dáti nemůže, Jan Hubryk z Hennersdorfu a na Vestci; r. 1630. ukončen spor přátelskou smlouvou, dle které doplatil Jan Hubryk z H. dotčeným nápadníkům 120 kop m. a přišel v držení mlýna. Prostředníky při té smlouvě byli: Hendrych Straka z Nedabylic a na Vestci, J. M. vysoce osvíceného knížete Mechlburského atd. v knížectví Frýdlandském vrchní hejtman, Albrecht Ctibor Pecínar z Bydčína a v městě Hradci, ze zdejších Jeronym Todt, cí. rychtář, Petr Skála, primas, a Jiřík Svěchyn z Paumberku, písař rádní.

R. 1633. postoupil pan Jan Hubryk mlýn ten manželce své paní Johanně Anně H. z H., rozené Hamzovně Bořkovně z Zábědovic na Nedělstích. Tato koupila r. 1640. od Doroty Čachovské z Svémyslic dvůr na Klouzkově a postoupila r. 1643. obě manželů svému. Mimo to náležel jim dvorec vedle mlýna, řečený »pod vinicemi« mezi cestami vozními, kterýžto roku 1652. »spustlý a prázdný« prodali Lukáši Kroupovi, primatoru, za 90 zl. rejn. R. 1652. 13. června vyslání jsou někteří z rady k p. Janu Hubrykovi na Klouzkov v příčině zasedělých kontribucí; dělalo toho 41 zl. Dal za odpověď, že až se zápis na dvůr jeho dítí bude, kontribucí odvede; »nyní že paní manželce své z arrestu z Prahy pomocí musí, pak že nemá co dáti.« — Dvůr na Klouzkově prodal Jan H. z H. r. 1652. paní Eleonore Marii Šenkysové, rozené z Náchoda a na hořejších Teplicích. Co se však týče mlýna, nedovíáme se z knih zdejších, kterak se stalo, že r. 1659. náležel již sirotkům po Janu Křištofovi hraběti z Valdštejna; název svůj však po bývalém majiteli svém podržel mlýn Hubrykovský až do konce trvání svého, do nejnovější doby. — Jan H. z H. připomíná se zde naposled r. 1655., kdy postoupil všecku ostatní practensí svou na dvoře Klouzkovském Johanně Anně, manželce své.

Kopidlanský z Rosenfeldu Jan, »na starém dvoře Velíši« r. 1643. se oženil s Dorotou, vdovou po Petru Charvátovi, primatoru zdejším, a

byl zde některý rok usedlý. R. 1646. koupil dvorec Beptovský na předměstí Sv. Jakubském a prodal jej opět r. 1649.

Kordule ze Sloupna Jan Purkhart, pán na Hořeňovsi, v letech 1623. a 1624. od J. M. C. nařízený hejtman města Jaroměře, r. 1624. s manželkou svou Veronikou, rozenou Kapounovou z Svojkova, koupil dvůr řečený Hamzovský od poručníků sirotkův Obrmanovských za 2300 kop míš. a prodal jej r. 1637. co pán na Sounově a Bestvíně a J. M. C. krále českého hejtman panství Pardubského, bratřím Obrmanům k ruce společné a nerozdílné za 1400 kop míš.

Marschal z Lonconiers František, J. M. C. nejvyšší vachmistr, pak nejv. lajtnant, r. 1652. koupil dvůr v šosovní vsi Dolanech od Jiříka Hoška; za manželku měl Dorotu, rozenou Žákovou z Radobýle, která r. 1674. se synem svým Jiřím Vilímem Russem z prvního manželství dvůr ten prodala obci Jaroměřské.

Oujezdečtí neb Kašovští z Oujezdce:

Po Janu Oujezdeckém neb Kašovském z Ouj., jenž zemřel někdy r. 1622., zůstali synové: Petr, Jan a Mikuláš, jimž za poručníky zřízení: Gerard Tychler z Vacetína a Hynek Kapelle, měšťané Hradečtí. Jan otce i sestru brzo smrtí následoval, a pozůstali bratři Petr a Mikuláš oddali se službě vojenské, a sice Petr r. 1629. učiniv plnomocníkem statku svého v Čáslavkách p. Jiříka Svěchyna, a Mikuláš r. 1634., kteréhožto roku 20. máje p. Mikuláš prodal čtvery peníze purkrechtní na dvoře špitálském po 50 kopách ročně vycházející, a v plné radě přiznání učinil, že »jsouce toho oumyslu přeč se odebrati a k některému z pánův oficírův J. M. C. na službu se odevzdati, a nevědouce jak dáleji s ním Pán Bůh naložiti ráčí, a kdyby tam prostředkem smrti časné z tohoto bídneho světa sešel a právem přirozeným všech lidí povolán byl,« ze spravedlnosti své na dvoře špitálském 100 kop míš. k témuž chudému záduší špitálskému daruje. A navrátil se p. Mikuláš r. 1640. šťastně, za to ale pan Petr »na vojně smrtí sešel.« Dle znění kšaftu p. Doroty Kašovské zdědil po p. Petrovi dvůr v Čáslavkách p. Mikuláš Oujezdecký z Ouj., nyní z rodiny samotný pozůstalý, a oženil se r. 1641. s Alžbětou, sestrou Jana st. Hubryka z Hengersdorfu a na Klouzkově. R. 1666. jsouce oba stářími sešli a nemajíce dítek, prodali dvůr svůj Janu Martinkovi, sousedu v Čáslavkách, za 1550 zl. rejn. a vymínili si mimo jiné roční dávky byt »v malém stavení při dvoře.« P. Mikuláš zemřel r. 1683. a p. Alžběta o tři léta dříve, a pochování jsou oba v kryptě u sv. Jakuba.

Sádovský ze Sloupna Jan Jiří s manželkou svou Johannou, rozenou Bořkovnou Dohalskou z Doh., od r. 1638. byl v držení dvora na Klouzkově po p. Adamu Bořkovi Dohalském, tchýnu svém; r. 1641. koupili dům na kamenné straně v městě. T. l. pan Jan J. Sádovský z S. a na Klouzkově, lajtnant nad jednou kompanií z armády J. M. C., měl spor

o myslivost na gruntech obecních s cís. rychtářem zdejším Janem Jiřím Mannem. Připomínají se zde naposled r. 1653.

Strakové z Nedabylic. Syn po Heřmanu Strakovi z N. Pavel Straka z N., jako plnomocník Jana Mikuláše, též na místě Vladislava let nemajícího, bratří svých, r. 1620. prodal dvůr Klouzkovský po otci zděděný Václavu Čachovskému z Svěmyslic. R. 1628. stala se smlouva přátelská mezi Janem ml. Strakou z N. a na Lhotě Řešetové jakožto plnomocníkem Anny, Magdaleny a Doroty, vlastních sester Strakoven s jedné a Pavlem Strakou z N. a Václavem Čachovským se strany druhé — o věno jim, sestrám Strakovnám, po otci jich náležité, dle které přijali t. l. z dvora Klouzkovského 300 kop m., a mimo to p. Pavel sestrám svým každé po 50 kopách zvláštním šuldbryfem připověděl. — 1620. koupil p. Pavel Straka s manželkou svou Annou, rozenou Čachovskou z Svěmyslic, a k ruce její dvůr v Jezvinách pod šos města patřící od Anny, vdovy po Václavu Svědíkově. Na tom dvoře měli vedle jiných věřitelův literáci zdejší 410 kop míš. peněz purkrechtních, ročně po 30 kopách vycházejících, které od předešlého držitele za 200 kop hotových byli koupili. Poněvadž ale p. Pavel Straka lhůtní tyto peníze po mnohá léta nevypravoval, byl r. 1628. plnomocník bratrstva literátského Josef Heliades Německobrodský v dvůr v Jezvinách právně zveden. R. 1630. p. Pavel Straka, »nemoha sobě nikterak jináče pomoci,« purkrechtníkům a jiným věřitelům svým, též obci za zasedělé sbírky a kontribuce s povolením pp. pánův díly rolí a luk od svého statku vykázal a dědičně postoupil. Zde v městě měl dvorec se zahradou za dlouhým mostem, v němž bydlel; ten prodal r. 1632. Matoušovi Zástěrovi za 150 kop míš. a r. 1634. byl již na dvoře v Střezeticích. — Dcera po p. Pavlovi pozůstalá, Barbora Marie, ještě r. 1685. počítala si za magistrátem a obcí Jaroměřskou na dvůr šosovní v Jezvinách nedoplačené spravedlnosti otcovské na ni připadlé 325 kop 8 gr. a 4 peníze míš., a po smlouvě přátelské, mezi plnomocníkem jejím p. Albrechtem Karlem Strakou z N. a osobami některými od magistrátu zdejšího vyslanými uzavřené v Hradci nad L. u přítomnosti Karla Fridricha hraběte z Daunu, t. č. podkomořího, přijala za tu praetensí svou od obce zdejší 200 zl. rejn.

Šenkysová Eleonora Marie, rozená z Náchoda a na hořejších Teplicích, vdova po Janu Petrovi Dobřenském z Dobřenic a na horních Teplicích, provdaná podruhé za rytíře Jana Jiřího Šenkyse z Šenkeys, J. M. C. nejvyššího, koupila r. 1652. od Jana Hubryka z Hennersdorfu a na Vestci dvůr na Klouzkově s mlýnem v Dolcích za 5000 zl. rejn. R. 1655. po smrti paní Eleonory Marie Šenkysové, jakožto matky své, p. Bohuchval Jaroslav Dobřenský z D. a na hořejších Teplicích podle smlouvy přátelské postoupil dvůr ten se vším příslušenstvím Janu Jiřímu Šenkysovi. (V matrice křestní k r. 1654. přichází kmotrou paní Eleonora Rosina Dobřenská, manželka nejvyššího lajtnanta Šenkyse, a panna Mařenka Dobřenská

z Klouzkova.) Jan Jiří Šenkys, popustiv r. 1675. dvůr ten se vším příslušenstvím, též rybníkem v Dolcích, »kde se mlýn zase staví,« jedinému synu svému Reynhartovi Václavovi, zemřel zde r. 1677. a pochován v kryptě kostela sv. Mikuláše. Jmenovaný syn po něm prodal r. 1677. dvůr na Klouzkově za 3800 zl. rejn. a r. 1678. mlýn v Dolcích již dostavený, za 1200 zl. rejn., obě Václavu Vilémovi Ondřejovu, sousedu zdejšímu a hejtmanu panství Chlumeckého.

Z Valdštejna Vilém r. 1622. koupil dům v sladovnicích vedle domu kněze Víta Falckrabího za 193 kopy míš.

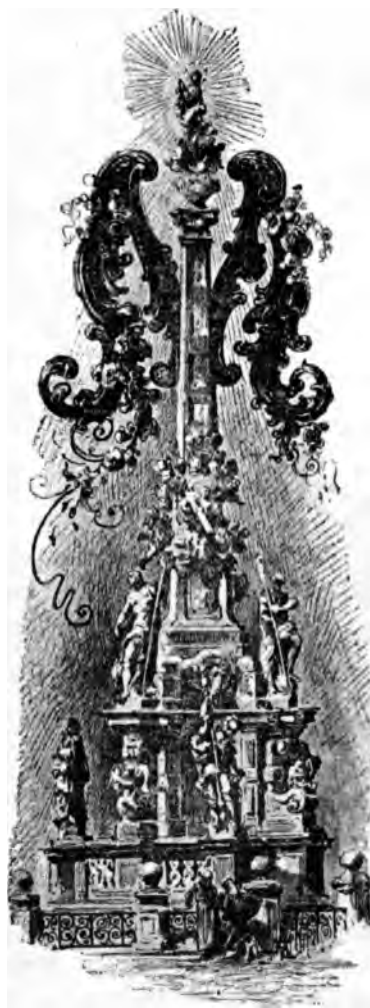
Rodák zdejší Daniel Wagner, jinak Jaroměřský, byl r. 1642. kupcem a měšténínem starého města pražského.

Když Švédové 1648. na Malé straně byli a starého města dobyti chtěli, byl Daniel Wagner (Jaroměřský) nadstrážním městského vojska a měl s oddělením svým polohu od Mostecké brány až k dolejšímu mlýnu, kdež se statečností svou vyznamenal, takže po skončení obležení od císaře Ferdinanda III. do stavu vladického povýšen a praedikátem ze Štromberku obdařen byl. Toho času měl zde dvůr (čís. 163. Jk. předm.).

XIII.

Poměry církevní a školství od r. 1628. do 1670.

niši minorité z kláštera u sv. Anny v Hradci n. L. mají tu zásluhu, že jako v Hradci a tamním okolí tak i v Jaroměři oni první horlivě působili k opět-nému uvedení nekatolického obyvatelstva do lůna církve obecné. Kvardián jejich magister Bartoloměj Mussolinus z hory Tábor byl již v r. 1625. ve spojení s radou zdejší, zapůjčiv jí značnou částku peněz; nepochybně již toho léta po odchodu kněží nekatolických zavedl v kostelích zdejších služby Boží katolické, které zde kněží kláštera jeho alespoň ob čas konali. Koncem r. 1627. byla zde již řádná duchovní správa katolická, a jmenovaný kvardián byl zároveň děkanem zdejším, ač snad jen časem do Jaroměře dojížděl a duchovní správu vedl některý z jeho kněží.

R. 1628. založil zde matriku křestní (kopulační a úmrtní jdou teprv od r. 1650.) a připomíná se děkanem zdejším

ještě v červenci 1639. Za jeho času, hned r. 1629. zřízeny byly z dobrovolných příspěvků nové varhany v kostele děkanském za horlivého při

tom spolupůsobení měšťenína Jana Jiřího Manna ¹⁾; pro kostel pak sv. Jakuba pořízen v čase tom nový zvon. O tom máme zprávu tuto: R. 1638. Václav Dubský z Vitiněvsi a na Pičíně daroval skrze plnomocníka svého císař. rychtáře Jana J. Manna 60 kop míš. z prodané role Kapinosovské na zřízení zvonu u sv. Jakuba; poněvadž ale obec toho času »pro veliké těžkosti a obtížnosti vojenské s to býti nemůže, aby ještě jeden zvon k kostelu sv. Jakuba vyzdvihnouti a spraviti dali,« odevzdal 1642. p. Jan J. Mann ty peníze Filipovi Laurentiovi Mališovskému, děkanu zdejšímu, na opravu obou kostelů zdejších ²⁾.

Za vpádu švédského r. 1639. a 40. matrika křestní vedena nebyla; po r. 1638. následuje hned r. 1641.

Po vypuzení Švédů r. 1640. a počátkem r. 1641. vedl duchovní správu v Jaroměři kn. Václav Alexander Baltazar Kopidlanský, před tím farář Smidarský. Byl to po reformaci opět první katolický kněz světský, a rada městská praesentovala jej o své újmě, jak se to dělo dříve za doby utrakvistické, nedbajíc toho, že arcibiskup Arnošt z Harrachu obdržel byl od císařovny právo, ve věnných městech správce duchovní ustanovovati. Když se proslýchalo, že arcibiskup chystá se jmenovati pro Jaroměř nového děkana jiného, vypravila rada městská kněze Kopidlanského do měst Pražských s listem ze dne 5. dubna 1641. k officialu arcibiskupskému a se žádostí o přímluvu, aby jim též kněz za správce duchovního konfirmován byl, chválíc jej, že povolání svého jest velice bedliv a života počestného a chování dobrého. ³⁾ Žádosti jejich však vyhověno nebylo a v příštích na to dnech ustanovení byli Jaroměřským nepochybně k nemalému jich překvapení najednou děkanové dva, jeden od arcibiskupa, druhý od podkomorího králové. Arcibiskup praesentoval kn. Matouše Augustina Wagnera, dříve děkana v Novém Bydžově, a podkomorí Vilém Bezdrůžický z Kolovrat kn. Pavla Jilovského z kláštera sv. Anny v Hradci. Tento poslední byl radě městské milejší, a když kn. Václav Alex. Kopidlanský nevzav žádného odpuštění do Nového Bydžova se odebral, žádali za potvrzení kn. Jilovského.

1. Varhany tyto odstraněny byly, jsouce již velmi schátralé, teprv r. 1858.; spolu zbourán i starý kůr hudebnický. Na starých těch varhanách byla poprsní podobizna Jana Jiřího Manna na kulatém plátně malovaná, v rámci zavěšená, s tímto nápisem: Joannes Georgius Mann aetati. suae 33 anno 1629. Pod obrazem byl nápis velikými literami pozlacenými na černé desce:

Cujus in hac tabula vultum cernis verecundum Erecta illius vigili haec sunt organa cura.

T. j. Jehož vidíš ctihodný obličej na desce, péči jeho bdělou zřizeny varhany tyto. Nad podobiznou pak visel dvouhlavý orel a nad tím na černé desce souvrší napomínající zpěvákův k horlivému pěni v tato slova:

Tu si muta sonant summum instrumenta tonantem
Sis memor officii vivida lingua tui!

T. j. Nástroje když němé slaví hromovládného Pána,
Pílen budíž i ty své práce čilým jazykem,

2. Kn. sml. II B. 12.

3. Archiv arcib. Pr. Rec. 1641.

Arcibiskup však hájil právo své proti podkomořímu a dopsav mu v té příčině, současně listem ze dne 12. května t. r. nařídil radě městské, aby kn. Matouše Wagnera jim za děkana ustanoveného bez dalšího zpěčování přijali a za dosazení jiného kněze nežádali.¹⁾

Děkan Matouš Aug. Wagner z Waldorfu nepobyl v Jaroměři dlouho, neboť již po roce zemřel. Po smrti jeho žádali Jaroměřští arcibiskupa dne 5. dubna 1642. opět za kn. Václava Kopidlanského, t. č. děkana v Novém Bydžově.²⁾ Avšak i tehdaž nestalo se po přání jejich. Ustanoven za děkana kn. Filip Vavřinec Mališovský.

Dne 17. července t. r. píše arcibiskup radě městské, aby pole ku kostelu Jaroměřskému přináležející, jichž sami užívají a tím důchody faráře svého zkracují, novému faráři vrátili; též aby jedenáct strychů žita, které z pozůstalosti děkana Wagnera k svému užítku obrátili, kanceláři arcibiskupské nahradili.³⁾

Blízká farnost Zvolská byla toho času připojena k duchovní správě města Dobrušky. Dne 14. ledna 1643. žádali cís. rychtář, purkmistr a rada Jaroměřská děkana svatovítského za přímluvu u arcibiskupa a u hraběte Kollareda, pána na Opočně, aby faráři Jaroměřskému k lepšímu vyživení kostel ve Zvoli přidán byl, poněvadž duchovní z Dobrušky pro vzdálenost fary Zvolské povinnost svou konati nemůže.⁴⁾ Žádost ta zůstala však bez výsledku.

Ne-li dříve, koncem r. 1646. až do 1651. byl děkanem zdejším kvardián minoritův Hradeckých Ferdinand Wekhuben de Vienna, a správu duchovní zde vedli kněží téhož řádu menšího sv. Františka, r. 1647. František Pašek a r. 1649. Jiří Hlasivec.

R. 1651. byl děkanem kněz světský Jiří Řehoř Baušek Rokycanský. Podle toho, co čteme o něm v manualu z r. 1652. nezdá se, že býval v dobré shodě s osadníky svými. Dne 23. ledna 1653. oznámil totiž Jan Kroupa, rychtář městský spolu s druhými dvěma rychtáři (jemu přidánými) radě městské, »kterak p. děkan Jiří Baušek při truňku vína v domě cís. pana rychtáře některé osoby pohaněl, jim, též písaři rádlnímu Martinu Cikánovi tam přítomnému a literátům . . . nadal, všem vůbec při tom truňku přítomným, že jsou mordýři, že kněze Zvolského zabili a že také jeho zabítí chtějí«⁵⁾.

V lednu 1657. přišel za děkana Martin Viktora, svobodných umění a filosofie doktor; býval často churav a za jeho nemoci vypomáhali zde

1. l. c. Eman. 1641.

2. l. c. Rec. 1642.

3. l. c. Eman. 1642.

4. l. c. Recep. 1643.

5. As v r. 1645. farář Jesenický, M. Nicolaides Hradecký, jedal na služby Boží do filiálního tehdaž kostela ve Zvoli, byl od svého farníka, nějakého sedláka z Roztok, ze záští víry katolické zastřelen.

Jesuité Žirečtí. R. 1667. připomíná se poprvé kaplan Jiří Grün, v r. 1670. Pavel Bernasch. Děkan Viktora zemřel 23. dubna 1671. a pochován u sv. Mikuláše.

O školství v době této máme kromě několika jmen zprávy velmi sporé. Bakalář Simon Modestini Jesenický, který byl správcem školy zdejší již před r. 1618., zůstal na místě svém i přes nastalé převrasy a spravoval školu zdejší dále v duchu katolickém až as do r. 1640. Při zavádění reformace katolické správa školy ovšem byla podřízena duchovenstvu katolickému; také minorité věnovali škole zdejší záhy pozornost, a zvláštní kněz, který se nazýval pater školní, ustanoven k vyučování náboženství. Takovým byl zde r. 1630. a snad po několik let na to P. Zachariáš Černý¹⁾.

Po Šimonu Modestinim nebyl ustanoven žádný »správce školy« více; vyučováním na zdejší škole zanášeli se od té doby pouze osoby dvě: kantor a varhaník. V té době pokud známe byli zde tito:

Jan Jirí Švihovský, kantor Jaroměřský, r. 1641. maje se odtud na Nové Město odebrati, vyzdvihl spravedlnost svou na statku v Čáslavkách.

Jan Artus přichází jako kantor zdejší mezi léty 1648.—59. R. 1671. byl kantorem v Novém Bydžově.

Daniel Hofman, kantor, r. 1667. dostal od obce místo pusté dubovské vedle školy, kde si vystavěl dům.

Varhaníkem kolem r. 1670. byl Matěj Hendrych.

Kantoři mívali pomocníky, zvané školní mládence.

**ARCHITEKT A STAVITEL
JOSEF TRNKA
V JAROMĚŘI.**

1. Kn. odev. zel. F. 19.

XIV.

Zprávy o živnostech a řemeslech.

Pivovarnictví.

éta Páně 1627. ve čtvrtek po památce Všech svatých v přítomnosti J. M. C pana rychtáře za p. purkmistra Andreasa Frýštadského, primasa města, v plné radě, též v přítomnosti p. starších obecních nařízena jest jistá taxa, co se sladovníkům, pivovarníkům a šrotýřům od spolumsousedův a měšťanův, kteří na piva náklad

vedou, za práci jich odvozovati má.

Předně sladovníkům od dělání celého sladu od každého korce po 6 krejčářích počítajíc, jakž se nařizuje od 10 korců přijde 1 fl. a od 12 korců 1 fl. 12 kr., a jestli by kdo mimo toto nařízení více bral, 2 kop. gr. čes. pokuty a k tomu vězením ztrestán býti má.

Pivovarníkům od vaření piva celého varu: stárkovi půl osma groše bílého, mladšímu 6 bílých, nejmladšímu pět bílých a snídání všem společně. Při tom toto se nařizuje, aby žádný z nich brečky na konec nic z pivovaru nebral, pokudž by se pak který toho dopustil a v tom usvědčen byl, tehdy jistou pokutou vyměřenou a vězením skutečně ztrestán býti má.

Šrotýřům od tažení piv a skládání vín. Od skládání a spouštění vína času letního do spodních sklepův aneb lochův od jednoho každého vědra po 2 kr.; a do povrchních sklepův času zimního od každého vědra po půl českém; též od patnáctivěderního sudu půl kopy miš. Od sudu piva tažení z města na předměstí 8 kr. a po městě městským šenkýřkám a na vůz vesnickým krémářům po 5 kr. Však co do

důchodův náleží, totiž za náklad a od propůjčení provazův, každého týhodne podle starobylého nařízení aby ouředníkům důchodním po 3 gr. míš. a na měsíc, totiž ve 4 nedělích 6 gr. českých od sebe skládati a odvozovati povinni byli ¹⁾).

V téže knize pamětí ²⁾ nacházíme povšechná ustanovení stran vaření piv, a sice:

»Řádové dobří s strany vaření piv od vzácné paněti předkův obce této města Jaroměře nad Labem jsou zase obnoveni a pro budoucí paměť do knihy této ode mne Jana Juliše, písaře rádního vloženy, jenž znějí takto:

My J. M. C. rychtář, purkmistr a radda města Jaroměře n. L. oznamujem tímto listem přede všemi a zvláště tu, kdež náleží: že jsme žádání od slovutných spoluměšťanův, sousedův a soused našich, abychom jim i budoucím jich pravidlo a artykule, jimiž by se všichni při provozování živnosti městské, vaření piva, nyní i na časy budoucí řídit i spravovati mohli, vůbec vydali. Jejichžto slušnou žádost važice, aby v svornosti a lásce křesťanské a dobrém řádu živi jsouce sousedé a sousedy naše, živností městských v rovnosti požívati mohli: tyto níže psané artykule z bedlivého uvážení našeho a pánův starších obecních o vaření piv jim nařizujeme, vyhláshujeme, je tvrdíme, a aby stále a pevně bez proměny nyní i na časy budoucí od nich držáni a zachovávaní byli, vedle jich dobrovolného uvolení ustanovujem; kteřížto znějí v slovích těchto:

Předně a nejprve, aby všichni měšťané pořád tak, jakž v městě sedí, várky vedli, a jedenkaždý nákladník neb nákladnice, kdyžby naň neb na ni pořádek přišel, v jednom vejsadním pivovaře celý var sladu po 12 korchích pšenice buď sám neb s společníkem svým na 14 sudů, protože 2 sudy nad míru se nechávají a že ze 12 toliko se J. M. C. posudné dává, dělali dal a dala: a jestli žeby který nákladník neb nákladnice při semlení sladu něco propálený ujal, tehdy ten a ta celý rok té živnosti vaření piva prázen a prázna býti má; a mlynář, kterýby mu v tom folkoval, 2 kopy gr. čes. pokuty dáti má a to pro dobré obecní. Mlynáři od semlení sladu 30 kr. platiti se má. — Při tomto prvním artikulu podle milostivého J. M. C. nařízení všechny postranní v domích, dvorích a chalupách, v městě, na předměstí i v vesnicích šosovních ku právu tomuto příslušejících, várky se zapovídají a to pod pokutou od J. M. C. vyměřenou.

Druhý. Žádný nákladník a nákladnice várky na sobě zdržovati nemá; kdožby se, věda, že naň pořádek přichází, k várce nehotovil, tehdy druhý po něm hned slad sypati a vařiti moci bude, a ten kdožby se nepřihotovil, zpátkem várky žádným vymyšleným způsobem ujiti nemá;

1. Kn. pam. E. 20.

2. Kn. pam. J. 3.

tak aby nedostatek v pivu pro zdržování várek trpín na potupu města nebyl. (Léta 1644. 24. Oktobris tento artykul se stvrzuje, aby žádný várky nezdržoval pod tou pokutou.)

Třetí. Kdožby víceji domů v městě nežli jeden měl, nemá nežli na jeden dům, v kterémžby zůstával, várku vésti; a pakliby v městě nebydlel, nemá té živnosti dotud, dokudžby se do domu nevstěhoval, užívati.

Čtvrtý. Kdožby z svého domu várky učiniti, kdyžby naň pořádek přišel, nechtěl, aneb nákladu nemaje s várku býti nemohl, ten jinému pod žádným způsobem a obmyslem z téhož domu várky propouštěti aneb ji prodávati moci nemá. Kdožby se toho dopustil, žeby várku pod obmyslem prodal, nebo jinému z svého domu vaření dopustil, a kdobykoliv ji od něho koupil, tehdy jeden i druhý každý 2 kopě míš. pokuty dáti povinen bude a ta k obci obrácena býti má. Kdožby z nákladníkův a nákladnic ječného piva var učiniti chtěl, ten když naň pořádek přijde, a čas příhodný k vaření ječného piva bude, místo pšeničného piva varu ječného piva var navaření moci bude.

(Léta 1640. 15. února tento artykul v plnosti obce měšťanské jest zcela a zouplna stvrzen a při tom nařízeno, aby se vedle osady (sic) po pořádku vařilo. Jeden var hořkého piva a jeden var bílého, a tak vždycky dále, jakž na koho přijde. A na týž var hořkého piva 20 korců sladu ječného se sypati má.) (Léta 1644. 24. Oktobris. Tento artykul se napravuje, aby se tu chudým lidem a vdovám v tom utisknutí a zkrácení nestalo, k tomu se povoluje, kdo sám s várku býti nemůže, aby jinému postoupil a odtud jakéhož takéhož užítu dosáhnouti mohl.)

Pátý. V jednom nynějším výsadním pivovaru piva v jednostejnou míru po jednom varu na vejstavku aby děláno bylo; a kádě brečkové v pivovare změřené a patrnými znameními od pánů starších přísežníh k tomu nařízeného znamenáné býti mají. Pivovarníkům od navaření varu piva 8 gr. čes. mistru, druhým po 7 gr. čes.

Šestý. Jedenkaždý nákladník a nákladnice pšenice pěkné a hodné na slady kupovati mají a jich na sladovni bez vědomí a přítomnosti p. starších přísežních dodávati, ani také zase sladův bez přítomnosti týchž pánův starších z sladovni vydávati nemají. Tak když se pšenice hodné sypati na slady budou, zase sladovníci hodné slady mimo náležitost nevyšrotované, nechtějí-li sami na tom škody nésti, vydávati, a z jednoho každého korce 5 věrtel sypati (ne na míru neciček, než na věrtel) povinni budou. Sladovníku od udělání sladu pšeničného platiti se má 20 gr. čes. a na zpropitné 3 gr. čes. Však sladovníkům chleběv pečení a v obilí handlování na konec se zapovídá.

Šedmý. Jedenkaždý nákladník sudy pivné změřené a cejchované míti má; jedenkaždý sud pro bílé pivo držeti má $3\frac{1}{2}$ vědra a hořkého 4 vědra,

Osmý. Pivo podle sazení a vyřčení pp. pánův aby od nákladníkův vystavováno a prodáváno bylo. Kdožby je pak koliv laciněji neb dražeji vystavoval a prodával, 2 kopě mš. pokuty složití povinen bude a to polovicí k obci a polovicí p. starším náležeti má. Šenkýř jestližeby pivo podle sazení bráti nechtěl na utiskování nákladníkův, aneb maje pivo u nákladníkův starší na mladší očekával, ten též 2 kopě mš. pokuty dáti a šenku 2 neděle pořád zběhlé prázden býti má.

Devátý. Šrotýři piv. mladších před staršími táhnouti šenkýřům nemají pod pokutou 1 k. m., kteréž polovicí k obci a polovicí p. starším náležeti bude.

Desátý. Jestližeby se komu nešťastnou příhodou pivo skrz nevyhlídání aneb neopatrností čeledi zvrhlo a podle usazení odbyto býti nemohlo, má to časně p. starším v známost uvéstí, a p. starší na pány vznéstí a toho piva košt přednésti; jestliže tu uznáno bude, že takové pivo skrz nešťastnou příhodu k nehodnosti a zvržení přišlo, aby se k tomu povolení dáti mohlo, by takové pivo po čem by mohli odbyli. Však kdoby v tom obmyslu požití chtěl a to naň uznáno bylo, tehdy skutečně vězením ztrestán býti a k tomu pokuty 2 kopě mš. složití povinen bude, jíž polovicí pánům starším a polovicí k obci náležeti bude.

Jedenáctý. Který by nákladník neb nákladnice neb šenkýř mimo míry vydané ven z domu míně piva dával neb dávala, tehdy pokuty 30 gr. mš. složití má.

Dvanáctý. Nákladníci neb nákladnice, kteří by se spojili, jeden od druhého se odtrhovati nemají, lečby náklad, kterýmby jeden druhého povinen byl, oplatil a časně jeden druhému, že se od něho odtrhnouti miní, znáti dal, a nemá žádný více nežli jednoho toliko společníka míti; kdožby to přestoupil, várky za celý rok prázen býti má.

Třináctý. U kohož by se více sudův v pivnici piva našlo, nežli první artikul ukazuje, aneb kdožby sobě řídkým pivem bílé pivo štěpoval, ten též piva vaření za celý rok prázen býti má.

Čtrnáctý. Lidé přesporní stavu rytířského, svobodní neb poddáci, z cizích gruntův mimo šosovní a poddané špitálské mohou sobě piva bráti a vystaviti dáti od koho se jim z sousedův a nákladníkův koliv líbí a vidí. Však přesporním po těch penězích jako domácím všem vystavováno býti má, jakž jest sazeno.

Patnáctý. Šenkýři domácí i šosovní z vesnic a poddaní špitálští nákladníkům a nákladnicím za pivo sobě vystavené summu povinnou ve 2 nedělích aneb nejdéle ve 4 nedělích pořád zběhlých skládati a odvozovati povinni budou. Pakli by toho zanedbali, tehdy od p. starších k tomu napomenuti a potom i vězením k placení přidržání býti, nadto pánům starším pokuty 15 gr. čes. složití mají.

Šestnáctý. Kdožby koliv ty řády a artikule nadepsané rušiti usiloval a k zrušení jich neb jednoho z nich příčinou býti chtěl, vši živnosti městské do roka pořád zběhlého prázen býti a pokutu peněžitou podle uznání dáti má.

Naposledy žádný z šenkýřův jako v městě, na předměstí obojím pražském i sv. Jakubském, tolikéž v vesnicích k městu tomuto přináležejících piva cizopanského aneb jakéhokoliv jiného přesporního pod žádným vymyšleným způsobem a pod propadením pokutě takového cizího piva u kohožby se tak vynašlo, šenkovati a prodávati nemají. Nýbrž jedenkaždý šenkýř pivo domácí od zdejších pánův nákladníkův a nákladnic skutečně bráti a lidem za peníze šenkovati a prodávati mají.«

Řezníci. Roku 1645. byly krámy masné od Švédův vypáleny a v nic obráceny. Krámy ty byly prvotně z důchodu obecního vystaveny a každého roku, kde jaká potřeba se ukazovala, od podvalí až do svrchního šáru šindele od obecního tesaře opravovány, a za to, podle starobylého obyčeje, odváděl cech řeznický každého roku na památku nejsv. Trojice do důchodův obecních 24 kopy mís.

R. 1649. žádal cech řeznický, aby obec krámy masné ze svých důchodův postavila, a že budou zase 24 kopy ročně platiti, anebo jestližeby pp. páni od toho platu chtěli upustiti, žeby si každý mistr řeznický svůj krám na svůj náklad postavil. Na to jim od rady městské dáno za odpověď, že se jim dříví z lesa obecního k té potřebě vydá, a aby, vezmouce sobě předně Pána Boha všemohoucího na pomoc, sami svým nákladem krámy postaviti dali, a co na to vynaloží, že se jim z oněch 24 kop srážeti bude.

R. 1652. podali řezníci novou žádost, aby jim ten plat na 12 let byl sleven; naříkají, že na stavbu krámů proti nadání mnoho vynaložili a nejmilejší své klenoty vydali; že je ta stavba přes 200 k. m. stála. K odůvodnění své žádosti také to uvádějí, že zeď městská, na níž v těch místech mnoho záležití, byla by již k veliké škodě a rozsypání přicházela a nyní skrze vystavení krámů zase k svému dobrému opatření a přikrytí jest přišla.

Sleven jim ten plat do 9 let ¹⁾.

Kožešníci. Cech tento zachoval si dosud nejvíce starých listin a knih cechovních. R. 1624. stalo se přátelské usnešení mezi mistry cechu kožešnického s jedné a mezi cechy řemesla zámečnického, truhlářského a mečířského se strany druhé ohledně vybývání pohřbů členů cechovních. R. 1647. daroval Pavel Neyman cechu kožešnickému louku za brdci. R. 1652. porovnal se cech kožešnický s krejčovským v příčině

1. Manual od r. 1652.

podšívání kožešinou kolárkův a kaftánkův soukenných. Krejčí žádali, aby také kaftánky ženské soukenné kožešinou podšívati směli, čemuž nepovoleno. R. 1701. za cechmistrů Matěje Rejmara a Matěje Kolářského vzali sobě mistři zdejší výpis privilegií kožešníkův pražských od králův Vladislava, Ferdinanda I. a Maximiliana.

Krejčí. R. 1559. dali si mistři krejčovští potvrditi artikule cechu svého od podkomořího Oldřicha Dubanského z Duban, potom opět v letech 1616. a 1651. R. 1716. pořídil si cech korouhev s obrazem bolestné Panny Marie za 100 zl. za cechmistrů Lukáše Vřeštovského a Kristofa Zejdlle. R. 1753. usnešeno, že na budoucnost jedenkaždý, dřív nežliby za mistra přijat byl, jak mistrovský tak nemistrovský syn, tři léta vandrovati a tam stále zůstávati má; item jedenkaždý učedník na budoucnost se tři léta má učiti.

Mlynáři, pekaři a perníkáři r. 1630. dali výpis svých privilegií mistrům téhož cechu Královédvorským. R. 1693. vzali si mlynáři opis artikulí pro vzdělání dobrého řádu mezi čeledí mlynářskou od mlynářů Hradeckých za cechmistrů Jana Ondřejova a Fridricha Johna. Za přijmutí za mistra platil toho času mistrovský syn do matky pokladnice 10 zl., na svačinu 6 zl., 4 libry vosku, 4 kapouny a vědro piva. Nemistrovský syn 15 zl., za svačinu 9 zl., 4 libry vosku, 4 kapouny a půl sudu piva.

Kováři, brčváři a koláři tvořili jeden cech a mají artikule sepsané r. 1669. za cechmistrů Matouše Raycha kováře a Václava Podaného bečváře.

Obuvníci dali si potvrditi artikule své r. 1630.

Tkalcí vzali si opis artikulí tkalců Hradeckých r. 1652.

Kloboučníci mají pravidla pořádku svého od cechu kloboučníků pražských z r. 1673.

Kromě toho byli zde cechové: provaznický, koželužský, barvířský, hrnčířský a jiní, o nichž nemáme zpráv. Artikule, listiny a staré knihy cechovní až na malé výjimky v době novější přišly v ztrátu.

V století 18. s rostoucím počtem obyvatelstva přibývalo i řemesel všech druhů. Zevrubně nacházíme vyjmenovány všechny cechy zdejší z druhé polovice 18. století v řádu hašení ohně z r. 1788., v němž jednotlivým cechům — nepochybně dle staršího obyčeje — vykázano bylo, co lidé cechovní povinni byli činiti v případě vzniklého požáru v obvodu města. Z řádu toho vyjímáme: K řízení velké stříkačky v městě ustanoveni byli 2 mistři zámečníci, 1 kotlář, 1 plechař, všichni se svými

tovaryši; k malé stříkačce na předměstí sv. Jakubském 2 zámečníci, 1 šiftař a 1 cvečkař, vše s tovaryši. K hákům a řebříkům se zřizuje cech mlynářský, krupařský a pekařský. K roztrhování střech neb boření zdí cech tesařský, zednický, kovářský, kolářský, truhlářský, sklenářský, řeznický, mydlářský a bednářský. K nošení vody do velké stříkačky cech krejčovský, ševcovský, punčochářský, tkalcovský, soukenický, uzdářský, sedlářský, provaznický, hrnčířský a kožešnický; do malé stříkačky jircháři, koželuzi, kloboučníci, barvíři, knihaři, kramáři a perníkáři. K tahání stříkaček všichni nádenníci a lidé cizí. Také židé, jichž několik teprv za času stavby pevnosti na cihelnách se usadilo, byli dle řádu toho povinni hned při prvním pokřiku každý s dvěma konvemi ku stříkačce se dostaviti.

Nádenníci. Dne 11. června 1654. povolán jest do plné rady porádek nádennický a stalo se jisté nařízení platu od rozličných prací netoliko pro běžící ale i pro budoucí léta; tak ustanoveno denního platu:

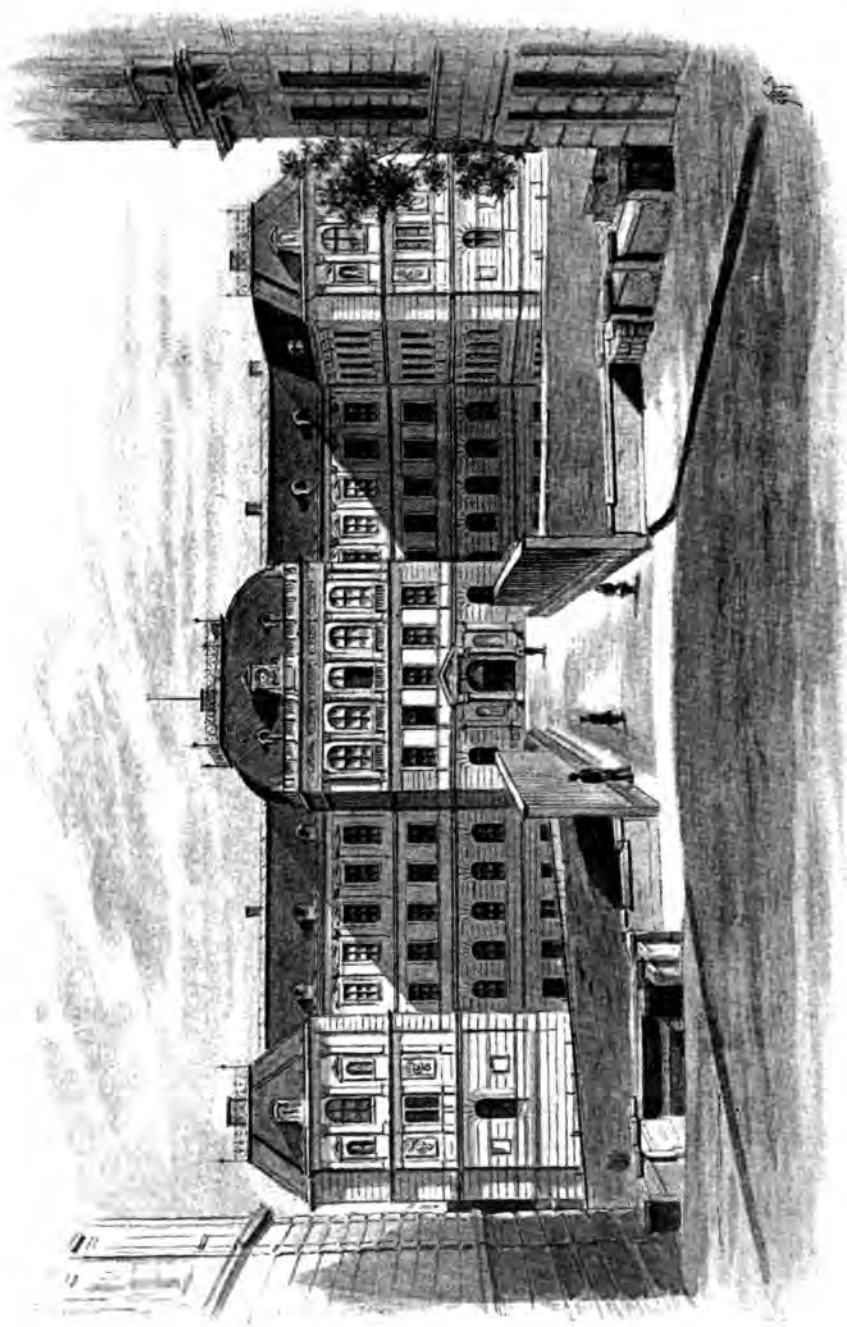
od žetí pšenice	8 kr.
» » žita	7 »
» hrabání obilí	4 »
» vázání	5 »
» mlácení k setí	5 »
» hrabání sena	4 »
» dělání sáhu dříví	10 »
» kopy votýpek	10 »
» rytí na den ke stravě	5 »

Kdoby pak toto nařízení přerušil a přestoupil, pokutován býti má¹⁾.

---

1. Manual od r. 1659.

Škola.

XII.

Kronika od r. 1670. do 1780.

eprv za-
čalo mě-
sto po
strastech
války tři-
cítileté ze
zřícenin
opět po-
vstávati,
a již stí-
ženo jest
novým

velikým neštěstím, hrozným požárem, který dvě třetiny domů městských, veškeré budovy veřejné a téměř celé předměstí sv. Jakubské v kratičké době tří hodin v prach a popel obrátil. Oheň ten vyšel v pátek dne 8. srpna 1670. okolo 22té hodiny české k večerou z domu cís. rychtáře Matyáše Švendy z Rosenfeldu, z nynějšího čís. 28. (patřil mu toho času též dům čís. 64.). Z budov veřejných vyhořely: kostel sv. Mikuláše s věží¹⁾, na které hodiny se slily, zvonice se všemi zvony, děkanství, škola, radnice s věží i hodinami, kostel sv. Jakuba se zvonicí a zvony, taktéž mlýn obecní pod kostelem, vodárna a sladovna obecní. Domů v městě vyhořela celá řada od domu Jana Kroupy (čís. 32. vedle místa pustého) až ke škole, nepočítaje radnici 28. (dům čís. 8. nebyl t. č. vystaven), a na druhé straně od děkanství až po dům řečený »ráj« 16, dohromady 44 domy.

Na předměstí sv. Jakubském vyhořely všechny příbytky v bráně kostelní, na malé i velké vartě, dále okolo kostela sv. Jakuba oboustranně, počítajíc v to 4 chalupy v sladovnicích a 2 chalupy přes vodu labskou,

1. Byla to věž při severní lodi kostelní s hodinami, která pak po ohni o 15 loket byla snížena.

z nichž jedna na vršku pod ptáky jdouce, kdež pazderna byla, celkem na předměstí 80 domů a příbytků, a tak kromě budov veřejných a obecních všech pohořelých 124; mimo to některé stodoly s obilím již skliženým.

Poněvadž bylo tehdáž veliké sucho, shořela netoliko lávka krytá pod radnicí, kudy se přes Labe na ostrov jde, ale až i koly do samé vody, též obruba u jizby neméně i oprávka břehu u zahrady písaři rádnímu Jiřímu Světlíkovi náležející, náramnou horkostí ohně se vzňala a na díle shořela. »Tak, jak praví kniha pamětní¹⁾, milý Pán Bůh mnohé obce a města propter denegatam justitiam a obzvláště, kde bohaprázdné ruffiánství, ožralství i jiné všelijaké nepravosti panují a žádného polepsení není, prchlivostí a hněvivostí svou přísně trestati ráci a tak časem pro mnohého bezbožného . . . celá krajina, obec a město z dopuštění Božího k spravedlivému těžkému vytrestání vinný i nevinný přicházejí.«

Matyáš Max. Švenda, jehož manželka dle obecného mínění neopatrností svou neštěstí to byla zavinila, byl na žádost pohořelé obce a na podanou zprávu podkomořího z Connensu za příčinou tou jakož i proto, že již r. 1661. stížnosti do osoby jeho vedeny byly, výnosem komory české dne 18. září t. l. úřadu císařského rychtáře zbaven, i složil a odvedl radě městské jakožto jakousi náhradu 900 zl. rýn. hotových, z kterýchž obráceno 300 zl. k záduší, 300 zl. obci a 300 zl. mezi pohořelé rozděleno²⁾.

Listem daným ve Vídni 16. listopadu t. r. oznamuje nejvyšší hofmistr hrabě Albrecht Zinzendorf podkomořímu z Connensu, že J. M. císařovna městu Jaroměři slevuje šos na tři léta, počítaje ode dne nešťastného ohně, a nad to ještě dává 200 zl. almužny na vystavení pohořelých kostelů, kteroužto částku si budoucně z připadajících peněz šosovních za sebou nechati mají³⁾.

Značnějšího daru dostalo se pohořelé obci od císaře Leopolda, který na podanou žádost purkmistra a rady listem daným ve Vídni 14. října 1671. slevil obci ordinarium vinného a pivního tácu na deset let a sice »pro vyzdvižení pohořelých kostelův a vystavení města⁴⁾.

Ohledně toho nařídil podkomořský úřad 16. prosince t. r., že se má o příjmu tom každoročně činit řádný účet, várky a prodej vína mají se jako obyčejně substituovanému císařskému výběřčímu řádně ohlašovat, jemu z toho roční plat, jakož i inspektorovi a cis. deputirovanému 4percenta provisi vypláceti.

1. Kn. pam. od r. 1670. str. 1. a násl.

2. Tamtéž fol. 3.

3. Tamtéž fol. 4.

4. Tamtéž fol. 5.

Po vyjití půl deváta roku byl příjem ten, neznámo z jaké příčiny, městu odňat; avšak na opětnou žádost obce císař Leopold dne 18. července 1681. ták ten ještě pro 1½ léta městu daroval¹⁾. Celý desíletý příjem ten obnášel 5165 zl. 44 kr., na kteroužto summu purkmistr a rada na místě vši obce dali kvitancí cís. rychtáři Janu Vilímu Bleiweisovi dne 21. září 1682.

V r. 1680. panoval v Čechách mor, který též krajinu zdejší zasáhl; kdežto mezi léty 1670. až 1690. bývalo ve farnosti Jaroměřské průměrně pouze 45 úmrtí ročně, dotčeného roku 1680. zemřelo zde 133 osob.

Za příčinou moru byl t. l. císař Leopold nějaký čas v Praze a v Pardubicích, ovdovělá císařovna Eleonora pak v Hradci n. L.

R. 1684. odstoupil z úřadu svého podkomoří věnných měst hrabě Krištof František Vratislav z Mitrovic, který na rozloučenou poslal cís. rychtáři, purkmistru a radě města Jaroměře tento přátelský list, daný v Praze 22. října t. r.

»Moudří a opatrní páni a přátelé, mně zvláště milí! Bude vám nepochybně odjinud povědomo, kterak J. M. ovdovělá řím. císařovna, pan nás všech nejmilostivější, J. M. král. ode mne až posavad spravovaným úřadem podkomořským nejmil. jináče disponirovati, mne z takového v cís. král. milosti s nejmilostivějším za ty J. M. C. v spravování a zastávání dotčeného ouřadu prokázané věrné a dlouhonásobné služby mně učiněným poděkováním propustiti jest ráčila: Pročež tehdy od vás přítomným psaním mým pěkně odpuštění беру a vám děkuji za všelikou volnost a poslušnost kterou jste k všem jménem a na místě J. M. C. ode mne k vám prošlým dekretům a poručením úředním prokázali a zachovali.

Jakož já o vás nic jiného říci a vysvědčiti nemohu, nežli všechno dobré a chvalitebné, a že jste se vždy šlechetně a jak na přísahy a povinnost vaši náleželo, chovali: jsem naproti tomu také té celé naděje, že jsem já připomenutou podkomořskou funkcí též podobně po všechen čas tak řídil a spravoval, jak k vašemu a vaší obce dobrému a zvelebení (které jsem vždy jediné fedrovati se vynasnažil, a dáleji nic jiného aneb nějaké mé privátní interesse neb užitek nikdy nežádal a nevyhledával) jsem nejlépe rozuměl a má mocnost postačovala; . . . mně jest líto, že ten ouřad, při kterém bych byl, jakožto komory praesident a královský místodržící, vám snad tím lépeji v důležitostech vašich prospěšen býti mohl, dáleji spravovati nebudu; nebo tak se Pánu Bohu předně a J. M. C. paní nás všech nejm. líbí.« Slibuje i na dále službu svou volnou jak obci celé tak i jednotlivcům v jich potřebách, a děkuje ještě za důvěru, kterou k němu měli.

1. Tamtéž fol. 7.

Téhož léta ustanovila císařovna Eleonora podkomořím svým hraběte Karla Fridricha z Daunu. Každoroční obnovování rady, pakliže konáno bylo podkomořím zde osobně přítomným, bývalo spojeno s velikými výlohami. R. 1685. 24. října učinili purkmistr, rada a starší obecní na místě vši obce s úřadem podkomořským ujednání, že budou platiti podkomořimu, když nebude renovace in loco, a oni tedy obvyklých velkých výloh sprostřední budou, 120 kop miš. a hofrychtýři polovici, 60 k. m. mimo obyčejný deputát¹⁾; kdyby však renovace byla in loco, že k žádné diskreci nebudou zavázáni.

Císařovna Eleonora, matka císaře Leopolda, jakožto paní věnných měst, postoupila časem svým právo jmenovati duchovní správce v městech těch arcibiskupu pražskému, kardinálu Harrachovi doživotně.

Po smrti arcibiskupově oznámila císařovna podkomořimu svému listem daným 10. prosince 1667., že nyní ono právo praesentační opět na sebe vztahuje a že nikoho více delegovati a právo své zadati nemíní; by to oznámil magistrátům věnných měst s tím doložením, aby v případě uprázdnění magistrátu sami osoby způsobilé a jim vhodné jí, císařovně, ku praesentaci navrhli. Tomu mylně rozuměly některé rady městské tak, jakoby jim samým jmenovaná císařovna byla dala jus nominandi. Odvolávaje se na tento list zemřelé císařovny Eleonory, magistrát Jaroměřský as r. 1690. podal žádost panující císařovně Eleonoře, aby také ona jus nominandi magistrátu k jich konsulaci potvrdila. Tímž časem podalo takovou žádost i město Trutnov.

Na to listem ze dne 12. srpna 1690. oznamuje císařovna podkomořimu hraběti Valdštejnovi, že takové domnělé jus nominandi městům věnným potvrditi nemůže, nýbrž je sobě zanechává, že ale mohou magistráty v jednotlivých případech interveni do jmenování duchovních osob jim vhodných žádati.

R. 1692. propustila rada městská písaře svého Jana Václava Mareše a na jeho místo přijala Jana Jířího Knciřla k německé a Víta Viktoru k české expedici. Úřad podkomořský je sice potvrdil, ale zároveň magistrátu výtku učinil, že bez vědomí podkomořského úřadu to činiti neměli a aby tak budoucně nečinili.

R. 1696. zřízen byl z poručení císařovny prve nebývalý »puchhalter nad městy věnnými;« podkomoří hr. Valdštejn nařizuje listem daným na Hrádku 16. ledna t. r. městům věnným vůbec a Jaroměři in specie, »aby každoročně všechny a všelijaké počty, když dřívěji takové u přítomnosti magistrátu a starších obecních v domě rádním přečtené neb publicované, napotom pak od jednoho z rady, jednoho z starších obecních a jednoho z obce přehlédnuty budou, jemu puchhalteru k dalšímu revidi-

1. V jisté doby roční posýlání byly úřadu podkomořskému z řek při městě lososi a kromě toho též zvěřina. —

rování odevzdány byly.« Prvním puchhalterem takovým jmenován byl Jakub Ferdinand Vrba, měšťan nového města pražského. Z města Jaroměře určen pro něho roční plat 16 zl. a zároveň nařízeno, by mu účty za r. 1694. a 95. odevzdali.

V roce 1702. od komissí k tomu zřízené odstraněn byl spor dlouholetý mezi městem a obcemi šosovními zvláštním porovnáním či transakcí, o čemž viz článek: »Vesnice šosovní.«

R. 1704. koupila obec »mlýn hubrykovský« za 2100 fl.¹⁾, prodala jej opět r. 1711. za 3000 zl.; za nedlouho r. 1716. opět jej obec zakoupila a r. 1721. podruhé prodala.

Ohledně jmění obecního již v instrukci z r. 1628. bylo radám městským nařízeno, by důchody obecní všude od zvláštních úředníkův k rukám rady městské spravovány byly; primasovi zbyl pouze dozor nad hospodářstvím obecním, při čemž mu zakázáno o vlastní újmě bez předběžného usnešení rady z obecních důchodův co vykazovati a vydávati. Avšak rady městské dovedly ustanovení toto, jakož i jiné takové instrukce z r. 1650. obcházeť tím způsobem, že na místa hospodářských úředníkův — či, jak se zde nazývali, úředníkův důchodních — jmenovaly vždy osoby ze svého středu a hospodařily s jméním obecním rovněž tak samostatně, lépe řečeno libovolně, jako prve²⁾.

Jako jiným městům tak i Jaroměři prohlášen jest r. 1707. nový hospodářský řád, jehož hlavním ustanovením bylo, »aby důchodové obecní nikdy již více, tak jakž až posavad se dalo skrze konšelské neb jiné z obce osoby, nýbrž budoucně vždy od obzvláštních cizích k tomu obraných a v hospodářství dobře zkušených správcův (čili inspektorův) administrovány byly.« Za prvního správce zde se nařizuje Ignác Andreides a za gegenscreibera Jakub Schmidt. Tito správcové obstarávali též vybírání daní.

Radě městské nenáleželo více právo rozhodovati o vydáních obecních; obci ponecháno jen právo dozoru, které vykonávala buď v plném shromáždění měšťanův aneb důvěrníky svými z obce v počtu 4 neb 5 volenými; tito se správcem a primasem tvořili hospodářskou konferenci, která většinou hlasů o záležitostech hospodářských rozhodovala.

Mezi tím zemřel r. 1705. císař Leopold I., po něm následoval syn jeho Josef I., který však již r. 1711. časnou smrtí sešel, načež nastoupil vládu Karel VI., jakožto král český Karel II.

Ku prodeji mlýna hubrykovského jakož i některých obecních pozemků málo výnosných a od města vzdálených vyžádal sobě magistrát r. 1711. netoliko konsens podkomořího, nýbrž i povolení komory české, která listem ze dne 26. června t. r. daným cis. rychtáři Františku Anto-

1. Kn. pam. od 1670. fol. 100.

2. Viz: Čelakovský, Čas. muš. 1877. str. 571.

nínu Andreidesovi k tomu svolila pod výminkou, by z pozemků těch byla placena do důchodů stálá činže, by stržené peníze nebyly nikam jinam obráceny než na zaplacení 3000 zl. v r. 1708. vypůjčených, při tom pak i to, by »oni Jaroměřští bez dokonalého od komory české dříve vyžádaného svolení budoucně podobné vypůjčování peněz předse bráti se neosmělovali¹⁾.

R. 1719. Počátkem října podkomoří královnin hrabě Jan Adam Záruha z Hustiřan spolu s hofrychtýřem drželi zevrubnou a přísnou visitaci magistrátu zdejšího i všech záležitostí města se týkajících. Obsírná zpráva o visitaci té, obsahující rozličné výtky magistrátu činěné, psaná německým jazykem a datovaná v Jaroměři 4. října t. r., jest v knize paměti od 1670.²⁾

Podkomoří praví v zprávě té, že ovdovělá královna Eleonora rozkázala jim všechna královská věnná města visitovati, jich stav zkoumati, a co shledáno bude, jak ohledně věcí hospodářských tak i veřejných politických a civilních vadného, to odkliditi, dobré pak zachovati a zaváděti. Dále dí: »Za tou příčinou i sem k vám do Jaroměře jsme zavítali, zde finanční hospodářství vaše jakož i záležitosti politické i civilní náležitě prozkoumali, však rozličné nepřislušnosti a nesrovnalosti jsme shledali, pročez nuceni jsme Vám určité návody jak stran věcí hospodářských tak i jiných veřejných zde zanechat. Ohledně věcí hospodářských podává se vám instrukce velmi spasitelná³⁾, kterou úředníci vaši hospodářství zevrubně, na vlas, doslovně, svatě a nezrušitelně zachovávati a dle ní se řídití mají.

Co se týká věcí veřejných politických i civilních, shledali jsme toto:

1. že dle účtů zádušních, špitálních a kůru literátského některé kapitály fondů těch půjčeny jsou bez hypoteky, jiné bez obligací, ba že ouroky z některých po několik let nebyly placeny;

2. že se nekonají malé, nevyhnutelné opravy na kostelích atd. a tak se způsobují útraty větší;

3. že členové magistrátu nechodí do kostela na kázání, na velkou a na processí;

4. že někteří rádni nezachovávají mlčelivost a snešení a uzavření vynášejí z rady a roztrušují;

5. že někteří dělají ze síně právní síně hádek a různic;

6. syndikus že jest lenivý a lidem pilně neslouží, ačkoliv se mu od obce řádně platí;

7. že nedávají pozor na pekaře, řezníky a krčmáře, tak že dělají co chtějí a obecnostvo okrádají;

8. sládkové že zlopověstné pivo vaří, tak že se musí nazývati škodlivou bryndou (sic);

1. Tamtéž fol. 127.

2. Fol. 114—112.

3. Instrukce ta se nám do rukou nedostala.

9. že r. 1716. udělali dluhu na 484 fl. 48 kr. bez vědomí a vůle úřadu podkomořského; dále jiné ještě výtky, jako že mají mejtné výběrčí ne-
porádné, že kašna jest v špatném stavu, že purkmistři nevedou úřední
manual čili denník, kamžby věci vyřízené zaznamenávali, že pronajímají
věci obecní jen bohatším a chudé odstrkují, a jiné.

To vše aby napravili, že se jim nařizuje přísně pod pokutou.

R. 1721. dne 9. června položen byl základní kámen k soše Panny
Marie na náměstí, kterážto, v nejnovější době opravena, jest dosud ozdobou
města. Zřízena byla ku počtě Početí bl. Bohorodičky nákladem rozličných
dobrodinců a pracováno na ní od začátku r. 1723. až 1727., kteréhožto
léta dne 8. prosince od tehdejšího děkana Jana Fr. Hermana posvěcena
byla. Počet příjmů a vydání vedl člen rady a lékárník Jan Antonín Khün.
Všeho příjmu bylo 1315 zl. 25 kr. 4¹/₂ den., k němuž značnějšími část-
kami přispěli: p. Alžběta Chudková 75 zl., p. Štěpán Klepýtko na figuru
sv. Štěpána 40 zl., pan praelat Broumovský 100 zl., pan Jakub Šmíd na
figuru sv. Jakuba 26. zl., p. Václav Komínek odkázal na figuru sv. Jana
Křtitele 40 zl., pan děkan Václav Andreides 30 zl., p. hraběnka Šporková
z Kuksu 9 zl. Ostatní dáno z peněz obecních a šosovních, též sešla se
značná část sbírkou kostelní. Vydáno bylo mistru kamenickému Janu
Šmídovi z Jeriček 188 zl. 44 kr., malíři Danielovi Rýdlovi a jeho po-
mocníkům Jak. Pelchofrově 80 zl., sochaři panu Braunovi z Prahy a po-
mocníkům jeho 378 zl., za rozličné hmoty, jako: olovo, zlato k pozlaco-
vání, olej atd. 185 zl. 7 kr., práce zednická, tesařská, zámečnická, dříví
na lešení, kámen a rozličné 489 zl. 39 kr., summa vydání 1321 fl. 30 kr.

Koncem r. 1725. měl magistrát zdejší před hejtmany krajskými
jednání s Jezuity Žireckými stran záležitosti této:

Mezi léty 1638. až 1653. skoupili Jezuité Žirečtí od některých
měšťanů Jaroměřských, jakož i od některých sousedů ze šosovní vsi Ho-
řenic po kusech rozličné pozemky pod šos města patřící, jakož i mlýnu
Hořenic o dvou složeních, začez za všechno okolo 3000 zl. byli zaplatili.
Ze všech pozemků těch i z mlýna platili až do r. 1716. obci Jaroměřské
jakožto příspěvek na šos, na kontribuce, sbírky a jiné poplatky stálou
částku ročně 48 zl. 53 kr. 3 den. Když byl magistrát častěji a zvláště
r. 1717. u superiora sobě stížnost vedl, že příspěvek tento u porovnání
s břemeny, jaká jiní poplatníci městští i šosovní nésti musí, jest nepoměrně
velmi malý, uvolil se tehdejší superior P. František Würth 40 zl. ročně
přidati, však jen na dalších pět let a beze všech konsekvencí. O tomto
stavu věcí dostala se po visitaci města zpráva hlavní rektifikační komissí
v Praze¹⁾, kterážto magistrátu vřele se ujímajíc zpravila o tom místo-

1. Byl to sbor volený ze sněmu po 2 osobách z každého stavu, as jako výbor zemský, do jeho
oboru mimo jiné, věci berníční náležely.

držitelství se žádostí, by záležitost tu skrze hejtmany krajské dalo vyšetřiti a Jezuity za minulost k náhradě a pro příště k placení daní dle poměru jich majetku šosovního donutiti.

V listu daném hejtmanům krajským dne 14. září 1725. praví míst-o držitelství (zajisté dle zprávy dotčené komisse), že Jezuité jmenované šosovní pozemky drží nezákonně, jelikož neobdrželi ku koupi té svolení ani od komory české, ani od podkomořího, že chudé město za Otce Jezuity z velké části nésti musí onus contribuendi, že příspěvek, který posud městu dávali, neobnáší ani třetinu toho, co skutečně platiti měli, a že co město za ně indebite zaplatilo, převyšuje značně kupní summu 3000 zl. Dále se vypočítává, že drží pozemků šosovních: rolí první třídy 122 korců 3 věrtele, druhé třídy 46 korců 1 věrtel, louku, z níž 23 vozy sena, 11 otavy se těží, též lesa okolo 7 provazců a mlýn. Poněvadž pak v kraji Hradeckém 45 korců polí platí za jednu usedlost, že mají Jezuité při městě Jaroměři $3\frac{11}{16}$ usedlostí, z kterých až dosud měli všechny poplatky veřejné platiti a tedy dle poměru toho de praeterito k náhradě povinni jsou, pro příště pak bez odporu platiti mají.

Úřad krajský sděluje dopis ten 22. října t. r. magistrátu, dokládá, že superior žádá odklad na 4 neděle a dává věděti, aby ku komissí, která se k tomu určí, všemi rekvisity opatření se dostavili. O výsledku komissí té bohužel v knize paměti zprávy není; nelze však pochybovati o tom, že dostalo se městu slušné náhrady.

Z téhož listu místodržících se dovídáme, že Jaroměřští týdenní trh úterní a výroční trh sv. Bartolomějský po delší dobu vypustili a nedrželi; i připomínají místodržící a na jich rozkaz též hejtmané krajsí, by trhy ty budoucně stále drželi, aby snad časem etiam non utendo dotčených privilegií zbavení nebyli ¹⁾. — —

Císař Karel VI., nemaje mužských potomků, hleděl zajistiti nástupnictví nejstarší dceři své Marii Terezii zákonem, zvaným pragmatická sankce, který došel schválení netoliko všech sněmů mocnářství, ale i uznání skoro všech mocností evropských. Avšak když Karel VI. r. 1740. zemřel, strhla se proti královně Marii Terezii hned po její nastoupení bouře, kterouž měla býti panství zbavena, a mocnářství Habsburské rozptýleno. Vedle Karla, kurfirsta bavorského, jenž první se hlásil k dědictví rakouskému, vystoupil s nároky svými, nemaje ani stínu práva, Bedřich II., král pruský. Zmocniv se již r. 1740. největší části Slezska, 4. ledna 1741. obsadil Vratislav. Zatím vojsko císařské pod maršálem Neupergem postoupilo do Sléz, však poraženo bylo 10. dubna v osudné bitvě u Molvice, kteréžto vítězství Bedřichovo nad Slezskem rozhodlo.

Mezi tím Karel bavorský vtrhl do Čech a dobyv Prahy dal se korunovati za krále českého 19. prosince t. r. Král pruský, zrušiv příměří

1. Kn. pam. od r. 1670. 124.

počátkem r. 1742. obsadil celou zálabskou část království českého. Dne 17. května t. r. svedl s ním Karel, princ lothrinský, srdnatě bitvu u Chotusic, v které však, ač s velkou ztrátou, Bedřich přece zvítězil. Tu císařovna, aby zbavila se aspoň jednoho protivníka, postoupila Prusům Slezsko i hrabství Kladské mírem ve Vratislavi 11. června t. r. V srpnu potom opustilo poslední brandenburské vojsko krajinu zdejší.

V r. 1743. přálo štěstí válečné zbraním rakouským; království české od Bavorův a jich spojencův Francouzů bylo vybaveno, a Marie Terezie 12. května se slávou na království české byla korunována.

Tu začal se obávat král pruský, aby snad po úplném vítězství Marie Terezie nebyl zbaven svého nespravedlivého výboje, a bez opovědění války v srpnu 1744. dvěma proudy vpadl do Čech; 17. srpna vojsko pruské pod generálem Schwerinem přitáhlo k Jaroměři, a v následujících dnech četné pluky pěší i jízdné táhly tudy dále ku Hradci a Praze. Spojivše se u Prahy vzali Prusové město útokem 12. září, odkud hnuli se též do jižních Čech, takže opanovali celé království. Tu Karel lothrinský vrátil se z Francouz a připravil Bedřicha dosti brzy k opuštění Prahy a k zpátečnímu tažení do Slezska přes Hradec a Jaroměř. Bedřich, přibyv 27. listopadu do Jaroměře, rozdělil zde vojsko své ve dva oddíly, z nichž první přes Brusnici a Kyje obrátil se na Trutnov a Úpici, druhý s králem přes Náchod k Broumovu.

V patách za Prusy táhlo vojsko rakouské k hranicím slezským. Počátkem r. 1745. vydal se Karel lothrinský v tažení za Bedřichem do Slezska, maje zámysl, vydobyti této země zpět. Vojsko rakouské všeho druhu tou dobou rozloženo bylo v krajině zdejší a dále kolem Skalice, Náchoda, Nového Města. Kolem 8. března byla v Jaroměři a Hořenicích pěší setnina Brovnova, a z jízdeckta byl v městě general Balaira se 100 koňmi. Vojsko pruské nejbližše soustředěno bylo v Dušínku.

Spojiv se se Sasíky vpadl Karel lothrinský koncem května do Slezska, však 3. června poražen jest od Bedřicha ve vražedné bitvě u Hohenfriedberka, kde mimo 4000 mrtvých 7000 císařských do zajetí padlo.

Po této bitvě vojsko naše prchalo s chvatem do Čech zpět. Princ lothrinský Karel, pobyv dva dni v zámku Ratibořickém, as 10. června přeložil hlavní stan do Jaroměře, kamž posláno z Prahy nakvap sedm lékařův k léčení raněných, 20. t. m. položil se v pevném ležení u Hradce za Orlicí u Malšovic.

Prusové používajíce vítězství svého následovali císařské v zápětí; 8. června již vydrancovali Broumov, obsadili pak Náchod, Nové Město a 21. položili se táborem u Meziříče blíž Opočna; přešed Labe u Smiřic 18. července přeložil Bedřich tábor svůj k Nedělišťům a na kopec Chlum, aby až z okolí Hořického a Jičínského mohl vynucovati poplatky. Vojsko císařské sesilujíc se trvalo v táboře u Hradce. Malé potyčky mezi tím

stále se dály; tak někdy v srpnu tlupa císařských vpadla v noci do Jaroměře, kde leželo pět praporů pruských, a na předměstí sv. Jakubském v domě Cikánově zajali tajemníka francouzského vyslance i s jeho spisy a nádobím stříbrným¹⁾. Dne 23. srpna vojsko císařské od Malšovic hnulo se k Černilovu, a hned na to také nepřítel ležení své od Chlumu přenesl k Jaroměři, kamž zasahoval levým křídlem, pravé křídlo maje u Smřic. Pro nedostatek potravy v zdejší krajině odtáhli Prusové 19. září od Jaroměře a položili se táborem u Zárova nedaleko Trutnova, císařští pak rozložili se od Hradiště k Hoříčkám. U Zárova svedena 30. září rozhodná bitva z počátku pro rakouské prapory šťastná, že však brzy dali se v plenění, Bedřich obrátiv se, porazil je na hlavu, způsobiv jim ztráty veliké. Císařovna opět uzavřela mír s Bedřichem v Drážďanech na tentýž způsob jako dříve ve Vratislavi.

Vojska císařského zůstalo 8000 pod generálem Hohenembsem ještě nějaký čas v táboře u Jaroměře²⁾. Snadno si pomyslíti, že v těchto letech válečných jak obec městská, tak i jednotliví měšťané a sousedé velmi trpěli, ač podrobných zpráv o tom nemáme. V r. 1744. vypůjčila sobě obec pro vojsko 367 korců žita od p. Františka Mladoty ze Solopisk na Velichovkách, za které však ještě r. 1753. byla dlužna.

Za obcemi šosovními počítala si obec městská ještě r. 1754. 1400 zl. co příspěvek na rozličné viktualie, které musilo město dodatí armádě pruské r. 1745.

Mezi tím v r. 1743. zakoupila obec dvůr Cikánovský na sv. Jak. předměstí od Anny, hrabinky z Sveérts-Šporku se všemi polnostmi za 15000 zl. a 50 dukátů klíčného. Již před tím, v r. 1734. koupila obec od tohoto dvora »kus chrastí na schránku a pro chování ptactva bažantního.«

O věci nepěkné, která se zde udála r. 1748. dočítáme se v matrice úmrtní. Toho léta dostal se do vězení zdejšího Václav Janeček, starec 80letý ze vsi Zadražďan, poddaný obci města Bydžova. Člověk ten patřil do počtu oněch náboženských blouznivců, toho času zvláště v okolí Bydžovském se vyskytujících, kteří odpadše od víry katolické, přidávali se k židovství. Jsa zde pro toto odpadlictví uvězněn, činil pokání; byl také církevně rozhřešen a přece, když 8. července t. l. zemřel, bylo tělo jeho, prý pro postrach jiným, 12. t. m. na mršníku spáleno.

R. 1751. rozděleny jsou Čechy místo bývalých 12ti na 16 krajův, a místo starodávných stavovských hejtmanů krajských, kteří sídlívali na

1. Pam. Náchod str. 253.

2. Dle matriky křestní z t. l. bylo v měsíci říjnu křtěno několik dětí »vojanských« z ležení u Jaroměře.

svých vlastních statcích kdekoliv v kraji, zavedeny jsou t. l. císařské úřady krajské se sídlem v určitých městech, jichž obor působnosti čím dál tím více byl rozšiřován.

Z doby této zachovala se kniha úřední, v níž zaznamenáno jest řízení rady městské a rozličné poznámky a sice od 1. července 1751. až do 18. září 1755. Stojtež zde některé z těch poznámek ¹⁾:

R. 1751. 3. července: poslána jest sousedská žádost do Kuksu k slavnému konventu milosrdných bratří o zapůjčení 6ti hmoždířův k přívítání (tit.) nového pana podkomořího Ferdinanda Jakuba hraběte z Kořova.

Dne 5. července: dle předešlého starobylého obyčeje dáno poručení do šosovních vesnic strany zaopatření čistých perin pro slavného kr. úřadu podkomořského pány officíry. Načež ihned z Dolan 7, z Horenic 4 a z Čáslavek 3 kusy, v summě 14 kusův sem poslali ²⁾. Téhož dne přijel podkomoří z Hradce Králové s hofrychtýřem rytířem Františkem z Ebelinu, naproti nim jeli až na hranice zdejší k Semonícům: p. Josef Vlach, primator, p. Václav Exner, direktor aeconomie, p. Frant. Kroupa a p. Václav Payer, radní. Hned za studánkou vítala je jedna sousedská pěší setnina, pozůstávající z 80 mužův; na Klouzkově jeden chor vlaských hubnův a polních trub se slyšeti dal.

Podkomoří zdržel se zde až do 14. července, načež odjel do Trutnova. Kromě výloh za pohostění dáno officiantům podkom. úřadu diskrecí hotově 30 zl. 20 kr. 3 den.

Dne 23. července: odvodní komissar z Hradce Kr. oznamuje radě, že by jednoho rekrutu měl, kterého by zdejšímu mestu, ale nic jináč než za 60 zl., dopřítí chtěl.

Dne 23. října: jednáno s p. děkanem Františkem Hledíkem strany jeho častého pohledávání, že by Kopanina a Kohoutov k záduší zdejšímu patřiti měly ³⁾.

Dne 20. prosince: poručeno do vesnic šosovních, aby se vyslovili, jakým množstvím vrabčích hlav, kromě počtu, který sami odvésti mají, mestu ku pomoci přispěti by minili. (Toho času z nařízení vlády byli hubeni všude vrabci, a každý poplatník musil jistý počet vrabčích hlav odvésti, které se úřadu krajskému dodávaly.)

Dne 28. prosince: postaveni před radu všichni sirotci.

1. S oprávněním tehdejší úřední češtiny.

2. Možno, že starobylý ten obyčej pocházel ještě z dob královny Alžběty [r. 1363. až 1393..] která měšťany své Hradecké a ovšem i jiných věnných měst rozličnými daněmi tak utiskovala, že i peří od nich vybírala. Solaf, Děj. Hr. Kr. str. 24.

3. Děkanu Hledíkovi as nebyl znám list císaře Maximiliana z r. 1575.

R. 1752. a násl. sestával magistrát z těchto osob: Josef Antonín Krnovský, královský ¹⁾ rychtář, Josef Vlach, primas, Jakub Šmíd, Václav Exner (spolu hospodář městský), František Kroupa, Václav Payer, Daniel Weber, Jan Beyr, Řehoř Theny, Jan Konvička, Václav Wagner, Matěj Kobr, Frant. Krombholz, rádní, a Tomáš Sattenvolf, syndikus.

Pro ubytování vojska, které zde tím časem začasť ležením bylo, najaty byly od obce dva domy, čís. 36. a čís. 40. v nám., jimž říkalo se kasarna (sic) Klepytkovská a Zajdlovská.

Dne 7. ledna 1752.: dodělán byl most úpský zcela znova vystavěný; stál 133 zl. 52 kr.

(Povinnost opravovati mosty při městě v starší době vázla na některých domech a dvorech.

R. 1677. Tobiaš Komínek, poněvadž od starodávna na svýck gruntech povinnost měl, dva mosty, totiž u kostela sv. Mikuláše a úpský dáti stavěti a opravovati, v poslední vůli své, aby dědicové jeho té povinnosti prosti byli, odkázal obci zahradu na ostrově v ceně 60 zl.)

Dne 8. února 1752: volení byli hejtmané, a sice: v městě jeden, na předměstích po třech, a desátníci na sv. Jak. předměstí 4, na pražském 3.

Dne 18. března: byla schůze mimořádná, ku které svolána celá obec a rychtářové šosovní; prohlášeny jim král. patenty, zvláště pak ten, že důchody a užitky obecní všechny při všech král. městech licitando od 1. července t. r. pronajaty býti mají. (Vláda t. č. nepřála tomu, když obce městské držely dvory, pozemky atd. dle starého zvyku ve své režii.)

Dne 25. března: jednáno strany obyčejné dávky zvěře slav. podkomorskému úřadu; ujednáno, aby se jako jindy poslalo.

Dne 3. května: nařízeno p. Janu Hamplovi, kantorovi, aby školní mládež po škole k štatui, by se za udělení ourodného deštíčka modlili, s školním mládcem vysýlal.

Dne 15. května: nařízeno zvoníkům, aby v noci časné proti mrazům zvoniti neopomenuli.

Dne 8. července: vyslání jsou král. rychtář s jedním rádním do Náchoda ku knížeti Oktav. Piccolominimu k podání písemné žádosti o milostivé povolení k vytažení z tamního zámeckého archivu rozličných pamětí, které prý se tam nacházejí a města Jaroměře se týkají.

Dne 15. září: hlásný na věži, poněvadž minulé noci bouřku velmi silnou a od dávna neslýchanou pulsantníkům oznámiti opominul, denním arrestem potrestán byl.

Dne 16. září: byla zde »Revisionskomisse,« v již čele hrabě Michna a ryt. Frant. Haugvic z Biskupic prohlíželi pozemky městské a vesnické a popisovali domy a příbytky předměstské; po tabuli, držané u p. primatora, odešli na Smiřicko.

1. Tou dobou tak se říkalo, místo dřívějšího »císařský.«

Dne 6. října: ve dvorečku na ptácích, p. Václavu Payerovi patřícím, vznikl oheň, v němž dvě ženské a dvě děti uhořely.

Dne 27. listopadu: páni starší obecní podali návrh, aby se prodal dvůr Cikánovský a za to by se koupil dvůr Skálovský v Čáslavkách.

R. 1753. 3. ledna: podepsán výběrčímu tácu příznávací list, dle kterého uvařilo se r. 1752. v Jaroměři piva 900 sudův; tácu z něho zaplacen 843 zl. 45 kr. Půl sudu piva bylo tehdáž za 4 zl. 30 kr.

Dne 17. února: dle starobylého obyčeje Matěj Holspach, pekař, složil obyčejnou probu preclíkův, totiž pro pány rádní 14 porcí, z kterýchž na každou porcí přišlo: mastných 12, slaných 20, malých 40 kusův. Item 5 porcí pro pány starší obecní a servusa, pro každého mastných 6, slaných 12, malých 24. Prodávati má za 1 kr.: mastných 4 kusy, slaných 9, malých 20. — Také branní své obyčejné porcí každý po 2 kr. dostali.

Dne 14. března: vydán dekret p. rychtáři městskému, že M. H. a dcera V. P., qua defloratae (osoby padlé), skrze 4 pátky o 9. hodině ráno při veřejném trhu v rezném čepci a v dřevěných houslicích třikráte okolo rynku skrze posla právního s ohlášením, že »na takový způsob k . . . y se trestají,« provedeny býti mají.

Dne 6. dubna: smluvila obec s dědici Skálovskými dvůr v Čáslavkách za 11400 zl. a žádáno o konsens k podkomořskému úřadu.

Dne 18. dubna: zadáno u úřadu podkomořského ohledně 1400 zl., kterouž částkou uvolili se rychtářové šosovní v době války pruské městu přispěti na dodané armádě pruské r. 1745. rozličné viktualie, a kterouž nyní městu splatiti se zdráhali.

Dne 30. dubna: drženy obyčejné nájemy gruntův zádušních, špitálních a literátských.

Dne 13. května: mezi 8. a 9. hodinou na noc ta při chrámu Páně sv. Mikuláše stojící krásná a až posaváde přes 60 loket od samého kamene vejšky mající věž, která po posledním velkém ohni o 15 loket snížena byla, nepochybně z dopuštění Božího při mírném povětří se rozbořila a dolů na verkštat Josefa Šarfenbergra, barvíře, spadla; při kterémžto nešťastném příběhu manželka Konstancie Václava Bárta, tehdejšího hlásného doma nepřítomného spolu s dcerou svou Eleonorou zabity a ráno mezi zřízeninami mrtvy nalezeny byly. Na kostele sice velkou škodu nezpůsobila, toliko že ty dva pilíře u malých dvírek i s malou sínkou rozbořila.

Dne 14. května: posláno psaní panu primasu do Hradce, aby tamního »baumistra« k zhlídnutí učiněné škody na kostele sv. Mikuláše sem vyslati si oblíbil.

Dne 19. června, jenž byl den úterní, vedena byla slavná processí u množství jak domácího tak přespolečného lidu k studýnce neb ke kapli

sv. Anny na předměstí pražském¹⁾, která dle milostivého povolení tit. pana hraběte Vratislava z Mitrovic, biskupa Hradeckého, skrze velebného pána Františka Hledíka, tehdejšího děkana Jaroměřského, s největším všech sv. Anny ctitelův potěšením pobožně posvěcena byla. Načež následovala vroucná exhortace, kterou ctihodný kněz Jakub Veselý, kaplan zdejší, konal; pak držána zpívaná mše sv., po skončení kteréž zas processí do chrámu Páně sv. Mikuláše se navrátila.

Dne 23. června: svolána jest obec k slyšení král. patentův, obzvláště k vyrozumění nejvyššího mínění, že se várky sousedské jako jiné městské obecní případnosti pronajímají. (Až dosud byl každý držitel městského domu oprávněn, když naň řada přišla, svým nákladem pivo vařiti a svou várku pak dle libosti prodávati; to mělo dle úmyslu vlády přestati; právo vaření piva se mělo pronajmouti, nájem na zaplacení berní pivního tácu a podnikání jiných obecních břemen obrátiti a teprv čistý užitek mezi sousedy, kteří od starodávna várečného práva užívali, rozdělit.)

Dne 20. července: přijel sem nový hejtman od regim. dragonského, Binder z Krigelsteinu, když byl předešlý, Emanuel z Osterberku, za majora povýšen a jinam přesazen.

Dne 2. září: poručeno rychtářům šosovním, by 12. t. m. k honbě, při níž bude J. M. císař František, na Opočno 40 mužů na 5 dní potravou zaopatřených poslali.

Dne 10. září: přimaširovala sem 1 setnina dragonů od regim. Bat-hyani s rytmistrem z Grafenthalu.

Dne 4. října: přišel patent, že město s vesnicemi 14 mužův pod zemskou milic postaviti má.

Dne 20. října: podána skrze podkomořský úřad žádost císařovně o darování na některý rok šosu na pomoc k stavění kostela sv. Mikuláše. (Zůstala bez výsledku.)

R. 1754. 24. ledna: prohlášeny celé obci a rychtářům šosovním král. krajské patenty, zejména o zmenšeném počtu svátkův v tomto království českém.

Dne 4. března: přišel konsens cís. kr. repraesentace k prodeji obecního dvora Cikánovského. Za to svolení zaplacená dvorská taxa v částce 90 zl. 16 kr.

Dne 6. března: v přítomnosti celého magistrátu stalo se toto usnesení: 1. Že na budoucnost všichni na předměstí zůstávající kramáři, pokudž by domu v městě neměli, při obyčejných trzích v městě své zboží vykládati nemají. 2. Že oni neusedlí, neb jiní šenkýři, kteří v městě pivo

1. Vystavena byla z dobrovolných příspěvků r. 1752.

šenkovati mání, prv než by se do takového šenku vpustili, městské právo vzíti mají. (Usnesení to ohledně kramářů bylo však nařízením podkomořského úřadu ještě téhož roku zrušeno.)

Dne 9. března: hejtmané předměstí sv. Jakubského: Vojtěch Kolářský, Jan Bejr a Josef Hejn poslušně žádali, aby z ohledu jejich stálých a věrných služeb a běhání jim a jich nástupcům na místě nějaké remunerací ono na obci za úpským mostem se nacházející loviště, pak to tak nazvané staré močidlo pod spravedlností, a u stavu rybníka Heřmanického pod kopcem u půltruby k svobodnému lovení přenecháno bylo. Jelikož uznáno, že těchto časův mají jak stran věcí kontribučních, tak i zádušních a důchodenských obecních, velkého chození a práce u zvypomínání restův, tedy žádosti jich vyhověno.

Dne 15. března: krajský úřad sděluje, že 18. t. m. bude v Hradci komisse k urovnání sporu města zdejšího s p. Mladotou stran oněch v r. 1744. městu zapůjčených 367 korců žita, by tedy deputovaní dobře instruovaní tam se dostavili. — Komisse ta však pro nemoc p. Mladoty odložena. (Žádal od obce 7 zl. za korec žita, kdežto r. 1753. platilo 1 zl. 39 kr.)

Dne 28. září den sv. Václava přijel sem z Trutnova podkomoří hr. Ferdinand Kokořovec opět s hofrychtýřem z Ebelinu a ostatními officianty, a byli podobně jako před 3 léty slavnostně přivítání.

Dne 29. září: úřad podkomořský doprovázen magistrátem a staršími obecními, odebral se do chrámu Páně sv. Mikuláše k slyšení služeb Božích.

Dne 1. října: ta vys. slavná komissí pro distractione do bažantnice vyjeti jest ráčila.

Dne 8. října: p. podkomoří při vinšování šťastné cesty a zvuku na dvou placech se rozléhajících trub a bubnův odjel do Králové Hradce.

R. 1755. 10. ledna: přišel přípis od podkomořského úřadu, že se dvůr Cikánovský na zaplacení obecních dluhův odprodati a Skálovský v Čáslavkách až do prodeje skrze kohokoliv administrovati může.

Dne 17. února: krajský úřad sděluje, že na žádost magistrátu schválí komisse za příčinou oněch 1400 zl., které si obec za »šosovně poddacími« vesnicemi pohledává, dne 20. t. m. v Hradci odbývati se bude; pročež aby se strany města 2 deputirovaní se syndikem a kontribučním, z vesnic pak: Antonín Lorenc z Hořenic a Jan Chmelík z Čáslavek dne 19. do Hradce na noc vysláni byli. »Při kteréžto krajské komissí toto již dávny čas trvající nedorozumění ku konečnému a šťastnému porovnání jest přišlo.«

Dne 22. března: byla mimořádná schůze, při které předvolanému poctivému cechu pekařskému intimováno, poněvadž chleby a žemle dílem

na váze, dílem pak na vypečení velmi chybné nalezeny byly, aby tedy cechmistrři na ty, jenž se jim vyznamenání dají, podle zasloužení peněžitou pokutu rozvrhnouti hleděli, z kteréžto pokuty koš na postrach se vyzdvihnouti má.

Dne 1. dubna: nařizuje podkomořský úřad magistrátu, by bezodkladně vyhledán byl fond, z něhožby kasarmy staveny býti mohly.

Dne 27. dubna: podána krajskému úřadu poslušná žádost, aby těch k mustruňku sem přijíti majících 6 kompanií dragonův jinam obráceno bylo. Však 23. května přinesl posel od kr. úřadu zprávu, že zde 7 kompanií dragonů mustruňk míti bude, kterýž také dne 2. června držen byl.

Dne 4. května: přinesl schvální posel od krajského úřadu nařízení, aby ty dvě od Hořického žida pro zdejší kostel na probu zde zanechané paruky na žádost hradeckých parukářů Karla Kajfáše a Jos. Vildenbacha až do vyšetření věci u krajského úřadu deponovány byly.

Dne 30. července: úředník záduší poslušně referoval, kterak ono jemu svěřené psaní veleb. panu děkanovi náležitě odevzdal, které když otevřel a do něho nahledl, následní odpověď od sebe dal: »Již vím, že to strany německého kázání u sv. Jakuba, které však nikdy se nedržovalo; ani to dále nebudu čísti, řeknout (sic), aby sobě to pohledávali kde chtějí«¹⁾.

V letech 1756. a 57. rozprodány jsou pozemky od obecního dvora Cikánovského a r. 1761. prodáno v dražbě i samo hospodářské stavení se zahradou za 2500 zl. na zaplacení obecních dluhů. V tom čase prodala obec také dvůr Skálovský v Čáslavkách; mlýn podkostelní, dříve obecní, přešel již někdy počátkem toho století v držení soukromé; po roce 1760. měla obec při městě pouze dvůr na Klouzkově. —

Ze snažení svého o vnitřní zvelebení mocnářství byla Marie Terezie mezitím vytržena novou válkou s Bedřichem pruským, řečenou válkou sedmiletou. Bedřich II. začal ji nenadálým přepadením Sas r. 1756., ve kterém když mu překážeti mělo vojsko císařské, na rychlo postavené v Čechách pod velením generála Brovna, udeřil i na ně a porazil je v bitvě u Lovosic 1. října t. r. Druhý proud Prusův pod generálem Schwerinem zamířil z Kladska do Čech, 17. září vtrhl do Náchoda, a již dne 18. rozložili se Prusové mezi Smiřicemi a Černilovem, majíce hlavní stan ve Velkém Újezdě.

1. Děkan Hledík mival časté i nechtuté spory s radou městskou, k nimž mnohdy svévolně zavdával příčinu; avšak všeho uznání zasluhuje za to, že v době pro národnost českou tak nebezpečné statečně se opřel žádosti národně neuvědomělého a částečně poněmčilého magistrátu, aby v kostele u sv. Jakuba zavedena byla německá kázání. Mužným odporem tím, ať již pocházel z pohnutky jakékoliv, zajisté nemálo přispěl k tomu, že město Jaroměř, jsouc na samých hranicích německého živilu, přece český ráz svůj stále zachovalo. Žádost magistrátu ostatně nikterak oprávněna nebyla; nebylo ani tehdy v městě ani v obcích přifařených žádného obyvatelstva německého.

. Císařští pod Piccolominim v opevněném táboře u Hradce dobře připraveni očekávali útok, avšak Schwerin k bitvě se neodvážil a ustoupiv 21. října k Jaroměři, 26. ku Skalici, 29. stáhnuv lid svůj Náchodem do Slezska opustil Čechy. Po odchodu Prusův celá krajina pohraniční osazena byla cís. vojskem. V Jaroměři byla část pluku Piccolominiho; v prosinci t. l. tři vojáci toho pluku zde zemřeli.

R. 1757. v dubnu vtrhl Bedřich opět s mocí velikou do Čech až ku Praze. Zde postavil se mu vstříc Karel lothrinský s vojskem císařovny a svedl s ním bitvu, v které však poražen uzavřel se v Praze, kdež jej Bedřich oblehl. Prudkou střelbou na město, kterou »osvícený« král pruský úmyslně porouchati dal památné umělé budovy, jako chrám svatovítský, chtěl ho přinutiti ku vzdání. Tu maršálek Daun s vojskem sebraným na hranicích moravských táhl Praze na pomoc. Bedřich, obrátiv se proti němu ke Kolínu, svedl s ním 18. června bitvu u vsi Chocenic, kde Prusi poraženi jsou na hlavu, ztrativše dvacet tisíc lidí. Král ve zmatku musil utíkati ze země. Naproti tomu 5. prosince t. r. poraženi byli císařští od Prusů ve Slezsku u vsi Leuthenu, zanechavše tam na 6000 lidu pobitého a ještě více raněných. Do Jaroměře a Kuksu dopraveno bylo 3000 raněných, o kterých 16. t. m. nařídil úřad krajský, by odvezeni byli do okolí Čáslavského, neboť vojsko vracějící se ze Slezska zavleklo do krajiny zdejší rozličné nemoci ¹⁾. Z nedostatku koní vozil lid poddaný seno a obilí za vojskem na trakařích.

Na počátku r. 1758. v tuhé zimě sbíral se lid válečný a shromažďoval ku Hradci, kde generál Braun přezimoval. Vojsko císařské rozloženo bylo od Hradce až za Kladsko a ve Slezsku až ke Svídnici, kteroužto pevnost Bedřich 26. dubna na císařských dobyl. Pak obrátil se do Moravy a jal se obléhati Olomouc. Když však císařští pod Laudonem, od té doby na slovo vzatým, zabrali mu nedaleko Opavy velký transport střeliva, na 3000 vozů, obrátil se Bedřich přes Litomyšl ku Králové Hradci, kam vpadli 12. července a odkudž tísňeni nedostatkem a blízkým vojskem císařským, 26. t. m. odtáhli a v několika dnech na to z Čech se vytratili.

Vojska císařského zůstalo v Hradecku na přezimování 10 pluků pěších a 8 jízdných. V r. 1759. vedena byla sice válka mimo Čechy, však po celou první polovici téhož roku rozložena byla armáda císařská v krajině zdejší od Opočna až k Trutnovu. V Jaroměři, dle zápisů matričních, toho času bylo současně i střídavě vojsko od pluků: Baden-Durlach, Esterhazy, Deville, Neudast, Daun. 30. června t. l. zemřel zde

1. V Jaroměři zemřelo v prvních 4 měsících r. 1758. obyvatelstva civilního 314 osob; mimo to mnoho vojáků a vojaček od magacínu V dubnu zemřel zde major od pluku Palavicini Frant. de Alvarz.

kaplan od pluku »císařova,« Jesuita Jan Lüssler. V měsících květnu a červnu sváželi lidé poddaní z Litomyšle mouku a seno pro vojsko do Jaroměře, Police a Nového Města na 200 až 300 vozích denně, mimo to ještě od 14. do 22. května 2460 trakarníků. V červenci svezeno 700 sáhů dříví z lesů Kohoutovských do Jaroměře.

Dne 23. června sjeli se na Hoříčkách ve faře generálové Daun, Lascy, Laudon a Bek, kdež po tři hodiny porokovavše o listu z Vídně přislém, rozejeli se opět; Daun s Lascym do Žirče, Laudon do Žacléře a Bek do Broumova. Po čtyřech dnech pak hnulo se vojsko veškeré do Lužice, zanechavši toliko generála Harsche v Trutnově¹⁾.

Po dvě následující léta byla válka vedena za hranicemi, ve Slezsku a Sasku. Jednotlivé oddíly vojska i v té době se zde připomínají; tak v únoru 1760. byl zde ležením díl pluku Althanova; 1761. připomíná se zde »cís. král. špitál,« v němž byl felčar Jiří Vindyš a ještě dva mimo něho.

Rok 1762., poslední sedmileté války, opět nepřítele do Čech uvedl. Po smrti carovny Alžběty Petrovny, upřímné pomocnice císařovny Marie Terezie, dvacet tisíc Rusův přišlo králi pruskému ku pomoci. Císařský velitel Daun spěchal s vojskem svým do Sléz, by Svídnici obhájil, tím ale Čechy vojska prosté útokům nepřátelským byly vysazeny. Již v červnu Prusové pod generálem Neuwiedem spojení s kozáky krajinu pohraniční plenili.

Dne 10. července přijeli pruští husaři na Hoříčka, kdež oheň v ruce držíce, vynutili na faráři do 400 zl., a téhož dne, v sobotu, jak od žireckých Jezuitů do Hradce poslaný jezdec zvěstoval, pruští husaři a kozáci v Jaroměři domy loupíce daň za nevypálení požadovali²⁾. Druhého dne v pravé poledne přiklusalo 36 kozáků na náměstí do Hradce, a jakmile k nim přišel purkmistr s některými konšely, poděkovavše za pozdravení, sestoupili s koní a ihned obrali tyto pány o kapesní hodinky, stříbrné přasky od střevíců i od spodků. Pak město vyplenivše, zapálili je s kolika stran, jak sobě prý poručeno měli od samého krále Bedřicha.

Konečně po sedmiletém tom vraždění, pálení a plenění, když obě strany byly zemdleny, uzavřen jest mír v Hubertsburgu 15. února 1763., kterým navrátilo se vše ve stav jako před válkou.

Město Jaroměř, ležící na hlavní silnici do Kladska, trpělo v té době od přátel i nepřátel.

Však zpráv nějakých o škodách tehdejších utrpených v knihách městských není.

Choť Marie Terezie, císař František lothrinský, zemřel r. 1765., a císařovna jmenovala syna svého Josefa II. spolupanovníkem zemí svých, zvláště pak velitelem vojsk.

1. Pam. Náchod. str. 275.

2. Solaf: Děj. Hr. Kr. str. 158.

R. 1766. začato bylo se stavbou pevnosti Hradecké; Josef II., spolusprávce království českého, jenž již od jara t. r. hranice české od Bavor prohlížel, Sasko a Lužici projel, přes hory kraje hradeckého městem Jaroměří poprvé na obyčejném koni husarském s hrabětem Ditrichštejnem a generály Lascym a Laudonem 4. června do Hradce poprvé k shlédnutí práce stavební přijel. —

R. 1767. 18. listopadu Václav Exner primas, a Josef Riedl a Jan Vacek, starší obecní, jakožto zádušní komissaři s vědomím a povolením magistrátu i pana Ferdinanda Pavlíčka, na ten čas děkana zdejšího, prodali zádušní grunt, řečený vinice i s těmi kousky olí k osetí tam se nacházejícími vedle cesty do hliníku a jiných rolí Danieli Mejtskému za 200 zl. hotových a stálý roční nájem 6 zl. do záduší. Bylať to ona vinice, ovšem toho času spustlá, kterou někdy r. 1445. královna Barbora záduší zdejšímu byla darovala.

Po skončené válce sedmileté až do stavby pevnosti Plesské, a tu ovšem ještě ve větší míře, bylo tu bez přetržení na ležení vojsko.

Od r. 1763. až do 1779. byla zde stále ležením jedna setnina od pluku Ahremberského, kromě toho časem i oddíly jiných plukův; v Dolanech a Čáslavkách mezi r. 1768. až 70. připomínají se husaři od pluku Estherhazy.

Hlavní stráž posádky městské bývala až do r. 1770 v radnici. T. l. 3. února magistrát se staršími obecními a městským výborem, uznávajíc to neslušným býti, aby vojenská varta jako dosavad byla v domě radním, obrali za nejslušnější místo pro tuž vartu dům, jenž slove »místo pusté.« Aby nabyli prostředků k vystavení a zřízení též varty, prodali toho dne kus místa obecního vrbami porostlého p. Fr. Payerovi za 64 zl. vedle jeho zahrady a příkopu, kterým voda od studánek do Labe běží.¹⁾

R. 1771. předsevzato bylo ponejprv řádnější sečtení obyvatelstva v Čechách. Též zavedeno poprvé číslování domů a příbytkův ve městech i na vsích. Zde bylo tehdaž domů v městě 65 (jako nyní), na předměstí sv. Jakubském 219 počítaje v to myslivnu v bažantnici, příbytek čís. 9. ve vsi Běluni a Polcovský dvůr u Heřmanic; na předměstí pražském 189 domů²⁾.

1. Lib. viol. p. 239.

2. Myslivna v bažantnici vystavena byla někdy po r. 1758.; toho léta ještě městský myslivec bydlel v Čáslavkách. Příbytek v Běluni vystaven nepochybně na gruntu dvoru někdy obecního Skálovského. Dvůr Polcovský blíže Heřmanic povstal r. 1741., kteréhož léta Jiří Polc, šenkýř z Heřmanic, chtěje syna svého Jiříka v Jaroměři usaditi, z panství špitálního Hradištského jej vyhostil a od dvou mešťanů Jaroměřských dva kusy luk ležící u Heřmanic za 560 zl. pro něho zakoupil. Pak přikoupil jiné pozemky a vystaven příbytek. — V letech 1805. až 1807. bylo jiné číslování domů, a sice město a obě předměstí dohromady, takže dům první

V r. 1770. byla v Čechách veliká neúroda; ceny obilní tak stoupaly, že i zámožnější trpěli nedostatkem; když pak rok 1771. opět byl neúrodný, začal hlad obyvatelstvo krutě moriti. Korec žita byl za 12 až 16 zl., nebylo ho však — při nedostatku silnic — ani za peníze k dostání. Netoliko z otrub a prachu mlýnského ubozí připravovali sobě pokrm, ale i z kořínků a kůry stromové. Bramborů tehdaž ještě nebylo. Mnozí umírali hlady. Také matrika zdejší úmrtní z r. 1772. výslovně poznamenává o 4 lidech, že hladem zemřeli. Tu lidumilný císař Josef II. přijev do Čech a přesvědčiv se sám čeho bylo potřebí, zjednal pomoc prostředky různými. Kázal ze zásobáren vojenských vydávati mouku lidu zmořenému a každému dáno povolení péci chléb. Hospodářům pak pomozeno půjčkou učiněnou zemi ze státní pokladnice, z které přišlo na kraj Hradecký 90.450 zl.

Příštího roku byla opět úroda požehnaná.

R. 1775. strhlo se velké vzbouření selské ve velké části království českého. Příčinou jeho bylo stále trvajícím utiskování poddaného lidu od vrchností, proti kterým neměl dostatečné ochrany zákonů. Marie Terezie chtěla poddanému lidu uleviti, svolala v r. 1773. komissi, která měla ohledati stav poddanství selského v Čechách a navrhnouti způsob, jakým by povinnost robotní mohla býti zrušena buď celkem, buď z největší části. Stavové zpěchovali se povoliti v tom nějakého slevení, však poddávali se vůli císařovny, když by učinila mocný výrok.

Tudy vydala císařovna r. 1775. tak zvaný robotní patent, jímž slevovala se robotu ruční as o polovici času. Mezi tím dostaly se však rozličné hlasy v lid selský, jakoby měla zrušena býti všeliká starodávná bře-

---

za branou u kostela měl číslo 66. atd. R. 1808. zavedeno opět číslování původní. — Ohledně počtu obyvatelstva máme z té doby zprávu, kterou podal 21. prosince 1785. děkan zdejší vikariátnímu úřadu; dle této mělo obyvatelův:

Město Jaroměř	372,
předměstí sv. Jakubské	976,
předměstí pražské	833,
Čáslavky	137,
Dolany	282,
Hořenice	211,
bažantnice	5,
Jezvinský dvůr	12,
dvůr Zavadilka	8,
mlýn v Dolcích	6,
jedno stavení v dolních Dolcích	4,
hoření Dolce : dva dvory	
řečené Kaukusovy	20,
Polcův dvůr u Běluně	10,
mlýn v Běluni	8,
jeden příbytek u Běluně patřící k Čáslavkám	5,
mlýn u Hořenic	9,
celkem	2898 obyv.

mena poddanství. Tedy, když patent ohlášen byl, strhly se řeči nespokojených, že není to patent pravý, že zatajen byl od vrchností a jich úředníků, i přišlo z toho k zbourání selskému. Nejprve zdvihli se sedláci němečtí od Trutnova a Broumova, srotili se v několik hluků a dali se na cestu ku Praze, pravého patentu pohledávající. Kam přišli, musili sedláci s nimi dále; na cestě drancovali zámky a vylévali sobě hněv na panských úřednících. Dne 19. března shrnulo se jich na 2000 do Smiřic, kde hledali správce, jenž jim šťastně uniknul, a 23. t. m. přepadli zámek v Hořeňovsi, odkud hrabě Jan Špork před nimi do Hradce ujel. Hlavní zástup zbourěnců pod vůdcem svým Matějem Chvojkou naměřil si na Chlumec, kde byl od vojska rozplašen, někteří ze zbourěnců do rybníka vehnáni; z těch, kteří ku Praze se přiblížili, byli někteří zajati, čtyři na postrach jiným oběšeni. Potom císařský generál Olivier Wallis jezdil po krajích a ohlašoval robotní patent znova, čímž se konečně lid upokojil.

Při sklonku panování Marie Terezie vypukla opět válka s Bedřichem pruským z příčiny sporů o dědictví bavorské po smrti kurfirsta Maximiliana Josefa. Čechy byly opět hlavním dějištěm její, ač tentokrátě málo krvavým, pročez nazýval ji lid okolní pouze přehánkou pruskou neb pruským rumlem. Vojska počala se s obou stran sbíratí proti sobě již v měsíci březnu 1778.; naši rozloženi byli od Bydžova až ku Králové Dvoru stranou jednou, ku Mělníku druhou. Ku konci měsíce května posínuto bylo hlavní ležení k Jaroměři, a tu již při něm se nacházel císař Josef II., ubytovav se v jednom statku selském ve vsi Rtyni nedaleko Jaroměře. Zatím král sebrav vojenskou moc svou dne 5. července přešel přes hranice, obsadil Náchod, potom pak rozkládal vojsko své, asi 100.000 mužů, dále po krajině od pověstné branky u Václavic přes Skalici až na blízko Králové Dvora, kdež od 8. července byl hlavní byt jeho ve Vlčkovících.

Císařské vojsko proti celé této čáře zaujalo rovněž postavení táhnoucí od Opočna k Smiřicům a dále až k Hostinnému. Mezi vojsky proti sobě ležícími přišlo mezi tím k rozličným šarvátkám menším; tak dne 7. července vznikla pětka mezi husary okolo bažantnice u České Skalice, při čemž 23 husarů našich s dvěma důstojníky raněnými od Prusů bylo zajato; dne 8. t. m. jeden voj pruský rozložil se po vrchu Sebuči až ke Krábčicům, dorážíje do Dolan i Jaroměře; téhož dne přišlo k seči krvavé mezi jízdou u Dolan. Tu prý císař Josef II., jak od starých pamětníků bylo vypravováno, stojí na návrší »na vinicích« nad Jaroměří, prohlížel sobě vojsko pruské na Sebuči; i přistoupiv k němu jeden z dělostřelcův, kteří tam měli kusy své proti nepříteli postavené, oslovil jej: »Vaše Veličenstvo, aj, hynle stojí král pruský Fric, nepřítel Váš; dovolíte-li, zastřelím jej, neb již mám naň namířeno«. Načež prý císař odpověděl: »Ha, co mi to pravíš? Kdybys mi byl ničeho neřekl a zastřelil ho, bylo by po té,

nyní již toho učiniti nesmíš.« K rozhodnému boji však tehdaž nepřišlo, ježto žádná strana neodvážila se vyraziti ze svého postavení. Asi po šesti nedělích byl král pruský přinucen pro obtížnost zásobování vojska jakož i pro vzniklé nemoci změnití postavení své tažením přes vysociny za Hoříčkami a Králové Dvorem až k Zárovu a Trutnovu; za ním pak vojsko císařské hnulo rovněž až k Hostinnému, při čemž pořád Labe dělilo vojska od sebe. Ani však v těchto nových postaveních vojsk nepřišlo k rozhodné bitvě, a Bedřich odhodlav se k zpátečnímu tažení, 8. září počal se s vojskem svým s nepořízenou vraceti do Slezska. Tím však válka ukončena nebyla; s obou stran činily se přípravy k obnovení války s větší silou příštího jara. V měsíci listopadu rozložen byl kordon vojenský proti Prusům po hranicích slezských a kladských, jehož velitelem byl generál Wurmser, maje hlavní stan v Novém Městě. V Jaroměři a vesnicích okolních zůstalo vojsko všeho druhu nejen po domích ubytované, ale i v otevřeném táboře až do května roku příštího; 4. prosince 1778. zemřel v ležení vojenském plukovní kaplan Josef Fentzl od pluku Colloredo. Dne 13. května 1779. uzavřen konečně mír v Těšíně.

V r. 1778. utrpěli jednotliví měšťané od vojska velikých škod zvláště na polích a lukách. Nájemníkům pozemků kostelních, špitálních choru literátského byla za tou příčinou částečně slevna činže za ten rok v summě 285 zl. 36 kr 4 $\frac{1}{2}$ den.

R. 1777. jednalo se o to, aby úřad krajský z Hradce Králové pro nedostatek bytů přeložen byl do Jaroměře, kde krajský komissař bez toho již od r. 1771. bydlel, maje zde dům nyní čís. 38. Dne 1. října 1777. koupila obec dům tento, aby v něm dostatečný byt pro krajského zřízen býti mohl za 1500 zl.¹⁾

Však z neznámých příčin z toho sešlo; 9. listopadu 1779. došel císařský rozkaz, by úřad krajský přenešen byl do Hořeňovsi, kdež až do r. 1792. zůstal. Krajský komissař, Václav Logdman de Auen, však zde bytem byl ještě r. 1782.

Rok 1780. přinesl městu zdejšímu veliké neštěstí; 16. dubna t. l. vyšel oheň z domu Adama Kroupy, čís. 11. v náměstí, a zachvátil 20 domů v městě, a sice od čís. 3. až do 15. a na druhé straně od čís. 59. až 65. včetně²⁾. Vyhořelo též děkanství, škola, kryt kostela s malou věží, mnoho příbytků na Jakubském předměstí a špitál městský.

V děkanství shořela také stará kniha pamětní.

Císařovna Marie Terezie dokončila život svůj 29. listopadu 1780., načež nastoupil vládu Josef II. samostatně. Panovník tento, ideami racionalistickými své doby nadchnutý, četnými zákony na kvap vydávanými způ-

1. Lib. cont. ros. col. str. 127.

2. Zpráva o tomto ohni níchází se v zápise na dvůr č. 15. z r. 1780. Lib. contr. ros. col. 411.

sobil veliké změny ve věcech státních i církevních ve směrech nejrozličnějších, na kterýchžto změnách zakládal se odtud nový pořádek ve správě veřejné i v jiných poměrech společenských. Změněné poněkud poměry pro město zdejší nastaly také tím, že v nejbližším sousedství města v místech někdejší vesnice Plesu vystavena jest pevnost Ples, pak od císaře Františka dle zakladatele svého nazvaná Josefov, s kteroužto stavbou začato taktéž r. 1780.

Líčiti dotčené změny a nové poměry tím nastalé přesahovalo by meze spisu tomuto vytknuté. Důležitější události z doby od r. 1780. do 1860. jsou níže stručně naznačeny.

XVI.

Osoby úřední a jinač vynikající mezi léty 1670.—1780.

oční obnovování rady, za jehož příčinou podkomoří a a hofrychtýř neb alespoň jeden z nich se svým podřízeným úřednictvem obyčejně přes týden v městě trvali, a které tedy s výlohami velikými bývalo spojeno, po velikém ochuzení města válkou třiceti-

letou stalo se téměř nemožností; proto koncem století 17. přijížděl sem podkomoří, jakž i do jiných měst, pouze ve třech neb čtyřech letech jednou, později pak po roce 1700. nabylo vrchu to přesvědčení, že jest prospěšnější obecnému dobru správu obecní ponechati trvale v jedné a též rukou. Rady městské musily sobě sice na počátku každého roku vymoci pro zachování formy potvrzení ve svém úřadě od podkomořího, členové jich však, primasové, rádní i zřízenci obecní zůstávali obyčejně až do smrti ve svých úřadech, leč byl-li který povýšen, neb z důležité příčiny propuštěn. Slavnostní obnovení úřadu v městě samém dělo se pak velmi zřídka.

Ku správě jmění obecního, kterou dříve vedli ustanovení k tomu členové rady, od r. 1707. zřízení jsou zvláštní zodpovědní úředníci, zprvu dva, pak toliko jeden pod jménem městský důchodní. Dozor nad statky obecními vedl člen rady, zvaný direktor statkův obecních, jiný direktor města zastupoval obec městskou co vrchnost vzhledem k lidem poddaným a šosovním. Ku správě jmění zádušního a špitálního byl úředník zvláštní. V příčině písařův městských vydán r. 1751. reskript, kterým bylo nařízeno, aby vzhledem k tomu, že při mnohých magistrátech osob práv znalých se nedostává, aspoň syndikové zkoušenými právníky byli. Z té příčiny měl každý, kdož chtěl dosáhnouti hodnosti písařské, při král. apelaci dříve zkoušku složití a též od král. hofrychtéře vysvědčení o své způsobilosti si zaopatřiti ¹⁾.

Úřad císařského či královského rychtáře zastávaly zde v této době osoby tyto:

Od r. 1671.—1681. Matyáš Lorenc; býval dříve správcem panství Hradištského, též Náchodského; od r. 1651. měl dvůr v šiparské ulici, pak dům v městě. Byl muž velmi nábožný. Pochován jest v děkanském kostele u oltáře sv. Františka.

Od r. 1681. do 1703. Jan Vilém Bleiweis; jsa řemesla svého kotlář, usadil se zde r. 1654. koupiv si t. l. domek čís. 21. Jak. př. Býval dříve členem rady, po r. 1675. primasem. Zůstali po něm synové: František, Tobiaš a Vilém, kotláři či klempíři, Karel a Antonín (1703.) byli v Kladsku na studiích. Dceru Salomenu měl Fridrich Krnovský z Lípy; dcera Veronika r. 1714. se vdala za Františka Küffla, dvorské muziky J. M. C. jakož i v Španělských instrumentální muziky direktora, rodilého z Oustí n. O.

Od r. 1703. do 1706. Jan Jiří Knejfl z Ehrensteinu; byl dříve hraničným pojezdým, či hraničního cla a ungeltu v kvartýru Trutnovském inspektorem, jsa bytem v Jaroměři. R. 1692. se stal písařem zdejšími při německé expedici. Náhrobní jeho kámen spatřuje se dosud ve zdi hrobárny s chronogramem: Ecce quid est homo! (Ejhle, co jest člověk!)

V r. 1706. a 1707. Václav Kosiště; otcí jeho téhož jména, záhy zemřelému, náležel dvůr (nyní čís. 1.) v Hořenicích; on sám měl dvůr na předměstí pražském v Jaroměři. Dcera jeho Anna Marie provdána byla za měštěninu zdejšího Petra Komínka a r. 1702. za rytíře Viléma Rudolfa Cikána z Čermné.

Václav Kosiště zemřel náhle 22. ledna 1707.

Vděčná dcera Anna Marie dala na památku otce svého r. 1707. zříditi na bráně u kostela sochu sv. Václava na koni, kteráž jest dosud jednou z nejznamenitějších památností zdejšího města. Jsou na ní chronografické nápisy; latinský: »Tu duce in optata stat nostra Boemia pace,« a český: »Skrze Kosiště a dceru jeho patrona čest rozmnožena.«

1. Čejalovský, Úřad podkom. Čas. mus. 1878., str. 21.

Od r. 1707. až 1747. František Andreides; otec jeho Václav Ondřejův (či Andreides), rodič Královédvorský, byl inspektorem panství Sádovského; v Jaroměři měl mlýn Hubrykovský od r. 1661. a dvůr někdy Dobřenských na Klouzkově od r. 1677. Václav Ondřejův zemřel r. 1695. Kromě syna Františka, cíś. rychtáře, zanechal syny:

Hendricha Ignáce, který byl od r. 1705. městským důchodním zdejším, a Jana Václava, jenž se stal r. 1711. zdejším děkanem. František Andreides zemřel r. 1747., 76 let stár.

Od r. 1747. do 1778. Josef Krnovský; v r. 1722. nazývá se filosofiae magister; po otci svém měl dvůr na předměstí sv. Jakubském. Dva synové jeho byli kněžími řeholními.

Od r. 1778. do 1781. Jan Maria Viktora, zároveň dědičný pošt mistr; byl syn Simeona Viktory, poštmistra, od r. 1768. ženat s dcerou Josefa Matušky, rádního. Od něho pochází kniha pamětní zvaná: Liber memorabilium diversi coloris, kterou někdy před r. 1778. jako pošt mistr a rádní založil, opsav do ní sám všechna privilegia městská a rozličné přípisy k obci a jiné památnosti, jak praví »z jisté velmi staré vyňaté písebnosti.« Má tu zásluhu, že privilegia městská, která v době války třicetileté v zmrhání přišla, v opisu zachoval. Zemřel r. 1781., teprv 37 let jsa stár; v kostele děkanském jest stříbrné ciborium jeho darem.

R. 1781. jmenován cíś. rychtářem František Payer, však brzo na to úřad ten byl zrušen.

Úřad primasův zastávali po r. 1667. v některých letech: Ferdinand starší Mann, syn někdy Jana Jiřího Manna; zemřel r. 1689.

Lukáš Skála, zemřel as 1678.

Jan Vilím Bleiweis byl primasem od r. 1679. až 1681., kdy se stal cíś. rychtářem.

Potom stále:

Daniel Miselius, rodič pražský, dříve praeceptor pak správce v Chvalkovicích, r. 1672. oženiv se s Kateřinou, dcerou Lukáše Skály, primasa, usadil se v Jaroměři. Zemřel r. 1704.; primátorem byl až do své smrti, jakož potom i nástupcové jeho v témž úřadě drželi ho obyčejně doživotně.

Adam Payer od r. 1705. do 1721. Bratr Jeho Jan Vilím byl od téhož roku 1705. písařem rádním; syn jeho Václav zemřel r. 1757. jakožto rádní.

František Bleiweis, syn po Janu V. Bl., cíś. rychtáři; od r. 1688. byl ženat s Terezií, dcerou Václava Andreidesa; zemřel r. 1729., 70 let stár a pochován u sv. Mikuláše blíž oltáře bolestné P. Marie. Synové jeho Quido a Jan byli v řeholi.

Jan Křištof Štíf, syn Křištofa Štífa, zemského rychtáře hrabství Kladského; r. 1702. oženil se s dcerou Daniele Miselia; zemřel r. 1734.

Jan Khün, od r. 1692. lékárník zdejší; v r. 1698. oddán s dcerou Hendr. Henzelia, rádniho; býval stále členem rady, stal se primasem, zemřel r. 1735., stár 72 léta. Dva ze synův jeho byli kněžími.

Václav Rynkeš, dlouholetý člen rady, stav se primasem r. 1736. zemřel již t. r.

Václav Kříž byl primasem po dvě léta od 1737. do 39., před tím pak a potom až do své smrti r. 1749. říditelem města, jakožto vrchnosti. Pocházel ze vsi Habriny, býval hejtmanem Heřmano-Městec-kým, 1720. vzav si vdovu Kateřinu po Václavu Šmídovi, stal se držitelem dvora Jezvinského a též jiného dvorce na předměstí pražském.

František Miselius, syn Danielův, byl v čele rady od r. 1739. do 1745., kdy zemřel, stár jsa 62 léta.

Josef Vlach, svobodného umění a filosofie magister, r. 1723. jakožto valdmistr J. M. C. lesův Trutnovských a spolu sekretář krajského úřadu, oženil se s dcerou Křištofa Štífa, rádniho; stal se primasem r. 1746., přichází též někdy s titulem »de Negro;« zemřel r. 1767. stár 77 let. Současně byl říditelem statkův městských Jan Václav Exner (dům čís. 64.) až do své smrti 1771.

Jan Konvička, byv po dlouhá léta v radě, stal se primasem r. 1767. Zemřel 1773.

Josef Konst. Riedl, bývalý syndikus Náchodský, r. 1748. si vzal Kateřinu, dceru po Frant. Miselioví, primatoru. Stav se primasem r. 1774. zemřel 1779. stár 59 let; pochován u sv. Mikuláše pod stupněmi před velkým oltářem.

František Kroupa byl pak primasem do r. 1788. byv dříve říditelem hospodářství městského. (Dům jeho čís. 23. m.)

Z písařův městských, kteří toho času nazývali se obyčejně syndikové, známí jsou tito:

Jiří Světlík přichází zde ještě r. 1677. Po ohni r. 1670. založil knihu pamětí. Táž začíná se pamětí o ohni, obsahuje pak některé smlouvy ubrmanské až do r. 1710., pak rozličné přípisy úřední až do r. 1842. Zpráv dalších o zasloužilém tom muži nemáme.

Jan Václav Mareš, písař radní, byl r. 1692. od rady propuštěn, a na jeho místo přijati:

Vít Jiří Viktora k české a Jan Jiří Knejfl k německé expedici, o nichž obou podáváme zprávu na jiném místě. O dvou písařích se dále zmínky neděje; býval syndikus pouze jeden, musil však býti obou řečí

mocen; neboť zvláště od počátku století 18. přicházejí již přípisy podkomořského i jiných úřadův i některé zápisy vedle české též v řeči německé.

Jan Vilím Payer byl písařem městským od r. 1705. až do své smrti r. 1731. Po něm nastoupil František Andreides, syn cís. rychtáře téhož jména, jenž zemřel ještě před otcem r. 1743.

Frant. Planesch, syndikus, 1744. oženil se s Annou Miseliovou; 1749. byl již mrtev.

Tomáš Sattenwolf byl syndikem as do r. 1760. Po něm přichází

Karel Kouřimský v r. 1760. Od r. 1766. jmenuje se syndikem zdejší Ignác Vorel až do r. 1775. Pak se stal krajským komissařem a r. 1791. purkmistrem v Čáslavi.

Po něm nastoupil za syndika Jan Jelínek, rodič zdejší. —

Prvním poštmistrem v Jaroměři byl:

Vít Jiří Viktora, mladší bratr někdejšího děkana Martina Viktory; as od r. 1670. byl písařem mladším při magistrátu; poštmistrem nazývá se poprvé r. 1680. Byl mistrem svobodných umění; zemřel r. 1707. v stáří 62 let. Poštu přejal syn Šimon Viktora, zemřelý r. 1743. Syn téhož byl Jan Maria Viktora, poštministr a potomní cís. rychtář.

O jiných rodinách měšťanských možno nalézt zprávy v přídavku.

V této době mnozí rodáci zdejší pocházející ponejvíce z vynikajících rodin městských, věnovali se stavu duchovnímu a působili pak na jiných místech; k těm náleží:

Komínek Leonard, karmelitán; r. 1654. vydal dvě knížky nábožného obsahu.

Kroupa Jan Václav, r. 1724. kanovník Litoměřický a arciděkan Bilínský; byl vnukem primasa Lukáše Kroupy.

Bleiweis Quido, prv cisteriák Sedlecký, pak kvardián kláštera Hostinského, a mladší bratr jeho:

Bleiweis Jan, člen tovaryšstva Ježíšova a zástupce české provincie u dvora císařského; zemřel r. 1760. Byli synové primasa Františka Bleiweise:

Henzelius Jindřich r. 1732. byl farářem v Černilově a toho času bratr jeho:

Henzelius Josef prokurátorem v koleji Jezuitů v Opavě.

Beneš Jakub baccalaureus formatus, r. 1743. byl farářem na Pecce a Radími.

Komínek Václav r. 1752. farář ve Veležicích, r. 1761. zemřel jako farář ve Vysokém Veselí.

Krnovský Amadeus r. 1763. v řádu Benediktinském kláštera sv. Jana pod skalou a

Krnovský Erasmus v řádu Cistercienském v Sedleci; byli synové cís. rychtáře Josefa Krnovského.

Bíl Vojtěch 1772. byl členem tovaryšstva Ježíšova v provincii rakouské.

Khün Ludvík, člen řádu jezuitského r. 1735. a bratr jeho

Khün Ferdinand, farář Novopacký, zemřelý r. 1789., byli synové lékárníka a primasa Jana Khüna.

Theny Jan r. 1782. byl domácím kaplanem hraběte Chorinského.

John Anastasius, člen řádu pobožných škol a proslulý profesor na ústavu hluchoněmých v Praze od r. 1820.—39., narozen r. 1785.

Z rodin šlechtických, jichžto v dřívějších dobách vždy několik při městě bývalo usedlých, udrželi se zde déle pouze Cikánové z Čermné.

Starší syn Václava Vilíma C., zemřelého r. 1691., František Albrecht, měl za manželku Františku, dceru Rudolfa Dobřenského z Dobřenic, hejtmana kraje Hradeckého, s nímž držel r. 1698. tvrz a zboží Štěpánov u Choltic. Mladší syn Vilím Rudolf, pán na Hoření i Dolení Čermné, Malé Bukovině a dvoru šosovním při městě Jaroměři r. 1699. dal si vložiti do knih městských kšaft otce svého ohledně dvoru zdejšího a r. 1702. oženil se s Annou Marií, vdovou po Petru Komínkovi, měšťaninu a spolurádním zdejším, dcerou Václava Kosistě, cís. rychtáře.

Vilím Rudolf zemřel již r. 1713. a pochován jest v kryptě u sv. Jakuba. Syn a dědic jeho Josef Rudolf Antonín Václav C. z Č., narozený r. 1708. byl pod poručenstvím matky své až do její smrti r. 1726. Kšaftem svým p. Anna Marie C. z Č. odkázala statek svůj dílem synu Josefovi, dílem dceři Anně Marii z dřívějšího manželství, provdané od r. 1723. za Severina Langera z Dlouhé Vsi, pána svobodného statku Mejnice na Moravě.

Josef Cikán z Č. mezi léty 1730. až 33. rozprodal pozemky rozličné po rodičích při městě zdeděné. R. 1734. koupila též obec kus chrasti dřívě Cikánovské »na schránku a pro chování ptactva bažantního.« Téhož roku koupil dvůr Cikánovský hrabě Frant. Ant. Špork a od něho r. 1743. obec městská.

Elsnic z Elsnic, František Albrecht, s manželkou svou Alžbětou rozenou z Lyssau r. 1670. koupil dvůr na obci, řečený Uhlířovský od Mat. Max. Švendy z Rosenfeldu za 970 zl. a roli v Dolcích za 130 zl.

Po roce 1700. zde pozemky své rozprodal a přichází jako měšténín města Přelouče. —

Dvůr v Hořenicích (čís. 1.), jenž patřil někdy Václavu Kosišтови staršímu, r. 1668. od Václava Kroupy koupil ¹⁾ uroz. pán Matyáš Rudolf Lev (s tit. doctissimus dom.), který máje též při městě dům, býval rádním zdejším. R. 1699. ujal dvůr syn Jirí, po něm r. 1742. Ignác Lev, který držel dvůr ten až do své smrti r. 1774.

XVII.

Poměry církevní a školství od r. 1670. do 1780.

o smrti děkana Martina Viktory nastoupil r. 1761. v srpnu dosavadní kaplan Pavel Václav Bernasch v úřad ten. Za něho opravovány byly škody, které se ohněm r. předešlého staly na obou kostelích: sv. Mikuláše i sv. Jakuba; téhož roku stavěny byly věže při obou kostelích a přelity některé zvony ¹⁾.

Dle nápisů nacházejících se na zvonech byly: zvon velký, jenž slove Mikuláš (44 centy těžký), prostřední jménem Florián, oba při kostele děkanském; pak tři na věži u sv. Jakuba;

velký (7³/₄ ct.) ke cti sv. Jana Křtitele, druhý (2¹/₄ ct.) ke cti sv. Prokopa, třetí (90 liber) ke cti sv. Václava, všechny posvěceny a zavěšeny později, totiž 1. srpna 1689. Přelity byly od Jeremiáše Šretera zvonaře v Náchodě a vysvěceny od P. Jindřicha Viktorina Kalerta, opata kláštera Henrichovského, řádu Cistercienského ve Slezsku.

Po děkanu Bernaschovi, jenž odtud jinam se dostal, přišel r. 1682. Jan Jindřich Hradský, který však již 1683. zemřel.

R. 1685. v únoru nastoupil P. Tomáš Exner, který vedl duchovní správu zdejší po 20 let. Za jeho času mnozí měšťané zvláště bezdětní odkazovali značné na ten čas summy záduší a zřizovali mešní nadace. Tak na př. 1695. p. Kateřina Skálová, posléze Mannová, odkázala k záduší

---

1. Dle jednoho zápisu bylo 13. prosince 1671. obráceno 100 zl. na zaplacení zvonaře Náchodského a tesařův, již věže stavěli.

sv. Jakuba 100 zl. na pomoc »nějakého většího zvonu.« Tatáž dobroditelka již před tím, r. 1682., dala v kostele sv. Jakuba na své útraty zříditi nový postranní oltář (na straně evangelia), jakž o tom svědčí nápis v témž oltáři zachovalý ¹⁾. R. 1697. Marie Rüdingerová, vdova, odkázala domek svůj na valích záduší sv. Jakuba, vymínujíc si 50 kop. R. 1699. Matyáš Rudolf Lev odkázal záduší obou kostelů 100 zl. R. 1708. František Pelikán odkázal chrámu Páně sv. Mikuláše 500 zl. a na zvon do velké zvonice 250 zl., a tomu zvonu aby bylo dáno jméno sv. Jan Nepomucký ²⁾.

R. 1702. byla nově zřízena krypta u sv. Jakuba, v níž první byl pochován měšterník Petr Komínek.

Děkan Exner zemřel r. 1704. 29. prosince, a po něm přišel v květnu 1705. Pavel Josef Boček, rodilý z Vysokého Mýta. Až do té doby nebylo zde systemisováno místo kaplanské; vyjímaje churavého děkana Vikтору, jenž poslední léta svého života kaplana na svůj náklad vydržoval, dotčení nástupci jeho zastávali sami správu duchovní. Ku přání měšťanstva, aby děkan stálého kaplana choval, uzavřel P. Boček r. 1708. 30. prosince s magistratem a celou obcí smlouvu, dle které zavázali se na vychování kaplana ročně dávat: z peněz obecních 88 zl., z kasy špitální 40 zl. a ze záduší 12 zl., dohromady 140 zl. a 6 sáhů dříví.

Téhož dne byla smlouvou mezi děkanem a magistratem upravena taxa štol, dle které se pak platiti mělo děkanovi: při velkém zvonění 6 kop (či 7 zl.), při prostředním 4 kopy (4 zl. 40 kr.) atd. Od křtu mimo zápis 12 grošů či 36 kr. Smlouva ta potvrzena r. 1709. konsistoří Hradeckou.

Po odchodu děkana Bočka nastoupil v březnu 1710. za děkana Jan Ignác Tichý, který pobýv zde tři čtvrti léta, 22. prosince t. r. zemřel, teprv 29. let star.

V březnu r. 1711. přišel sem za děkana Jan Václav Duchoslav Andreides, z jehož mladších bratrů byl zde současně jeden cís. rychtářem, druhý městským důchodním. Byl spolu biskupským vikářem; zemřel 18. prosince 1725. První tři léta byl u něho kaplanem Jan Logdman de Auen, který tu zemřel r. 1714.

Od března r. 1726. do června 1733. byl děkanem zdejší Jan František Herman de Oheim, před tím farář v Chroustovicích, rodilý z Hradce Králové.

Od srpna r. 1733. až do května 1741. byl zdejší děkanem a spolu biskupským vikářem Karel František Stučka, mistr svobodných umění a bakalář theologie.

1. Druhý, tomuto úplně souměrný oltář na straně epistol byl tímž časem zřízen nepochybně nákladem záduší.

2. Ohledně ceny peněz dlužno vědět, že ku př. r. 1703. 1 korec pole se cenil 33 zl., 1 kráva 9 zl.

Po něm nastoupil: Jan Antonín Kalina až do roku 1745., v kterémž roce přišel za děkana František Hledík; za jeho duchovní správy vyzdvižena jest a sice 14. února 1751.¹⁾ v chrámu Páně sv. Mikuláše Cesta křížová, k jejíž zřízení poskytl cizí dobrodinec, P. František Tureček, farář v Písečné, značnou částku 400 zl., za kterýžto dar mu rada městská dne 19. listopadu 1752. zvláštním poslem slušné poděkování učinila.²⁾ Děkan Hledík sám daroval pro zvelebení a rozmnožení fundace na cestu křížovou »skrže něho r. 1751. vyzdviženou,« dvě obligace per 250 zl. Za povolení posvěcení křížové cesty podána žádost ku konsistoři 19. listopadu 1752., které pak P. Liborius Lindtner, řádu sv. Františka Ser. v konventu Hostinském kvardián, vykonal. Za téhož děkana vystavena byla a 19. června 1753. posvěcena kaple sv. Anny u studýnek. (O tom viz na jiném místě.) R. 1751. varhanář z Grulichu, Kašpar Weltzl, varhany v kostele sv. Mikuláše skoro z gruntu spravoval. Dělán s ním účet 28. srpna t. r., a »poněvadž měl při opravě více práce, než z počátku se domýšlel a o mnoho neděl déle se zde zdržeti a nemalý náklad na kůži a mosazný drát učiniti musil,« žádal o 50 zl. více. Bylo mu k prv ujednaným 150 zl. 30 zl. přidáno, zároveň ale se uvolil na jaře positiv naladiti a k positivu superoktáv znova zříditi, načež mu ještě 20 zl. slíbeno.

Dne 14. ledna 1752. zvoneček sanctus, znova v Praze přelity a posvěcený, na své místo zavěšen byl.

Téhož roku 24. února jednáno bylo s Václavem Matějčkem, sousedem a sklenářem zdejším a synem jeho Janem, usedlým v Pardubicích, stran zhotovení do chrámu Páně sv. Mikuláše u velkého oltáře čtyř nových oken; na to pak objednáno od Fabiána Danka, glasmistra v Roketnici, dobré sklo neb kotouče.³⁾

Děkan Hledík zemřel 16. července 1756. a po něm nastoupil v lednu 1757. Ferdinand Josef Pavlíček, rodem z Vysokého Mýta. Za něho bývali zde stále dva kaplani, kromě toho as od r. 1748. fundatista Chudkovský. Děkan Pavlíček zemřel jako protonotář apoštolský a čestný kanovník dne 5. února 1781. v stáří 69 let. Z jeho času pochází nynější velký oltář v kostele děkanském, který postaven byl r. 1772. od domácího řezbáře, souseda zdejšího, Martina Krupky dle smlouvy od magistrátu a děkana s ním 20. prosince 1771. uzavřené, za 450 zl. rýnských. Největší dvě figury — sv. Josefa a sv. Vavřince — počítal řezbář po 40 zl.; pomocníci jeho placeni zvlášť ze záduší. Dne 10. srpna 1772. byl vyplacen a přidáno mu ještě za práci při tabernakulu a jině vykonanou 25 zl. Na bývalém starém oltáři byly prý sochy: uprostřed sv. Josefa a po stranách sv. Mikuláše a sv. Floriána. Do sakristie vedly toho času pouze jedny

1. Lib. mem. d. c. fol. 35.

2. František Leopold Tureček od r. 1734. — 1763. farář v Písečné, byl kněz horlivý a obětavý, vynaládal značné jmění své k účelům dobročinným. Rodilý byl z Litomyšle a tamtéž zemřel.

3. Manual od r. 1751.

dvěře oltáře vedle sv. Františka; druhé prý na žádost děkana Černého byly prolomeny. V místech stupní u těchto druhých dveří býval vchod zazděný, vedoucí pod presbyteriem, a odtud vede prý chodba pod celé náměstí až k masným krámům. Oltář sv. Barbory, řeznický, stával tou dobou tam, kde nyní oltář sv. Jana Nep. Kromě obrazu sv. Máří Magdaleny, pocházejícího od Skrety neb některého žáka jeho, měl kostel děkanský ještě obraz sv. Petra od téhož mistra, který počátkem tohoto století v ztrátu přišel.

Ku povznesení pobožnosti tehdáž ještě činným byl starý sbor literátský a vedle něho bratrstvo sv. škapulíře, zřízené r. 1726., jimž nové zákony Josefsinské učinily konec.

O učitelích z té doby máme tyto zprávy:

Daniel Hofman, kantor, který r. 1667. dostal od obce místo pusté vedle školy, r. 1676. si vzal vdovu po cíl. rychtáři Mat. Švendovi; zemřel r. 1702. Po něm přišel František Hübner, syn kantora Žambereckého téhož jména; zemřel r. 1720. Pak as do r. 1730. byl kantorem Samuel Vyskočil, spolu soused zdejší, načež se stal zádušním početvedoucím a zároveň kostelníkem.

Od r. 1730. až 1764. Jan Jiří Hampl, rodilý z Král. Nového Města z Horejšího Slezska; přišel sem za školního mládence r. 1721.; jakožto kantor býval starším obecním.

Od r. 1764. až asi do 1771. Josef Leden, pak do r. 1780. František Oehl, do 1790. Antonín Volánek, od r. 1790. Josef Čejka, rodilý z Jesenice.

Když bylo zakázáno platiti učitelům služné z kasy kontribučenské, r. 1753. 22. února »kantoři a hlásnej« (!) složili u magistrátu poslušnou žádost, odkud budoucně svá salaria dosahovati mají. Na dotaz učiněný u podkomořského úřadu, zdali z důchodův obecních placení býti mohou, došla odpověď záporná; že prý jest důchod obecní beztoho onerirovaný, a že tudíž na jinší expediens mysliti se má.¹⁾ Ze stručné této poznámky vidíme, v jak smutném stavu nacházelo se tehdáž školství vůbec. Novým řádem školním vydaným r. 1774. vpraven byl sice veškerému školství čilejší život, a nucenou návštěvou školní postaráno bylo o lepší vzdělání obecného lidu, avšak poněmčovací směr nových zákonů školních byl opět velmi na újmu národnosti české. R. 1803. byla zde škola normální o třech třídách; toho léta byli zde učitelové: Josef Čejka, František Erben a Jan Konečný. Pod dozorem kantora, jenž byl spolu řiditelem kůru, býval učitel druhý varhaníkem, jemuž časem také dáván název subkantor. Takoví byli zde: r. 1675. Krištof Hanč, syn kantora ze vsi Zvole téhož jména, pak Matyáš Hendrich do r. 1705., Matyáš Hendrych syn do r. 1719, Jan Flousek do r. 1744., Michael Schall do r. 1758., Josef

z. Manual od r. 1751.

Šoukup do r. 1796., Václav Volánek do r. 1802. Kromě toho mívali někdy kantoři školní mládence ku své pomoci.

Vyučování ženským pracím dostalo se žákyním školy zdejší již v minulém století; udělovala je z ochoty bývalá jeptiška Antonie Jelínková, která po zrušení kláštera v Pohledu (Frauenthal) zde u svých příbuzných v domě čís. 8. v městě žila. R. 1791. obdržela za to pochvalný list od konsistoře Hradecké a r. 1792. od gubernia zemského.¹⁾

1. Jest to nepochylně tatáž, která také obraz Panny Marie v kostele Heřmanickém zlatohlavem, opatřila čili zlatem vykrumplovala, tak jak dosud se spatřuje. Tak aspoň pověst v Heřmanicích jde, že jeptišky z Jaroměře obraz ten zlatem vyšíly.

XVIII.

Lékaři a lékárníci.

Do r. 1550. připomíná se v knihách městských zhusta Filip lékař, rodilý ze Sebuče, a dcera jeho Mandalena, babička; měl při městě značný majetek; zemřel někdy r. 1573. Pak i po celé následující století s názvem »lékař« se zde nesetkáváme; léčením nemocných tou dobou i později zabývali se bradýři a lázebníci. (Jména lázebníků co majitelův lázní vedle mostu na předměstí pražském nacházejí se v přídavku.) Po r. 1590. jmenuje se zde Daniel Mann bradýř, otec potomního cís. rychtáře Jana Jiřího Manna; získal si léčením značného jmění; r. 1609. 15. srpna povolán byl do plné rady a »dotázka naň učiněna, zdaž by co toho v pravdě bylo, co pan Khober v městech pražských na vyslané zdejší domlouval, jakoby on Daniel cizí minci nehodnou do českého království voziti a ji mezi lidmi roztrušovati měl.« Odepřel tomu s tím doložením, jestli-že on jest měl malé peníze a jich lidem půjčoval, »že od jednoho člověka za obilí a od jednoho kupce, kterého vyhojil, 50 kop mš., vše malých peněz dostal.« Zemřel as r. 1618.

R. 1619. byl zde David Tyrhofer, bradýř.

R. 1653. 2. listopadu Jakub Mahr, lázebník, přistěhovav se z města Hořic, předstoupil před radu s prosbou, by mu zde provozování řemesla a kunstu jeho lázebnického přino bylo. Přijat jest pod ochranu práva.

Po r. 1690. přichází Arnošt Rojbr, felčar; zemřel r. 1725; syn jeho Jan Rojbr, lékař, zemřel r. 1751.

R. 1707. Jan Rynks, medic. doctor, prodal dům čís. 62. bratru svému; neznámo však, zdali byl zde usedlý.

Toho času požívaly lázně zdejší dobré pověsti ve vzdálenějším okolí; v matrice úmrtní z r. 1708. jmenují se osoby cizí v zdejších lázních »v kůře zůstávající«.

R. 1728. přichází Mikuláš Kneys, chirurgus, r. 1736. Vojtěch Andreides, medic. doctor.

R. 1748. Václav Vítek, medic. doctor, koupil dům čís. 59. m.

R. 1751. byli zde čtyři lázebníci (lékaři): František Umlauf, Karel Just, Karel Morgenroth, inkorporovaní v Hradci Králové, a Mikuláš Kneys, inkorporovaný v Praze.

V inventáři pozůstalosti po Františku Umlaufovi, zemřelém r. 1758., přicházejí tyto nástroje a knihy: stříbrné šnaprlíky k žilám pouštění 2, šrepšnapr mosazný 1, mosazných baněk 18, pelikán 1, gaisfus 1, cejnová klystýrnice 1, Schroederi: Arzneyschatz in folio, Bosnai: Neues Arbzneymbuch in folio, Barmherzige Samaritan.

František Umlauf syn, taktéž lázebník, zemřel r. 1792.

Později se připomínají chirurgové: r. 1775. Josef Schneider, 1776. až 1779. Václav Cikán, 1780. Frant. Morgenroth a Jan Just, 1793. Ignác Konvička, chirurgus a akušér, 1795. Ignác Holsbach.

Lékárníkem prvním v Jaroměři byl Vojtěch Dobrovodský; r. 1681. oženil se (ornatissimus dom. apothecarius) s Annou, dcerou po Mat. Švendovi; r. 1685. koupil dům čís. 20. Jk. před., zemřel r. 1692.

Od r. 1692. Jan Khün, jenž jako primator zemřel r. 1735. Po něm Jakub Kristel do r. 1752., kdy zemřel. Nástupcem jeho byl Konstantin Fiedler, jenž měl lékárnu v domě čís. 58. m., patřícím Vojtěchu Andreidesovi. Po něm přišel as r. 1770. Václav Schwarzbach, který z počátku bydlel též v domě čís. 58., r. 1779. koupil dům čís. 4. v městě.

XIX.

Vesnice šosovní.

u každému královskému hradu, jakým býval před založením města také hrad Jaroměř, bývalo přikázáno několik osad v okolí jeho, jichž obyvatelům dávány byly potřebné pozemky od krále ku právu manskému a oni měli jediné rozkazův svých královských purkrabí (neb jiných úředníkův královských, již tam sídlo své měli) poslušni býti¹⁾; platy pak a služby, k nimž byli zavázáni, sloužily k vychování úřednictva hradního a branné čeledi. V takovém as poměru býval k někdejšímu hradu Jaroměři dvůr Jezviny²⁾ jakož i ostatní dvory v okolí hradu ležící, z nichž potom vyvinuly se vsi: Čáslavky, Dolany a Hořenice, jimž mýtním lesů přibývalo pozemkův a přibytkův.

Když pak as v polovici 13. století z bývalého hradu Jaroměře stalo se královské město, a nově přibylí osadníci němečtí pozemky nejbliže ležící zakoupili právem svým německým čili purkrechtním, osazení jsou tímtož právem i obyvatelé vsí či dvorů, k bývalému hradu patřících. Ku správě těchto vesnických osadníků zřízena jest svobodná rychta ve vsi Čáslavkách, která rovněž jako rychta v Jaroměři náležela pak královně české. V době válek husitských drželi jako rychtu Jaroměřskou tak i rychtu v Čáslavkách s požitky a důchody k ní patřícími konšelé Jaroměřští k ruce obce; vrátili ji však r. 1445. královně Barboře. Po smrti královně této,

1. Palacký, Dějiny: Kn. 7., čl. 5., str. 379.

2. Až do začátku 18. století pouze jeden dvůr; nynější ves Jezviny povstala teprv koncem minulého a počátkem tohoto století.

nebo snad již za živobytí jejího, byl v držení rychty v Čáslavkách podkomoří Vaněk z Valečova a po tom, nepochybně již od časů krále Jiřího, obec Jaroměřská¹⁾).

Když r. 1547. král Ferdinand I. konfiskoval obci Jaroměřské statky její, v poměru vesnic šosovních k městu ničeho se tím nezměnilo. V resoluci z r. 1549., kterouž kromě odňatých vsí ostatní důchody městu byly navraceny, praví se, že král Jaroměřským vsí: Jezviny, Hořenice, Dolany a Čáslavky, řeky při městě atd. »do své vůle zanechává«, tedy s těmitož právy a povinnostmi jako před tím. Sousedé šosovní řídili se knihami městskými jako sousedé předměstští, volili si svobodně své rychtáře a konšely, spravovali samostatně jmění svých vesnických obcí, přispívali městu dle jistého rozvržení k placení stálého šosu jakož i jiných poplatkův.

Strasti války 30tileté vsi šosovní spolu s městem trpěly; ves Čáslavky v r. 1645. od Švédův téměř celá byla vypálena. R. 1650. bylo usedlostí v Čáslavkách 7, v Dolanech 14 a v Hořenicích 10.

R. 1651. magistrát Jaroměřský ve své zprávě o tehdejšímu stavu města, podané vládě zemské, praví: »Na mnohé snažné a ponížené suppli-cirování předkův našich ráčil jest slavné a svaté paměti císař Maxmilian II.²⁾ z milosti a štědrosti své navrátiti, k městu připojiti, přivtěliti a jako v jednu obec spolčiti tři vesnice blízko města ležící, jmenovitě: Dolany, Čáslavky a Hořenice³⁾, jichžto sousedé knihami městskými nejinače než jako předměstští sousedé rovným právem se řídí a spravují, z nichž se šosu ročně sbírá: z Dolan 33 kopy 9 gr., z Čáslavek 15 kop 22 gr., z Hořenic 15 kop 25 gr. Desátku z Dolan: 19 korců, 3 větrl. 1 čtvr., z Čáslavek: 8 korců, 1 v. 2 čt., z Hořenic 10 korců, 1 v. 1 čtv. Mimo to z Dolan a z Čáslavek sousedé povinni jsou od starodávna pana děkana a jeho věci do města přistěhovati a k cihelni⁴⁾ (která nyní spuštěna jest) 80 fůr dříví přivážti, Hořeničtí do fary dříví ku palivu, 24 sáhy, přivážeti a k příjezdu pana podkomořího po 2 slepicích odvozovati.«

Válka třicetiletá měla mimo jiné také ten neblahý následek, že vrchnosti, jsouce větším dílem cizího původu a nemajíce žádného citu k do-

1. S tím se neshodují, co uvádí Balbin (Miscell. lib. III. c. XI.) prý ze starého jakéhosi rukopisu archivu Jaroměřského z r. 1425, v němž nějaký bratr Jan Silesius, kláštera ve vsi Zvoli profes, na věčnou památku poznamenává, že vesnice Čáslavky, Dolany, Zvol a Rychnovek pán Zvolský, poslední svého rodu, odkázal v druhé polovici 14. století klášterům Jaroměřskému a Kladskému. Udání to jest nepravdivé; vsi Čáslavky a Dolany nepatřily nikdy ani žádnému pánu Zvolskému (jehož snad ani nebylo), ani klášteru Jaroměřskému, aniž komu jinému. Ostatně i další obsah i forma zprávy té, která nachází se též jakožto nápis ve zdi presbyteria kostela Zvolského, patrně tomu nasvědčují, že se poctivému Balbinovi dostal do rukou falšífikat. Pravdě nepodobno jest též, že by kdy jaký klášter ve Zvoli byl býval, ač historikové, následující Balbina, tak tvrdí. Borový »Děj. diec. praž.« o nějakém klášteře ve Zvoli neví ničeho.

2. Snad jest tu míněna resoluce Ferdinanda I. z r. 1549.; list nějaký Maximiliánův stran té věci není nám znám.

3. Dvůr Jezviny jest tu pomínut; jakožto osamotnělý a městu nejbližší, byl ve všem již roven dvorům předměstským.

4. Cihelna obecní bývala na obci pod »ptákem« v těch místech, kde jest nyní tak zvaný dvoreček.

mácímu lidu českému, jali se lid poddaný utiskovati způsobem dříve neslýchaným a ukládati mu roboty a břemena jindy nebývalí. V této době všeobecného utlačování vesnického lidu začal také magistrát Jaroměřský sousedům šosovním ukládati nová břemena. R. 1674. koupila obec města Jaroměře od paní Doroty Maršálové dvůr v Dolanech, a téhož roku dne 2. dubna 12 sousedův Dolanských v příbytku cís. rychtáře Matyáše Lorence »volně se uvolilo, roli při témž dvoře potahy svými orbou zdělávati«, jak v knize pamětí jest zaznamenáno a sousedé ti zejména uvedeni ¹⁾.

R. 1695., kdy ještě mnozí z oněch prý se uvolivších sousedův na živu byli a hospodářství drželi, »počala vznikatí nějaká vrtkavost a neposlušnost v příčině orby při dvoře obecním v Dolanech«. I stalo se dokonce, že »Jiřík Kotvald, obce Dolanské rychtář, jsouce o posvěcení chrámu Páně zdejšího sv. Jakuba založení v neděli dne 31. Juli l. t. 1695. v příbytku pana Daniele Křištofa Miseliusa, primatora města, při truňku vína, od slovutné poctivosti pana Petra Komínka, jakožto ouředníka nad důchodem obecním v přítomnosti pana Václava Kosiště, vše spolurádních, napomenut, aby dle povinnosti a stalého uvolení jich měkkoty k zimnímu setí připravovati nařídil, on nerozvážlivě na to odpověděl, že oni sousedé Dolanští se v to nikdá neuvolili, a že oni oba spolu rádní páni, to že by se byli uvoliti k orbě sousedé Dolanští měli, mluvící, salva venia v hrdlo lhrou. I jest on Jiřík Kotvald, rychtář, pro taková opovážlivá slova po mnohé pořád zběhlé dni arremtem šatlavním vytrestán«. Držen byl v šatlavě až do 5. září t. r., kdy na přímluvu jiných sousedův Dolanských a omlouvaje se, že tehdaž rouškem tuze přemožen byl, jest propuštěn. Toho dne byli u přítomnosti cís. rychtáře a primasa v plné radě sousedé Dolanští, počtem 13, jednotlivě voláni a tážáni, zdali roli při dvoře obecním volně a poslušně zdělávati chtějí. Tři se nedostavili a ostatní slovy »uvoluji se« neb »nejsem z jiných« se uvolili. Propuštění byli s vyhrůžkou, kdokoliv z nich by hned na první poručení se poslušně nezachoval a roli obecní zdělávati se zpěchoval, neb dokonce nenáležitými a nectnými slovy někoho z pánův, jakožto přední instancí své, dotknouti se opovážil, že po čtyry téhodne arremtem šatlavním vytrestán býti a nadto pokutou 20 gr. míš. bez milosti propadnouti má.

Z takovéhoho jednání magistrátu vysvítala snaha, z vesnic šosovních učiniti vesnice městu poddané; s Dolanskými tu již nenakládáno jako se sousedy předměstskými, nýbrž jako s neposlušnými poddanými. Však vesnice své právní postavení vzhledem k městu statečně hájily; r. 1701. obrátily se se stížností svou na místodržící zemské, žádajíce, aby k vyšetření a porovnání jich stížností zvláštní komissí ustanovena byla. Žádosti jich bylo vyhověno a dekretem daným dne 4. července 1701. ustanoveni byli

1. Kniha pam. od r. 1670. str. 34. Však součt dle písma, byla ta poznámka teprv r. 1695. tam vepsána.

za komissary v té záležitosti pánové: Michal Frant. Věžník z Věžník a Václav Křištof Hložek z Žampachu, »načež dne 25. ledna 1702. u přítomnosti obou jmenovaných a p. Jana z Connensu, měst věnných hof-rychtýře, stalo se narovnání čili transakce mezi J. M. C. rychtářem, purkmistrem, konšely i staršími obecními na místě celé obce král. města věnného Jaroměře nad Labem z jedné a poctivými rychtáři a konšely i celou obcí tří vesnic, Dolan, Čáslavek a Hořenic pod šos a jurisdikcí jmenovaného města Jaroměře patřících z strany druhé, na takový způsob:

1. Sousedé tří vesnic, Dolan, Čáslavek a Hořenic mají od magistrátu Jaroměřského považováni býti jako měšťané a předměstští sousedé, s těmito rovným právem se řídící.
2. Poněvadž Dolany a Čáslavky mimo šos a desátek povinny byly ročně 80 for k cihelni činiti a Hořenice do děkanství 24 sáhy dříví přivážeti, a ony dvě vesnice místo těch for, jelikož cihelna k spuštění přišla, grunt obecní v Dolanech k ruce magistrátu zdělávaly, nyní
3. uvolili se Dolanští a Čáslavští místo předešlé své povinnosti i též Hořeničtí na místě dříví do děkanství přivážení, tedy všichni společně (ale tak, aby tu povinnost na sobě měli též měšťané, kteříby dvory v těch vesnicích drželi) jedenkaždý soused obci Jaroměřské každý rok po pěti dnech, dílo jakž úřad konati nařídí, však tak, aby zase s potahem na noc domů přijíti mohli, konati.
4. Mimo to uvolují se šosovní sousedé v mimořádných potřebách města, v pádu ohně na obecních a zádušních budovách, též při spravování silnic a jezů, protože mýto neplatí, kdyžby obecní potahy nestačovaly, na žádost magistrátu dle možnosti forováním přispěti.
5. Útraty z maršů a kvartýrování vojska mají sousedé vesničtí i Jaroměřští stejnou měrou nésti.
6. Jakož magistrát as před 5 léty uložil oněm třem vesnicím 6 strychů žita ročně na'žakovstvo dávati, uvolují se k tomu na dále jen tehdáž, když by se urodilo, však nucení býti nemají.
7. Melivo do obecního mlýna dodávati, však jen kdyžby je mlynář v melivě fedroval, a podobně pivo Jaroměřské, když scházeti nebude, píti a bráti se uvolili.

Tato transakce byla od místodržících zemských dne 7. února t. l. ratifikována a do knih městských i do desk zemských vložena. Však rozepře mezi obcí městskou a vesnicemi tím na dobro odstraněna nebyla. Zejména článek 4. této smlouvy v neurčitěm znění svém ponechával široké pole libovůli magistrátu, který ku potřebě obecní, ku správě cest a jezů atd. vždy více práce a forování od sousedů vesnických žádal, nežli tito poskytnouti byli ochotni. Spory a žaloby oboustranné z toho vzniklé rozhodnutím místodržících zemských dne 26. května 1713. porovnány tím způsobem, by potažníci kromě těch v transakci z r. 1702. dotčených pěti

dnů ještě jiných 5 dní a tak 10 dní ročně, chalupníci ale, již potahy nemají, 5 dní práci rukou svou ku potřebě města, však mimo čas žní a sadby, též luk klizení, vykonávati povinni byli a nadto více aggravirování nebyli.

Tímž časem veden byl jiný zajímavý spor mezi obcí městskou a vesnicemi šosovními ohledně subsidii extraordinarii, daně to, pouze vrchnostem z jich měšce, tedy i městu zdejšímu co samostatné vrchnosti, uložené. Obec městská žádala na sousedech šosovních příspěvek na placení subsidia extraordinaria, ukazujíc na to, že jsou svobodní a ne poddaní; sousedé vesničtí však, odvolávajíc se na své závazky a povinnosti k městu, k dani té, pouze vrchnostem uložené, přispívati nechtěli. R. 1707. přišla záležitost ta před arbitrační komissi ode všech čtyř stavů z prostředku sněmovního zřízenou, a dle rozhodnutí té komise ze dne 20. června t. l. a resoluce místodržících zemských ze dne 22. ledna 1711. „ony tři vesnice od řečeného subsidia extraordinaria dotad a tak dlouho osvobozeny byly, dokavad by nic in contrarium, že by nějaká, sněmovním snesením uznaná dominicalia užívaly, provedeno nebylo“, a uznáno, že město Jaromír jakožto vrchnost daň tu zcela zapravovati a odváděti má.

Téhož r. 1711. 29. října magistrát znova se ucházel stran té věci u místodržících zemských a záležitost ta dána znova arbitrační komissi, v kteréž byl Adam hrabě Záruba z Hustiřan a na Cerekvici, podkomoří králové, a Karel Ferdinand Dobřenský na Nedělišťích a Hodečíně. Ačkoliv vesnice dovedly si získati aktuaara při též komissi, Václava Teplého, přece tenkrát arbitrační komisse rozhodla ve prospěch města a podala 30. ledna 1713. zprávu takovou místodržícím zemským, že sousedé šosovní nejsou žádní robotní poddaní města, že se mezi sebou sami propouštějí, žádné roboty nekonají, jediné 5 dní v roce ve prospěch obce forováním přispívají, kontribuce sami pro sebe vybírají a odvádějí, dominikalií města spolu-užívají i svá vlastní dominikalia a parte mají, že město od vesnických sousedův po celý rok nic více užitku nebere než 152 zl. 24 kr., naproti tomu od r. 1705. město za vesnice přes 4065 zl. 36 kr. zaplatiti musilo, a že ode všech slavné paměti králův českých vesnice k městu ne ku zkáze, ale ku prospěchu připojeny byly.

Na to následovala resoluce místodržících zemských ze dne 26. května 1713., že pro futuro ony tři vesnice šosovní k onomu subsidium extraordinarium, neb kterékoliv dani, která by pod tím neb jiným titulem pouze z měšce vrchnosti platiti se měla, k městu s polovicí konkurovati a de praeterio polovicí městu nahraditi povinny jsou a budou.

Roku následujícího 25. června byla však resoluce ta po bedlivém uvážení všeho a po obdržení nových zpráv od jmenovaných komissarův novým rozhodnutím vysvětlena a opravena v ten způsob, že co se subsidia extraordinaria za minulá léta dotýče, šosovní vesnice teprv od 1. listopadu 1711. polovicí odváděti a platiti mají, jelikož město zadáním svým

ze dne 29. října 1711. teprv náležitě dokázalo, že ony vesnice dominikalií užívají. Spolu nařízeno podkomořímu i krajskému hejtmanu Dobřenskému, »poněvadž ten rest nezaplaceného subsidii od léta 1711. 1. Novembris šosovní vesnice na jedenkrát zaplatiti moci nebudou, tak aby běžné daně odváděti mohly a ruinirovány nebyly, by se s nimi dva neb tři termíny vyjednaly«. Zároveň nařizují, jakož se ony tři vesnice u nich ucházely, že by znova tři sousedé do arrestu dáni byli, by z téhož arrestu je ihned propustiti poručili¹⁾.

Potom byl mezi městem a obcemi delší dobu mír.

R. 1753. podal magistrát úřadu podkomořskému žádost, aby ku zlepšení důchodův obce městské »šosovně poddaci« vesnice k nějakému příspěvku potaženy býti mohly. Dostali však za odpověď, že žádost ta žádného místa nejenom nenalézá, anobrž dokonce se zavrhuje²⁾.

V příznavací tabeli z r. 1756. udal magistrát v seznamu robotním, jak náleželo, oněch 10 dní při potažnicích a 5 dní při chalupnicích dle resoluce z r. 1713. Avšak již v létech následujících uložila rada městská vesnicím šosovním novou povinnost, totiž ještě čtyřdenní robotní práci k opravě silnic; nová ta povinnost jednotlivým sousedům zanášena byla do zápisů, a v robotním seznamu z r. 1775. tyto 4 dni již také byly udány. Dle urbáře od r. 1776. měla »starobyrou povinnost³⁾« ves Čáslavky 94 dny potažní, 72 dny ruční, Dolany 185 $\frac{1}{2}$ d. p., 186 d. r., Hořenice 98 d. p., 216 dní ruční práce při mostech, cestách, březích, pojíždkách atd. vykonávati.

R. 1787. 8. června sousedé ze vsí šosovních byli do domu rádního předvoláni a jim představeno, pokud by svou »povinnost« potažní a ruční reluirovati chtěli, by za jeden den potažní 1 zl., za ruční 12 kr. do důchodu odvedli. Nebyli však sjednoceni, nejvíce hlasů bylo, že oni při své staré povinnosti zůstati chtějí. (Sousedé vesnic poddaných již od 50ti let místo roboty městu platili a sice: ze vsi Kohoutova 135 zl. 10 kr., z Kladrub 24 zl., z Kopanin 43 zl. 15 kr., dohromady 202 zl. 25 kr.) Šosovních peněz do důchodův obecních vždy o sv. Havle placeno: z Čáslavky 16 zl. 18 kr., z Dolan 36 zl. 47 $\frac{1}{4}$ kr., z Hořenic 19 zl. 11 $\frac{1}{2}$ kr. (Z Kohoutova 2 zl. 10 $\frac{1}{2}$ kr., z Kladrub 39 kr., z Kopanin 23 kr.)

Dotčenou čtyřdenní robotní práci k opravě silnic sousedé šosovní zpouzeli se konati, a když úřad krajský r. 1791. proti nim rozhodl, podali rekurs ke guberniu, které také odvolání jejich místo dalo a 26. ledna 1792. rozhodlo, že šosovní sousedé mají pozůstaveni býti při té povinnosti, kterou jim smlouvy v deskách zemských zanesené z r. 1702. a 1713. vyměřují, a za tu na nich bezprávně vynucenou 4denní robotu k opravě silnic mají dostati náhradu.

1. Dsky zem. kvatern. relací 3, L. 12.

2. Manual od r. 1751.

3. Při vsích šosovních úzkostlivě se vyhýbáno slovu »robot«.e

R. 1801. uzavřel magistrát se schválením podkomořského úřadu se sousedy šosovními smlouvu o vykoupení jich robotní povinnosti na věčné časy. Však repraesentanti a jiní měšťané, spatřující v tom jednání magistrátu zkrácení obce městské, podali proti tomu r. 1802. dvorní rekurs se žádostí, aby pozůstalo buď při bývalém vykonávání té povinnosti in natura, neb aby se stran reluičního kapitálu takové opatření učinilo, které by žádné straně nebylo na újmu. Rekurs ten vyřízen teprv r. 1813. ve smyslu žadatelů. Zůstalo pak při vykonávání robotní povinnosti in natura až do r. 1848.

Letopis některých příkěhů od r. 1780. do r. 1860.

- R. 1780. dne 1. října císař Josef II. byl v Jaroměři a dne 3. t. m. položil základní kámen ku pevnosti na Plese. Též v letech následujících přijížděl často ku prohlídce stavby pevnostní do Jaroměře; tak r. 1781. 29. září, 1783. nocoval v Jaroměři 22. a 23. září, 1784. 25. září, 1786. opět 25. a 26. září. Stavba pevnosti dokončena byla r. 1787.
- R. 1781. 13. října vydal císař Josef II. toleranční patent, kterým povoleno jest protestantům přebývati v císařských zemích. Následkem toho také větší část obyvatelů vsi Jezvin, která na gruntech někdejšího dvora brzo potom nově povstala, pocházejících hlavně

z farnosti Černilovské a Holohlavské, přihlásila se k vyznání evangelickému.

- R. 1785. 24. listopadu dvorním dekretem vykázáno na vystavění nové budovy děkanské, r. 1780. shořelý, z náboženského fondu 4625 zl., od farníků a z domácích důchodů 3368 zl.
- R. 1786. 7. dubna byly od komissařů k tomu nařízených, Antonína Logdmana de Auen, krajského komissara a Františka Brünnera, Pardubického sirotčího, prodány v dražbě pozemky zrušeného choru literátského a sice: louka, řečená Stračovská za Jezvinami za 1100 zl., louka za brdci za 610 zl., pole Stračovské za Jezvinami ve výměře 8 korců za 555 zl., jiné pole tamtéž 7 korců za 505 zl. Obnášelo tedy jmění literátům skonfiskované summu značnou 2770 zl. Byl literátský sbor Jaroměřský jeden z nejbohatších v Čechách.
- T. r. 20. září při stavbě nového děkanství děkan Josef Ignác Černý, procházející se po staveništi spadl s trámu 8 stop zvýši a zabil se. Byl rodák Královéhradecký.
- T. r. 29. září nařídilo zemské gubernium, aby ve vikariátě Novoměstském, kam tehdy Jaroměř náležela, mimo jiné také v Jaroměři zavřen byl kostel sv. Jakuba a kaple sv. Anny. Konsistoř Královéhradecká nařizuje vikáři, by při tom (zavírání kostelů) »s největší opatrností si počínal, aby spasitelné (!!) to opatření lidu se nezprotivilo«. Viděti z toho, jak necírkevní duch panoval tou dobou v samé biskupské konsistorii. Nařízení stran kostela sv. Jakuba nebylo však uvedeno v skutek, až teprv když r. 1789. jakýsi důstojník denuncioval zdejší magistrát kromě jiných věcí také z toho, že kostel sv. Jakuba jest otevřen, nařídilo gubernium 6. srpna t. l. přísně, by kostel ten hned se zavřel a co v něm ku prodeji se nachází, aby se v licitaci prodalo. Zvony měly vydány býti do Malé a Velké Úpy a do Markouše. Tu magistrát, chtěje starobylý hřbitovní kostel před městským zachrániti, vzal útočiště ku lsi a podal guberniu zprávu, že kostela toho je potřebí k německým kázáním a cvičením, jelikož prý zde obojí řeč panuje. Načež gubernium 26. ledna 1790. svolilo, by kostel sv. Jakuba zůstal otevřen, a děkan aby k zavedení německých služeb Božích potřebné kroky učinil. K tomu ale, pokud známo, nikdy nedošlo.
- T. r. v červenci stal se děkanem Jaroměřským Matěj Rössler, proslulý pomolog. Narozen r. 1754. v Křeseticích u Kutné Hory, stal se po vysvěcení svým ředitelem školy v Brandýse n. L. Co děkan Jaroměřský byl spolu biskupským vikářem; za něho zřízen byl nový vikariát Jaroměřský, k němuž patřily tehdy tyto fary: Králové Dvůr, Bohárna, Čibuz, Chotěborka, Dube-

nec, Hradiště, Heřmanice, Holohlavy, Hořeňoves, Jaroměř, Kóhoutov, Kukus, Libčany, Probluz, Záloňov, Žireč, Sendražice, Všeňtary. V dubnu r. 1795. odešel Rössler za děkana do Poděbrad, kde teprv horlivě pomologií se zanášel. Zemřel tamtéž 29. srpna 1829.

- R. 1786. 7. listopadu byla prodána v dražbě kaple sv. Anny za 56 zl. 30 kr. Kupující, magistrátní rada Ignác Vacek, musil se zavázati, že studánku vyzděnou i s odpadem nechá neporušenou, že z kaple neučiní příbytek, že jí ale více nedá upotřebiti k náboženským výkonům. Z toho brzo potom sešlo a kaple opět účelu svému věnována.
- R. 1788. byl zaveden v Jaroměři dle císařských dekretů z r. 1783. a 84. zeměpanský magistrat; měšťanstvo volilo si jistý počet repraesentantů ze sebe a tito volili zase purkmistra a rady magistrátní, z nichž dva musili býti zkoušení právníci.

Prvním purkmistrem za nového magistrátu stal se dosavadní primas František Kroupa, radové zkoušení byli: Jan Jelínek a Karel Zitta, nezkoušení: František Payer a Josef Benedikt Exner; repraesentanti: Jan Šmíd, Theofil Holspach a Jan Korenc. Ostatní personál úřední toho léta pozůstával z těchto osob: sekretář Mikuláš Jelínek, protokolista Jan Köhler, rajt-officír a ingrosista Antonín Gürtler, kasir Jan Kosák, kancelisté František Leneček a Jan Štefek, úřední sluhové František Vacek a Josef Paulin.

Úřad císařského rychtáře přestal jakožto již nepotřebný, když celá správa obce octla se v rukou úředníků, podřízených jen rozkazům shora. Cís. magistrát tento měl v moci své též správu jmění obecního. Po roce 1808. purkmistra i repraesentanty jmenovalo prostě gubernium.

- R. 1789. zemřel purkmistr František Kroupa a po něm nastoupil v úřad ten Josef Benedikt Exner.
- R. 1790. 20. února zemřel císař Josef II.
- R. 1791. 6. září ku korunovací císaře Leopolda II. vysláni byli z Jaroměře purkmistr Josef Benedikt Exner a první radní Jan František Jelínek.
- R. 1792. po brzké smrti Leopolda II. ujal se vlády císař František II.
- R. 1795. po odchodu děkana Rösslera stal se děkanem Josef Vojtěch Procházka, před tím kaplan zdejší.
- T. r. šlo tudy přes sto francouzských kněží, řeholních i světských, i mnoho řeholních panen do Polska a Ruska, odkudž r. 1802. opět se tudy zpátky vracovali.
- R. 1796. 20. června okolo 5. hodiny odpoledne padaly sutky (kroupy) větší než měděný krejcar; ležely tak hustě, že je věječkou na-

- bíratí mohl. Mnohý hospodář o všechno požehnání přišel, stromy byly polámány, některé střechy s domů smeteny.
- R. 1798. od ledna do dubna byli zde na ležení husaři od pluku arcivévody Ferdinanda; pro vraždu spáchanou na jakési ženštině byli dva husaři k smrti odsouzeni a 24. března t. l. od zdejšího mistra popravního Jana Zelingra pod bývalou městskou spravedlností blíže tak zvané šlejferny oběšeni.
- R. 1799. 11. prosince ve 3/4 na 4. hodinu odpoledne bylo v Jaroměři pozorováno zemětřesení, trvající po dvě minuty; domy v městě se trásly, a v zemi bylo hlučení, jako by kámen o kámen se tloukl a zem se rozkotatí měla.
- R. 1802. byl purkmistrem František Payer, prvním rádním Václav Vodička, druhým Václav Kotvald.
- T. r. 3. června přenocoval v děkanství zdejším arcibiskup pražský hrabě Salm-Salm, konaje tudý visitační cestu do hrabství Kladského. Na zpáteční cestě dne 28. června s velikou slávou od měšťanstva zdejšího uvítán, opět v děkanství noclehem byl.
- R. 1803. až 1805. byl Josef Rautenkranc, spisovatel český, soukromým učitelem prvních tříd grammatických v Jaroměři. Jiní dva spisovatelé kněží (později zde kaplanovali) a sice: v letech dvacátých František Holec, který psal do časopisu »Hyllos« a kolem r. 1840. František Lukeš, od něhož jest několik povídek pro mládež.
- R. 1805. zemřel purkmistr František Payer a po něm nastoupil Václav Vodička.
- R. 1810. vyšlo vládní nařízení, aby všechno drahocenné nádobí kostelní odvedlo se do mincovního úřadu k zapravení válečných útrat. Aby se vypátralo, mnoho-li stříbrného nádobí v celé zemi se nachází, dal císař František již r. 1805. rozkaz, aby všechno stříbrné nádobí jak privátníků tak kostelní dalo se úředně znamenati. Znamení to bylo latinská litera B velikosti prosa; za znamení to platilo se od lotu stříbra 6 stříbrných grošů. Kdo by byl opomenul stříbrné věci dáti znamenati, bylo mu stříbro odňato. Též kostelům Jaroměřským ponecháno r. 1810. jen nádobí nejpotřebnější, ostatní musilo býti do mincovny odvedeno.
- R. 1811. 15. března prohlášen byl pověstný finanční patent, kterým papírové peníze sníženy jsou na pátý díl své ceny a tím mnoho lidí nenadále ochuzeno.
- R. 1813. 15. srpna jel městem zdejším císař ruský Alexandr I. s korunním princem pruským a s patriarchou; 17. srpna jej následoval pruský král Bedřich Vilém III. a Konstantin velkokníže ruský a nesmírné množství vojska ruského a pruského, spoje-

ného proti Napoleonovi. Průchod lidu toho vojenského trval zde nepřetržitě tři dni a dvě noci; některé pluky mezitím měly zde odpočinek a ty byly ubytovány po domech po 5. až po 40. mužích. V kostele sv. Jakuba složen byl pro vojsko chléb a vařivo.

- R. 1814. dostal se do Jaroměře nový purkmistr Jan Goll z Kostelce n. O. a současně též první radní František Mittner, dříve justiciár v Králíkách, kteří pak přes třicet let v čele magistrátu zdejšího stáli.
- R. 1816. najal sobě Josefovský žid Šalomoun Vinternic ve veřejné dražbě zdejší městské právo vinopalné, které již před tím též najaté měl, na dalších 6 let. Stalo se to však proti vůli měšťanstva, které jej tehdáž od dražby vyloučena míti chtělo. Když pak zakoupil si hospodu na předměstí pražském, řečenou »dupačka« (která r. 1788. vystavěna byla), a za protekce magistrátu chystal se stavěti tam vinopalnu, tu nevole sousedstva, jež nechťelo mezi sebou míti žida osedlého, obávajíc se ztenčení svých živností a obchodů, vzrostla tou měrou, že dne 12. srpna t. r. k večeru zástup obyvatelů, zvláště z předměstí, shlukl se na místo počaté stavby a přichystané hmoty a potřeby stavební násilně ničiti se jal. Purkmistr Goll povolal assistenci vojenskou z Josefova, a brzo na to bylo od komise politické 26 dosud bezúhonných osob, většinou žen, ze zločinu veřejného násilí obviněno a do vazby vyšetřovací do Hradce Králové dopraveno. Po odsouzení jich podali jejich příbuzní, jakož i jménem měšťanstva repraesentanti: Josef Stráník, Václav Hošek a Josef John dne 7. října t. r. prosbu k císaři za prominutí neb zmírnění trestů, neznámo však s jakým výsledkem. Hromadné to odsouzení a věznění i žen těhotných a nemocných na veškeré obyvatelstvo činilo dojem trapný. Stavba vinopalny a usazení se tam Israelity nebylo tím zamezeno; byloť měšťanstvo vůči magistrátu, jenž v té věci byl náhledu opácného, úplně malomocné.
- R. 1819. byl děkan Josef Vojtěch Procházka pro zásluhy své, zejména štědrost k chudým lidem, od císaře Františka vyznamenán řádem zlatého orla a zároveň jmenován dvorním kaplanem. Dne 6. října t. r. byl u přítomnosti velitele pevnosti Josefovské, generála Vogelsanga, kanovníka Hradeckého Čenka z Wartemberka a jiných hodnostářů řádem tím slavně ozdoben. Ku cti oslavence provozovali večer ochotníci divadelní hru: »Pravdy odměna«, a po divadle za městem pouštěny ohňostroje.
- R. 1820. a v letech následujících stavěny byly nynější silnice Hradecká a Náchodská; v té době stržena byla stará brána pražská a brána

řečená »panna« za kostelem sv. Mikuláše; též s dlážděním náměstí v ten čas počato.

- I. 1831. 22. srpen byl pro Jaroměř dnem slavnostním; položen byl toho dne základ k řetězovému mostu, jednomu z nejprvnějších té soustavy v Čechách, jež na místě starého dřevěného mostu přes Labe c. k. aerar nákladem svým dal stavěti. Slavnosti přítomen byl krajský Hradecký Jan Krtička, rytíř z Jadenu, a mnoho jiných hodnostářů. Stavbu provedl na slovo vzatý inženýr Bedřich Schnirch.
- T. r. po smrti děkana Procházky jmenován byl děkanem Jan Chmelík, rodák a již od r. 1812. kaplan zdejší.
- R. 1834. 25. května vysvěcena byla nově postavená kaple Nejsv. Trojice na stráni při cestě k Heřmanicům. Vystavěna byla nákladem vdovy po kupci paní Kateřiny Seifertové. Kapličkou tou, při níž jest pramen zdravé vody, mile oživeno jest jedno z nejpůvabnějších míst nejbližšího okolí Jaroměřského a bývá také v době letní od Jaroměřských rádo navštěvováno.
- R. 1835. 2. března zemřel císař František II. a po něm nastoupil Ferdinand V., přijímám Dobrotivý.
- T. r. 27. srpna přenocoval v Jaroměři arcivévoda Jan, jedá do ruského tábora u Kališe.
- R. 1836. 27. srpna přijel z Josefova do Jaroměře císař a král Ferdinand V. shlednouti řetězový most; prohlédnuv jej, jel dále do města až k radnici a vrátil se zpět do Josefova. Domy městské byly při tom vesměs zelením a četnými praporečky červenobílými ozdobeny.
- Téhož dne přijeli do Jaroměře arcivévodové Albrecht a Karel Ferdinand a přenocovali v hostinci »na Pácaltee«. Velice je zajímala socha sv. Václava na bráně u kostela; povolavše děkana, žádali, aby jim význam a původ její vyložil.
- R. 1837. v únoru a březnu zurila zde nemoc, řečená chřípka, od níž téměř ani jeden dům nebyl ušetřen a mnoho lidí na ni zemřelo.
- T. r. byla věž sanktusová na kostele sv. Mikuláše úplně obnovena.
- R. 1838. zemřel v Jaroměři pilný a zasloužilý spisovatel český Michal Silorad Patřka. Narodil se v Solnici r. 1778.
- R. 1840. při generální kanonické visitaci posvětil biskup Královéhradecký Karel Hanl základní kámen k nové školní budově vedle kostela sv. Mikuláše, kterážto stavba však teprv r. 1842. byla dokončena. Nová ta škola byla dne 6. listopadu t. r. způsobem velice slavnostným u přítomnosti zástupce krajského úřadu svob. pána Mecséryho a jiného panstva od biskupského vikáře Františka Pokorného při účastenství četného duchovenstva posvě-

cena. Slavnosti účastnilo se všech tehdejších zde stávajících 16 cechů se svými prapory. Od dobrodinců darováno při tom 40. chudým školním dítkám po úplném novém obleku. Hostinou v nové školní budově a přiměřenými toasty slavnost byla ukončena.

- R. 1847. následkem neúrody byla velká dražota; korec pšenice stál až 34 zl., žito 28 zl. a ječmene 19 zlatých.
- R. 1848. 15. března prohlášena byla konstituce císařem a králem Ferdinandem Dobrotivým. Událost ta dalekosáhlá také v Jaroměři oslavena byla osvětlením města a slavnými službami Božími. Brzo na to zřízena zde byla, jako v jiných městech, národní garda, která zvolila za velitele svého lékárníka Karla Hallu. Zřízen též čtenářský spolek pod jménem »Slovanská lípa«. Spolek ten stal se střediskem národně smýšlejícího a uvědomělého měšťanstva a odbíráním četných časopisů a častými schůzemi přispíval k probuzení národního vědomí v městě i okolí.
- T. r. dne 13. června konána byla volba poslance do říšského sněmu za město Jaroměř veřejně na náměstí. Kandidátů, kteří se dílem sami nabídli, dílem navrženi byli, bylo sedm. Všech odevzdaných hlasů bylo 794 a zvolen byl 375 hlasy Jan Wagner, měšťan a pošt mistr v Jaroměři; za náhradníka jeho kupec Josef Kolářský. Jaroměř, čítající dle tehdejší poslední konskripce pouze 3848 obyvatelů, měla právo voliti jednoho poslance na základě starého práva zastoupení na sněmu co královské věnné město, kdežto města municipální volila sama poslance, měla-li jen 4000 obyvatelů.
- T. r. 29. října byla volba nezkoušeného purkmistra a zvolen byl též Jan Wagner, pošt mistr, a za nezkoušeného rádního František Bolech, měšťan a mistr koželužský.
- T. r. 2. prosince složil vládu Ferdinand Dobrotivý a nastoupil císař František Josef I.
- R. 1849. v lednu vzdal se pošt mistr Wagner hodnosti purkmistrovské a 27. t. m. zvolen byl místo něho František Bolech; jsa členem »Slovanské lípy« musil, aby od vlády potvrzen byl, ze spolku toho 30. června t. r. vystoupiti. Za druhého nezkoušeného rádního zvolen byl 15. srpna t. r. Karel Halla.
- T. r. 4. března rozpuštěn byl říšský sněm mezi tím z Vídně do Kroměříže přeložený, a prohlášena oktrojovaná ústava pro celou říši, kterouž bývalá zřízení stavovská v jednotlivých zemích jsou zrušena.
- T. r. 17. března vydala vláda nový obecní řád, dle kterého města i vsi dostaly samostatné správy svých věcí volenými rádními, starosty a purkmistry.

R. 1849. nejvyšším rozhodnutím ze dne 24. června rozdělena země česká místo na 16 na 7 krajů, 79 podkrajů a 210 okresů. Jaroměř stala se sídlem okresu, k němuž kromě tří měst: Jaroměře, Josefova a Smiřic přivtěleno 67 vesnických obcí na rozloze 3·84 čtver. mil. Okres Jaroměřský přidělen k podkraji Králové-dvorskému, kraji Jičínskému.

T. r. v červnu udalo několik občanů Jaroměřských u pevnostního velitelství v Josefově, že ohrožena jest v městě zdejší veřejná bezpečnost, následkem čehož dáno město dne 13. června t. r. v stav obležení, jako se to as o měsíc dříve stalo též v Josefově i v Hradci Králové. Do města vložena vojenská posádka, zavedena přísná policejní hodina, gardě národní odňata zbraň. Část posádky odešla 1. října t. r., ostatní teprv 22. ledna 1850.

R. 1850. 1. února začal zde činnost svou c. k. okresní úřad a 1. června t. r. c. k. úřad berní.

T. r. z jara a v létě panovala zde i v okolí silná cholera, tak že některého dne v Jaroměři 5 až i 7 pohřbů bylo.

T. r. dne 28. srpna konala se volba výboru a 31. t. m. volba obecního představenstva dle nového obecního řádu r. 1849. vydaného. Z volby té vyšlo zastupitelstvo obecní, sestávající z následujících osob: purkmistr František Bolech; radní: František Kriegler, měšťan a obchodník, Karel Halla, lékárník, Josef Kolářský, kupec, František Juliš, mistr řeznický; výborové: Václav Pácalt, hostinský, Jan John st. hostinský, Václav Zauzal, kupec, Václav Kroupa, kupec, František Leneček, mydlář, Josef Kolářský, kožešník, František Keraus, jirchář, František Kolářský, kožešník, Jan Chmelík, hostinský, Jan Chmelík, děkan, Josef Jirásek, punčochář, Karel Milde, trafikant, Jan Pohl, mlynář, Václav Kubeš, pekař.

Byla toho dne radost obecná, že po tak dlouhé době dostalo mesto opět představenstvo samosprávné, od měšťanů samých volené. Při hlaholu všech zvonů odebral se nový výbor do děkanského chrámu, kde po slavných službách Božích v ruce místního duchovního správce skládal slib. Též toho dne na památku sázeny lípy.

Představenstvo a zastupitelstvo toto mělo potom v rukou svých správu obecní až do r. 1861., jelikož do toho roku nebylo nové volby.

T. r. když klonilo se k válce s Prusem, v listopadu až do polovice prosince bylo v městě ubytováno mnoho vojska, jež bylo na pochodu k hranicím pruským.

R. 1851. podnikla obec stavbu nynější prostranné, dvoupatrové radnice na místě starého jednopatrového obecního domu; bylo toho

třeba hlavně, aby se nabylo potřebných místností pro nově zavedené c. k. úřady. Stavba ta svěřena byla dne 22. dubna t. r. staviteli Václavu Jiráskovi z Josefova.

- R. 1851. 31. prosince opět se stala změna v zřízení zemském; ústava oktrojovaná r. 1849. prohlášena toho dne za zrušenou a znenáhla zaváděn tuhý absolutismus, který veškerý život národní a každé volnější hnutí ve vlasti naší dusil; časopisectvo národní bylo krutě stíháno, až i zaniklo téměř nadobro; gardy národní i spolky čtenářské po městech rozpuštěny, a všudy nastala vláda byrokracie a četnictva.
- R. 1852. 21. září ubytoval se v nové radnici c. k. okresní soud.
- T. r. 16. října setnina vojska od pluku Airoidi vtrhla neočekávaně do města a provedla prohlídku domů v městě i na předměstích, pátrajíc po zbraních. Čtyři měšťané odvedeni byli hlídkou vojenskou do Josefova, z nichž tři ještě toho dne byli propuštěni, jeden, u něhož nalezena byla stará pistole, ponechán ve vazbě vojenského soudu; jiní dva, u nichž se našly pochvy od šavlí, také předvoláni byli před vojenský soud; jeden, ženatý a otec rodiny, při té příhodě odsouzen a odveden na 8 let k vojsku.
- T. r. místo bývalé triviální školy zřízena byla v Jaroměři hlavní škola, v kteréž začalo se vyučovati dne 8. listopadu t. r.
- R. 1855. jsou podkraje zrušeny, království české rozděleno na 13 krajů a nad okresy postaveni jsou spojení úřadové, političtí a soudní zároveň. V Jaroměři zaveden byl spojený okresní úřad dne 26. května t. r.
- R. 1856. na podzim začala se stavěti železná dráha od Pardubic k Liberci. Do nádraží Josefov-Jaroměřského přijel od Pardubic první vlak na zkoušku dne 20. října 1857., slavnostní vlak s parostrojí »Josefstadt« a »Austria« dne 4. listopadu t. r., načež nastala pravidelná doprava.
- Z nádraží zdejšího dále až na Horka vypraven byl první vlak 31. května 1858. Na poboční dráze k České Skalici začalo se jezdit dne 15. května 1859.
- R. 1858. v září sdělána jest nová vížka na zvonici u kostela sv. Mikuláše, a v kostele opravován kůr pro hudebníky. T. r. též opraven byl krov na děkanství.
- T. r. 29. listopadu otevřena byla na místě bývalého tak zvaného Hubrikovského mlýna továrna na přízi, zřízená od továrníka p. Jos. Etricha, v kterémžto závodě několik set dělníků stále zaměstnání nachází, a tudíž od té doby cizí rodiny dělnické mnohem čteněji než kdy před tím při městě se začaly osazovati.
- R. 1859. poríženy jsou pro kostel sv. Mikuláše nové varhany; zhotovil

je Karel Vocelka z Prahy za summu 3413 zl. Posvěceny byly s okázalou slavností dne 25. září t. r. od tehdejšího ředitele školy Královédvorské, nynějšího děkana Jaroměřského, důst. p. Bedřicha Landroka.

- T. r. v krátce na to, dne 3. října zemřel děkan Jan Chmelík v stáří 73 let; pohřbu jeho dne 6. t. m. účastnilo se 36 kněží. Po něm nastoupil r. 1860. za děkana Jan Kulhavý, dříve farář v Ostřetíně, rodák Jičínský.
- R. 1859. po válce italské upuštěno od tuhého absolutismu, císař František Josef povolal do státní rady důvěrníky ze všech zemí a dne 20. října 1860. vydal neodvolatelný diplom, jímž slibuje za sebe a za své nástupce: »Šetřiti historických práv svých království a zemí, zavésti samosprávu a uděliti rovná práva všem zemím a národům«.

Rokem 1860. začíná se tudíž nový oddíl dějin naší vlasti. Po roce tom, jako více méně všude, tak i v městě zdejším nastal nový čilejší ruch ve všech oborech lidské činnosti a ve všech vrstvách společenských. Povstaly znenáhla různé spolky a ústavy obecně prospěšné, školství zveleběno v míře před tím nebývalé, nejnověji zřízením výtečné c. k. školy řemeslnické. Četnými stavbami nákladnými i nádhernými, které v novější době podniklo nynější velečinné zastupitelstvo obecní, neméně i mnohými novými stavbami a opravami domů, provedenými od soukromníků v posledních letech ve všech částech města, změnilo i co do zevnějška město tvářnost svou způsobem dříve netušeným, tak že se zdá, jakoby byla zmizela stará Jaroměř s někdejší uzavřeností a stísněností svou a na její místě bylo povstalo město nové s rázem moderním, volně a ladně rozložené při březích Labských. Nynější Jaroměř radí se v každém ohledu do počtu předních měst severovýchodních Čech.

Bůh zehnej šlechetným snahám a podnikům měšťanstva Jaroměřského!

Přídavek.

*Zprávy o jednotlivých domech v městě
a některých dvorech a domech na předměstích
od 16. do 18. století.*

I. Domy v městě ¹⁾.

Dům č. 3. (část nynější školní budovy) r. 1556. řečený Kolesovský od obce k. Havel Tista za 300 k. míš. 1602. dr. Jakub Dub. 1667. místo pusté dostal od obce Daniel Hofman, kantor. 1735. Marie, dcera po Lukáši Hofmanovi zapsala manželův svému Jos. Jakubcovi, zvonari. 1742. k. Matěj Štejma za 1112 zl. 1790. ujal s manželkou svou Rosalií, rodem Štejmovou, Josef Čejka, učitel, při čemž tam vymíněn byt knězi P. Avelinu Štejmovi. Později koupen od varečenské společnosti k rozšíření školy.

Dům č. 4. 1576. uj. po matce Kateřina Rybaříková; 1602. dr. Jan Rybařík; 1681. od Doroty Šturmové k. Martin Rydl za 330 zl. 1722. uj. Daniel Rydl; 1736. k. Václav Martinek; později dr. Frant. Mejtský; 1779. k. v dražbě Václav Schwarzbach, lékárník.

Dům č. 5. 1576. dr. Vít Dub; 1602. Tomáš Petrů; 1661. Kristian Frank, sedlár; 1686. k. Václav Bohdanecký; 1708. uj. Daniel Bohdanecký; 1746. dr. Jos. Konvička; 1789. Václav Volánek, varhaník († 1802.).

Dům č. 6. 1602. dr. Jan Čížek; 1614. od Václ. Hejla k. Tomáš Nosek; 1661. na místě pustém postavil dům Jan Kaliberka, uzdár; 1664. k. Václav Červenka; 1668. k. od Jeronyma Payera Tob. Onsong; 1694. k. Jíří Konvička; 1722. uj. Václ. Konvička; 1729. Josef Konvička; 1747. k. Jos. Šmíd; po něm dr. zeť Jos. Ježek; 1782. k. Jan Ludvík; 1790. k. Václav Konvička za 1600 zl.

Dům č. 7. 1583. dr. Petr Zástěra; vdova jeho 1612. zapsala druhému manželův svému Tomáši Ouhledovi Vodňanskému. (V zápisu jmenuje se dům ten: dům v městě »za hrnkem«) 1666. místo pusté dostal od obce k vystavění domu Václav Červenka; 1676. k. Jíří Slanina; 1699. k. Martin Peskar; 1719. k. Václav Konvalinka; 1752. uj. dcera Kateřina,

1. Letopočty vzaty jsou z knih zápisův, knih odevzdání neb knih křesťanských. Zkráceniny: k. = koupil, dr. = držel, uj. = ujal a pod.

provdaná Štejmová; 1777. uj. manžel druhý Václav Kerner, zádušní početvedoucí; 1782. uj. zet jeho Josef John; později Alois Holspach.

Dům č. 8. 1583. dům ten řečený Burdovský od Petra Origenesa k. Laurin Zástěra; 1669. místo pusté dostal Vít Viktora; 1671. k. Jan Červenka; 1708. k. Rafael Kehler; 1746. od Jana Kehlera k. Frant. Jelínek, soukenník, za 1100 zl.; 1808. dr. Daniel Mejtský, kostelník.

Dům č. 9. 1585. dr. Václav Svědlík; 1602. dr. Anna Hulvátka; 1605. k. Jan Hošek za 400 k. m.; 1611. k. Václav Dubský, správce panství Heřmanického; 1612. k. Mikuláš Vosáhlo; 1666. místo pusté k. Jan Jindra; 1716. ujal syn Jan Jindra; 1751. uj. syn Václav Jindra; 1765. k. Václav Kobrle; 1789. dr. Josef Papík.

Dům č. 10. 1550. dr. Sixt; 1585. od Jakuba Karáska k. Jan syn Matěje (Burdy) kostelník; 1587. k. Ondřej Komínek za 305 k. m.; 1623. k. Václav Hejl; 1655. místo pusté komínkovské dr. Řehoř Unkovský, ručníkář; 1716. uj. zet Jiří Pišl; 1719. k. Antonín Alfír; 1749. ujala dcera Marie Holspachová; 1776. od Fr. Holspacha k. Štěpán Řehák; 1798. dr. Jan Řehák.

Dům č. 11. 1550. od Jana Skákala k. Adam Prochů; 1553. k. Jan Michalec; 1556. k. Vojtěch soukenník; 1578. dr. Jiří Hanzl; 1594. k. Václav Public za 1400 k. m.; 1612. k. Václav Dubský; 1655. prodal »pustý« Jan Dubský z Vitiněvsi a na Pičíně Samueli Sudliciovi, od jehož vdovy 1705. k. Jan Hendrych; 1719. k. Kašpar Rus; 1757. uj. Jan Payer; 1761. k. Jos. Goll; 1776. k. Fr. Kroupa; 1781. k. spáleniště Václ. Matys.

Dům č. 12. Před válkou 3oletou pivovar Valšovský; 1550. dr. Pavel Valeš; 1599. po otci Mikuláši uj. Vít Valeš; 1648. od obce k. Michal Hejna; 1676. k. Jan Fogler; 1708. k. Pavel Konvička, pak Jan Konvička, primas († 1773.); 1783. k. nedostavený David Braun; 1790. k. Tomáš Vinkler.

Dům č. 13. 1557. od Jana Kotoule k. Mikuláš Kašův; 1613. od Doroty z Oujezdce odkázán Esteri, dceři Jana Kašovského z Oujezdce a na Kašově; 1622. choť její Jiří Svěchyn z Paumberku pr. Janu Hoškovi; 1660. dr. Jan Červenka; 1670. od obce k. Daniel Kilingr; 1690. uj. Aug. Kilingr; 1707. uj. vdova Magdalena; 1789. dr. Frant. Payer, mag. rada.

Dům č. 14. 1553. uj. po Valentinu Zachystalovi Matěj Sova; 1592. dr. Marta, vdova po Janu Pečinovi; 1602. Václav Dikastus Nesuchynský; 1623. dr. Eva, prv Kvejsarová, pak manželka Jeronyma Todta z Kamenice, cíś. rychtáře; 1660. místo pusté od obce k. Václav Kroupa; 1693. uj. Frant. Kroupa; 1734. k. Jan Beyr; 1752. k. Jos. Matuska; 1755. »dva jeleny« k. Jan Kroupa; 1757. k. Jos. Konvička; 1767. Fr. Kroupa; 1769. Fr. Jelínek; 1789. dr. Anna, manž. Jos. Exnera; 1801. Jos. Nosek.

Dům č. 15. 1553. dr. Anna Konšelská, pak Ondřej Žabka; 1592. k. Daniel Mann, bradýř; 1609. k. Křištof Cikán z Čermné; 1660. místo pusté uj. Jan Horák, primas; 1670. od Václava Hilsera k. Vít Viktora;

1707. uj. syn Šimon Viktora, poštmistr; 1763. pr. Jan Maria Viktora Václavu Hofmanovi; 1768. opět k. Jan Viktora dům ten »od starodávna pošta zvaný«; 1780. k. tchán Jos. Matuška, později dr. Jos. Braun.

Dům č. 16. radnice.

Dům č. 17. 1573. dr. Filip, lékař; t. l. přikoupil kus místa vedle rathouzu k domu svému; 1590. od dcer jeho k. Petr Kožišník; 1602. dr. Jan Dvorský; 1659. místo pusté k. Václav Hilšer, písař radní; 1668. k. Jan Pelikán; 1696. k. Melichar Modr; 1711. uj. Jan syn; později dr. Jan Cikán; 1776. uj. polovici Ant. David, po něm vdovu 1796. Josef Žoček.

Dům č. 18. 1587. od Jana Nytsche k. Jiří Slepíčka; 1592. k. Michal Šreknocho; 1598. k. Václav Karásek; 1615. k. Jan Pacovský; 1659. místo pusté k. Ondřej Komínek; 1678. k. Jakub Brandler; 1695. k. Václav Šmíd; 1711. k. Jiří Vodička; 1714. k. Jan Khoml; 1741. k. Václ. Antoš; 1773. k. Václav Ludvík.

Dům č. 19. 1553. od Filipa lékaře k. Jakub Vlach; 1600. od Matouše Vlacha k. Jiřík Šuvar; 1615. k. Martin Šaroun; 1616. k. Tomáš Kosina; 1619. uj. David Tyrhofer, bradýř; 1636. k. od obce Blažej Kačerovský; 1666. místo pusté k. od obce Vilém Payer; 1707. uj. syn Jan Payer; 1733. uj. Josefa, manž. Fr. Kroupy; 1776. k. v dražbě Křištof Štastný a od něho Frant. Novák, později dr. Exner, knihař

Dům č. 20. 1559. k. od Jiřího Kubova Petr Mizera; 1562. vdova po něm provdaná za Jiřího Frantu; 1602. dr. Petr Franta; 1613. dr. Jan Franta; 1667. od obce dostal místo pusté Jiří Svědík; 1701. uj. zet Jiří Hejna; 1731. k. Kašpar Posadovský; 1757. k. Jan Volánek; 1792. k. Pavel Rösler, později držel Šarfenberger.

Dům č. 21. 1557. dr. Pavel, řezník; 1586. od Petra Hanouska k. Jakub Kuchař; 1613. od Jana Hoška k. Martin Šaroun; 1615. k. Jiří Šuvar; 1643. k. Anna Skálová; 1648. uj. Martin Uhlíř z Hradce; 1650. k. Jan Charvát; 1670. spáleniště k. Jan Hejna; 1707. od Václava Lhotského k. Lukáš Vřeštovský; 1726. k. Václav Martinek, myslivec obecní; 1761. uj. dcera Marie, provd. za Frant. Umlaufa, chirurga († 1792), později zet Frant. Jelínek.

Dům č. 22. 1557. od Zuzany Kardinálky uj. syn Jiřík; 1585. od Anny Kardinálky k. Jan Cikán z Čermné; 1620. od Barbory Cikánovy manž. Jiříka Jezvinského k. Jan Horský; 1638. dr. Anna, manž. Lukáše Kroupy; 1684. dr. Petr Komínek; vdova po něm Anna Cikánová z Čermné 1723. pr. Anně Wagnerové za 2000 zl.; 1752. po Janu Dominikovi Wagnerovi k. Václav Damian Wagner; 1780. ujal syn Václav.

Dům č. 23. 1555. od Jana Zakutíla k. Jan Svědík; 1585. uj. syn Jiří; 1597. k. Jakub Zachystal; 1636. »zpustlý a od soldátův zbořený« k. Václav Hejl za 22 zl. a každoročně pár střevíc, které by půl kopy stály; 1638. k. Jan Kočí; 1643. k. Jan Karásek; 1647. Martin Cikán; 1682. uj. Jan Šmíd; 1729. uj. Jakub Šmíd; 1759. k. Frant. Ježek; 1773. vyměnil

Fr. Kroupa († co primator 1789.) »i s kouskem zahrádky, kde před lety zdi městské stávaly«; později dr. Weninger.

Dům č. 24. 1564. od Johanny Burdovy k. Matouš kostelník; 1588. dr. Jiřík Votas; 1599. k. Marek Jun; 1607. k. Samuel Němeček; 1632. dr. Petr Charvát; 1667. místo pusté od obce dostal Petr Svěchyn; 1678. k. Jan Jiří Onvorg; 1694. zdědil Jan Kroupa; 1728. k. Fr. Konvička; 1734. k. Jan Vacek; 1779. uj. Hynek Vacek, později dr. Knotek.

Dům č. 25. 1549. spáleniště od Filipa lékaře k. Václav Burda; 1588. k. Mik. Vondráček; t. l. k. Bern. Vlach; 1597. k. Dorota Votášková; 1632. k. Martin Stanislavův, šmukýř; 1667. místo pusté od obce k. Jan Vřeštovský; 1686. k. Ant. Beyr; 1728. k. Samuel Vyskočil; 1752. k. Fr. Kroupa; 1773. vyměnil Fr. Ježek »i s kouskem zahrádky, kde před lety v zdech městských bašta stávala«; 1786. k. Hynek Exner.

Dům č. 26. 1553. od Vondry Čirtka k. Jakub, rychtář z Čáslavce, jehož syn Mikuláš Kašův 1557. pr. Řehoři Markovu; 1559. k. Jan Polák; 1583. od Laurina Zástěry k. Petr Origenes; 1587. k. Lidmila Drastilka; 1617. k. Adam Mates; 1629. k. Jakub Skála; 1666. místo pusté k. Kašpar Stránský; 1671. spáleniště k. Jan Wagner; 1711. uj. syn Václav Wagner; 1767. uj. Václav Damian Wagner; 1779. k. Jan Brunner; 1793. od Josefa Holíče k. Eleonora Wintrová.

Dům č. 27. 1553. dr. Franc Krajčí; 1583. Vavřinec Souček; 1603. uj. Laurin Souček; 1607. k. Marek Jun; 1617. dr. Jan Klugar; 1626. k. Jakub Skála; 1666. místo pusté dostal Ferd. Mann; 1667. k. Václ. Hájek; 1720. uj. Jan Hájek; 1735. k. sestra jeho Eva, později dr. Anna, rozená Hájková, provd. za Teof. Holspacha; 1778. k. Jos. Exner; t. l. k. Vojtěch Procházka, později dr. Mikul. Umlauf.

Dům č. 28. slove Petrlíkovský; 1565. dr. Vojtěch Hůlek; 1602. dr. Martin Votýpka; 1638. Jiří Glazar; na místě pustém vystavěl opět dům Matyáš Švenda z Rosenfeldu, cís. rychtář a r. 1669. postoupil manž. své Anně s šenkem vína; 1677. k. Jiří Černý; 1690. k. Matěj Karlů; 1698. k. Václav Kroupa; 1723. ujala dcera Dorota, ovdovělá Matesová, druhý manžel její Jan Rojbr, lékař r. 1751. odkázal jej vnukům po J. Ježkovi; 1791. k. Václav Žoček; 1798. dr. Šimon Korbel; t. l. byla tam strážnice vojenská.

Dům č. 29. 1552. k. od Jiříka Pulce Šebestián Domousický z Harašova; 1565. k. Matěj Karásek; 1605. Mandalena prv Karásková zapsala druhému manželů Petru Chudkovi; 1628. uj. Kat. Čerlíková; 1634. od Jana Čerlíka či Červenky k. Jiřík Weys, lázebník; 1668. místo pusté dostal Lukáš Červenka; 1685. k. Jiří Kroupa; 1731. uj. syn Frant. Kroupa; 1789. dr. Josef Kroupa; později Kindl, Seifert.

Dům č. 30. 1551. k. od Jana Svědika Jíra Popáška; 1553. k. Václav, syn Vondrův z Čáslavce; 1557. k. Jiří Šuvarť; 1558. Štěpán Červenka; 1565. Václav Zástěra; 1584. od Jany Hamrlice k. Adam Podolník;

1601. k. Samuel Němeček; 1607. k. Jan Tomašů; 1613. dr. Jiří Tomašů; 1620. k. Petr Charvát; 1668. místo pusté dostal Samuel Šlosárek; 1714. uj. syn Jan; 1721. k. Tobiáš Šlosárek; 1743. k. zeť Jan Řehák; 1771. k. Ignác Vorel syndicus (1779. byl Ign. Vorel komissářem kraje Čáslavského, 1791. purkmistrem v Čáslavi); 1779. k. Jan Pauly; 1792. Josef Pauly, písař rádní, později dr. Martinek.

Dům č. 31. 1551. dr. Laurin Matyášův; 1587. k. od Jiříka Slepíčky Jan Nytsch; 1602. dr. Matěj Hak; 1610. od Jiříka Klače k. Petr Skála; 1669. místo pusté dostal Vilím Bleiweis; 1715. od Františky, vdovy po Janu Bleiweisovi, cís. rycht. k. Jan Chudek; 1751. uj. Antonín Chudek; 1777. dr. Kateřina Chudková; 1789. k. Jan Jindra, později dr. Martinek.

Dům č. 32. 1553. od Vaňka Krajčího k. Řehák Vraštilův; 1554. k. Václav Markův; 1564. dr. Václav Kvasnička; 1583. od Jiříka soukenníka k. Pavel Matoušků; t. l. k. Křištof Šreter; 1611. k. Sixt Vodička, 1669. místo pusté dostal Jan Kroupa; 1671. k. spáleniště Gottfried Kassen, soukenník; 1692. bleskem zapálen vyhořel; 1694. k. spáleniště Václav Raymer; 1751. dr. Václav Kirchner; 1789. Hynek Vacek.

Dům č. 33. 1552. od Říhy krejčího k. Jiřík Vizek; 1558. od Pavla Vizka k. Jan Němeček; 1564. dr. Vojtěch Zachystal; 1597. k. Jan Šneidr, jirchář; 1619. doplatila vdova jeho Barbora, jirchářka; ve válce zotileté zpustl a od té doby patří obci, maje podnes název »pustý dům«; nyní masné krámy.

Dům č. 34. 1564. od Matouše kostelníka k. Šimon Pekelský; 1602. dr. Kateřina Halka; 1629. od Kat. Kubovy k. Jan Hořícký; 1641. k. Kašpar Stránský; 1643. k. Václav Hejl; 1647. k. Václav Dačický; 1700. dr. Lukáš Čech; 1706. uj. Matěj Čech »zpustlý dřevěný dům«; 1728. k. David Braun; 1736. k. Martin Cikrt; 1745. uj. Jos. Cikrt; 1756. k. Jan Tomášův; 1789. dr. Jos. Tomáš, punčochář.

Dům č. 35. 1555. od Martina Ledajakse k. Martin Tlašek; 1556. k. Vavř. Slováček; 1588. k. Václav Pobic; 1595. k. Jan Seidl; 1601. k. Jan Brázda; 1606. k. Vojtěch Červenka; t. l. Jiřík Třebechovský; 1623. Jan Hořícký; 1630. k. Petr Kestner; 1641. k. paní Johanna Sádlovská z Dohalic; 1651. k. Jan Kotwald; 1700. k. Samuel Kroupa; 1735. k. Jan Stráník; 1758. uj. Šimon Stráník; 1809. Jan Stráník.

Dům č. 36. 1550. od Kateřiny Střelčikovy k. spáleniště Jan Žemlička; 1556. k. od Ondřeje Čirtka Petr sladovník; t. l. Lidmila Kardinálka; 1566. doplatil Pavel Pasecký; 1568. k. Jiřík Koželuh; 1585. uj. syn jeho Václav Sobotka; 1604. k. Petr Rybařík; 1608. k. Tobiáš Strouhal; 1610. k. Václav Mařan; 1641. k. Jiří Střezoměřický; 1649. Jan Nožička, s Ludmilou Nožičkovou ujal Vít Viktora; 1707. uj. Kat. Viktorova; 1719. od Kat. manželky Adama Payera, primátora, k. Štěpán Klepytko;

1735. dr. uroz. vladka Jan Štěpán Klepýtko; 1752. od patera Leopolda Klepýtky k. Jan Hejn; 1789. dr. Antonín Špangl, vinárník.

Dům č. 37. 1558. k. od Václava Mitrovského spáleníště Jiřík Šuvarť; 1562. k. Havel Sobkův; 1565. k. Jakub Kuchař; 1590. uj. Jiřík Kuchař; 1618. od Doroty Němečkovy k. Matyáš Zástěra; 1620. k. Jakub Fiala; 1623. k. Martin Hlaváč za 350 k.; 1634. postoupen zpustlý cechmistrům řem. ševc., kteří jej prodali Sam. Šnorlíkovi za 63 k.; 1642. k. Jiří Nahořanský; 1648. k. Křištof Vejřík; 1693. k. Vít Jiří Viktora; 1713. v rozdílech uj. dcera Terezie, manž. pana Klepýtky, hejtm. panství Hořeňovského; 1752. dr. Matěj Kobr; 1764. k. Jan Goll; 1774. uj. syn Jos. Goll.

Dům č. 38. 1550. »vedle spáleníště Mitrovského a mezi krámy masnými proti šneku nad branú na rohu« od tchyně Anny Vojtěšky k. Jan Vodička z Obrváně; 1565. dr. Justina Vodičková; 1590. a ještě 1618. držela obec; později patřil Ondřeji Charvátovi; 1671. uj. Jan Charvát; 1705. k. Jan Kneyfl, cís. rychtář; 1708. dcera jeho Konstancie Gaugusová postoupila matce své Alžbětě; 1749. Sidonie, roz. Gaugusová postoupila půl domu manž. Frant. Krombholzovi; 1767. zdědila neter jeho paní z Ottenthalu; t. l. k. v dražbě Václav Hofman; 1771. k. uroz. a stat. rytíř Jan Filip Sádlo z Vražné, c. k. krajský adjunkt s p. Barborou, roz. Netvorskou z Brízy; 1777. k. obec pro byt krajského, jelikož t. l. krajský úřad Královéhradecký do Jaroměře přeložen býti měl; 1781. k. od obce Ignác Berger.

Dům č. 39. »vedle brány pražské« 1553. dr. Michal »z pekla«; 1564. k. od Šimona Pekelského Hanuš Šubart; 1586. »dům slove pekelec« od Jiříka Pekelského k. Jan mydlář Dřevosický; 1612. k. od Doroty Dřevosické Jan Frejz; 1649. k. Adam Mates; 1691. uj. Jan Mates; 1736. od Kateř. Matesovy uj. dcera Lidmila; 1746. k. David Braun; 1758. s Annou Braunovou uj. Frant. Ježek; 1759. k. Josef Štejma; 1789. dr. Jan Novotný; 1792. k. Václav John.

Dům č. 40. 1553. od Míchala ševce k. Vojtěch Zachystal; 1564. vyfajmarčil Jan Němeček; 1615. »dům slove nad pekelcem« vedle Matěje Svědika a Jana Frejze od Jiříka Pekelského k. kněz Václav Dačický, farář na Hoříkách; 1647. po matce Zuzaně uj. Václav Tluka; 1675. uj. Simeon Tluka; 1743. k. Kateřina Zejdlová; 1766. k. Jan Hofman; 1792. k. Ant. Kirchner.

Dům č. 41. 1553. od Víta Lysého k. Václav Kvasnička; 1586. k. Jan Hlaváč; 1599. k. Václav Hejl; 1602. k. Petr Rychter; 1604. k. Matěj Svědík; 1649. k. ruce komory české v dražbě prodán »zpustlý a na nejvyš zruinovaný« Janu Vlachovi; 1670. uj. vdova Kateřina; 1693. dr. Jan Konvička; 1731. k. Jiří Žďárský; 1789. dr. Jos. Kučera; 1800. dr. Jan Chmelík.

Dům č. 42. 1553. dr. Havel Lysoň; 1593. Jirí Rejský; 1602. Eva Rejská; 1629. po Jobovi Rejském prodán k ruce J. M. C. a obce Janu Kroupovi; 1681. uj. syn Václav Kroupa; 1693. ujala vdova Kateřina, provdaná pak za Tobiáše Bleiweise; 1708. k. Frant. Miselius; 1735. uj. Anna, vdova po Pavlu Prokopovi; 1739. k. Fridrich Jelínek; 1740. k. Jan Ježek; 1769. Jos. Pek; 1776. k. Václav Šlosárek; 1789. dr. Jan Hampl; později Kroupa, Arnošt.

Dům č. 43. 1593. od Matouše Bříška k. Petr Žďárský; 1633. prodán od poručníků sirotků »zpuštěný a od soldatův vyplundrovaný« Janu Pokornému; 1678. od dědiců k. Jan Flekač; 1681. k. Anna Šuvarťová; 1700. dr. Dorota Šuvarťka, pak Martin Šuvarť; 1746. uj. dcera Anna Wagnerová; 1776. k. Ondřej Goll; 1778. zeť Hynek Stránský; 1789. dr. Ignác Stráník, kupec; později Vojtěch Novák.

Dům č. 44. 1600. po Václavu Bystrickém z Studnic, cís. rychtáři k. Jan Burian Soudek; 1607. k. Václav Svědík; 1633. k. Martin Prokop; 1666. místo pusté od obce dostal Jan Kubův; 1718. uj. Jan Kubův s kotlem vinopalným a příslušenstvími potřebami; 1730. uj. vdova Dorota; 1776. uj. syn Josef Kuba (sic); 1802. dr. Ant. Černý, mydlář.

Dům č. 45. 1598. od poručníků sirotkův po Janu Hubkovi k. Jeremiáš Písecký; 1601. k. Václav Bydžovský; 1624. k. Jiřík Třebachovský; 1629. k. Laurin Chudek; 1667. místo pusté od obce dostal Jakub Vodička; 1710. k. Václav Hejna; 1730. dr. Václav Kroupa; 1735. uj. dcera Anna; 1789. dr. Frant. Giebner; později Müller.

Dům č. 46., pivovar obecní, zřízen okolo r. 1660. na části místa pustého, chudkovského; od r. 1877. budova dívčí školy.

Dům č. 47. (před r. 1660. spolu s čís. 46.) 1554. dr. Vavřinec Chudek, po něm syn Mikuláš Chudek; 1621. pr. Eliáš Chudek Václavu Sahanovi; 1624. k. Matěj Kerner; 1668. místo pusté vedle pivovaru obecního a domu Václava Kosiště (tedy nynější č. 47.) k. od obce Jan Rynkeš; 1676. k. Jan Kuba; 1689. k. Jan Mareš; 1694. k. Jiří Michalec; 1728. uj. syn Václav; 1745. uj. Marie Braunová; 1749. k. Vojtěch Žďárský; 1757. k. Jos. Šeps; 1785. zdědil Matěj Koláček.

Dům č. 48. 1554. dům ten slove Sokolovský pr. Vavřinec Chudek Adamu Prochovi; 1581. od Jaroše Votavy k. Jan Cikán; 1585. k. Jan Myslotický; 1589. k. Ducháč Hamza Vosenský; 1590. k. Jan Torč; 1603. k. Pavel Najman jinak Torč; 1667. místo pusté od obce k. Václav Kosiště, s dcerou jeho Annou uj. Petr Komínek; 1707. Anna prv Komínková pak Cikánová z Čermné postoupila synu Václavu Komínkovi; 1723. k. Daniel Mejtský; 1757. uj. syn Daniel Mejtský, důchodní městský; 1790. dr. Adam Kroupa.

Dům č. 49. řečený »ráj«. 1581. dr. Anna Rejská; 1602. dr. Dorota Vosáhlová; 1641. po Jiříkovi Vosáhlovi uj. syn Vít s pivovarem a vším příslušenstvím; 1657. uj. sestra jeho Dorota Rybaříková; 1667. uj. zeť

Jan Konvička; 1715. k. Václav Skála; 1753. k. Daniel Mejtský; 1757. k. Vojtěch Žďárský; dcera jeho Marie provdaná za Václava Valentu, postoupila mu půl domu r. 1790.; pak Ignác Valenta.

Dům č. 50. 1581. od Vojtěcha Honse jinak Sádly k. Jakub Jukl, jinak Glazar; 1612. od Kat. Cikánovy koupil syn její Jiří Glazar; 1619. k. Jos. Heliades; vdova po něm, Kateřina, postoupila jej r. 1634. zpět Jiřímu Glazarovi za nedopladenou částku; 1635. Jiří Glazar pro velikou nouzi nemoha dům ten přikryti, postoupil jej darmo obci; 1637. obec pr. Matěji Rejsovi; 1649. k. Baltazar Oblikus; 1654. k. Jan Kestner; 1687. uj. Jan Peskar; 1699. uj. syn Michal Peskar; 1735. uj. Hynek Peskar; 1745. k. Jan Kroupa; 1788. od vdovy po Frant. Holspachovi k. Jos. John.

Dům č. 51. 1554. dr. Jan Hovorka; 1610. dům Hovorkovský s pivovarem od Jiříka Klače k. Daniel Mann; 1613. uj. zpět Jiří Klač; 1619. k. Adam Strejček; 1637. uj. Jiřík Payer; 1650. Jan Juliš pr. Václavu Ziobskému; 1689. k. Daniel Miselius, primator; 1721. uj. syn Jan Miselius; 1735. uj. sestra Marie Braunová, pak Frant. Andreides; 1759. k. Jan Jelínek; 1777. uj. syn Jan Jelínek, syndicus; později dr. Andreis, Kroupa, Mikš, Valenta.

Dům č. 52. 1606. od Vojtěcha Horáka k. kněz Václav Fabri Strakonický; 1613. od vdovy Doroty Strakonické k. Adam Strejček; 1619. k. Matouš Auhršpach; 1629. k. Václav Rejs; 1646. k. Křištof Wagner; 1667. k. Jiřík Hanuš; 1670. postoupil spáleniště Dorotě Wagnerové; 1674. k. Matěj Lhotský; 1677. vdova po Matěji Lhotském zapsala druhému manž. Pavlu Webrovi; 1707. uj. Daniel Weber; 1766. k. Jan Lorenc.

Dům č. 53. 1586. od Václava Raka k. Vavřinec Wartenberský; 1593. k. Mik. Mikyska; 1601. k. Jan Perla jinak Moravec; 1616. uj. syn Martin Perla; 1635. k. Jan Ludvík; 1646. k. Dorota Kopidlanská; 1667. dr. Václav Dynko; 1677. k. Jan Skála; 1708. uj. dcera jeho Marie, provd. Andreidesová; 1712. od Ign. Andreidesa k. Frant. Miselius; 1736. k. Lidmila Štifová; 1746. uj. zet Jos. Vlach, král. valdmistr; 1789. dr. Jos. Benedikt Exner, pak Fr. Exner, Vostrovský.

Dům č. 54. 1560. dr. Jiří Hubka; 1596. od vdovy Kateřiny k. Křištof Kosina; 1598. k. Jan Bubenský; 1604. k. Michal Wogner; 1614 k. Daniel Mann; 1619. uj. syn Jan Jiří Mann; 1649. uj. Jan Horák; 1670. spáleniště k. Jiří Jos. Řehák; 1677. k. Daniel Miselius; 1702. dcera Lidmila, provd. za Jana Štífa, pak zet její Jos. Vlach, primator; 1760. uj. Jos. Exner. Po ohni 1780, když vyhořelo děkanství, byl dům ten pronajat za obydlí duchovním.

Dům č. 55. 1551. dr. Prokop Palhán, pak syn jeho Václav Prokúpek, cís. rychtář; 1614. od vdovy Lidmily k. Samuel Filadelfi; 1618. k. Jindřich Ježek; 1637. k. Jan Jiří Mann; 1646. k. Marie Střezoměřická; 1653. uj. zet Ondřej Holspach; 1695 uj. syn Matěj Holspach; 1732. k. Jan

Kryšl, pak dr. Řehoř Theni; 1774. uj. Lidmila a Eleonora Theni-ovy; 1779. k. Jan Hejn; 1787. k. Jan Durdík; 1791. Jos. Holíč.

Dům č. 56. 1551. od Jak. Buchty k. Graczy, kramář; 1587. uj. Jan Graczy (Weys); 1588. k. Martin Klugar; 1623. k. Matěj Cikán; 1633. k. Jan Juliš; 1639. k. Kašpar Stránský; 1665. uj. syn Martin Karel Stránský; 1682. od uroz. vladky M. K. Stránského z Greifenfelsu k. Jan Řehák; 1714. zdědil Šimon Řehák; 1739. k. Jan Beyr (Payer?); 1762. od Anny Payerovy uj. zeť Šebestián Tloušť; 1790. uj. syn Ant. Tloušť; později Marie Vacková.

Dům č. 57. 1552. dr. Matěj Čapek; 1602. Kristina Raková; 1623. k. David Dytrych z Šlyseku; 1638. Jan Juliš; 1658. k. Martin Kracík; 1680. uj. Jan Kracík; 1710. Václav Kracík přeměnil s Václavem Šmídem; 1734. uj. Václav Kříž; 1749. Kat. Křížová; 1767. Dorota Redlichová; 1786. k. Marie Hofmanová; 1789. k. Jiří Kordina; 1800. dr. Petr Nykeday.

Dům č. 58. 1551. od Martina Hovorky k. Petr Lító; 1552. k. Říha krejčí; 1578. Alžběta Říhová učinila odevzdání Janu Patočkovi, po něm dr. Ondřej Frýšadský, primator; 1641. k. Tobiaš Komínek zeť; 1677. uj. Daniel Komínek; 1711. od Alžběty Komínkové k. Ignác Andreides; 1732. uj. Václav Andreides; 1732. uj. Václav Andreides, pak bratr jeho Vojtech, medic. licent. lékárník; 1772. po něm k. Frant. Skála; 1788. k. Tomáš Pauly, pak Vojtěch Procházka.

Dům č. 59. 1550. dr. Václav Benešek; 1564. Laurin Benešek; 1579. dcera Dorota, pak Václav Kaše, jenž dům ten odevzdal záduší; 1606. k. Jan Rak za 1000 k. m.; 1628. povolen úředníkům zádušním zvod v dům ten pro zasedlé purkr. peníze; 1646. prodán Jiříkovi Střezoměřickému; 1671. spáleniště uj. vdova Dorota a její druhý manžel Jan Dvorský; 1690. uj. zeť Jan Skála; 1708. uj. Frant. Andreides, cís. rychtář; 1746. k. Frant. Redlich; 1748. k. Václav Vítek, med. doctor; 1779. k. Jan Šmíd, jirchář; 1806. dr. Alois Šmíd.

Dům č. 60. 1549. od Jiříka Pivničky k. Jan Vrchovský; 1563. k. Jan Konšelský; 1564. Martin Brázda; 1613. od Anny Burdovy k. Martin Šaroun; t. l. Jan Hošek; 1623. Jiřík Jelínek; 1641. k. Pavel Michalec; 1681. od Sybilly vdovy uj. syn Pavel Michalec; 1707. uj. syn Šimon Michalec; 1735. k. Jan Hájek; 1750. po Michaelu Hájkovi uj. syn Jan Hájek; 1780. spáleniště uj. od Anny Hájkovy Teofil Holspacek, pak postoupen Janu Felixovi.

Dům č. 61. 1551. Petr Lító pr. Janu lázebníku, 1564. dr. Jiřík bakalář, později cís. rychtář; z jeho doby pochází nadpis nade vchodem: »Verbum Dei fons sapientiae« s letopočtem 1568.; po r. 1577. dr. syn jeho Jan Mysletický, pak Samuel Filadelfi; 1639. k. Jiří Svěchyn z Paumberka; 1659. ujala vdova Margareta provdaná za Jiřího Světlika; 1684. k. Jindřich Henzelii; 1709. k. zeť Jan Kühn; 1735. uj. dcera Kateřina, manž.

Františka Miseliusa; 1748. uj. s manželkou Kateřinou Miseliusovou Josef Konst. Riedl; 1789. dr. Jos. Riedl, poštministr; 1790. Frant. Trnka, mlynář; později Utešil.

Dům č. 62. 1551. od Víta Nechvíle k. Blažek Kapinos; 1602. dr. Barbora Kapinoska; 1639. dr. Křištof Rynkeš; 1678. od Kateřiny Rynkešovy uj. syn Jiří; 1707. Jan Rynks, medic. doctor pr. bratru Václavu Rinksovi, 1740. k. Fridrich Jelínek; 1760. k. Vojtěch Braun; 1779. k. Jan Chudek, kupec; 1789. k. Kateřina Chudková; 1790. k. Václav Hošek.

Dům č. 63. 1551. dr. Vavřinec Kropáček; 1560. Kateřina Kropáčková; 1583. dr. Pavel Michalec; 1637. od Reginy Šamšovy koupil Jan Melcer; 1661. uj. zeť Václav Kotwald; 1704. od Víta Kotwalda k. Frant. Miselius; 1708. k. Tobiaš Bleiweis; 1759. k. Mikuláš Jelínek; 1777. zeť Vojtěch Procházka; 1778. uj. zpět Anna Hermanová, tchýně; 1788. postoupila zeti Jos. Stráníkovi.

Dům č. 64. 1556. po Havlu Bejčkovi k. Jan Střebský; 1583. kněz Jiřík Pirinius Žatecký, farář v městečku Paky (sic) prodal dům, odkázaný mu kšaftem od Jana Tichého, Janu Soudkovi; 1602. k. Martin Cikán; peníze purkrechtní bral kněz Jiřík Pirinius Žatecký, děkan Náchodský, syn kněze téhož jména; též kněz Václav Hodek Vyzovský; 1639. dr. Eva, manželka Mat. Max. Švandy; 1670. spáleniště k. Matyáš Lorenc, cís. rychtář; 1679. odkázal manželce Salomeně; 1683. od Jana Amaxe k. Václav Ondřejův; 1695. zdědil zeť Adam Payer; 1721. k. Frant. Bleiweis; 1729. k. Václav Exner; 1789. dr. zeť Ant. Fichtner, správce panství Chvalkovského.

Dům č. 65. 1555. od Pavla Rožnovského k. Filip lékař; 1596. od Maruše Huškovy k. Vavřinec Wartenberský; 1598. k. Petr Rumler; 1601. k. Jan Šeps; 1619. k. Jan Zabulon; 1670. spáleniště dr. Jiřík Šrajbr; 1704. po Salomeně Mauhalovy uj. s kotlem vinopalným Jakub Mauhal; 1710. uj. Pavel Michalec; 1755. od Jana Kroupy k. Jos. Matuška; 1780. k. spáleniště Jos. Exner, kupec; 1798. dr. Jan Linek, kupec.

II. Předměstí sv. Jakubské.

Dům mezi branami kostela u (nyn. č. 1. a 2.) r. 1553. od Jiříka Máslo k. Mates barvír; 1564. k. Foltyn Grinig, »barvír černého plátna«. 1621. uj. sirotci po Jiříku Družkovi; 1646. od Anny Cyndlerovy k. Michal Aust; 1672. uj. Hendrich August, barvír; 1681. k. Jan Hendrich; t. r. David Kaufmann; 1685. Jan Jiří Šarfenberger; 1734. Jos. Šarfenberger R. 1776. část odprodána. —

Domek v mezích nynějšího č. 3. a 208. slul fortuna.

Čís. 207. »pod pannou a mostem« r. 1592. od Jana Šlejřite k. Kunrát, sedlár; obec mu přidala kus obce kolem domku, začez připověděl

k obecním potřebám vůz krytý podle řemesla svého zhotoviti; 1653. k. Martin Bejr, jirchář; 1718. od Antonína Bejra uj. Fridrich Bejr; 1754. Ant. Bejr.

Dům č. 4. 1583. od Jana Soudka k. Jiří Najman za 300 k. m. (vedle mostu a domku branného); 1594. k. Martin Šedivka; 1604. Jakub Ludvík; 1620. Václav Dubský; t. r. Adam Mencl; 1639. od Jiríka Svěchyna z Paumberku k. Jakub Karásek; 1643. k. Jindřich Henzelii; 1656. uj. Václav Hilšer, písař městský »s městskou živností«; 1673. spáleniště k. Daniel Hofman, kantor; 1678. k. David Kirchner »s šenkem« za 400 zl.; 1702. k. Jiří Lorenc; 1720. od Jiřího Miloty k. Matěj Holspach; 1767. uj. syn Václav Holspach.

Dům č. 6. 1554. k. od Blažka Kapinosa Matěj Karásek, vedle staré lázně; 1581. k. Balcar Exner; 1592. od sirotkův k. Matěj Polák Samotulčík s haltýřem rybným u laviček za 500 k. m.; 1608. k. Jiří Špringer; 1614. k. Vavřinec Stehlíček, ten r. 1640. postoupil dům ten »od kapitána Haugvice zbořený« obci; 1651. od obce dostal Jan Rymer, kožešník; 1702. od vdovy k. Daniel Žďárský.

Dům č. 7. 1590. od Matouše krejčího k. Fabián Březina; 1597. k. Martin provazník; 1626. uj. Jan Volpryk; 1647. od obce k. Eliáš Egenhofer; 1741. od Jana Egenhofra k. manželka jeho Veronika; 1761. uj. zeť Josef Hanuš.

Dům č. 8. 1554. od Václava pekaře k. Šimon, tkadlec; 1605. k. Blažej Straka; 1687. Jan Bejr; 1718. uj. syn Jan; 1770. k. Jos Nywelt; později Václav Exner.

Dům č. 9. 1557. od Matouše kostelníka k. Tomáš Šumberský; 1648. od Kateřiny Pokorné k. Václav Hlava; 1673. uj. Jiří Tančík; 1688. k. Pavel Dytrich; 1705. k. Václav Kotwald; 1736. k. Jan John; 1743. Frant. Chudek.

Dům č. 30. 1551. od Jakuba provazníka k. Mikuláš Pokorný; 1562. k. Valentin, jinak Falta švec; t. r. Matěj Mrkvička; 1590. k. Jan Vlašimský; 1635. uj. Jiří Jindra; 1675. k. Matěj Vojtěch; 1702. k. Matěj Bohuslavský; 1711. k. Václav Koblle.

Dům č. 31. 1552. po Vítovi Konečném uj. syn Jan za 105 k. »s výhni pod vartou u laviček a půl šlejferny pod šibenicí, nádobí všecko, co k řemeslu náleží, výhni i piplavici i šlajfernu«; 1616. uj. po Janu Konečném a Barboře manželce mistr Mikuláš Conecius, kanclér starého města pražského, a odevzdal Anně Maršíčkové, jinak Beranové; 1728. po Martinu Kaliberkovi k. Ondřej Šrejber; 1739. k. Vojtěch Kolářský; později dr. Frant. Hejnovský.

Dům č. 32. 1585. od Anny Formánkovy k. Pavel, písař mladší; 1601. k. Adam Špillar; 1610. k. Václav Libík; 1623. k. Jan Pesker; 1646. k. Jiří John; 1686. Matěj Bohuslavský; 1703. k. Jan Rysánek; 1761. k. Josef Koblle; 1774. od Václava Matesa k. Jan Doškař.

Dům č. 33. 1595. k. od Adama Zachaře kněz Václav Dačický, farář v Žiželovsi za 200 k. m.; 1629. od Řehoře Origenesa k. Václav Hlava; 1648. k. Jan Knerych; 1675. k. Matouš Novák, knihar, spáleniště za 11 zl.; 1678. k. Petr Svěchyn z Paumberka; 1690. Jan Khoml; 1763. uj. Marie Vojtěchová a polovici Anna, manželka Petra Vítka.

Dům č. 34. 1559. od Jiríka Kučery k. Petr Hladík; 1589. k. Kunrát, sedlár; 1592. k. Jan šlejř; 1630. k. Křištof Pesker; 1677. uj. syn Martin; 1705. k. Jiří Morávek; 1714. k. Václav Komínek; 1728. k. Josef Šrajser; 1752. k. Jan Zajdl; 1771. k. Václav Jindra.

Dům č. 35. 1594. k. po Jindřichu krejčím Jan Torč; 1597. k. Jakub Ptáček; 1602. dr. Jan Lhotský; 1620. k. Martin Šaroun; 1631. po Janu Šepsovi, emigrantu k. Martin Hlinka; 1653. k. Matouš Šturm; 1682. k. Václav Beneš; 1778. k. Jos. Šinfeld.

Dům č. 36. vedle mlýna podkostelního; 1583. od Kateřiny Vackovy k. Václav Kožišník; 1585. k. kněz Vít Blatenský, farář Jesenický; 1751. od Jos. Kotwalda k. Václav Řehák; 1776. uj. syn Josef Řehák.

Domy na velké vartě:

Dům č. 10. 1555. »dům na zadní vartě nad příkopem« od Melichara koželuha k. Vojtěch Kratina; 1564. k. Lorenc z Lehnice, sedlár; 1601. uj. Václav Strouhal; 1639. k. Václav Kašparův; 1670. k. Jan Šturm; 1681. k. Jan Hendrych; 1708. k. Jan Šeps; 1754. k. Jan Hampl; 1764. k. Jan Bejr; 1766. k. Ignác Tluka; 1768. k. Václav Jindra; 1771. Jan Zajdl.

Dům č. 11. 1550. od Laurina Slovančina k. Jan Budinský, kloboučník; 1598. k. Jan Španer; 1637. k. Jakub Karásek; t. r. Jan Pokorný; 1641. k. Martin Cikán; 1650. spáleniště k. Václav Kašparův; 1652. spáleniště k. Jiřík Just; 1676. k. Bartoloměj Sax; 1695. k. Matyáš Michalec, později dr. Josef Chmelík.

Dům č. 12. 1562. od Augustina Jedličky k. Jan Ježek; 1592. k. Petr Tichý; 1622. od Johanny, rodem Tichého, manželky kněze Jindřicha Hofmana, správce církve ve vsi Zvoli, k. Michal Šmíd za 365 k.; 1631. k. Matouš Werner; 1633. Lukáš Procházka; 1721. od Jana Žďárského k. Pavel Konvička; 1724. k. Václav Šubert; 1752. k. Jan Kirchner; 1762. k. Tomáš Vinkler.

Dům č. 13. 1599. od Martina provazníka k. Marek Ranofrej, jinak Tůma; 1631. od Martina Šarovna k. Jiřík Rabstirn; 1643. místo pusté prodala obec Václavu Skálovi.

Dům č. 14. 1584. po Václavu kožišníku uj. Mikuláš kožišník; 1600. k. od Petra Chudka Václav Skála; 1650. i s vedlejším pustým místem

uj. Lukáš Skála; 1681. uj. vdova Kateřina, provdaná za Ferdinanda Manna; 1695. uj. zeť Daniel Miselius; 1727. k. Jos. Vlach; 1756. dr. Václav Martinek.

Dům č. 15. 1602. od Doroty Hepnarovy k. Jan Růže; 1623. k. Bartoloměj Rynks; 1647. od obce k. Jan Tomašů; 1701. uj. syn Jan Tomašů; 1756. k. Jan Pospíšil.

Dům č. 16. 1586. od Jana Chole k. Jakub Kuchař; 1616. od Jiřika koželuha k. Martin Šaroun; 1620. k. Jan Kremer; 1630. vdova po něm Markéta, opět provd. za Jana Hofmana, odešla s manželem svým za příčinou náboženství od obce, a v dům ten zvedeni byli cechmistrři řemesla ševcovského; 1634. od nich k. Jan Bartoš; 1688. k. Jan Hanousek; 1706. k. Jan Chudek; 1725. Lukáš Vřeštovský; 1729. k. Karel Bohdanecký; 1743. k. Ant. Chudek; 1751. k. Anna Bohdanecká; 1762. syn Václav; 1774. k. Josef John; později dr. Josef Svoboda.

Dům č. 17. 1560. po Janu Drábovi uj. zeť Mikuláš Sobek; 1587. od Anny Ebrejské k. Michal Vogner; 1601. k. Jan Tábořský; 1610. k. Jan Brykner, zlatník; 1622. k. Řehoř Unkovský; 1660. uj. syn Petr; 1710. k. Jan Stráník; 1735. k. Václav Kroupa; 1735. od Samuele Kroupy k. Ignác Hejn.

Dům č. 18. 1593. po Jakubu zámečníku k. Václav Humenský; 1634. k. Bartoloměj Pišl; 1654. k. Jiří Finger za 17 kop hotových; 1655. k. Kateřina, manželka Jana Artusa, kantora, za 100 zl.; 1670. k. Martin Sturm; 1674. k. Václav Tančík, sládek; 1708. k. Václav Hejn; 1711. Nikodem Emler; 1714. k. Ondřej Slívka; 1717. k. Martin Cikrt; 1729. k. Lukáš Vřeštovský; 1732. k. Václav Kroupa; 1735. Václav Hejn; 1755. Jan Tluka; po r. 1772. Jan Finger.

Dům č. 19. 1551. od Jana kantora k. Jakub provazník; 1554. k. Pavel Kožišník; 1585. od Kateřiny Halky k. Bernard Vlach; 1586. k. Matěj Červenka, jinak Cikán; 1642. uj. Jan Vlach; 1648. k. Václ. Šturm; 1685. k. od sirotkův Matěj Holspach; 1729. od Fr. Novotného k. Rafael Kheller.

Dům č. 20. 1603. k. od Kristofa Šretera Jan Vrabec; 1605. k. Jan Volinský, pekař; 1658. po Samueli Spírovi k. Daniel Šlosárek; 1669. k. Jan Nič; 1685. k. Vojtěch Dobrovodský, lékárník; 1703. od rytíře Fr. Elsnice k. Jan Konvalinka; 1768. k. Jiří Charvát; 1777. uj. zeť Michal Matějček.

Dům č. 21. 1557. od Kateř. Škvordovy k. Václav Soudek; 1603. uj. Tomáš Petrů; později dr. Jiří Springer, emigrant; 1631. k. od cís. rychtáře Jan Melcer; 1653. uj. Jan Kestner; 1654. k. Jan Juliš; t. r. k. Jan Bleiweis, kotlář; 1660. dostal od obce vedlejší pusté místo Veselovské; 1690. uj. syn Frant. Bleiweis; 1753. k. ex crida Václav Bleiweis, soused města Hradce; 1755. k. Václav Jelínek; později dr. Josef Matys.

Domy č. 22. a 23. jsou z druhé polovice 18. století; zápisy o nich nacházíme tyto: (Čís. 22.) r. 1779. příbytek na velké vartě vedle předního příbytku Josefa Matyse a příbytku Kateřiny Frýblový od Václava

Johna k. Jan Martinek za 687 zl. a t. r. od něho k. Erhard Panic za 650 zl. Prázdné místo k vystavění příbytku (čís. 23.) r. 1785. od Erharda Panice k. Jan Schneider. Na místě tom stával dům, který r. 1617. k. Jiří Veselý od Václava Rejse, ten od Jana, syna Václava Brázdy r. 1601., jenž jej k. od Mikuláše Špičky r. 1581. (mezi domy Václava Soudka a Jana Klema).

Dům č. 24. 1550. místo od obce k. Bartoň Volejník, od něho k. Ondřej Křepelka; 1561. k. Jan Klem, provazník; 1600. k. Michal Vogner; 1605. k. Matouš Koucký; 1607. k. Jan Vrabec; 1631. od Anny Vrabcovy uj. Justina Vrabcová; 1636. k. Jiří Finger, truhlář; 1701. »s studnicí a zahrádkou pod zdí městskou až po dvírka zdi městské« k. Jan Morgenroth; 1759. od Antonína Morgenrotha k. Jan Martinek; 1764. k. Václav Frýbl.

Dům č. 25. 1562. místo od obce k. Matouš Kratochvíl; 1564. k. David krejčí; 1565. k. Michal Koželuh; 1585. k. Václav Prochů; 1634. po Janu Kozmánkovi »zanechaný a odběhlý« od cís. rychtáře k. Daniel Kylinger, šmalcír; 1690. k. Václav Šmíd; 1730. uj. Pavel Žoček.

Dům č. 26. 1558. »sladovni« od Kateřiny Kardinálky k. Matouš sladovník; 1559. k. Jiří Kučera, bednář; 1587. k. Martin Černý; 1589. k. Petr Origenes sladovni; 1596. dům k. Jakub Slon; 1610. k. Václav Ryba; 1676. místo pusté od obce k. Jan Matějček; 1685. k. Jan Hofman; 1690. k. Václav Žďárský; 1702. k. Matěj Hradecký; 1710. k. Vojtěch Kolářský; 1728. k. Matěj Štejma; 1776. k. Jan Šlosárek; 1783. k. Jan Hampl.

Dům č. 27. 1595. k. od Martina tesaře Adam Vodička; 1620. k. Jan Nosek; 1642. k. Jan Stríbrský; 1684. k. Jan Hupauf; 1687. k. Křištof Zeidl; 1720. k. Daniel Juliš; 1732. k. Dorota Konvičková; 1742. k. Jiří Charvát; 1768. k. Josef Konvalinka; 1773. k. Frant. Kriegler.

Dům č. 28. 1594. od Adama Chrudimského k. Jan Palhán; 1596. k. Martin Šum; 1607. k. Jan Brázda; 1674. k. spáleniště Jiří Hanuš; 1748. k. Jiří Polák; 1775. uj. Mikuláš Jelínek; 1785. k. Frant. Komínek.

Dům č. 29. 1631. po Martinu sedláři k. Mandalena Mendlová; 1638. k. Martin Perla »vedle ulice obecní, jenž stará fortna sloula«; 1645. k. Křištof Wagner; 1673. Jiří Mannych; 1679. Křištof Hanč, varhaník; 1735. k. Václav Kerner; 1761. k. Michal Kolářský.

Řada domů za mostem druhé varty, jdouc ke kostelu sv. Jakuba:

Dům č. 52. 1583. dr. Michal švec; 1660. dr. Matěj Jelínek; 1682. od Václava Sudlice k. Matyáš Lev; 1723. k. Jakub Michl; 1766. dr. Josef Michl.

Dům č. 53. 1583. od Anny Kroupovy k. Mikuláš Mikysko; 1593. k. Petr Hanousek; 1598. k. Jiří Šreknboch; 1663. od Křištofa Žďarenského uj. Jeronym Payer; 1665. k. Jan Hendrych; 1679. uj. syn Matyáš »s šen-

kem piva od nepaměti«; 1719. k. Frant. Hybner; 1722. k. Jan Bohdanecký; 1733. k. Jan Umlauf; 1758. k. Ant. Morgenroth; 1778. k. Ant. Hakenwald.

Dům č. 54. 1552. k. od Jakuba truhláře Falta truhlář; 1583. k. Šimon mečír; 1643. od Doroty mečírky k. Martin Procházka; 1675. k. Pavel Michalec; 1681. k. Matěj Rymer; 1714. s místem, »kde někdy podloubí stávalo« k. Jakub Dolanský; 1734. k. Vilím Juliš; 1768. uj. syn Frant. Juliš.

Dům č. 55. 1671. díl spáleniště od čís. 56. k. Adam Lhotský, soukenník; 1685. k. Martin Šturm; 1709. k. Frant. Konvička; 1728. k. Frant. Vostrovský; 1746. Kašpar Konvička; 1775. k. Jos. Bíl.

Dům č. 56. 1600. po Matěji Tistovi z Jezvin k. Šimon Beran, provazník; 1637. k. Křištof Šturm; 1644. k. Pavel Matoušků; 1665. k. Jan Krosnar; 1675. k. Václav Bohdanecký; 1723. od Jana Bohdaneckého k. Daniel Šob; 1779. po Jos. Šobovi k. Jan Matys.

Dům č. 57. 1616. od Jana bednáře k. Václav Rejs; 1629. k. Šimon Beran; 1635. k. Václav Fabián; 1668. od Benjamína Šoba k. Pavel Markl; 1708. k. Ant. Alfír; 1719. k. Dorota Pišlová; 1723. Martin Holspach; 1758. k. Václav Matějček.

Dům č. 58. 1618. od Kašpara Haniše k. Jan Hořícký; 1653. k. od Kateřiny Kuncovy Jan Bíl; 1691. »i s místem, kde podloubí předešle bylo« uj. Jakub Bíl; 1772. po Janu Bílovi uj. dcera Marie, provdaná Šobová.

Dům č. 59. 1612. od Václava Hejla k. Adam Šeps; 1613. k. Křištof Rynkš; 1630. k. Tobiáš Komínek; 1642. k. Křištof Žďárský; 1710. od Ferdinanda Žďárského k. Ondřej Kinl; 1754. od Kašpara Matušky k. Václav Žďárský; 1761. uj. syn Jan Žďárský.

Dům č. 60. 1634. od Jana Kočího k. Křištof Šturm; 1641. k. Jan Šlosárek; 1644. Martin Rejman; 1678. k. Jan Rykar; 1705. od Václava Rykara k. Jan Chorvát; 1719. k. Jiří Milota; 1729. k. Eliáš Trypner; 1760. k. Jan Fiala; 1766. k. Jan Koláček.

Dům č. 61. od domu vedlejšího čís. 60. 1664. k. menší domek s kouskem dvorečku Jan Komínek; 1676. od Václava Komínka k. Václav Štekl; 1718. k. Martin John; 1738. k. Matěj Štejma; 1759. od Jos. Johna k. Václav Koláček; 1785. k. Ignác Nykendaj.

Dům č. 62. 1597. dr. Faltyn Skřivánek; 1630. dr. Jan Svoboda, kovář; 1645. dům s kovárnou k. Petr Vodička; 1677. uj. syn Jiří Vodička, kovář; 1711. k. Martin Šinkler; 1714. k. Frant. Kroupa; 1722. k. Jiří Egenhofer; 1759. dr. Michal Matějček; 1778. uj. syn Jan.

Dům č. 63., řečený Křečkovský, 1586. od Křištofa Straky k. Václav Rak; 1597. k. Jan Fredingir; 1604. k. Matěj Pospíšil; 1606. k. Johana prv Cihlářová, pak manželka Havla Mýdly; 1619. k. Matouš Koutský;

1630. k. Jan Brázda; 1671. spáleniště k. Jan Hajzler; 1675. k. Pavel Konvička; 1719. od Kašpara Rusa k. Vojtěch Koláček.

V mezích nynějších domů čí. 64. až 68. byl v stol. 16. dvůr řečený Strouhalovský, který r. 1594. od Jiříka Strouhala jinak Svatoše k. Křištof Straka, jinak Hejl.

Dům č. 64. půl dvora od Křištofa Straky k. 1599. Jan Nosek, jehož vdovu 1601. měl Tomáš Petrů; 1616. k. Samuel Cikán; t. r. Václav Durdík; 1632. Křištof Prokop; 1669. uj. syn Křištof; 1734. uj. Martin Prokop; 1739. k. Václav Žďárský; 1754. k. Kašpar Matuška; 1761. k. Jan Stárek; 1778. k. Jan Konvička; 1784. k. Jan Zajdl.

Dům č. 66. as r. 1668. nově vystavěl Křištof Prokop; 1703. od Marie Prokopovy uj. syn Jiří; 1707. k. Václav Flousek; 1736. k. Jan Hejn; 1740. Josef Hejn.

Dům č. 65. stodolu s kopcem k vystavění příbytku r. 1735. od Martina Prokopa k. Matěj Marek; 1747. uj. syn Jan Marek.

Dům č. 67. 1726. polovici příbytku od čí. 68. k. Jakub Volf; 1748. od Frant. Umlaufa k. Jakub Vostrovský.

Dům č. 68. řečený Strouhalovský r. 1600. od Křištofa Straky k. Jiřík Rosa z Horenic; 1677. k. od Anny Noskovy Jan Rykar; 1684. Jiří Třešňák; 1699. k. Jiří Novotný; 1727. od Václava Koláčka Václav Prokop; 1742. Jan Hejn; 1746. k. Václav Prokop; 1770. Martin Krupka; 1777. Václav Konvička.

Dům č. 69. 1605. od Anny Moravcovy uj. Václav Durdík; 1617. k. Jiří Beran; 1646. uj. vdova Dorota; 1676. od Doroty Vejvodovy k. Lukáš Třešňák; 1716. k. Jakub Volf; 1726. k. Jan Kroupa.

Dům č. 73. 1620. k. od Kateřiny Cholovy Jan Kheker Žatecký; 1635. k. Václav Šrámek; 1643. k. Jan Hořícký; 1656. k. Dorota Nyčová; 1669. k. Benjamin Šob; 1694. k. Jan Brouk; 1771. uj. Jan Brouk.

Dům č. 75. 1636. po emigrantu Václavu Čechetkovi k. Pavel Najman; 1647. uj. Jan Bíl; 1651. uj. Václav Koláček; 1666. od Lukáše Koláčka k. Jiří Volf; 1711. k. Jan Volánek; 1712. k. Václav Rejchlík; 1728. k. Jan Kolářský; 1758. uj. zeť Frant. Kheller; 1778. uj. syn Jan.

Dům č. 110. 1590. od Fabiána Březiny k. Anna, vdova po knězi Janu Horském; 1591. k. Matěj Kosek; 1601. k. Melichar Exner, kožešník; 1611. Jan Zachař; 1654. dal si vložit do knih Marek tesař; 1655. k. zeť Václav Emler; 1670. k. Jiří Vizner; 1708. Jiří Kubeš; 1733. Václav Pišl; 1756. Jos. Štejma; 1759. k. Martin Fiedler; 1784. k. Václav Maták.

Dům č. 111. 1584. od Faltýna Skřivánka k. kněz Vít, farář Jeseňnický; 1585. k. Petr Nosek; 1658. od Salomeny Noskovy k. Dorota Voďčková; 1689. k. Tobiáš Kolářský; 1693. k. Martin Rejman; 1703. k. Martin Šlosárek; 1721. k. od Jindřicha Volánka Jiří Pišl.

Dům č. 112. 1586. k. od Doroty Horké Jan Hrubý; 1589. k. Jakub Beran, zámečník; 1594. k. Adam Opavský, ručníkář; 1608. k. Matěj Buka; 1674. spáleniště od obce dostal Václav Pokorný; 1705. k. Vít Kotwald; 1725. k. Jakub Pelchofer; 1743. k. Josef Šmíd; 1756. od Jos. Štejmy k. Vít Exner; 1783. uj. syn Jan.

Dům č. 113. 1600. od Jana Rybaříka k. Jiří Mrkvička; 1616. k. Václav Maršíček; 1623. Václav Turnovský; 1674. spáleniště k. Dorota Brázdová; 1689. k. Balcar Andrs; 1709. Jiří Třešňák; 1734. Jan Lorenc; 1779. uj. syn Jos. Lorenc; 1780. k. Jan Bleiweis.

Dům č. 114. proti krchovu 1582. po Tomáši Lítovi k. Jakub Ryba, zámečník; 1591. Martin Karásek; 1598. Pavel Vyskočil; 1618. od Šimona Berana Samuel Cikán; 1623. Jan Dvorský; 1641. Václav Komínek; 1669. od Mik. Rosy k. Jiří Exner, kovář; 1690. uj. vdova Alžběta; 1707. uj. syn Vít; 1783. od Jana Exnera uj. syn Jan.

Dům č. 115. chalupu vedle krchova r. 1638. od Alžběty Číhařovy k. Vavřinec Lorc; 1655. Tobiaš Pitaš; 1689. Václav Matuška; 1739. Jan Zobský; 1748. Jiří Finger; 1778. uj. syn Jiří.

Dům č. 117. 1628. po Václavu Rosovi uj. zet Ondřej Šiller; 1666. k. Václav Pokorný; 1673. k. Jan Jakub; 1685. k. Balcar Andrs; 1687. ujal Jiří Jakub; 1750. dr. Jan Šarfenberger, barvíř.

Dům č. 118. 1550. od Vávry Sobka uj. syn Jan Sobek; 1606. po Regině Adrejskovy uj. syn Martin; 1654. od Kateřiny Libíkovy k. Kristof Badr; 1657. k. Daniel Kilinger; 1661. k. Michal Gager; 1665. Lukáš Vostrovský; 1706. uj. syn Martin; 1716. k. Samuel Žďárský; 1758. po Fr. Žďárském k. Václav Birnbach.

Dům č. 119. (před r. 1588. spolu s vedlejší čí. 120. byl jeden dům; název »chudobka« nacházíme však teprv r. 1749.); 1550. od sirotkův Bročkovských k. Tůma z Třebešova; 1551. k. Volf z Perku dům se zahradou mezi dvorem panským a Jana Sobkova; 1552. Matěj Šubír; t. r. Adam Prochů; t. r. Adam Broček; 1638. dům (č. 119.) řečený Staudovský po Martě Strejčkové uj. Simeon Modestini, bakalář; 1642. k. Pavel Šuvar, provazník; 1685. uj. syn Václav; 1691. k. Jiří Exnar; 1742. uj. syn Jan Jiří; 1749. »příbytek šenkovní, od starodávna chudobka nazvaný« po Janu J. Exnarovi k. Jan Šubert s kovářskou dílnou; 1781. uj. dcera Anna.

Dům č. 120. 1588. Adam Broček pr. díl domu svého knězi Janovi Horskému, děkanu Jaroměřskému s jedním stavením a jednou polovicí zahrady vedle dvoru Petra Zástěry; 1591. od vdovy Anny Horké k. Petr Rumler; 1598. k. Jan Hošek; 1604. Jan Dvorský, pekař; 1617. Petr Skála; 1650. uj. dcera Kateřina; 1682. po Václ. Kejzlarovi uj. Matej Holspach; 1685. k. Matěj Novotný; 1689. uj. syn Jan; 1740. dr. Frant. Šlosárek.

Dům č. 121. 1550. dr. obec; 1588. dr. Petr Zástěra; 1620. od

Kateřiny Zástěrovy, vdovy po Tomáši Vodňanském, k. obec k ruce záduší za 285 k. m.; 1650. dvorec ten »slove zádušní hospoda« k. od záduší Jiřík Payer za 220 k. m.; 1669. k. Václav Houbce; 1676. k. Michal Hejn; 1685. uj. syn Václav; 1740. od Augustina Hejna k. syn Jan Hejn; 1741. bratr jeho Václav; 1749. k. Frant. Mejtský; 1756. k. Jan Pácalt.

**Řada domů za mostem druhé varty v levo vedle silnice
k Čáslavkám:**

V mezích nynějších domů od čís. 182. až 175. byly původně dva dvory sloučeny pak v jeden, řečený Cikánovský. Na rohu vedle ulice k Hořenicům (nyní asi čís. 182. až 180.) byl dvůr řečený »Prokúpkovský«, který r. 1587. od Kateřiny Patočkovy k. Jan Bubenský za 1200 k. m, a r. 1597. přikoupil k němu vedlejší dům v ulici k Hořenicům proti špitálu od Matouše Karmazína. Dvůr tento Prokúpkovský r. 1612. Dorota Kašová, vdova po Janu Bubenském, pr. úředníkům špitální za 2000 k. m. R. 1628. dvůr tento špitální ohněm sešel, a spáleniště připojil k vedlejšímu dvoru svému Václav Cikán z Čermné, odevzdav později obci výměnou dvorec svůj, nynější dům špitální č. 159.

Dvůr vedlejší »Hůlkovský« (v mezích nynějších domů čís. 179. až 175.) r. 1596. od otce svého Jana Hůlka uj. dcera Kateřina, provdaná za Martina Cikána z Čermné. R. 1631. přejal od matky dvůr Hůlkovský Václav Cikán z Čermné; 1651. uj. oba dvory v jeden spojené Václav Vilím Cikán z Čermné; 1699. uj. mladší syn Vilím Rudolf, jenž zemřel 1713; po smrti manželky jeho Anny Marie, dcery Václava Kosiště, cís. rychtáře, r. 1726. zdědil dvůr syn Josef Rudolf Cikán z Čermné; r. 1734. k. hrabě Frant. Ant. Špork a r. 1743. od Anny Kateřiny hraběnky z Sveerts-Šporku k. obec za 15.000 zl. a 50 dukátů klíčného. Pozemky rozpr odala obec v následujících letech a r. 1761. v dražbě dvůr a hospodářské stavení k. Ludmila Blažková za 2500 zl., která je pak po částkách za místa stavební rozprodala.

Dům č. 179., třetí a sice přední díl dvoru Cikánovského, 1774. od Ludmily Blažkovy k. Václav Matys.

Dům č. 178., díl Cikánovského dvoru, 1774. od Ludmily Blažkovy k. Zacheus Novotný.

Dům č. 177., díl Cikánovského dvoru, 1774. od Ludmily Blažkovy k. Václav Trnka.

Dům č. 176., díl příbytku a zahrady, 1776. od Václava Trnky k. Václav Šubert.

Dům č. 175., místo k vystavění příbytku u dvora Cikánovského, kde předešle ovčín a marštále koňské stávaly, 1772. od Ludmily Blažkovy k. Josef Lorenc; 1779. k. Filip Kheraus; 1782. k. Josef Bíl.

Dům č. 172. 1593. dvorec od Jana Chole k. zeť Jeremiáš Písecký; 1602. k. Matěj Holota jinak Stránský; 1632. chalupu pustou po Barboře Stránské k. Martin Šinkler; 1778. od Frant. Umlaufa k. Josef Lorenc; 1782. k. Filip Kheraus.

Dům č. 173. 1670. od Antonína Bejra (č. 172.) místo, kde chlívy stávaly, k. Michal Kherner; 1704. uj. syn Daniel; 1722. uj. syn Jan; 1782. od Jiříka Konečného k. Václav Najman; 1785. k. Ignác Mencl.

Dům č. 171. 1599. od Doroty Křivkovy k. Martin Karásek; 1600. k. Jan Chole; 1608. k. Balcar Růže, kovář; 1646. k. Matouš Reich; 1675. Jiřík Byz spáleniště; 1676. Matouš Mencl; 1734. od Doroty Třešňakovy k. Václav Řemeslo; 1739. Adam Hošek; 1758. Jiří Hošek; 1767. Jan Hošek.

Mezi čís. 171. a 170. před r. 1650. stávala chalupa Sobkovská.

V mezích nynějších čísel 170. až 166. býval dvůr řečený Kotoulovský; 1551. dr. Jan Kotoul; 1594. po Mikuláši Kotoulovi uj. od otčima Laurina Zástěry Petr Kotoul; 1617. od poručníků k. Jakub Šmíd z Náchoda; 1662. dr. Eliáš Šmíd; 1682. Eliáš Šmíd odkázal tetě své Salomeně, manželce císařského rychtáře Jana Vil. Bleiweise; 1704. uj. zeť Fridrich Krnovský; 1763. od Jos. Krnovského, císařského rychtáře, k. Jan Jelínek (č. 168.); 1797. dr. Ignác Stránek.

Dům č. 170. 1765. díl dvora od Jana Jelínka k. Jan Hejn; 1799. k. Josef Řehák.

Dům č. 169. 1768. kamenné stavení od Jana Hejna k. Josef Konvička; 1778. k. Jan Brunner.

Dům č. 166. 1732. od Markéty Šarfenbergrovny k. Jan Vlček; 1783. od Jana Padra k. Josef Padr, od toho pak odděleno čís. 167.

Dům č. 165. dvorec Petrlíkovský; 1551. od Marty Petrlíkovy uj. syn Jan; 1590. dr. Jan Hůlek; 1631. od Kateřiny, manželky Václava Cikána z Čermné, k. bez polí Tomáš Kraus; 1662. k. Jiřík Balcar; 1669. uj. Dorota Flousková; 1691. k. Daniel Alexius; 1747. od Kateřiny Šlosárkovy k. Vít Holsbach; 1762. uj. syn Josef Holsbach.

Dům č. 164. dvorec; 1554. od Kateřiny Harovnickovy k. Jan Starý; 1591. po Jiřím Družkovi uj. Anna barvířka; 1615. od Matouše Ferle k. kněz Bohuslav Bepta, děkan Jaroměřský; 1640. uj. dcera Salomena; 1646. k. Jan Kopidlanský; 1649. Ondřej John; 1652. Pavel Mašovský; 1661. Jan Komínek; 1663. Václav Kučera; 1667. Matěj Novotný; 1709. uj. syn Jiří; 1713. k. Martin John; 1714. Jiří Vostrovský; 1740. Jan Kubka; 1749. Karel Nantvich; 1758. uj. syn Jan Nantvich; 1769. Josef Lorenc; 1772. Josef John.

Dům č. 163. 1552. dvůr od Marty Kosovy uj. syn Jakub Kos; 1592. k. Jan Nosek; 1593. k. Martin Klug; 1594. Jan Torč; 1621. dr. Jan Vigner; 1629. dr. Jan Velichovský; 1661. od Daniele Jaroměřského z Stromberku k. Matyáš Lorenc, hejtman panství Náchodského; po něm

zdědil Jan Vojtěch Amax; 1682. k. Daniel Miselius; 1704. uj. syn František; 1748. k. Josef Konstantin Riedl, pošt mistr.

Dům č. 162. 1560. dvůr od Jana tesaře k. Matouš Osračep; 1576. Jakub Kuchař; 1588. k. Jan Havelka za 1000 k. m.; 1597. dr. Jan Kulhánek; 1623. od Kateřiny Kubovy k. Petr Šturm; 1632. po Anně Hoškové uj. Salomena Stehlíková; 1643. k. Jan Melcer; 1653. uj. Václav Vojtíšek; 1684. k. Jan Ridl; 1722. k. Frant. Holspach; 1751. k. Frant. Řehák; 1784. uj. syn František.

Dům č. 161. a 160. býval jeden dvůr; 1551. od Jíry Popasky k. Jan (Hons) Popaska; 1597. k. Martin Cikán z Čermné; 1603. Matouš Ferle; 1606. Jiří Družka; 1620. Jiří Beran; 1623. Matouš Verner; 1643. Jiří Payer; 1671. k. spáleniště od Salomeny Payerovy Václav Švart; 1704. uj. syn Jan; čísl. 161. 1737. od Doroty Kroupovy uj. manžel Josef John; 1759. dr. Kateřina Chudková; 1778. uj. syn Antonín Chudek; čísl. 160. 1759. od Jana Kroupy uj. syn Josef; 1786. k. Václav Holspach.

Dům č. 159. dvůr; 1551. dr. Michal Šumberský; 1583. k. Jiří Nahořanský; 1600. k. Michal Šitina za 1300 k. m., později dr. Martin Klajnowechter, za kterého zaplatila obec dluh do komory Jičínské vévody Fridlandského a dvůr připadl na obec; 1629. k. od obce Jeronym Todt z Kamenice, císl. rychtář; 1637. vdova Eva Todtová postoupila kvardiánu Bartol. Mussolinimu; 1658. od kvardiána minoritů Hradeckých Julia Vencelia k. Václav Vilím Cikán z Čermné za 400 zl. hot., který dvůr ten výměnou dal obci pro špitál.

Dům č. 158. 1600. dvůr dr. Lukáš Šlosárek; 1637. Jan Šlosárek; 1658. Daniel Šlosárek; 1689. uj. syn Jan; 1713. od Martina Riedla uj. syn Vít; 1716. Jan Riedl; 1729. Josef Nyvelt; 1772. k. Václav Moraně; 1776. Josef Žďárský.

Dům č. 157. nově vystavěn as 1730. od Jiřího Altmanna; 1735. k. Jiří Fišer; 1770. uj. syn Václav.

Dům č. 156. díl stavení pro příbytek 1715. od Jana Birnbacha k. Samuel Volánek; 1749. k. Václav Vostrovský; 1776. uj. syn Josef.

Dům č. 155. 1659. místo pusté, kde někdy dvorec Hochovský stával, od Kateřiny Čapkovy k. Jan Tomášův; 1674. k. Jiří Platzler za 13 zl.; 1708. příbytek k. Birnbach; 1735. Daniel Matějček; 1740. Jan Koláček; 1769. Jan Pospíšil, pak Jan Kučera.

Ulice vedoucí k Hořenicům, řečená Šípařská, pak Hulvátská.

As nynější čísl. 184. r. 1598. dvorec koupený od sirotkův Listopádkových Jan Cikán z Čermné pr. knězi Lukášovi z Hajníka, děkanu zdejšímu; 1600. k. kněz Bohuslav Žatecký, farář Smidarský; 1609. k. Ondřej

Komínek; 1622. Tobiáš Nyvelt; 1637. Matouš Tom; 1759. od Frant. Nováka Václav Novák.

Dům č. 183. díl zahrady od čís. 184. k vystavění příbytku r. 1784. od Václava Nováka k. Jan Schneider a t. l. Václav Hejna.

Dům č. 185. 1637. chalupu po Pavlovi z Dříče obec postoupila Šimonu Novákovi; 1646. k. Matěj Perla; 1661. Jan Absolon; 1689. uj. syn Petr; 1693. k. Petr Holspace; 1720. Martin Holspace; 1723. Dorota Pišlová; 1726. Jakub Zajdl; 1761. zeť Frant. Kolářský.

Dům č. 188. 1636. po Crhovi, kloboučníku, Kateřina Březohlárková odkázala obci a konventu literátskému, k. Václav Kaliberka; 1644. Martin Čermák, muzikář; 1665. Jan Komínek; 1675. Hendrych Polák; 1681. Matěj Vítek; 1720. Rafael Kheller; 1723. Jan Knička; 1736. Anna Miseliová; 1784. od Josefa Matusky Frant. Kheraus.

Dům č. 189. dvůr vedle šraňku k Hořenicům r. 1556. od Anny Šípařky k. Jan Hulvát; 1596. od Řehoře Hulváta k. Veronika z Maksu; 1601. k. Jiří Panský z Střezetic; 1608. od poručníkův k. Jan Halouzek za 1200 k. m.; 1638. Eva Fryštadská odkázala druhému manželu Pavlu Najmanovi; 1651. pustý a zbořený od obce k. Matyáš Lorenc; vdova po něm provdaná za Jana Vojtěcha Amaxe r. 1708. prodala Kateřině ovdovělé Miseliové; 1727. Kateřina Miseliová odkázala vnuku svému Janu Miseliovi, 1739. Ludmila Matysová, dědička po Marii Khomlové, sestře své pr. Ludmila Štifová, pak dr. Eleonora Vlachová; 1773. od Jos. Vlacha k. Josef Matuska za 8800 zl.

V téže ulici naproti dvoru Cikánovskému na rohu vedle cesty na valy jdoucí býval městský špitál, nynější čís. 193.; 1614. špitál se zahradou (starý dvorec) vedle Johany Frantovy úředníci špitální prodali Anně, manželce Michala Vognera; 1648. dům »špitál starý« od Václava Šrámk k. Jiřík Finger; 1685. k. Jan Konvička; 1726. Jan Zobský; 1738. Václav Konvalinka; 1759. Matěj Štejma; 1775. k. Josef Michl.

Dům č. 194. 1552. od Matěje Šubiře vyfajmarčil pan Volf z Perku (dům podle špitálu); 1560. k. Jan Formánek; 1569. Pavel Michalec; 1578. Jan Hepner; 1598. Jiřík Družka; 1601. Petr Franta; 1621. (vedle starého špitálu) k. Jan Hošek; 1624. Vavřinec Stehlík; 1634. Jiří Jelínek; 1710. po Jiřím Svobodovi k. Matěj Arnolt; 1722. Martin Rejnský; 1727. Jan Kotwald; 1772. od Václava Šuberta k. Frant. Lir.

Dům č. 196. 1553. od Vavřince Vrchole k. Václav Matyášův; 1555. Melichar koželuh; 1582. (proti domu Michala ševce a proti špitálu) od Anny Melicharky k. Šimon Poláček; 1612. Jan Volf; 1615. Adam Cindler; 1779. půl příbytku ujal Mikuláš Jindra.

Dům č. 197. 1637. Mandalena Cikánová, jinak Červenková pr. své zadní stavení vedle zdí městských« Samuela Špíry Anně, manželce Jana Sedláka; později dr. Jiří Svědík; 1709. k. Jan Konečný; 1768. uj. Josef Konečný.

Dům č. 198. 1781. kus spáleniště od čís. 197. od Josefa Konečného k. Karel Vipler.

Dům č. 199. 1557. po Jiřím Pickovi uj. syn Jiří; 1582. k. Jan Václavků, hrnčář; 1617. místo prázdné Adam Cindler; 1684. od Jarolíma Beneše uj. syn Jan; 1707. od Jakuba Manhalla k. Václav Šmíd; 1767. ujdceru Marie Rykrová; 1773. Václav Volánek; 1776. Václav Exner; 1779. Václav Chmelík; 1785. od Doroty Khellerovy Frant. Šmíd.

Dům č. 200. 1552. »dům podle Picka a zdi pod vartou« od Pavla tesaře k. Vojtěch Polák; 1677. po Timotheovi Vostrovském k. Martin Černý; 1710. od Jiřího Emlera k. Václav Vohnišovský; 1720. »vedle zdi, jenž slove bašta« k. Jan Křištof; 1753. uj. syn Daniel Křištof.

Na valích napočítalo se r. 1568. 9 příbytků, které nepochybně vesměs nedávno před tím byly vystavěny. Známé zápisy jsou:

Dům č. 205. 1675. chalupu od Václava Mikšova nově vystavěnou k. Mikuláš Šlosárek; 1678. Václav Bartoš; 1679. »mezi stezkami, kde někdy halčyre bývaly« k. Jan Komínek; 1700. Anna Šobrová; 1702. Martin Hořícký; 1705. Jiřík Sudlice; 1710. Mikuláš Láník; 1731. Jiří Hradecký; 1758. Josef Schreiber.

Jako hranice udávají se cesta na valích okolo zahrady děkanské a důjezd k pile.

R. 1565. kus místa na valích k vystavění příbytku vedle Kateřiny Perlovy — proti zahradě farářské — dostal od obce Martin posel, v mezích as nynější zahrady, patřící k čís. 59. v městě. V místech těch neb vedle nyn. čís. 209. byl před r. 1780. příbytek fundatisty. Druhá zahrada děkanská v jednom zápise z r. 1708. nazývá se »chmelnice chudého záduší.«

R. 1565. kus místa na valích k. od obce Michal koželuh, kde vystavěl domek a dílnu koželužskou.

R. 1566. k. od obce kus místa na valích Jan Hovorka, na kterém domeček a barevní vystavěl; 1586. k. Jan Biskup. Polohu obou těch míst nelze zjistiti.

Dům č. 214. 1565. »místo a baštu na valích« od obce k. Mikuláš pivovarník za 4 k.; 1584. od Anny pivovarnice k. dům nad rybníkem proti domu Jana Patočky (čís. 58. v městě) Martin Boleslavský; 1586. Havel Tomášův (nad rybníčkem); 1591. Mikuláš Holub (vedle Jakuba Slavětinského); 1615. Jan Volinský; 1616. Adam Strejček; 1637. uj. Simeon Modestini; 1704. od Daniele Khernera k. Vít Kotwald; 1705. Jiří Mejtský; 1727. uj. syn Daniel; 1768. k. Václav Volánek.

Pro domek čís. 215. zakoupeno místo r. 1671.

Dům č. 216. (?) 1554. domek na valích »na baště za fortanou« proti domu Jana Hovorky (čís. 51. v městě) od Markéty Bavůrkovy k. Jan Hamák; 1563. Valentin Polák; 1581. Matěj Křištofčin; 1586. Jakub Slavětinský; 1683. »na baště« od Kateřiny Hupaufovy uj. syn Martin; 1687. Jan Hupauf; 1690. Mikuláš Khoml; 1691. Křištof Hanč, varhaník

Pro domky č. 217. a 218. koupeno místo od obce r. 1683.; 1743. k. Václav Gregora.

Dům č. 219. 1615. »nad rybníčkem« od Kateřiny Mochubové k. Jeronym Voštip; 1650. po Jeronymu Voštipovi, pro náboženství od města odběhlém, k. Jan Gregora, truhlář; 1686. uJ. Martin Gregora; 1700. Jan Kolářský; 1705. Václav Rykar; 1751. po Janu Rykrovi Jan Tesitor; 1777. Jan Vostrovský.

Dům č. 220. 1631. od Anny Zimové k. Bartoň Podaný; 1655. uJ. syn Václav; 1693. Václav Jásenský; 1713. Dorota Tesitorová; 1759. Ant. Hümner; 1772. Jan Hofman; 1773. Ondřej Hasl; 1779. Fr. Renováček.

Dům č. 221. po Šimonu Polákovi 1637. od obce k. Václav Franc; 1686. Václav Bohatý; 1725. Jiří Zobský; 1737. Václav Šimler; 1743. Václav Hanousek.

Vedle čís. 222. (které nepozůstává) byla valcha neb šlejferna u stavu mlýna podzedního, kterou 1620. od obce k. Matěj Obrman.

III. Předměstí Pražské.

Příbytky v »sladovních pod hradem«:

Dům č. 3. (nyní nepozůstává) 1550. »domek u brány mostu zdvihutého nad řekou« od Bartoně Buty k. Ambrož Hruška; 1585. Křištof Bader; 1587. Křišťůfek Peřina; 1615. dr. obec, slul domek nad fortanou; 1719. domek obecní řečený turinka; 1773. po Janu Prokopovi k. Josef Holspach.

Dům č. 4. (nepozůstává) 1615. od Jakuba Klauze k. Vít Jebáček; 1638. od Jiříka Vopálky Jan Novotný; 1654. Jan Kutman Klatovský; 1685. Adam Henzelii; 1702. Pavel Prokop; 1719. Jan Henzelius; 1722. Václav Vítkův; 1763. Jos. Holspach; 1765. Pavel Konvička; 1773. Josef Kroupa; 1783. Adam Kroupa.

Dům č. 5. 1563. od Jiříka Kvasničky k. Ondřej Komínek; 1586. Melichar Venda; 1600. Mikuláš bednár; 1653. Jan Vodička; 1657. (v sladovních »jenž slove na koňském trhu«) k. Jan Juliš; 1677. Jan Šmíd; 1682. Jan Vilím Payer; 1702. Václav Rejs; 1711. Karel Bydžovský; 1721. Jiří Zeidl; 1743. Václav Šimler; 1759. Jos. Pospíšil; 1764. Marie Johnová; 1779. Josef John.

Dům č. 6. 1558. domek pod hradem od Markéty Bílkovy k. Jan Blecha jinak Podmanický; 1591. Pavel Novoměstský; 1605. Ondřej Köster; 1635. Václav Svědík; 1663. Nikodem Širůček; 1686. Křištof Šuvarť; 1702. dr. Jiří Vostrovský; 1759. dr. Daniel Pokorný; 1784. Jan Juliš.

Vedlejší příbytek (nyní nepozůstává) 1561. od Matěje Sovy k. Vondra Trávnícký; 1590. od Doroty Dražilky k. Matěj Mrkvička; 1592.

Ondřej Žabka; 1606. Havel Vrbovský; 1622. pan Vilím z Valdštejna; 1630. zahradu, kde stavení Havla Vrbovského stávalo, od obce k. polovici Jiří Herkules a druhou Kašpar Stránský.

Vedlejší příbytek (nepozůstává) 1552. od Eliáše pláteníka k. Bartoň Buta; 1589. k. Martin Faustknecht jinak Pekárek; 1604. Matěj Jirchář; 1623. k. od obce Jiřík Herkules.

Dům č. 7. 1560. od Johanesa Kantora Jakub Kuchař, pak dr. Matěj Obrman, jirchář; 1612. Adam Strejček; 1614. kněz Vít Falckrabí Klatovský, farář v mstysí Skalici; 1623. Jiřík Herkules; 1647. Václav Zobský; 1650. Samuel Sudlice s veršatem mydlářským; 1659. Jan Kuba; 1676. Jan Zobský; 1704. Mand. Kirchnerová; 1708. Václav Mejtský; 1763. Marie Kirchnerová; 1774. Ignác Berger; 1782. Josef Kotwald; 1785. Dorota Hofmanová.

Dům č. 8. sladovni 1583. od Doroty sladovnice k. Jakub Nosek; 1597. Krištof Šmíd; 1601. Jan Mejtský; 1661. od Jana Štefka sládka uj. pastorek Jan Mejtský; 1720. Kašpar Posadovský; 1731. příbytek Václav Hejn; 1735. Jan Ježek; 1768. Vojtěch Bolech.

Dům č. 9. a 10. sladovni 1696. od Mariany Mejtské uj. Václav Mejtský; 1739. Jindřich Černý; 1751. příbytek, který prve sladovní byl, k. Daniel Mejtský; 1761. od Jana Cikrta Václav Šlosárek; 1779. Josef Hlaváček.

Dům č. 11. 1585. dům v sladovních od Martina cihláře k. Adam Sedláček; 1590. Jan Maršův; 1603. Jan Kroupa; 1634. dr. Václav Hanousek; 1688. uj. Antonín Hanousek; 1719. Václav Maták; 1759. uj. syn Václav.

Dům č. 12. 1595. díl sladovni (od čís. 11.) k. Kateřina Řehačka, jinak Stará; 1609. k. Kateřina od hory; 1634. místo pusté k. Martin Broul; 1684. místo pusté k. Adam Henzeli; 1687. Melichar Moudr; 1730. místo pusté k. Josef Volánek; 1743. příbytek k. Václav Vodička; 1758. Josef Ježek; 1778. Jan Chmelík.

Dům č. 13. 1634. dům pod hradem od Jiřího Vejse, lázebníka k. Martin Broul; 1659. uj. Mandalena Hajderová; 1686. k. Melichar Moudr; 1714. k. Vilím Juliš; 1729. Martin Turek; 1770. po Gottfridu Ibrlovi uj. Josef Wagner.

Dům č. 14. 1654. dům koupený od neb. kněze Václava Dačického po Jirím Glazarovi uj. Pavel Enšperger; 1655. k. Václav Hájek; 1670. Jan Wagner; 1725. uj. Václav Wagner; 1779. k. Jan Sedláček.

Domy v ulici, jdouc od mostu v pravo, řečené »na kamení« :

Dům č. 19. 1583. od Markéty Budinské k. Jan Kryza Dřevosický; 1586. Ludmila Stará; od zetě Daniele Manna k. Vít Valeš; 1623. k. Sam.

Cikán; 1654. uj. Jan Cikán; 1778. od Evy Šulcovy k. Jos. Holspach; 1780. k. Václav John.

Dům č. 20. 1587. od záduší, jemuž jej odkázala Regina Česalová, k. Martin pekař; 1600. k. Jakub Kos; 1602. Havel Hunatý; 1679. místo pusté k. Jan Cikán; 1742. po Václavu Cikánovi k. Jan Cikrt; 1753. k. Josef John.

Dům č. 21. 1587. dr. Adam Hala; 1623. od Simeona Severini Mezříčského k. Jan Pokorný; 1650. »od starodávna na kameních« od Jana Vlacha k. Jan Mates; 1661. Barbora Kosištová; 1662. uj. zeť Jan Pelikán; 1668. k. Jiřík Broul »s šenkem piva«; 1702. od Lukáše Hofmana Václav Payer; 1763. od Jana Payera k. Daniel Mejtský; 1780. k. Josef Šarfenberger.

Dům č. 22. dvůr Chválovský; 1554. dr. Havel Chvála; 1585. od Jana Bubenského k. Jakub Kuchař; 1587. Petr Milštejnský; 1589. Jan Cikán z Čermné; 1613. Anna Magdal. Borkovna, manželka Jana Oujezdceckého z Oujezdce; 1617. Adam Bohdanecký z Hodkova; po Magdaleně Mičánové, rozené Bohdanecké z Hodkova, zdédila Ludmila Markéta hraběnka z Valdštejna a postoupila r. 1657. »dokonce pustý« svému sekretáři Vilému Hantkovi; 1674. k. Václav Andreides; 1677. Jan Kneyfl; 1722. Václav Kirchner; 1740. Marie Kirchnerová; 1762. k. Vojtěch Braun, pak Frant. Payer.

Mezi čís. 22. a 23. byl dům, který r. 1617. od Jiříka Veselého přikoupil k dvoru svému Adam Bohdanecký z Hodkova.

Dům č. 23. 1548. dvůr k. od Duška Voříška Jindřich z Krucemburku; 1571. po Mand. Jindřišce uj. sirotci po Jiřím Michalcovi, od nichž k. obec; 1587. od obce k. Duchac Hamza Vosenský; 1609. Jiří Pekelský; 1610. Matěj Obrman; 1624. Veronika Kordulová z Svojkova; 1637. od Jana Purkharta Kordule ze Sloupna k. bratří Obrmanové »dvůr spálený«; 1647. dům s zahradou, kde dvůr stával, k. Tobiáš Komínek; 1690. dr. Jan Kroupa; 1729. uj. syn František; 1761. spáleniště k. Jiří Hek.

Dům č. 24. a 25. dvůr; 1577. Pavel Matouškův učinil odevzdání Dorotě Kašové; 1583. k. Václav Prokůpek; 1614. uj. syn Jan Prokůpek; 1646. po Janu Prokůpkovi, emigrantu uj. zeť Tobiáš Komínek; 1680. dr. Jan Jiří Šmíd; 1705. k. Václav Kroupa; 1747. od Jakuba Šmída k. Josef Elsner; 1762. spáleniště Fr. Lorenc; 1764. Fr. Wagner, pak Ignác Juliš.

Dům č. 26. 1570. dr. Jiřík bakalář; 1614. dr. Jan Cikán z Čermné; 1631. »dvůr pustý« od Kateřiny Vosáhlové k. Petr Skála; 1661. od Matyáše Švendy k. Václav Zhoubce; 1669. Petr Komínek; 1716. po bratru svém Janu Václavu Komínkovi zdédila Anna Langerová z Dlouhé Vsi; 1729. k. Václav Kříž; 1769. Frant. Lorenc.

Dům č. 30. 1587. od Jana Horáčka k. Havel Řehořův; 1630. dr. Jiří Mazač; 1636. Ludmila Chlumecká; 1654. Martin Emler, kovář; 1657.

Křištof Lintan; 1684. Jan Matějček; 1710. uj. syn Václav; 1763. Josef Holoubek; 1779. Josef Řehák; t. l. Jan Riedl.

Dům č. 31. 1581. od Křištofa Křečka k. Mikuláš Špička; 1592. Vojtěch Karásek; 1606. Matěj Pospíšil; 1611. Jan Hošek; 1651. místo pusté od starodávna řečené »na dolívce« od obce uj. Jan Bydžovský; 1657. dr. Fridrich Obrman; 1672. Matěj Durdik; 1730. dr. Křištof Lorenc; 1770. k. Václav Rydl.

Dům č. 32. k. 1589. od Tobiaše Raka k. Jan Dvorský, mydlář; 1610. uj. vnuk Jan Bydžovský; 1686. uj. syn Václav; 1721. Karel Bydžovský; 1730. Václav Moraně; 1768. s kovárnou k. Karel Moraně; 1785. Václav Mencl.

Dům č. 33. dům Konvičkovský 1644. od Václava Rejse k. Adam grotýř; 1659. Jakub Vodička; 1662. Martin Michalec; 1728. uj. syn Václav; 1749. od Štěpána Konvalinky syn František; 1767. dcera Marie; 1771. Jan John; 1773. Václav Kroupa.

Dům č. 34. 1619. po Jakubu Kroupovi k. Adam Hala; 1621. Jan Bíl; 1661. Jan Marek; 1666. Martin Holspacek; 1690. dr. Jiří Holspacek; 1662. od Josefa Holspaceka k. Antonín Nosek.

Dům č. 35. 1565. dvorec dr. Mikuláš Kaše; 1606. dvorec řečený Kosařovský od Václava Kaše odkázaný záduší k. Petr Žďárský; 1616. dr. Václav Chudek; 1658. od Samuele Chudka k. Tobiaš Kaufman; 1665. Jiřík Hošek; 1768. od Václava Stárka k. Josef Pospíšil.

V mezích č. 36. a 37. býval dvůr (neb dva dvory) řečený Černínovský; 1552. od Arnošta Staňka k. Pavel Šedivý (rolí Černínovskou odkoupil 1554. Vavřinec Chudek za 400 k. m.); 1554. »dva dvory na dolejších předměstí, které Černínovské sluly« i s velkým domem podle Kosaře a Trésedmy, kováře od Pavla Šedivého k. Filip lékař ze Sebuče; 1571. k. Matěj Lásek; 1632. od Salomeny Mannovy uj. syn Jan Jiří Mann; 1637. Salomena Astová; 1647. Jan Zobský; 1650. od Matěje Dušty k. Jan Rydl; 1654. Jiří Obrman.

Dům č. 36. 1771. od Kašpara Třešňáka k. Josef Volánek.

Dům č. 37. 1760. od Pavla Konvičky k. Antonín Nosek; 1762. Vít Nosek; 1785. Jan Nosek.

Dům č. 38. 1557. po Václavu Trésedmovi k. Adam Kožešník, od něho k. kus místa s veršatem kovářským vedle Filipa lékaře Křištof Štelcar, kovář; 1596. Křištof Harc, klempíř; 1597. Václav Šklíba, kovář; 1602. dr. Jan Suchánek, kovář; 1623. uj. syn Václav; 1696. dům a kovářni od Lukáše Suchánka Jan Hejdafík; 1711. Jan Pokorný; 1738. uj. syn Jan; 1770. Josef Pokorný.

Dům č. 40. 1794. od Doroty Nyčovy k. Lukáš Hlaváček; 1720. Ondřej Hanousek; 1768. uj. Frant. Žďárský; 1782. uj. Václav Žďárský.

Dům č. 43. 1734. od Lukáše Kroupy k. Karel Kroupa; 1783. uj. vdova Dorota.

Dům č. 44. 1670. dvůr po Lukáši Kroupovi uj. Václav Kroupa; 1723. odkázal dceři své Kateřině prv Šmídové pak Křížové; 1729. Jan Kaliberka; 1739. Jan Kroupa; 1746. Jakub Šmíd; 1759. Václav Exner.

Dům č. 47. 1556. dvůr při šraňku pod vinicí po Vávrovi Kuzmovi uj. syn Šimon Kuzma; 1575. dr. Václav Kuzma; 1607. k. Adam Mates; 1641. k. Johana Anna Hubryková; 1652. »zpustlý a prázdný« k. Lukáš Kroupa; 1748. od Fr. Kroupy k. tchán Jan Jiří Havel, purkmistr v Hostinném; 1780. od Frant. Kroupy uj. zeť Jgnác Řib; pak dr. Pavel Rösler.

Dům č. 49. (nepozůstává) 1674. místo vedle dvoru Kroupova od obce Anna Hartmanová; 1718. Pavel Skrovný; 1743. Adam Ježík.

Dům č. 56. 1767. grunt řečený vinice od záduší k. Daniel Mejtský, kostelník, později dr. Ignác Otta.

Dům č. 60. 1745. příbytek s kovárnou od Václava Skály k. Tomáš Rykr; 1778. uj. syn Jgnác Rykr.

Dům č. 62. 1682. od Timotea Komínka k. Vít Jiří Viktora; 1735. od Václava Viktory Adam Volánek; 1743. Karel Kolářský; 1761. Frant. Vyskočil; 1777. uj. syn František.

Dům č. 64. 1739. po Janu Ježkovi k. Marie Bydžovská; 1753. od Václava Holspacha uj. syn Vojtěch

Dům č. 65. 1729. od Václava Viktory k. Ondřej Šermert; 1765. k. Martin Novák.

Dům č. 66. 1721. od Frant. Bleiweisovy k. Václav Juliš; 1737. František Holspach; 1739. Vilím Exner (v rohu k silnici vystavěl kovárnu); 1784. od Václava Exnera uj. syn Jan.

Vedle silnice hradecké (nynější pořadí domů od čís. 67. až 75.) bývalo před r. 1650. několik dvorců, jichž polohu nelze zjistiti. Zápisy jich se týkající nacházíme tyto:

1583. dvůr po Janu Chudkovi k. Jiřík Velichovský; 1635. uj. Regina, vdova provdaná za Václava Šamšu; 1646. k. Anna Šepsová; 1672. díl gruntu, kde dvůr Šamšovský býval, od Křištofa Šepse k. Zikmund Moraň; 1683. Jan Emler; 1690. od Nikodema Sirůčka k. Jan Houbce.

1586. dvorec od Ludmily, dcery Martina Starého, jinak Semhůry k. kněz Jan Crinitus Chrudimský, děkan zdejší; vdovu po něm Reginu r. 1588. měl kněz Pavel Hořícký, farář ve vsi Litiči; 1605. k. Anna, manželka Laurina Zástěry.

1604. dvorec od Vavřince Součka k. Jiří Klač; 1606. Jiří Čenovský; 1610. Jan Volinský; 1613. Mikuláš Prášek; 1630. Jan Rudl; 1636. Václav Komárek; 1643. Jakub Hájek.

Dvůr vedlejší r. 1585. od Jana Fredingara k. kněz Jan Olomúcký; 1607. k. od sirotek Matěj Obrman, jirchář; 1657. od Fridricha Obrmana Jan Mejtský.

Vedlejší dvůr r. 1564. po Janu Bahnovi k. Jan Svědík; 1583. Mikuláš Chudek, primas za 2600 k. m.; 1619. díl statku toho uj. Vavřinec Chudek.

Zápisy pozdější:

Dům č. 70. 1763. po Františku Kroupovi uj. syn Adam.

Dům č. 71. od Josefa Juliše r. 1778. k. Václav Juliš.

Dům č. 72. 1779. po Josefu Roštlapilovi k. Jan Komínek.

Dům č. 73. 1775. od sirotek po Janu Řehákovi k. Josef Řehák; 1778. k. Josef Roštlapil, pak Karel Kolářský.

Dům č. 74. 1772. po Václavu Kutmanovi k. Václav Hendrych; 1773. Václav Maršon, pak Josef Jakoubek.

Na straně protější v téže ulici v místech nynějšího pivovaru vedle struhy na mlýn Ostrovský bývala lázeň; 1556. od Anny, vdovy po Janu z lázně k. Ořalmus Mucha, lázebník za 100 k. m.; 1561. k. Hanuš Tacz; 1565. k. obec za 65 k.; 1662. od obce k. Marie, vdova po Kristofu Geislerovi, bradýři a felčaru v Hostinném; 1683. uj. Jan Jiří Geisler; 1692. k. «urozený a v kunstu zběhlý» Jan Baltazar z Brennu; 1694. k. Ferdinand Matějský, lázebník; 1730. k. nákladníci pro sladovnu a 1731. prikoupili ještě vedlejší domek od Kateřiny Peskarovy.

Dvůr vedle lázně obecní a dvoru p. Martina Cikána 1618. od Jiříka Rejského se zahradou až po pastoušku obecní k. Jan Střezoměřický.

1678. Jan Šlosárek dal si vložiti do knih příbytek vedle lázně, vystavěv jej (čís. 156.), 1702. uj. syn Pavel; 1723. Šimon Šlosárek; 1758. syn Jakub; 1771. po Šimonu Václav Šlosárek.

Dvůr vedlejší «vedle Jiříka Rejského a silnice k Hradci» 1609. od Jana Hůlka uj. dcera Kateřina, provdaná za Martina Cikána; 1635. od bratří Cikánův k. Kašpar Stránský; 1637. Jan Hořický; 1642. spáleniště k. Magdalena Broulová.

Dům č. 154. 1763. díl příbytku od Jos. Volánka k. Václav Hejman; 1785. Petr Goll.

Dům č. 152. 1766. dvoreček po Dorotě Pekové uj. Josef Pek; 1769. Frant. Bek; 1777. od Frant. Beka, «jenž jsa sice mistrem mydlářským, studia prosekvírovati sobě předsevzal», k. Václav Maršon; 1788. uj. syn Václav.

Některé příbytky a dvory «na obci»:

Dům č. 164. «na přední obci» 1737. od Doroty Bohaté k. Jan Komárek; 1750. Matěj Stránský.

Dům č. 165. 1671. místo k vystavění od obce k. Jiří Sochor; 1702. uj. syn Jiří; 1708. Václav Marek; 1732. Václav Stárek; 1752. k. Martin Martinek.

Dům č. 166. 1671. místo od obce k. Dorota Zidková; 1682. Pavel Pitaš; 1702. Matěj John; 1709. Jiří Chmelík; 1775. Josef Kvasnička.

Dům č. 167. 1671. místo od obce k. Jan Votava; 1704. uj. syn Václav; 1709. Jan Kutman; 1743. uj. Frant. Kutman.

Dům č. 177. 1623. od Matyáše Zástěry k. Jiřík Weis; 1648. uj. dcera Kateřina; 1658. k. Matěj Kučera; 1686. Jan Jalovecký; 1696. Václav Vodička; 1757. od Jakuba Frýbla k. Václav Frýbl; 1765. Jan Schneider; 1768. Václav Martinek; 1813. Václav Šubert.

Dům č. 178. dvorec na obci, »jenž na novém městě sluje«, který na prázdném místě vystavěl Jan Juliš, 1653. od Doroty Julišovy k. Ferdinand Mann; 1676. uj. zeť Jiří Rynkš; 1678. k. Jan Konvička; 1759. od Josefa Konvičky k. Václav Stárek.

Dům č. 179. 1619. po Janu Klugarovi uj. Ludmila Francová; 1620. k. Petr Skála; 1648. uj. Martin Uhlir; 1658. k. Matyáš Švenda z Rosenfeldu, cis. rychtář; 1670. k. Frant. Elsnic; 1706. Ignác Andreides; 1771. od Marie Evy, ovdovělé Theni-ovy, k. Jan Juliš.

Dům č. 180. »na prostředním obci« 1723. po Adamu Payerovi uj. Jan Vilém Payer; 1730. k. Jan Flousek; 1733. Jiří Zajdl; 1742. Jan Martinek; 1778. uj. syn Jan.

Dům č. 191. příbytek vedle cesty na ptáky 1763. po Václavu Růžickovi uj. Rosalie Růžicková; 1764. k. Jan Polák.

Dům č. 195. 1595. od Martina Cihláře k. Jan Zabulon; 1663. k. Jan Horák; 1670. Vít Jiří Viktora; 1769. od Jana Mar. Viktory Jan Polák; 1776. Josef Šlosárek.

Domy č. 194., 196., 197. a 198. okolo r. 1780. byly nově vystavěny.

Dům č. 197. 1783. od Jos. Rykra uj. Frant. Šmíd; t. l. koupil Václav Wagner, od něho t. l. Frant. Šlosárek; 1785. k. Jan Khoml.

Dům č. 199. 1669. chalupu obecní »slove na ptáku« od obce k. Jindřich Rejs; 1674. spáleniště k. Jan Linek; 1685. Václav Kosiště; 1732. od Josefa Cikána z Čermné k. Jos. Payer; 1764. dvorec »pták zvaný« k. Václav Wagner.

Na Klouzkově čís. 134. (hostinec u černého orla) býval dvůr, který 1558. po Janu Dobřenském z Dobřenic uj. synové Petr a Mikuláš; 1602. uj. bratří Strakové z Nedabílic; 1610. Heřman Straka z Nedabílic odkázal synům svým, od nichž 1620. k. Václav Čachovský z Svémyslic; 1623. Mandalena Čachovská; 1628. Dorota Čachovská; 1640. k. Johana Hubryková z Hennersdorfu; 1652. k. Eleonora Šenkysová; 1655. uj. syn Jan Jiří Šenkeys; 1675. uj. Rejnhard Václav Šenkeys; 1677. k. Václav Vilím

Óndřejův; 1698. uj. syn František Andreides; 1746. od Doroty, vdovy po Václavu Andreidovi, k. Frant. Redlich; 1764. František Payer; 1781. k. Frant. Valášek.

Mezi dvorem tímto a studánkami (u sv. Anny) šla stará silnice Hradecká směrem ke dvoru Jezvinskému.

Dům č. 131. (hostinec na špici) nově vystavěl Bernard Christ a r. 1793. obdržel právo šenkovní.

Radu dvorů Klouzkovských uzavíral bývalý dvůr obecní v mezích nynějších čís. 118. až 120. Dvůr ten r. 1577. dr. Adam Krcž (Křč) z Plo-tišť; 1584. k. Jan Jetřich z Žerotína a na Smiřicích; 1585. k. Pirám Ka-poun ze Svojkova; 1588. k. obec, v jejíž držení zůstal po dvě století; r. 1787. byl emfiteuticky prodán a rozdělen na čtyři familie, z nichž jednu k. Josef Bened. Exner a připojil k vedlejšímu dvoru svému bývalý obecní kamenný špejchar; druhou Jan Chudek (čís. 119.); třetí Jan Jelínek (čís. 120.) a čtvrtou Pavel Vojtěch (čís. 118.).

O jiných dvorech na Klouzkově nacházíme zápisy tyto:

1587. dvorec od Jiříka Vocáska k. Václav Burda; 1622. »vedle dvoru obecního a šafránice¹⁾ Rejsovy« od Lukáše Kroupy k. Adam Cindler. Snad jest to tentýž dvůr, který r. 1761. od Josefa Vlacha uj. zeť Josef Bened. Exner (čís. 121.).

1562. dvorec od Mikuláše Plachého k. Filip lékař; 1592. k. Dorota Kašová; 1607. Jan Bořek Dohalský z Dohalic; 1624. Václav Dubský; 1628. Adam Bořek Dohalský; 1638. dr. Jan Jiří Sádovský ze Sloupna; 1664. místo pusté k. Jan Cikán.

1646. dvůr po Jiříkovi Michalcovi nanejvýš pustý uj. Pavel Michalec; 1676. k. Jan Vilím Bleiweis; 1703. uj. syn František; 1739. »vedle cesty od studánek k Jezvinám jdoucí až po branku« od Anny Bleiweisové k. Václav Juliš; 1753. k. Josef Heinz (týž založil mešní fundaci u sv. Anny).

Dvůr ve vsi Jezvinách 1609. od Víta Vaška jinak Jezvinského k. Jakub Buchar; 1611. k. Václav Svědík; 1620. k. Pavel Straka z Neda-bilic, díly rolí a luk 1628. vykázal věřitelům; 1637. dr. Jiřík Vašek, jinak Jezvinský; t. l. odkázal jej Janu Kubovu; 1667. uj. Václav Kubů; 1673. k. obec; 1676. k. Václav Haubce; 1678. Václav Šmíd; 1772. »dvůr Šmí-dovský neb hospodářství Jezviny« od Doroty Redlichovy k. Václav Kot-wald za 13.000 zl.

Dvorec v Jezvinách v nově vystavěný 1715. od Adama Payera uj. manželka jeho Kateřina; 1724. dvorec »jenž Zavadilka sluje« k. Jan Ště-pán Klepýtko; 1755. po Janu Kellerovi k. Jan Andreis se záповědí pivo šenkovati.

V Dolcích chalupu s zahradou a rolemi 1729. od p. Anny Marie Langerovy z Dlouhé vsi k. Samuel Kroupa; 1732. k. Václav Exner; 1760.

1. Šafrín pěstoval se v Čechách za Karla IV. i později až do války 30leté jako rostlina obchodní velmi zůsta.

uj. syn Jan Exner; 1782. spáleníště k. Jan Kraus z Hořeňic k ruce syna Františka, polovice pak odprodána bratru Janu Krausovi.

Dvůr v Dolcích 1749. od p. Sidonie Krombholzové, rozené Kaukusové, zděděný po rodičích, k. Jan Jiří Rathmann za 5900 zl. (korec pole se čítal za 40 zl.); 1767. jednu polovici uj. syn Josef Rathmann, druhou dcera Johana Šubertová; 1773. polovici Šubertovskou k. Anna Johnová; 1779. uj. zeť Jan Mervart; po r. 1808. rozdělilo se toto hospodářství opět mezi dva bratry Jana a Ignáce Mervarty.

Mlýny při městě:

Mlýn podkostelní r. 1556. neb krátce před tím koupila obec; t. l. učinil Jan Hons od mlýna toho odevzdání obci; 1558. nazývá se mlýn ten též mlýn pod klásterem. Obec držela mlýn podkostelní téměř po dvě století; okolo r. 1750. dr. jej Matěj Štejma; 1760. k. Jan Jánský; 1763. Tomáš Skála k. za 2800 zl. Byl toho času o třech složeních a náležel k němu palouk s rokytím a pustým místem »kavčí trh« nazvaným. V zápisu tom se připomíná transakce z r. 1702. a povinnost Dolanských »šosovně poddacích« svá meliva do mlýnů obecních dovážeti, zejména Dolanští k tomuto mlýnu zas byli přivtěleni. — Při tom měl povinnost držitel mlýna obecní vodárnu v nejlepším pozoru dnem i nocí míti, vodu stále do města pilně hnáti atd. Za to dostával mlynář od měšťanů starobylý plat z každé várky od hnaní vody 10 kr., a na potřebné mazadlo z důchodův obecních 3 zl. 13 kr. R. 1771. k. František John.

Mlýn podzidní, t. j. pod zdí městskou, odtud pokaženě též nazýván podžidní neb pod židy; poněvadž na blízku vedle domu č. 38. bývaly krámy masné a vedle šlachta čili kutlof, nazýval se mlýn ten též podkutlofní neb kutlovský.

R. 1557. po panu Jindřichu z Krucemburka dr. vdova Mandalena; 1571. zdědila sestra Ludmila Mikšová; 1596. »mlýn pod zídmi« od Mikuláše Kupky uj. syn Jan; 1614. dr. Václav Svědík; 1641. od obce k. zbořený Jan Bajsker, až do postavení mlýna sleveny mu všechny kontribuce¹⁾; 1644. uj. Dorota vdova; 1672. mlýn »pod židy« od Matyáše Lorence, cís. rychtáře, k. Jakub Cabicar s trojím položením a dvěma stoupami; 1685. k. Fridrich John; 1750. po Davidu Braunovi uj. Vojtěch Braun; 1760. uj. David Braun; v zápise tom mezi jiným se nachází: »také tuto vědíno buď, že kdykoliv by se při témž mlýně nějaký losos dostal, poněvadž to J. M. cís. regalie jsou, takového uroz. p. primatoru oznámiti a podle slušné záplaty odvésti povinen bude.«

1. V zápisu jmenuje se mlýn ten »pod hradem, jinak pod židy«.

Mlýn na ostrově 1557. dr. Mikuláš mlynář; 1596. dr. Mikuláš Vosáhlo (snad táž osoba); 1624. po Jiříkovi Vosáhlovi k. Petr Sturm; držitel toho mlýna od starodávna měl povinnost dovoliti, aby se ve struze, která na ten mlýn jde, každého téhodne dvakrát, ve středu a v pátek, k obecním potřebám ryby a raci lapati a loviti mohli; 1637. od bratří Vosáhlů k. Kristof Šturm; 1666. uj. syn Martin; 1668. k. Samuel Štěpanovský; 1689. od vdovy Rosiny druhý manžel její Jirí Cabicar; 1735. po Václavu Cabicarovi uj. syn Jan; 1761. od Marie Cabicarovy pak Skálovy k. zeť Antonín Kirchner.

Mlýn Hubrykovský (též Bakalářovský neb podskalní, nyní továrna na přízi p. Etricha) 1553. mlýn pod skalou od Jana Michalcova k. Adam mlynář; 1572. dr. Jiřík bakalář, cí. rychtář; 1585. v rozdílech po něm uj. dcera Mandalena z Myslotína, provdaná potom za Zikmunda Straku z Nedabílic, od něhož 1601. k. Dorota Škornicová z Petrovic za 2205 k. m.; 1610. uj. syn Jiřík Škornice Balbín z Vorličné, který jej t. r. pr. panu Hanibalovi z Waldštejna na Heřmanicích; 1623. od nápadníkův po Anně Pekelské k. Marie Hubryková z Hennesdorfu a na Vestci; 1630. uj. Jan Hubryk z H. a dr. ještě 1643.; však 1659. náležel sirotkům po Janu Kristofovi, hrabeti z Waldštejna, od jehož dcery Ludmily Maximiliany t. r. k. Jiřík Volf za 900 zl.; 1661. k. Václav Andreides; 1685. bratr jeho Jan; 1697. manžel Kateřiny Ondřejovy Václav Štejma; 1704. od Kateřiny Štejmovy k. obec; 1711. od obce k. Jakub Volf; 1716. k. opět obec se čtverým složením, pilou, olejnou a valchou punčochářskou; 1721. od obce k. Frant. Šrám; 1739. Václav Řehák; 1761. od Vojtěcha Brauna k. Tomáš Skála.

Mlýn v Dolcích patřil ku dvoru Dobřenských na Klouzkově; 1605. uj. v rozdílech po matce Zikmund Straka z Nedabílic; 1606. k. Johana Litická z Pašiněvsi, která jej 1620. vyměnila za dvůr poplužní ve Velké Bukovině s Evou Astovou; táž jako osoba poddaná nemohla zápisu v knihách městských dojíti, pročež prodala mlýn 1622. obci za 900 k. m.; 1623. od obce k. Magdalena Čachovská, čímž opět byl spojen s dvorem někdy Dobřenských na Klouzkově až r. 1699. Frant. Andreides pr. mlýn zvlášť Jakubu Ondřejovu za 600 zl.; 1714. k. Jan John; 1772. po Václ. Johnovi k. Jan Skála a t. l. od Frant. Payera rybník v Dolcích; 1774. mlýn i s rybníkem k. Anna Kroupová; 1788. Frant. Štífler.

Mlýn úpský býval nedaleko mostu úpského; 1561. prodala obec baštu mezi úpským mlýnem a zahradou Šumberského Mikuláši, úpskému mlynáři, za 5 kop gr. čes.; 1612. patřil obci; úředníci důchodní brali nájem z něho od mlynáře Jiříka Sturma; po r. 1620. se o mlýnu tom v knihách městských více zmínky neděje, existoval však ještě r. 1641. neboť t. l. pokřtěno bylo dítě Martinovi, mlynáři z Úpy.

Mlýn u Hořenic koncem 16. století spolu se statkem v Hořenicích držel Jakub Grošek; 1604. ujal ho syn Jan; po něm Václav Kosíště, od něho k. r. 1637. Petr Skála za 500 kop. R. 1641. od Anny Skálovny k. P. Baltazar Bonnigen S. J. k panství Žireckému za 406 zl. rejn. Pod vrchností Žireckou držel jej od r. 1690. Jindřich Seidl, od r. 1743. Ignác Nykendey; t. č. měl dvě složení a stoupu.

*Opis privilegij a jiných listů Jaroměřským
daných.*

Wir Franz der Zweite,

von Gottes Gnaden erwählter römischer Kaiser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs; Koenig in Germanien, zu Ungarn, Böhmeim, Dalmazien, Kroatien, Slavonien, Galizien, Lodomerien, und Jerusalem; Erzherzog zu Oesterreich; Herzog zu Burgund u. Lothringen, Groszherzog zu Toskana; Groszfürst zu Siebenbürgen; Herzog zu Mailand, Mantua, Parma etc., gefürsteter Graf zu Habsburg, zu Flandern, zu Tyrol etc. etc.

bekennen öffentlich mit diesem Briefe, und thun kund jedermänniglich, dasz bei Uns Bürgermeister, Rath und Gemeinde der königlichen Leibgedingstadt Jaromircz allerunterthänigst bittlich eingekommen und gebeten, Wir geruheten ihre uralten, von verschiedenen Unseren Vorfahrern erhaltene Privilegien mit Beibehaltung des in dem Privilegium des König Wladislai ab Anno fünfzehnhundert, und vier vorkommenden Ausdruckes Fragunky, welcher in der Ferdinandischen Konfirmazion sub Numero octavo enthalten ist, und sonach ferners mitbestättiget worden, Unseres Höchsten Ortes allergnädigst zu erneuern und zu bestätigen, deren Inhalt also lautet:

(1.)

Privilegium Facultatem testandi Jaromiriensibus concedens.

Wenzeslaus Dei Gratia

Boemiae Rex, Brandenburgensis et Lusatiae Marchio, et Silesiae Dux

Notum facimus tenore praesentium universis, quod cupientes conditionem Civitatis nostrae Jaromir facere meliorem, et ut Cives et Incolae Civitatis ejusdem ad nostrae Majestatis quaevis obsequia studiosius peragenda, eo fortius annuentur, quo se a munificentia regiae Liberalitatis senserint ube-

rius consolatos; Hinc est, quod serenissimi Principis et Domini Domini Caroli quarti, Romanorum Imperatoris semper Augusti et Boemiae Regis, Illustris Domini et Genitoris nostri Praecarissimi, speciali Mandato, Regia Auctoritate Boemiae, et nostrae Celsitudinis Gratia singulari, Civibus, et Universitati dictae Civitatis Jaromir, praesentibus, et futuris in perpetuum concessimus, et praesentibus concedimus gloriose: Quod ex nunc in antea, quilibet seu quaelibet Civis masculini, vel feminini sexus, omnia bona seu mobilia, et immobilia in quibuscunque rebus consistant, sine quolibet impedimento, donare possit cuicunque pariter et legare, juxta omnem formam et jura ejusdem Civitatis secundum, quod ipsorum placuerit voluntati; In casu autem quotiescunque, et quandocunque unum, vel plures, Civem vel Cives dictae Civitatis Jaromir, absque legitimis utriusque sexus heredibus, consuetudini et mori, seu decedere intestatum, universae et singulae possessiones, hereditates, proprietates, et bona mobilia, et immobilia, sive in allodiis, agris, censibus, redditibus, seu quibuscunque bonis, vel rebus consistant, intus, vel extra Civitatem Jaromir praedictam, aut alivi ubicunque sitis, quibusvis etiam specialibus vocabulis designentur ad proximiores et propinquiores consanguineos, masculini vel foeminini sexus, tunc superstites, quovis impedimento cessante, praesentis regiae Concessionis nostrae virtute, libere et haereditarie devolvent, omni jure, libertate, modo, et forma, quibus in et super casu et articulo similibus fidelibus nostris Civibus majoris Civitatis Pragensis per supra dictum Dominum, et Genitorem nostrum Romanorum Imperatorem, tanquam Boemiae Regem, gratia facta esse dinoscitur, ut in litteris Majestatis suae, ipsis Civibus Pragensis desuper concessis clarius est expressum, volumus tamen, et signanter decernimus, praesentem Concessionem, et Gratiam ad illos Cives Jaromir solum extendi debere, qui in quotidianis Steuris, exactionibus, et Losungis consueta, dicta sustinent, et futuris sustinebunt temporibus onera Civitatis praesentium sub nostrae Majestatis Sigillo Testimonio litterarum.

Datum Praegae Anno Domini Millesimo, Trecentesimo, Septuagesimo secundo XIII. Kalend: Novembris Regni nostri Anno Decimo.

(L: S:)

**ARCHITEKT A STAVITEL
JOSEF TRNKA
V JAROMĚŘI.**

(2.)

Ladislaus Dei Gratia

Hungariae, Boemiae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Serviae, Galliciae, Lodomariae, Cumaniae, Bulgariaeque Rex, Austriae, et Lucemburgensis Dux, nec non Moraviae, et Lusatiae Marchio etc.:

Notum facimus Universis Serenitati nostrae humiliter fuisse supplicatum, nomine Magistri Civium, Consulum, Juratorum, ac totius Universitatis Civitatis nostrae Jaromirz, nostrorum fidelium dilectorum, quatenus de solita benignitate nostra dignaremur confirmare omnes Litteras, gratias, immunitates, Libertates, laudabiles Consuetudines, Privilegia, et Jura universa ipsi universitati concessas, et data a divis Antecessoribus nostris Regibus Boemiae;

Nos considerantes ipsorum Fidelitatem, et prompta Servitia, eorum precibus gratiose inclinati, non improvide, sed habito Procerum et Fidelium nostrorum sano consilio, auctoritate regia Boemiae predictas literas, immunitates, Libertates, gratias, laudabiles Consuetudines, concessionem, Privilegia, et jura universa, a praefatis divis Antecessoribus nostris concessa, et data praedictae Universitati, eorumque Successoribus sicut rite, et rationabiliter processerunt, aprobamus, acceptamus, roboramus, et confirmamus, cum omnibus punctis, clausulis, articulis, et sententiis suis, ac si earum eorumque tenores praesentibus literis nostris de verbo ad verbum inserti essent;

Volumusque, ac decernimus supradictas Litteras, et Privilegia cunctis Temporibus obtinere plenum Firmum et inviolabile robur, et ut consuetudo ipsorum Fidelitas erga hujus Regni nostri Boemiae Coronam perseveret, et crescat, nova ipsos Libertate prosequimur, concedimus enim eis annum Forum in Sacro Festo Pentecostes, quod ipsa Sancta die incipiat, et octo diebus continuis duret, cum immunitatibus, libertatibus, et praerogativis, cum quibus Civitates Jaromirz vicinae et circumstantes suum Forum annum habere noscuntur;

Mandamus igitur omnibus Proceribus, Nobilibus, et aliis subditis nostris universis, cujuscunque Dignitatis officii, aut status existant, et praesertim nostro hujus regni Boemiae Subcamerario, qui nunc est, vel in Futurum erit, ne praefatam Universitatem, et homines ipsius, in praemissis eorum Juribus, et maxime in dicto annuo Foro modo aliquo vexent, molestent, turbent, aut impedian, sed eos potius conservent, protegant, ac tueantur, nec contrarium sub poena nostrae indignationis facere quolibet, aut aliter interpretare praesumat. Praesentium sub nostri regalis Sigilli appensione testimonio literarum.

Datum Pragae die vicesima octava Mensis Augusti, Anno Domini Millesimo, Quadringentesimo, Quinquagesimo Quarto, Regnorum nostrorum Anno Hungariae Quintodecimo, Boemiae vero primo.

(L: S:)

Ad Mandatum Domini Regis.
Procopius de Rabenstein Cancell:

NB. Hocce forum annuum ex Gratia Ferdinandi I prout Privilegium sub dato Viennae Ao 1564 sonat transmutatum prout hodiernum celebratur.

(3.)

Confirmatio Privilegiorum a Georgio, cum approbatione Consuetudinis ut quotannis Consules resignent ab officio, duodecim alios eligant, et ex his 24 personis Liberum sit Subcammerario Regio novum Senatum denominare, quae sic sonat:

Georgius Dei Gratia

Boemiae Rex, Marchio Moraviae, Lucemburgensis, et Silesiae Dux, ac
Lusatiae Marchio etc.

Notum facimus tenore praesentium universis et pro parte Providorum, Magistri Civium, Consulum, Juratorum, et totius Communitatis, Civitatis nostrae Jaromir, Fidelium nostrorum dilectorum fuit Majestati nostrae humiliter supplicatum, quatenus benignitate nostra regia omnes et singulas literas, gratias, immunitates, Concessionones, Libertates, laudabiles Consuetudines, Privilegia, Indulta, et Jura universa, quas et quae olim serenissimi Reges, signanter Joannes, Carolus, Wenceslaus, Sigismundus, et caeteri Antecessores nostri, ac Serenissimae Reginae Boemiae praesertim Diva Barbara, Romanorum, et Boemiae Regina ipsis, et ipsorum Civitat dederunt et concesserunt, approbare, ratificare, innovare et confirmare dignaremur.

Nos animadvertentes ipsorum diuturnam et continuam Fidelitatem ut in eadem attentius perseverent, votis illiis annuimus, et non per errorem, aut improvide, sed animo deliberato, sano Procerum, et aliorum nostrorum Fidelium accendente Consilio de certa nostra Scientia auctoritate regia, omnes et singulas litteras, gratias, immunitates, concessionones, libertates, laudabiles Consuetudines, Privilegia, et Jura universa, quas et quae olim Serenissimi Reges Boemiae, signanter Joannes, Carolus, Wenceslaus, Sigismundus, et caeteri Antecessores nostri, ac serenissimae Reginae Boemiae praesertim Diva Barbara Romanorum et Boemiae Regina ipsis, et dictae eorum Civitati dederunt, et concesserunt, approbamus, ratificamus, innovamus, et gratiosius confirmamus, in omnibus Punctis, Clausulis, Articulis, et Sententiis suis, ac si omnium tenores in his nostris litteris de Verbo ad Verbum expresse continerent, decernentes universa cum omnibus in eisdem contentis, et expressis obtinere perpetuo inviolabilis roborem Firmitatem;

Volumus etiam, ut Cives ejusdem Civitatis in locando novo consularu in sua Civitate hujusmodi Consuetudinem observent, quemadmodum hactenus observabant, videlicet, ut antiqui Consules, qui sunt numero duodecim, alios duodecim de Communitate eligere debent, sic ut ex his viginti quatuor Personis, serenissimae Dominae Reginae pro tempore existentis, Subcammerarius, qui pro tempore fuerit eligere debeat duodecim, qui Consulatus officium teneant, ad integrum annum et ita singulis annis faciendum ipsis erit in futurum.

Mandamus igitur universis et singulis subditis nostris signanter autem Subcammerario Regni nostri Boemiae, qui nunc est, aut pro tempore fuerit, fidelibus dilectis, quatenus praefatae Civitatis Jaromir ejus Incolas praesentes, et futuros in eorum juribus, Privilegiis, et Gratiis, ac in hac Confirmationis nostrae gratia quovis modo non impediunt, turbent, aut molestent, quin potius ipsos tueantur, protegant, et conservent, sub poena Indignationis nostrae, praesentium sub appensione nostri regalis Sigilli testimonio literarum.

Datum Pragae die quinta Martii, Anno Domini Millesimo, quadringentesimo, sexagesimo sexto, Regni nostri Anno Octavo.

(L: S:)

Ad Mandatum Dni. Regis.

Procopius Liber Dominus de Rabenstein Cancellarius.

Gratiosa Moderatio Censuum ad Cameram Regiam dari soliti:

(4.)

Wladislaus Dei Gratia

Boemiae Rex, Moraviae Marchio, Luxemburgensis, et Silesiae Dux, ac Lusatiae Marchio etc.

Notum facimus tenore praesentium universis; Quorum cum expositum nobis est, pro parte fidelium nostrorum dilectorum Consulatus Cissium et Incolarum Civitatis Jaromir, qualiter ipsi in exsolvendo censu ad Cameram regiam dari solito, ultra ab antiquo solvi consuetam pecuniae quantitatem, videlicet quadraginta Sexagenas Groszorum Pragensium: integre in duobus terminis videlicet Sancti Georgii, et Galli a quodam Antecessore nostro gravabantur, et plus debito onerabantur; Nos itaque de gratia Speciali eidem Gravamini alleviamen ut aequitas fidelibus subditis postulat facere cupientes, non per errorem aut improvide sed animo deliberato, cum sano consilio Procerum et aliorum nostrorum Fidelium, ex certa nostra Scientia, auctoritate regia, dictam Civitatem nostram Jaromir, ac Cives et Incolas ejusdem pro tempore existentes apud exsolutionem summae ad Cameram nostram regiam spectantem circa

Quantitatem ab antiquo dari solitam et consuetam relinquimus, relictosque fieri decernimus, videlicet ut ipsi Cives de Summa regia dumtaxat Singulis annis, pro festo Sancti Georgii quadraginta Sexagenas Groszorum Pragensium et totidem Festo Sancti Galli futuro ad Cammeram regiam dare et solvere teneantur, Subcammerario autem qui est, aut qui fuerit similiter ut antiquitus solitum erat, circa locationem Consulatus ejusdem Civitatis modo Sex Sexagenas Groszorum pragensium persolvere debebunt et hoc perpetuis temporibus in futurum.

Mandamus igitur Succamerario Regni Nostri Boemiae caeterisque officialibus nostris praesentibus et Futuris Fidelibus nostris dilectis, quatenus a praedictae Civitatis nostrae Jaromir Civibus et Incolis pro tempore existentibus ultra dictas quadraginta Sexagenas Groszorum Pragensium in praedictis duobus anni terminis dari solitas ulterius de summa regia non postulent, non exigant, nec requirant, quin potius ipsos sicut praemititur apud antiquam solvendi consuetudinem conservent manuteneant, et defendant sub poena Indignationis nostrae regiae, nostrorumve Successorum.

In quorum fidem praesentes litteras nostras fieri et Sigilli nostri regalis appensione jussimus communiri.

Datum Pragae die vigesima Secunda Mensis Decembris, Anno Domini Millesimo quadringentesimo, Septuagesimo Sexto, Regni nostri Anno Sexto.

(L: S:)

Ad Mandatum Domini Czenkonis de Clingstein Procuratoris.

Specialis Assecuratio de nunquam oppignorando vel locando Censu Regio hujus Civitatis Regiae Jaromir.

(5.)

Wladislaus Dei Gratia

Boemiae Rex, Moraviae Marchio, Lucemburgensis et Silesiae Dux, ac Lusatiae Marchio etc.:

Ad perpetuam rei memoriam: monet nos ad hoc innata liberalitas nostra regia ut inter caeteras regni nostri curas animo persuasum habeamus, qualiter Subditorum Fidelium nostrorum dilectorum conservationi, utilitati pariter, et Honori, quantum possumus, prospiciamus, quo regio Dono consolati Facilius et in bonis fortunae percipiant incrementum, et regni nostri oportunis negotiis a nobis requisiti aptius esse possint adjuvamento, hoc respectu providis Magistro Civium, Consulatu, et Communitati Civitatis nostrae Jaromir, Fidelibus nostris dilectis peculiari Affectione adeo inclinamur, quod pro optime meritis ipsorum plerisque Servitiis

proque auxiliis in effectu contra hostes nostros non mediocribus cum impensis nobis indefesse exhibitis, eosdem Gratia nostra regia Speciali honorare decrevimus; Quapropter non per errorem, aut improvide, sed animo deliberato cum sano Consilio Procerum, et aliorum nostrorum Fidelium accedente Consilio, ex certa nostra Scientia auctoritate regia jam dictae Civitati nostrae Jaromir, ejusque Incolis praesentibus et Futuris hanc gratiam nostram regiam Singularem damus, donamus et largimur, ut Civitas summa Bernaque ad Cammeram nostram regiam, ab eadem Civitate Jaromir et ejus inhabitatoribus dari et solvi Solita, ex nunc in antea nunquam per nos, aut Successores nostros Bohemiae Reges, seu Reginas inscribi, pignorari, cuipiam locari, aut quovismodo a cammera nostra regia alienari, in toto vel in parte ad longum vel breve tempus debeat aut possit, sed eadem Civitas, et Summa ad Cammeram regiam, seu reginae Regni nostri Boemiae pertinebunt perpetuis temporibus in Futurum; Si autem contrarium huic per inadvertentiam, importunitatem petentium, per oblivionem, vel quovis alio modo unquam contingeret, id ex nunc prout ex tunc, cassamus, irritamus, annullamus, et nullius validitatis, seu roboris esse decernimus perpetuis temporibus in Futurum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae Donationis quovis modo instringere, aut ei ausu temerario quomodolibet contraire, sub poena Indignationis nostrae regiae, nostrorumve Successorum, quam contrafacientes noverint se irremissibiliter incursuros.

In quorum Fidem praesentes Litteras nostras Fieri, et Sigilli nostri regalis appensione jussimus communiri.

Datum Pragae die decima octava Mensis Junii, Anno Domini Millesimo, Quadringentesimo Septuagesimo octavo, Regni nostri anno Septimo.

(L: S:)

Ad Relationem Domini Samuelis de Hradec et Waleczow Subcammerarii Regni Bohemiae.

(Krále Wladislava list priv. 4.) (podle doby vyd. 3.)

Diedicźnie Obdarowani Czla.

My Wladislav z Boží Milosti

Uherský, Český, Dalmatský, Charwatský etc. Král, Margkrabie Morawský, Luczemburské, a Slezské Kníže, a Lužiczky Margkrabie etc.

Oznamujem tímto Listem vssem, že gsme prošení Gmennem Opatrných Purkmistra a Konšelůw, y wšy Obcze Miasta Jaromierze, wierných našych, abychom gim Czlo Naše, kteréž gest tu od Starodáwna vysazeno, dáti ráczily, k tomu se poddávagicz; Jakož gsme gim Padesáte Kop

Grošu Českých, kterýchž nám byly k některé Potrzebie Naše půgčily dlužni zůstaly, že nám ty prominouti, a odpustiti chtí; Y znamenagče my giž psaných Miestian Našých Wiernost, a Powolnost, w kteréž se k nám vždyczky, gakožto k Krály Českému, Pánu svému diedicznému zachowávaly, y také že nám tiech Padesát kop Grošůw swrchu psaných odpustily, s dobrým Rozmislém, a Raddau wierných Našých, Moczy Králowskau v Čechách, dali gsme gim swrchu psané Czlo, a tímto Listem dáwáme, chtěce tomu, aby oni y budauczy gegich, to Czlo w Miestie Jaromierži, wedle starého Obyczge, diedicznie gmiely, držely, a geho k Oprawie Miasta toho požíwaly, a wybíraly, nini, y na budauczy wieczné Čzasy, tak aby z Konie formánského Český Penyz brali, a z Wolů také Český Penyz když by kdo skrze gmennowané Miesto Jaromierz, a neb Čžtwtř Míle zdali na Rozczestích geli, a nebo Woly hnaly.

Těž kdožby Piwo hradeczké mimo Miesto wezl, po Českém Penízy z Sudu dáti magi, a to bez Naší, budaucých Našich Králův Českých y všech giných Lidí všeliké Překážky, nini y w Čzasych přítomných; Protož příkazugem všem Urředníkům Našim, a zwlášt Podkomoržímu niniegšému y budaucým, Králowství Českého, wierným našým milým, abyste swrchu psané Mieštiany Naše Jaromierzské niniegši y budaucý při Užíwání a Wybírání Czla swrchu psaného gmiely, držely, a zachowávaly, bez Zmatku, y všelygakých Překážek, nini, y w Čzasych budaucých. Tomu na Swiedomy Peczet Naši Královskou k tomuto Lystu přiwiiesiti gsme kázaly.

Dán na Hradie Prazském w Nediely po Swatém Tyburczy Letha Božího Tisiczyho, Čžtyrstého, dewadesátého Sedmého Králowství Našých Uherského Sedmého, a Českého, Šestmecžymého Letha.

(L: S:)

Ad Relationem Dni. Dni. Alberti de Collowrat, et in Lýbstein Supremi Cancellarii Regni Bohemiae.

(Krále Wladislava list. priw. 3.) (podle doby vyd. 1.).

Privilegium aby žádný okolo Miasta Jaromierže w Milý wzdaly, nebo bliže žádných Sladůw nedielal, ani Piwo waržil, tež by na to Miesto žádné Piwo Hostinske v Milý zdalý wozeno nebýlo.

My Wladislav z Boží Milosti

Král Český, Margkrabie Morawský, Luczemburské, a Slezské Kníže a Lužický Margkrabie etc.

Oznamujem tímto Listem všem, že přístoupily gsau přzed Nás niekterží Mieštiane Miasta Jaromierže, wierny naši mily, a prosily gsau Nás

Gmennem Oppatrných Purgkmistra, Konšelůw, y wšy Obcze téhož Miesta Jaromierže wierných Našých milých, abychom ge niekterimy Našimy Milostmy Králofskimy obdaržiti ráčžily, aby oni swou Žiwnost tím snáže, a lépe tu wésti mohli;

My hledycze k gich wierným, a ustawiczným Službám, kteréž nám činily, čžini, a čžiniti nepržestawagi, Nás se wiernie a prawie, gakožto Krále Českého, Pána swého diedjicžného przidržugicze, a potom tím lépe aby mohly a miely nám slaužiti, čžimž Nás milostiwiegšyho k Sobie poznagi; Y gsauce w tom k gich Prozbie milostiwie naklonieni, s dobrým Rozmyslem, a Raddau wierných Našých, Moczy Králofskau, giž psaným Purgkmystru, Konšelům, y wši Obczy gmennowaného Miesta Jaromierže, tuto Mylost učinily gsme, a tímto Listem Čžinime a dáwáme, aby y žadný okolo téhož Miesta Jaromierže w Mily vzdaly nebo blže y žadných Sladůw nedielal, ani Piw waržil; Y také též aby nebylo woženo na nie žadných Piw hostinských taky w Mily, zdaly okolo nebo blže;

A jestlyžeby kdo přžes toto naše Obdarowání chtiel takové, které wiecez westi a tak se nezachowal, tehdy gim plnou Mocz y Práwo tímto Listem dáwáme, aby oni toho hážiti, a brániti mohli: Wšak proto toto Naše Obdarowání chceme, aby každému bylo bez Úgmy na gehu Sprawedlnosti, Přžikazugicze všem Uržedníkům y giným Poddaným Našim, a zwłáštie Podkomoržimu Našemu niniegšýmu y budauczýmu, aby giž psané Purgkmistra, Konšely, y Obecž gmennowaného Miesta Jaromierže, niniegšy y budauczý, při wšech tiech wiecezech, a Milostech Našých tak, a wedle toho, gakož se swrchu píse, zachowaly, gim w tom nepržekážegicze, ani přžekážeti dopauštiegicze po wiecežné Čžasy budauczý, a to pod Uwarowáním Hniewu našeho a Pomsty Našy, y také budauczých Našých Králůw Českých.

Tomu na Swiedomy Pecžiet Našij Králofskau kázaly gsme při-wiesiti k tomuto Listu.

Dan w Praze w Utery po Swatem Witu, Letha Božihó Tysiczeho, Čžtiržisteho, Osumdesateho druheho, Kralowstwij Nasseho Leta Gedenaczteho.

(L: S:)

Ad Relationem Domini Samuelis de Hradek et Waleczow, Subcammerarii Regni Bohemiae.

Že se tito przypisové s Swymy prawimy Originali we wšech Punk-tích, Slowých a Clausulých náležžitie srownawagi; To My G: M: Czys: Rychtarž, Purgkmistr, a Konšelé Miesta Dworu G: M: Král: nad Labem Powinnostmy našýma, Wierau, a Pecžeti Naší menší Miestskou attestir-geme Actum w témž Miestie Dworu 12^a Julii 1669.

(L: S:)

Že Tito Odpisy s tou w Cisaržo-Královské niekdy tak nazvané staré Místodržiczké Listowniczy schowáwagiczy Authentikou po bedlivém Pržehlídnutí a srownání od Slova k Slovu stegnie zniegiczy se wynacházegí, tuto pod Gegí Milost Cisaršs: a Král: Peczeti negmilostiwěgi mnie swierženou, a spolu mé vlastní Ruky Podpysem dotwzugi. Genž se stalo w tak nazvané staré král. Místodržiczké a Komory České Listowniczy na Hradie Prazském dne dewatenáctého Miesycze Února Leta Panie Sedumnáctistiho, Osumdesátého druhého.

(L: S:)

Gegí Cisaršs: Král: Apoštol: Milos: k Sporžadání tiech tak nazvaných starich Královs: Místodržiczkých a Komory České Listowniczy negmilostiwiegi předstaweny Listownik, a Archivarius w Králowství Českém.

Jan Beck.

My Purkmistr a Radda

Miesta Dworu nad Labem, známo činime na ty Pržísahy, kteréž gsme učinily k Uržadu Konšelskému tímto Listem, genž Slowe Vidimus przedewšemy, gimž náleží, a kde czten a nebo cztauczy slišan bude, že gsme widiely Magestat Slawné a Swaté Pamieti Krále Ferdinanda pod Peczetí gehu Mil. wisutou Miestu Jaromierži nad Labem daný, k nám do Miesta Dworu před Oczi Naše přžinešeneg, a geg cztauczy slišely, neporušeneg na Peczeti, nepržemazaneg na Písmie, ani přžetrženeg, kterýž Slovo od Slova takto zní:

My Ferdinand z Boží Milosti

Ržimský Král, po všeczky Čzasy Rozmnožitel Ržíše, a Uherský, Český, Dalmatský, Chorwatský Král, Infant w Hišpany, Arczykníže Rakauské, Margkrabie Morawský, Luczemburské a Slezské Kníže a Lužický Margkratbie etc. etc.

Oznamugem tímto Listem všem wubecz: Gakož gsau Oppatni Prymasz, Purgkmistr, Konšelé y všeczka Obecz Miesta Našeho Jaromierže znamenitie proti nám přžecžinily, a na Nemilost Naši Královsкау upadly, a skrze takové Prowiniení všeczka swá Privilegia, Swobody a Wegsady od Czysaržůw, Králůw Českých Slawné Pamieti Přžedkůw Našých y od nás gim načané provinily, a nám w Mocz y samy sebe na Milost y Nemilost podaly; Ale prohledagicze My na gegich ponižené poddané pokorné Prožby y tak Přžimluwy, kteréž gsau za nie od Neggasniegšího Ferdinanda Arczyknížete Rakauského Syna Našeho negmilegšího, a důstogných Byskupůw Olomuckého y také Wratislawského, a oswiczeného Waczlawu Knížete Těšínského, Uržedníkůw a Radd Našých z Králowství Českého,

Margkrabství Moravského, Knížetství Slezského a z oboghi Horniho y Dolního Margkrabství Lužického, wierných našich gmilých učinieny z přirozené Milostiwé Wůle Naší, gakožto Král Kržestianský wzhladenaucz na ustawiczné Prozby, a gsauč hnutí Milosrdenstwím, tu Milost Prima-sowy, Purgkmistru, Konšelům a wší Obczy dotčzeného Miesta Jaromierže učiniti, a nechticz gich dokoncze bez gistých Weysad, Swobod, Privilegií zůstawiti, dole gmenowaná Privilegia na nižegi psaný Spůsob gim gsme zase dáti a nawrátiti ráczily, totiž:

Lyst krále Wáclawa, aby Poručenství v Statczých dielati mohly, dán w Praze Leta Tisyczého, Tržistého Sedmdesátého Druhého Miesycze Novembris neb Listopadu Tržináčtého dne.

Lyst krále Ladislawa, Potvrzení obecny wšech Lystůw a na Jar-mark, dán w Praze Letha Tisyczého Čžtiristého Padesátého Čžtwrtého Miesycze Augusta dwaczátého osmého dne.

Lyst Krále Giržiho na osoby k Auřadu sazeny a potvrzeny, dán w Praze Leta Tisyczého Čžtiristého Šedesátého Šestého Miesycze Bržezna pátého dne.

Lyst Krále Wladislawa, aby Čžtiriczet Kop Grošůw do Komory dáwaly, dán w Praze Léta Tisyczého Čžtirystého Sedmdesátého Šestého Miesycze Decembris neb Prasyncze dwameczitného dne.

Lyst Krále Wladislawa, aby teyž Summy kterouž do Komory dá-wagí neráčzil zastawiti; Dán w Praze Léta tisyczého Čžtirystého, Sedm-desátého Osmého Miesycze Čžerwna Osmnáčtého dne.

Lyst Krále Wladislawa, w kterymž gim Czlo w Miestie diedicžnie dáwati Ráčží; Dán na Hradie Prazském w Nediely po Swatém Tyburczy Léta Tisyczého Čžtirystého dewadesátého Sedmého.

Lyst Krále Wladislawa, aby w Mily žádných Sladůw nedielaly ani Piwa waržily; Dán w Praze w Úterý po Swatym Witu Léta Tisyczého Čžtirystého Osmdesátého Druhého.

Lyst Krále Wladislawa na Czlo a Jar-mark; Dán w Budinie w Ne-diely po wšech Swatých, Léta Tisiczého Pietistého Čžtwrtého.

Lyst Krále Wladislawa na čžerwený Wosk; Dán w Budinie dne Swatého Pavla na Wyrů Obráczení, Léta Tisyczého Pietistého Šestého.

A tiech Lystů Swrchu dotčzených gim gsme milostiwie potwrdily, a tímto Lystem Našým Mocžy Kráľowskau w Čžechách gistým Wiedomím s Raddau wierných našich gmilých jakožto Král Čžeský pokudž gsau gich předešle až posawad w Užiwání bily, potwruzem;

Gestližeby pak přez to které Listy, Privilegia, a Swobody mniely a před nás gich nebily předložily, ty Moczy žádné miti, ani gich užiti nemagi; Wšak Sobie, diedicžům, a budauczým Našým Králům Čžeským při Miestie Jaromierži Komorže Naší tuto Mocznost obzwlaštní pozustawowati a zachowáwati ráczíme.

Gakož gsme Úřad Richtáržství y Czož k tomu náleží nám, diedicům, a budauczym našym Králům Českým w Miestie Jaromierži pozustawiti ráczily. A kdož tak bude z Poruczení Našeho za Richtárže usazen, ten má Richtáržský Úřad podle Pržisahy od Nás wydané y gedného každého Čzasu naržizení sprawedliwie, wiernie, a prawie sprawowati. A gestliby gaké Pržekážky od kohožkoly gemu se daly, a on to na Úřad Konšelský wznešl, nemagí gehu w niczemž opouštieti, nýbrž gemu pomocny býti, a kteržž tak w Ržádech Konšelských budau nini ani na Čzasy budauczy bez Richtárže Našeho gim od Nás w Jaromierži usazeného žádných Radd obecných na Rathauze ani ginde držeti, a postranných obecných Schůzý žádným wymišlenim Spůsobem nemiwati ani Obcze bez Powolení Richtárže Našeho obsýlati nemagí, lecžby Richtárži Našemu w tom prwc oznámily, že gest potrzeby Obczy pohromadie býti, a při tom wiedaucz czo se gednati má, byl, a powolil, tehdy teprwa to učiniti magí, a ginácze nicz.

A kdež prwe Appellaczy a Odwolání z Miesta Jaromierže do starého Miesta Prazského šla a beywala, takowé Appellaczy z Miesta Jaromierže do starého Miesta Prazského wíce giti nemagí, než tomu chceme, aby takowé Appellaczy a Odwolání z téhož Miesta Jaromierže když w Králowství Českém býti ráczíme před nás, diedicze, a Potomky Naše, a bez Pržítomnosti Naší před Raddy Naše k takowým Appellaczym obwzłáštne zržizené, a na Hradie Prazském usazené se daly, a ne ginam čžinieny bily; A gakož gsme také seznağícž lidskau Tiežkost z Strany Czechůw všeligakých Ržemesel w Miestie Našem Jaromierzi, takowé Czechy zrušiti a zdwihnauti ráczily, tiech wíce w Jaromierzi dopuštieno býti nemá, kromie toho Poržádku, kteržž se při Pržigímání na Ržemeslo a při Towarišých každiho Ržemesla zachowáwá, pržitom se zůstawugí, než w prodagich všeligakých Ržemesel nemagí Sobie nicz gistého začžby kaupeno nebo prodáwáno býti mnielo, ukládati, tak aby chudý gako Bohatý tím laczinieg k potrzebie své od Ržemeslníkůw kupowati a Drahoty pro dobré gednoho každého uwarowáno býti mohlo.

A pokudž bychom gednoho každého Čzasu uznagícž Potrzebu při Ržemeslniczych, Hospodáržich a Hospody, skrze Osoby od Nás wydané, naržiditi ráczily, takowý Ržád budau powinni podnikati, a podle toho poslušnie se zachowati, a Úřad Konšelský má powinnen býti, nad tím držeti, a pilnie dohledati, aby se tomu dosti dálo.

A podle toho Nám diedicům, a budauczym Našym Králům Českým od Aumrtí při Miestie Jaromierži pozůstawowati ráczíme; Gestlyžeby který Obywatel Jaromieržský bez Poruczenství z Swieta zšel, a w Miestie Jaromierži Krewních a neb pržíbuzného Pržítele nemniel, tehda takowá od Aumrt a Statek pozůstaleg ne na gyného, nežly na nás, diedicze, a budauczy Krále České pržipadnauti má.

Tolykéž také Winny a Pokuty na Obywatelých w témž Miestie Jaromierži zegména Mordy Pálení Laupeže, Mocz, Násily, Czyzolistwo a Faleš nám a Diedicžům Našym pozustawugem, než ráczímely potom z Milosti Našy Královské, na obecni Dobré a Oprawu Miesta z toho czo dáti to při Wůly Naši Královské, diedicžých Našych a budaucžých Králých Českých každého Čzasu bude.

A k tomu przidávání a Sprawování Czel a Ungeltůw Našych, y také kdižbychom Soly Naše do Králowstwí tohoto Našeho Českého woziti daly, budau powinni, gednoho každého Čzasu podle wymierzení a Usazení Našeho, diedicžůw Našych, a budaucžých Králůw Českých se zachowati.

Protož tak podle toho všeho bez umenšení gakž se Swrchu pýše Prymas, Purgkmistr, Konšelé, Starší Obecní, Przisežní y všeczka Obecz Miesta Jaromierže Nám, diedicžům a budaucžým Králům Českým, Samy za Sebe diediczy a budauczy Potomky swé prziržekly, przipowiediely, a slíbily, při všem poslušnie, powolnie we wší Poddanosti gakožto wierny Poddany Našy k nám Krály Pánu Swému diedicžnému se zachowati, a Nás diedicžůw Našych, a budaucžých Králůw Českých, gakožto Komora Naše se przidržeti, a Námy se bez wšelygaké Odpornosti sprawowati.

Tomu na Swiedomy Peczet Naši Královskau k Listu tomuto gsme prziwiesiti rozkázati, a Rukau vlastní se podepsati ráczily.

Dán na Hradie Prazském Našem w Sobotu po Swatém Matauši Apoštolu a Ewangelistu Pánie Čžtyrmeczitného dne Miesýcze Zárží, Léta od Narození Syna Božího Tisýčžýho, Pietistého, Čžtiricžátého Sedmého, Králowstwí Našych Ržímského Sedmnácztého, a giných Gedenmeczitného.

Ferdinand.

Henricus Burgkraby Misnen: S: R: Bohem. Cancellarius.

(L: S:)

A: Žiabka.

A že gsme takowý napřzedpsaný Majestát do tohoto Lystu Našeho, genž Vidimus Slove z czela a zauplna wepsati daly, to przigimáme k swé Wýrže a Duši, a pro lepší toho Gistotu Pecžiet wietší przitisknauti daly wiedzomie.

Gemuž Datum w napřzedpsaném Miestie Dworu nad Labem dne 25. Septemb. Léta 1658.

(L: S:)

Že tento Odpysz s tou w Czisarzo-Královské niekdy tak nazwané staré Mistodržiczké Listowniczny schowáwagiczý Authentikau po bedliwém též přžehlídnutí a srownání od Slova k Slowu stegnie zniegiczý se wynacházý, tuto pod Gegí Czisaržs: a Král: Pecžeti mnie negmilostiwiegí

swierženau a spolu s me vlastní Ruky Podpysem dotwzugi. Genz se stalo w tak nazwané staré král: Místodržiczké a Komory České Listowniczy na Hradie Pražském dne dewatenáčtiho Miesýcze Února, Léta Panie Sedumnáčtistého Osumdesátiho druhého.

(L: S:)

Gegí Czýsaržs: Král: Apoštol: Milos: k sporžádání tiech tak nazwaných starích král: Místodržiczkých a Komory České Listownicz ney-milostiwiagi předstaweny Listownik a Archivarius w Králowstwi Českém.

Jan Beck.

Leopold z Boží Milosti

wolený Ržímský Czýsarž, po wšeczky Časy Rozmnožitel Ržíše Uherský,
a Český Král etc.

Wysocze Urozený, Urození, a Statteční, wierní, Milý.

Kterak Nás Purgkmistr, a Konšelé, Starší Obecni, y na Miestie Czelé Obce Miesta Našeho královského Jaromirže nad Labem, za Potwzření předešlých, a Nadání niekterých nových Milostí a Privilegií, ponížení žádagi, tomu příležitost obšírnígi wrozumíte.

Wedle Čžehož wám milostiwié poraucžeti Ráčžíme, abyste slyšicze w tom Královského Podkomoržího, to wše Powážení wzaly, a nám na to brzskau Spráwu, s dobrým Zdáním svým, na Kancellárž Naši Králow-skau Čžeskau Dworskau učinily. Widaucze že na tom milostiwá Wúle Naše Czýsaržská a Králowská naplniena bude.

Dán na Zámku Našem Prešpurgku dwaczátého Šestého dne Miesýcze Srpna, Letha Panie Šestnáčtistého, Padesátého dewátého, Králowstwi Našich, Ržímského druhého, Uherského Pátého, a Čžeského Třetího.

Leopold.

Joannes Hertwigius Comes de Nöstiz R: B^{ae}: S: Cancellarius.

Ad Mandatum Sac^{ae} Caes^o Regiaeque Mattis proprium.

S: Pachta.

Wysocze Urozeným, Urozeným a Stattečným N. Našým Raddám Komorníkům, Králowským Místodržicžým, a Neywižšým Úředníkům Zem-ským, w Králowstwi Našem diedicžném Čžeském zřžizeným etc. Wierným milým.

Prag

(L: S:)

11. Septemb: 1659.

Že Odpis tento s tím w Cízaržo-královské niekdy tak nazvané staré Místodržiczké Listowniczy schowáwagícím Originálem Cízsařs. král: Psaní po bedlivém téhož Přehlidnutí, a srownání od Slova k Slowu stěgne zniegíczy se wynacházý tuto pod Gegí Cízsařs: král: Pecžetí mně neymilostiwiegi swierženau a spolu mé vlastní Ruky s Podpysem do-
twrzugi. Genž se stalo w tak nazvané štaré králé Místodržiczké a Komory České Listowniczy na Hradie Prazském dne dewatenáctého Miesýcze Února, Léta Panie Sedmnáctistého Osmdesátého druhého.

(L: S:)

Gegí Cízsařs: Král: Apoštol: Milos: k Sporžádání tiech tak nazwa-
nich starich král: Místodržiczkých a Komory České Listownicz neymilo-
stiwiegi předstaweny Listowník a Archivarius w Králowství Českém.

Jan Beck.

Obzwar die Uns zur Bestättigung vorgelegten Privilegien, und Frey-
heiten seit der Regierung Unsers Vorfahrers Kaisers, Königs Leopold glor-
würdigsten Andenkens nicht bestättiget, und erneuert wurden; So wollen
doch Wir nachstehende Privilegien mit folgenden Bedingnissen, und Mässi-
gungen bestättigen:

Erstens: Das Privilegium des Königs Wenceslai de dato Prag den
dreyzehnten November vom Jahr tausend dreyhundert zwey, und sieben-
zig, vermög welchem denenselben über ihr beweg- und unbewegliches
Vermögen leztwillig zu disponiren, und Vermächtnisse zu machen, ein-
beraumt wird, jedoch mit der Mässigung: das auf den Fall, wenn kein
Testament vorhanden wäre, das Erbrecht denen sowohl in- als ausser
der Stadt wohnenden, und befindlichen Anverwandten nach buchstäblichen
Inhalt des Erbfolgpatentes vom eilften May tausend siebenhundert sechs
und achtzig gebühren soll.

Zweytens: Das Privilegium Ladislai de dato Prag den acht und
zwanzigsten August vom Jahr tausend vierhundert fünfzig vier, dasz der
Jahrmarkt nicht an den Heiligen Pfingsttag oder Sonn- und Feyertag,
sondern allemal an einem Werktag gehalten werden soll.

Drittens: Das Privilegium Königs Wladislai de dato Prag den zwan-
zigsten Dezember vom Jahr tausend vierhundert siebenzig sechs wegen
zur königlichen Kammer zu zahlenden Kammergeldern.

Viertens: Privilegium des Königs Wladislai de dato Prag den acht-
zehnten Juny vom Jahr tausend vierhundert siebenzig acht wegen nicht
zu verpfändenden Kammergeldern.

Fünftens: Das Privilegium Königs Wladislai de dato Budin den
Sonntag nach Allerheiligen im Jahr tausend fünfhundert vier mit aus-
drücklichem Ausschlusse der Wegmauthabnahme, nur in Ansehung des
ertheilten achttägigen Jahrmarktes an dem Tag des heiligen Bartolomäi,

jedoch gegen dem, dasz der Jahrmarkt an einem Sonn- oder Feyertage nicht zu halten sey.

Sechstens: Das Privilegium Königs Wladislai de dato Budin an dem Tage Paulibekehrung im Jahr tausend fünfhundert sechs wegen bewilligten Sigillirung mit rothem Wachs.

Welch- gleich gedachte Privilegien mit Einschlusz des oberwähnten Ausdruckes Fragunky in so weit solche von den Stadt Jaromierczér Bürgermeister, Rath, und Gemeinde gebraucht worden, mit beigefügter Mässigung, und Ausschlusz der übrigen insbesondere nicht ausgedrückten, Wir kraft Unserer königlichen Macht in Böhmen mit Vorwissen, und Rath Unserer Getreuen, als König in Böhmen Salvo jure regio, dominicali, et cujuscunque tertii, auch in so weit gedachte Privilegien der jetzigen und künftigen Verfassung nicht entgegenstehen gegen dem bestättigen, und erneuern; dasz die übrigen insbesondere nicht bestättigten Privilegien ausser aller Kraft, und Uebung gesetzet werden. Uns und Unseren Erben, dann nachfolgenden Königen in Böheim alle zustehende Rechte über die Stadt Jaromierz vorbehaltend.

Daher gebieten Wir allen, und jeden Unseren nachgesetzten Obrigkeiten, Inwohnern, und Unterthanen, was Würden, Amtes, Standes, oder Wesens die in Unserem Erbkönigreiche Böhmen sind, insonderheit aber Unserem königlichen Gubernium daselbst hiemit gnädigst, dasz sie die beme(r)kte Stadt Jaromierz bei ihren nunmehr von Uns allernädigst bestättigten Privilegien gebührend schützen, und handhaben, dawider selbst nicht thun, noch das jemand andern zu thun verstatten, bei Vermeidung Unserer schweren Strafe, und Ungnade.

Das meinen Wir ernstlich: Zu Urkund dieses Briefes besiegelt mit Unserem kaiserlich- königlich- und erzherzoglich- anhangenden grösseren Insiegel; Gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien den zwölften Tag des Monats Jänner im siebenzehnhundert, drey, und neunzigsten, Unserer Reiche des römischen, und der erbländischen im ersten Jahre.

Franz m. p.

Leopoldus Comes a Kollowrat m. p.

Re^{ius} Boc^{iae} Sup^{ius} R: A. A. Cancell^{ius}.

Heinrich Graf von Rottenhan.

Ad Mandatum Sac. Caes. Regiae Mattis proprium.

Franz Graf von Saurau m. p.

Regist: Franz Hertel edler v: Blumenberg m. p.

(3.)

My Barbora z Boży Mylosti

Rzimska, Uherska, Czeska etc. Kralowna

wyznawame s timto Lystem zgewnie předewssemy Lidmy, kdež cžten nebo slissan bude: že ku Prozbie snažnie, a pilnie, ý ku pokornemu Poddawani Maudrych, a Opatrnych Purgkmistra, a Konssel ý wsse Obcze Miesta nasseho Jaromierže wierných nassich milich List opatrziwsse slawne Pamieti Pana, a Krale Waczława Tržetiho Cžeskeho Krale, genž gest w Latině psaný, a swiedčzi gim Jaromiřžskim, aby swe Zboží sprawedliwie z nich dati mohly, neb kssaftovati komuž chiegi, gakož se ty Wieczy w tom Lystu hlawnim Krale Waczława ssirže wibisugi etc: Item opatrziwsse Lyst druhi slawne Pamieti Czisarže Sigmunda Pana, a Manžela nasseho mileho w niemž wedle Umluw učinienych mezy Nim z Strany gedne, a mezy Kralowstwim Cžeskym, y Miestý tehož Kralowstwy Cžeskeho z Strany druhe rozliczny Kusowe, a Artikulowe wipisugi se, a tento zwlasstie, a naposledy geden, genž swiedčzi, aby od swich Domův, a Statkůw proti Wůli swe wywozowany nebyli, a gest gmenovitie takto psan: že Poslove Miesta Pražskeho, y ginych Miest Kralowstwy Cžeskeho snažnie gsau prosilý, a pilnie požadaly, aby Czisarž Racžil gim k tomu swolyti, kdež gsau prwe w Miestech obywasse, kterak koliv tyto Čžasi Miest prazdny byli, y gsau, budto swietsstí, neb duchowni, k gich zase přžigiti, a k Statkům Nawraczeni od žadneho mimo gich Wůle Tisstieni nebyli obyczegem nižadnym; protož My nechticze gich Žadosti oslisseti, aby Mir, a Pokog te Zemie, a gednota skrze to russena nebyla, ý swolugem k tomu, nechticze gich by z Wrchu psana Miesta k tomu, gako z Wrchu psano stogi, mimo gich Wuli nižadnym Obiczegem Tisstieni nebyli, gakož se pak tý, ý gine Wieczy w Lystu Czisarže Sigmunda ssirže wipisugi etc: Pro niežto My z Wrchu psana Barbora z Boží Mlosti etc. s dobrym nassim Rozmisslenim, y s zdrawau Raddau zname-nawsse pokornau Prozbu, a Podani přžedepsanych Miesstianůw z Jaromirze nassich wiernych milych, a take nechticze se dielyti Wůly Nassi, ý Zapisy od Wůle, a od Zapisůw Přžedkůw nassich z Wrchu psanych, a zwlasstie Krale Waczława, a Czisarže Sigmunda, y swolyly gsme gim, a Moczi toho Lystu swolugem ke wssemu k temuž, czo gsau gim na-přžed gmenowany Přžedkowe Nassi z Mylosti swe, a z dobroty swolyly, a potwrdily Zapisi swymi, že My gim k temuž ke wssemu swolugicz wsseho tehož potwřzugem, ale wssak bez Pohorsseni Nassich Přžedkůw, y budauczich Nassich, přžikazugicze wssem Služebníkům, y Auržedlníkům Nassim niniegssim, y budauczim, a zwlasstie Podkomoržimu, a Hofrych-tyrži, kteriž ge od Nas Obiczeg magi spravowati, sauditi, y Konssle sa-diti, Čžasem swym, aby gim toho žadnym Obiczegem ginak nemienily, ani gim w to kterak koliw mimo Wůle, a w Zapis nass bez prawnie

ssahaly, pod zachowaním, a obdržením Mylosti Kralowske Nassi, také gestližebý se z Wrchu psaný Miesstiane, kterich Lystuw, a Praw ržadnie, a sprawedlýwie wydanych od Předkůw Nassich wicze kde doptati mohly, gesstobý nagich Prawa sprawedliwie swiedčily, a gesstobý hodný býlý Potwrzeni, a obnoweni, tiech gim take mame, y slybugeme Mylostiwie potwrditi Lystem nassim, když ge opatržime s Raddau Panskau, a dobrich Lydi, neb w tiech we wssech wiecech nechtielibychom radi Nassi Wůly ani nassim Newiptanim, aneb obmesskaním tomu Miestu, y te Chudinie w ničemž kratko mymo Prawo, a Sprawedlnost učiniti, a tež take ča-stych Praw, Ržadůw nassich sprawedlywych Mnienieni užíwati, a w nich zachowany byti, tiech wssech Wiecech na Zdrženi, y na Swiedomi Peczet Nassi wiedzime, a dobrowolnie kazaly gsme přiwiiesiti k tomu Lystu, genž gest dan, a psan na Mielnicze Leta Božího Tíciczeho, Čtyristeho, Čtyriczateho Pateho w ten Pondieli před Božím Kržtením.

(L: S:)

Ad mandatum Dnae Reginae Wenceslaus de Kniezmost.

My Barbora z Boží Mylosti

Rzimska, Uherska, a Czeska Kralowna

wyznawame timto Lystem zgewnie przedewssemy Lydmy, kdež čten neb slyssan bude, gakož Opatrny Miesstiane Purgkmister, Konsscle, y wsseczka Obec Miestu Nasseho Jaromírže držawsse Rychtu Nassi, kteráž k Nam przislussela gest, a przislussi sprawedliwie tu w Jaromirži, te gsau Nam giž dobrowolnie postaupilý, a zwlasstie toho, což gsau samy k Obczy držaly, gakožto Rychtu s Prawem Richtetnim, Rybnik, Luky Wes Cza-slawky s Lydmy, s Platem, a k tomu Ržeku, a gine čžež bychom se doptati mohly, gessto gsau k Obczy od teto Rychty držaly, a My to giž od nich přižawsse u wicze gim ssahati nemame, ý slybugeme, což se te Rýchtý dotycze, a zwlasstie w to, czo gsau giž mezý sebau od te Rýchtý wykaupilý, než gestližebychom to zase k Rychtie miti chtielý, nebo Nassi budauczi, to abychom mohly, neb budauczi Nassi od nich sprawedliwie wyplatiti, a wykaupiti bez Pohorsseni Praw Nassich, ý Gegich, neb gsme spraweni, že gsau se byly w to tím Biehem, a Obýczegem uwazaly, a držaly po Dobyti, a po Wipaleni Miestu, když Pana, a Krale, ani Nas w Zemy nebylo, aby tím snaze, a lepe mohly to Miesto zase oprawyti, a zdielati, y zachowati až do Pana budaucziho, gakož gsau to y učinily proniežto y My znagicze wedle Sprawy w tom wicze bezelstnost, nežly zlau Wuly, čžež gsau se pak w tom kolýwick o te Rychtie proti Nam dopustilý z Swe Sprostosti a bezelstnosti, tomu gim

Hniew take gsme mylostiwie odpustilŷ, a Moczi toho Lŷstu koniecznie odpausstime, wycze gim toho w niczemŷ zlŷm spomynati nemynicze, neb gsau Nas za to s Pilnosti, a pokornie welmŷ prosilŷ, slybugicze, ŷe se toho potom ani gineho, czoŷby Proti Prawŷm, a Rŷadŷm bylo Nassim wycze s swim Wiedomym, a Wuly nedopusstiegi, take toto gesstie znamenitie prŷidawame o Winiczŷ, kteraŷ gest k te Rychtie prŷislussela, ŷe czo se z ni kolywick Platu dostane, ten My giŷ obraczugeme, a dawame ke Kostelu tu do Jaromirŷe, abŷ za ten Plat Wyno kupowano, a k Sluŷbie Boŷi obraczeno a dawano bylo. Tiech wssech Wiecei na Zdrŷeni, y na Swiedomŷ Peczet Nassi wiedomie, a dobrowolnie kazalŷ gsme prŷitisknauti k tomuto Lŷstu, genŷ gest dan, a psan na Mielnicze Leta Boŷiho Tisyciŷho Cztyrysteho, Cztyryczateho Pateho ten Pondiely prŷed Boŷim Krŷtieniem.

Ad mandatum Dnae Reginae Wenceslaus de Kniezmost etc.

(L: S:)

Hrad w Jaromirŷi s Mlynem pod Kostelem w 300 k. Grossŷw dobrich a Strŷibrných Panu Wankowy z Waleczowa zastaweny.

My Ladislaw z Boŷi Mylosti

Uhersky, Cŷesky, Dalmatsky, Charwatsky etc. Kral, Wegwoda Rakusky, a Markhrabie Morawsky etc:

Oznamugem s timto Lystem wssem, ŷe gsme zastawilŷ a Moczi Lystu tohoto prawym Nassim Wiedomym, a Raddy Nasse zapisugem wiernemu Nassemu mylemu Wankowy z Waleczowa Podkomorŷimu Kralowstwy Nasseho Cŷeskeho Hrad w Jaromirŷi s Mlynem pod Kostelem we Trŷech Stech Kopach Grossŷw dobrich, a Stribrných, tak aby tŷŷ Waniek, gehu Diedicŷowe, a budauczy nadepsany Hrad opravowaly, a stawielŷ, a geg, y Mlegn gmenowany se wssemŷ Prawy, Uŷitky a Prŷislussenstwym swobodnie miti, drŷeti, a poŷiwati mohly, bez Nasse, y budauczich Nassich Kralŷw Cŷeských, y ginych wssech Lydi Prŷekaŷky, a zbraniowani, dokudŷ by gim Samma nadepsana do plna zaplaczena nebyla Peniezi hotowymi, a dobrymi tu Chwyly obecnie bernymi, a kdyŷ bychom Mŷ, neb Nassi budauczi z Wrchu psany Hrad a Mlyn chtielŷ wyplatiti, techdy plnŷ Rok gim naprŷed wiedieti mame dati, a po Rocze od Cŷasu gim wiedieti dani, kdyŷby giŷ Penize nadepsane od Nas wzalŷ, magi nam cŷasto psaneho Hradu, a Mlynu postaupiti bezewsseho Odporu, y bez zmatku. A kdoŷbŷ tento Lyst mniel zgmenowaneho Wanka, neb Diedicŷŷw, a budauczich gehu dobruu Wuly, ten wsseczko Prawo, gakoŷto oni, miti bude k Hradu a Mlynu z Wrchu psanym. Toho na Potwrzeni

Peczet Nassi Kralowskau kazaly gsme přiwiessyti k tomuto Lystu, genž gest dan w Praze den Swateho Hawla, Leta od Narozeni Božihho, Tisycziho, Čtyrysteho Padesateho Čtyrteho, Let Kralowstwi Nasseho Uher-skeho 15, a Českeho w Prwnim Letie.

(L: S:)

Ad mandatum Dni Regis Ifnus Czalta Refe(re)ndarius.

Waniek z Waleczowa
Podkomorži Kralowstwi Českeho

wyznam s timto Lystem zgewnie předewssemy Lydmi, kdož geg uzři, a čisti, nebyly čtauczi slyseti bude. Gakož gsem mniel Zapis Slawne Pamieti Krale Ladislawa, genž swiedči na Hrad w Jaromirži, kteriž gest udielan z Domu Probosstskeho s Mlynem pod Kostelem, a na tom na wssem gehu Milost zapsal my gest byl Trži Sta Kop gross:, gakož tiž Zapis to wsseczko plniegi, a ssirže w sobie zawyra, že ten z Wrchu psany Zapis s Hradem, a Mlynem dal gsem dobrowolnie, a Moczi Lystu tohoto dawam s mau plnau dobruu, a swobodnau Wuly Oppatrným Purgkmistru, a Konsselům y Obczi z Jaromirže ninigssim, y budauczim w temž Prawie, gakož gsem sam držal, Prawa ani Moczi natom, ani sobie ani swym budauczim Diediczum nepozustawugj y žadneho, tak aby oni s tim wladly, držaly, a toho požíwalý, gakž by se gim libilo, s tim wssim Prawem, a Obyczegem, gakož tiž Zapis swiedči bez Překažký me, y mich Diedi-čzuw neb to wsseczko magj s mau plnau, a dobruu, Wulý swobodnau, toho na Potwrzeni Pecžet swau vlastni wiedomie, a dobrowolnie při-wiesil gsem k tomuto Lystu, a pro lepssi Swiedomi prosil gsem Stateč-neho Rytirže Pana Samuele z Hradku, a z Walczowa Hofrychtyrže etc: a Slowutnych Panossi Luksse ze Dworůw, a od čerweneho Gelene ze železne Ulycze, Mikulasse Nesa z Dražowicz Urředlnika Desk Zemskych, a Jana z Radicze Marssalka Panuw Stareho Miesta Prazskeho, že gsau swe Peczeti wedle mnie take přiwiessilý k tomužto Lystu, genž gest dan Leta od Narozeni Syna Božihho, Tisicziho Čtyrysteho, Ssedesateho Pateho, w Patek před Swatým Klimentem.

(L: S:)

Zastaweni Wsy Klastera Jaromierskeho Gmenowitie Trzebessow Welký
a Maly, Daubrawitz etc:

My Girži z Boži Mylosti

Kral Česky, Margkrabie Morawsky, Luczburgsky, a Slezsky Wegwoda,
a Lužiczsky Margkrabie etc:

Oznamugem s timto Lystem wssem, gakož sstiasne Pamieti Neggas-niegssi Pan Sigmund Czarz Ržimský, a Kral Český Prádek Nass niekdý Giržikowý z Chwalkowitz, a geho Diedicum zapsal gest, a zastawil Wsy Klastera Jaromirského totižto Trzebessow Welký s Poddaczimi Kostelnimý, a Trzebessow Mali, Ržikow s Mlynem, a Ržekau, a Wes Daubrawitz, s Diedinamy, Lukamy, Lesi, a Ribniký, y wssemy, y wselikymi Pržislusnostmy Poplatky, a Užitký we Čtyrech Stech gross: gakožto ten Zapis ssirze to wsse drži, a zawyra, kterižto Zapis Slowutni Wierni Nassi mýlý Maynuss, a Tobyass Bratrži z Chwalkowitz Synowe geho magi, a tiech Wsy w držení gsau, že bak tiž Maynuss, a Tobyass Bratrži, a Stregczowe gich Slowutni Wierni Nassi mily Giržik Wacław, a Čzeniek Synowe Swateborowi z Hustiržan, a Giržiho, a Wacław Synowe niekdy Jana z Hustiržan Nam Čtyri Set Kop gross: k žadosti Nassi půgcžily gsau, chticze ge w tom opatržiti, aby toho Půgcženi žadne Sskodý nemniely, y take pro gich Službý wierne, kterež Nam čžinily gsau, čžini, a potom tim lepe aby mohly, a miely čžiniti, s dobrim Rozmislem, a Raddau wiernych, Mocž Kralowskau na wssech z Wrchu psanych na tiech Wsi Pržislusnostech gim, y gich Diediczum přžipsaly gsme, a s timto Lystem přžipisugem Sžest Set Kop Grossůw Peniez dobrých, tak aby oni Poržizenim, kterež o to Zboži mezi sebau učinily ta Zboži mniely, držaly, a gich požiwalý, bez Nasse, budauczich Nassich Kralůw Českých, y wssech ginych Lydi wselike Přžekažky negsaucz z toho Splaczowani do Maynusse, a Tobyasse Bratrži z Wrchu psanych Žiwotůw, než po Smrti gich, když bychom My neb budauczi Nasse Kralowe Čžessti, nebo ty, gimž Wiplata toho Zboži sprawedlywie přžislusseti bude, za ta oba Zapisy Diediczům Maynussowým, a Tobiassowým, a Stregczum gich z Wrchu psaným, nebo gich Diediczum Tisicz Kop Grossůw Peniez dobrich w ty Chwyle w Zemy Nassi Čžeske Obecne berných gim daly, a auplnie zaplatiti magj, a powini budau Nam, nebo tiem, od nichž tu Summu Peniez přžigmau, Zboži z Wrchu psaneho bez Odpornosti, y bez Zmatků postaupiti, nemagi take Wssichni z Wrchu psani gich Diediczowe, y budauczi Lydi Zboži z Wrchu psaneho mimo gich sprawedliwe Poplatký, a Roboty proti gich Wůly žadným Obyczegem obtiežowati. A kdož by ten Lyst mniel z gich psanych Maynusse, a Tobyasse Bratrži z Chwalkowicz, a Giržika, Wacława, a Čženka Bratrů Synůw Swateborowych, Giržika, a Wacława, Bratrů Synůw Jana z Hustiržan dobrau, a swobodnau Wůlý

chcem, aby tomu pržislusselo plne Prawo k tomu Dilu, na niemž dobrau Wůly mniel od kterych z Wrchu psanych gakožto oni samy. Tomu na Swiedomy Peczet Nassi Kralowskau kazali gsme pržiwiesyti k tomuto Lystu. Dan w Praze w Sobotu po Swatem Jakubu Aposstolu Bozim. Leta od Narozeni Syna Božiho Tisicziho, Cztirysteho Ssedesateho Pateho, Kralowstwy Nasseho Leta Osmeho.

(L: S:)

Ad Relationem Dni Czenkonis de Clingstein Procuratoris.

Pamatka Majestatu o Wesnicze k Klassteru Jaromiržskýmu pržinaležegiczy, ktery Vidimovan w Starem Miestie Prazskem we Cžtwrtek post Conversionem Scti Pauli Ao 1575.

My Zygmundt z Boži Myłosti

Ržimsky Czisarž, wždý Rozmnožitel Ržisse, Uherský, a Czeský Kral etc :

Wyznawame timto Lýstem přede wssemý, kterýž geg uzrži, a neb cžtauczý slysetj budau: Že znamenawsse Pylnost Slowutneho Giržika z Chwalkowýcz, wierneho Nasseho myleho, a že Nam, a te Korunie Nassi Czeske dobrže slaužitj muže, Mý chticze s nim mýlostiwie nakladatj, aby se Nam ke wssemu dobremu, a k Službie tim lepeg hoditj mohl, protož gsme s dobrim Rozmýslem, a s Raddau Nassj s nim uchodilý, a s nim uchozicze mýlostiwie gakož rozepsano stogj, negprw Mocžý tohoto Lýstu gemu, gehu Erbum zastawugem, a zapisugem Wes Tržebessow Malý, Wes Ržikow, s Mlegnem, y s Ržekau, Wes Daubrawýcze Ssest Rybnikuw, puldruheho lana Hage, Luka, a Hag Mnichowecz, který ležj w Kralowstwý u Kýge, wse Klasstera Jaromiržskeho s Uroký, Požitký, a Prawý wsselýgakýmý, kterež k tiem Wsim pržislussegý, we Cžtýrech Set Kopach Grossůw Cžes: Prazskych Stržibrných, a dobrých, a to tak aby gmenowaný Giržik ty giste Wsý, a Zboži Klasstera Jaromiržskeho, gakož se z Wrchu pýsse, držal, a požiwal, a w tom aby chme Mý ani Nassj Auržedlniczy, ý budauczý Nassj nepržekažely. A když Mý neb budauczý Nassj, neb tý Osoby kterýž tu Wegplatu sprawedlýwie mýtj magý, gemu neb Erbum tiech Cžtýřý Sta Kop Grossu datj, a zaplatitj, a toho Wýplaczenj žadatj budau, dadaucze gim Cžtwrt leta naprřed wiedzietj, techdý Nam a tiemý hned bez Prodlenj magý toho wsseho Zbožj y s Pržislusssenstwim wssim postaupýtj bez Odporu, a bez Zmatku. Tomu na Swiedomý etc :

Dan w Praze, id videtur esse Datum Vidimati in Rubro, we Čtwt-
tek po Obraczenj na Wýru Sh^{ho} Pawla Leta 1575.

Siquidem Sigismundum Znogmae 9 Decembris Ao: Ch: 1437 de-
cessisse scribitur.

(L: S:)

(Krále Wladislava list. priv. 1.) (podle doby vyd. 5.)

Darowani, neb Promygeni Trži Letni Summy; genž Miesto Jaromir každo-
ročně do Komory odvesti Mnielo, pro Sprawu Zdich Miestskych.

My Wladislaw z Boži Mylosti

Uhersky, Česky, Dalmatsky, Charwatsky etc: Kral, Margkrabie Morawsky,
Luczemburske a Slezske Kniže, a Lužiczke Marghrabie etc:

Oznamugem Lystem tiemto wssem, že gsau na Nas wznesly Oppa-
trni Purgkmistr, Konssele, a wsseczka Obec Miasta Jaromirže wierni Nassi
myli mnohe swe Miasta toho Nedostatky, a Zahuby, které skrže Ohen,
a Wodu wzaly, oznamugicze, a kterak na Zdech Miestskych, a Wallich,
y ginde to Miesto schazi, a temierž wssudy Oprawy potřebuge, kterehožto
bez wlasstni Mylosti, a Pomoczi Nassi, nemagicze žádných Duchoduw,
a Platuw opravowati nemohlyby, při tom s welikau Pilnosti, a Prozbau
prosicze Nas, abychme wzhlednauce na gich, a Miasta toho takowau
welykau Zahubu, a Potřebu, wlasst, poniewadz Miesto pomezni gest,
gim niekterau wlasstni Mylost učiniti Racžily, podle ktereby Zdi Miest-
ske, Wally, a gine Potřeby k Obranie tehož Miasta dielati, a opatrowati
mohly, k gichžto Zadosti, a Prozbie Milostiwie naklonieni gsauce Wier-
nost Služeb, a Zachowani gich, že gsau se Nam powolni we wssem na-
giti dawaly, a potomnie aby se nachazeti dali, tuto Gsme gim na Oprawu
Miasta z Wrchu psaneho Milost, a Pomocz učinily, a Lystem timto Nassi
Kralowskau Moczý w Czechach činime, Summu, kterau do Komorý Nassi
od starodawna na každý Rok podle ginych Miest Nassich w Kralowstwy
Českem Nam dawagj, a Plati, tu gim pocznaucz od niniegssiho Čzasu,
a od datum Lystu tohoto, až do Trzech Let porząd zbiehlych dawame
a promigime, wssak aby to ginam, a na gine Potřeby neprnaložily, a
newidaly, než na Oprawu Zdi, a Miasta toho, kde by Potřeba kazala,
po Wigiti tiech Trzech Let porząd zbiehlich magi, a powinni budau Nam
do Komory Nassi tu Summu nadepsanou zase gako prwe zauplna dawati,
a platiti beze wssi Odpornosti, příkazugicze Podkomoržimu Kralowstwi
Českeho wiernemu Nassemu mylemu, aby nadepsaný Miestiany, a Obi-
watele Miasta Jaromirže při te Mylosti Nassi mniel, držel, a z te Summy

až do tohoto Čzasu, gakož na přřed dotčeno gest, neupominal, znage že Gsme gim z Mylosti Nassi do toho Čzasu to prominauti, a odpustiti Racžily, a že Wule w tom konieczna gest Nasse. Tomu na Swiedomy Peczet Nassi Kralowskau k tomuto Lystu přiwiiesiti Gsme kazaly. Dan na Budinie tu Stržedu po Swatem Mychalu. Leta Božiho 1505.

(L: S:)

Ad Relationem magnifici Domini Alberti de Colowrat, et in Liebstein, supremi Cancellarii Regni Bohemiae.

(Krále Wladislava list. priv. 2.) (podle doby vyd. 4.)

Obdarowani Czla Miesta Jaromirž, a Jarmarku Swato-Bartolomejskyho.

My Wladislaw z Boži My'osti

Uhersky, Česky, Dalmatsky, Charwatsky Kral Margkrabie Morawsky, Luczembursky, a Slezske Kniže, a Lužiczky Margkrabie etc:

Oznamugeme timto Lystem wssem, že gsau na Nas wznesly Oppatrný Purgkmistr, Konsensele, a wsseczka Obecť Miesta Jaromirže wierni Nassi myly mnohe swe Miesta toho nedostatky, a Zahubý, které skrze Oheň a Wodu na nie nedawno, ý předeslimý Letý přžisslý, předkladagicze přžitom Nam oznamugicze: že musy mnohe, a čzaste Nakladý čžiniti, na opraweni Miesta toho, a Sýlnicz, y Mostůw, zadnych Peniez, ani kterých Důchodůw na to nemagicze, prosicze Nas snažnie s welikau Pokorau, a Pylnosti abychom gim negake Czlo na takowe Oprawj dati, a z Milosti Nassi wisaditi racžilý, tak aby Miesto to, Mostý, y Sylnicze tim lepe, a dostatečniegi opravowatj mohlý, k gichžto Prozbam nakloniený gsauce, pro Služby, Wiernost, a Powolnost, w kterež gsau se Nam wždycký gakožto ku Panu swemu zachowalý, a zachowati hledi, a take nechticze bý oni čžiniche Nakladý, a Utratý na Oprawowani Sylnicz, a Mostuw, Sskodu toho kterau mnielý, dobrym Rozmislem, a Raddau wierných Nassich, Moczi Kralowskau w Čzechach tuto gsme nadepsanym Miesstianum Nassim Jaromiržským, niniegssim, y budauczim Mylost uczinilý, a timto Lystem čžinime, negprwe, czo, a pokadbý, a z čžehožbý brano byti mnielo, takowyto Spůsob o temž Czle ustanowugem, a wysazugem, z každe Tůň Medu, neb Hārinkůw aby Peniz malý bran býl, z každé Tuný Lososuw, neb Sstik Čžeský Peniz, item z každeho Sudu Swidniczkeho Piwa pul Grosse Čžeskeho, item z Tisicze Kuži Kralykwých nebo Spratkowych po dwauch Peniezich Čžes:, item ze Sta Kuži Howiezich pul Grosse Čžes:, z Kopý Sserlinkůw, neb Gehnetin po gednom Peniezi Čžes:, item z každeho Korcze Obilý, neb Owotcze, kdož z Miesta weze malý Peniez, z Laký bud wni pitý neb kterežkolý Ku-

pecztwý malý Peniz, item z Czentyrže Zeleza kowaneho, neb nekowaneho, y z gineho Kowu, a Kupecztwý, kterež Wahu nese malý Peniz, z Dreylinku Wyna geden Gross Čes.; item z Balyku Sukna dwa Penieze Čes.; kterežto Czlo nadepsaný Mniesstiane Jaromirzssti, niniegssi, y budauczi wybyrati magi, z tiech Wiecei napřed dotčených, tak, a tím obyčezem gakož se z Wrchu pisse, nyní, y w budauczých Čzasech, a take gehu ginam, a na gine potřebý obraczeti, nemagi, než na Oprawu Miesta, Mostůw, a Sylnicz, nikoliw toho neopausstiegicze, kterežto Czla take magi, a Moczi budou tež Miesstiane požíwati, gehu obhagowati, tak, a tím Spůsobem, gakož ý gina Miesta Kralowstwý Českeho, magicze od Starodawna takowa Czla aneb znowu wysazena, gich požíwagi, obhagugi, a obhagowati mohau, kdožbý swiwolnie ge progeti chtiel a tomu se protiwil, bezewssi Pržekažký, podle teto taký dalssi tímž Miesstianum Jaromiržskym na wieczne budauczi Čzasy činicze Mylost, přídaly gsme gim nad to nadewsseczko Jarmark s osmý Dni poržad zbiehlymý, a Fragiunkem obyčezným na Den S^{ho} Bartolomniege Aposstola Božihó, a Lýstem timto přídawame Čhticze tomu aby oni napřed dotčeného Jarmarku, tím wssim Obýčezem, a Prawem užíwalý, a užíwati mohlý, gakož gina Miesta Nasse w Kralowstwý Českem swych Jarmarkůw buď z Prawa, neb z Obýčezge požíwagi, a to bez Nassi budauczich Nassich Kralůw Českych, y wssech ginych Lidi, wsseligake Pržekažký. Pržikazugicze Panum Wladykam, Miestam, ý giným wssem Poddaným Nassim abyste z Wrchu psane Miesstani Nasse Jaromieržske přži te Mylosti a Czlu gim darowanem, a wisazenem, tež ý Jarmarků mnielý, držalý, a zachowalý bezewsseho Pržerussení. Tomu na Swiedomý Peczet Nassi Kralowskau kazalj gsme přiwiessiti k tomuto Lýstu.

Dan na Budinie, w Nedelý po Wssech Swatých Božich, Leta od Narození Syna Božihó, Tisiczeho Pietisteho Čtwtртеho, a Kralowstwý Nassich, Uherskeho Patnaczteho, a Českeho Tržiczateho Čtwtртеho.

(L: S:)

Ad Relationem Magnifici Dni. Dni. Alberti de Collowrat, et in Lybsteiu Supremi Cancellarij Regni Bohemiae.

(Krále Vladislava list. priv. podle doby vyd. 6.)

Obdarowani by Miesto Jaromierz swe Obecni Miestske Potrzeby Woskem
Čzerweným peczetiti mohlý.

My Wladislaw z Boži Milosti
Uhersky, Česky etc.

Oznamugeme Lystem timto wssem, že gsme prosseni gmenem Oppa-
trnýř Purgkmystra, Konsseluw, y wssi Obcze Miesta Nasseho Jaromirže
wiernych Nassich mýlich, abychom gim tu Mylost učiniti, a dati Raczilý,
abý mohlý swe Obecnej Miestske Potřebý Woskem čzerweným peczetiti,
k gichžto Zadosti, a Prozbie naklonieni gsauce pro Službý, Wiernost,
a Powolnost gegich, w kterež se k Nam hotowie nachazeti dawalý, a na-
chazetj magi, a powinni budau čím k sobie od Nas Mylost Nassi na-
chilniegssi poznagi, s dobrim Rozmýslem Nassim gistym Wiedomim, a
Raddau wiernych Nassich mýlých Moczi Klowaskau, w Čzechach swolylj
gsme k tomu, a Lýstem timto swolugem, chticze tomu konečně, abý
nadepsani Miesstiane Nassi Jaromierzssti niniegssi, ý budauczi wsseczký,
a wsselygake Potřebý swe Obecni Miestske budto Lýstý, nebyly gine
Wieczí Woskem čzerweným peczetiti mohlý, a Mocz mnielý, tak, a tim
Obiczegem, gakožto ý gina Miesta Nasseho Kralowstwý Českého podobne,
a takowe Mylosti magicze čžini, a čžiniti mohau od toho Čzasu, až na
budauczi Čzasý wieczne, a to bez Nassi budauczich Nassich Kralůw Čze-
skych, ý giných wssech Lýdi wsseligake Překážký, a porauczegicze wssem
Auržedlnikům Nassim Kralowstwý Českého wiernym Nassim miljm, aby
gste giž psane Miesstiane Nasse Jaromierzske niniegssi, ý budauczi při
te Mylosti z Wrchu psane gim od Nas dane mnielý, drželý, a zachowa-
walý, nini, y budauczne bez Zmatků, a wsselyke Odpornosti. Tomu na
Swiedomý Peczet Nassi Kralowskau kazalý gsme přiwiiesiti k tomuto
Lystu.

Dan na Budinie w Nediělý na Den Sh^o Pawla na Wyrů Obraczeni.
Leta Božihó Tisiczeho Pietisteho Ssesteho, a Kralowstwý Nassich, Uher-
skeho Ssestnaczteho, a Českého Tržiczateho Pateho.

(L: S:)

Ad Relationem Magnifici Dni. Dni. Alberti de Collowrat, et in Lyb-
stein, Supremi Cancellarii Regni Bohemiae.

(Krále Vladislava list. priv. podle doby vyd. 1.)

Pamiet Strany Piwniho Placzeni.

My Wladislaw etc: etc:

Oznamugem timto Lystem wssem, gakož Oppatrný Purgkmystr, a Konssele, ý wsseczka Obec Miestu Nasseho Jaromyrže wierni Nassi mylj ni z žadne Powinnostj, a z Prawa, ale z prawe, a upržimne Laský, a Pržiwietiwosti Nam gakožto Kraly, a Panu swemu diedicznemu dobrowolnie swolýlý gsau Pomocz z Piwa Warženj učinitj do Roka porzad zbiehleho podle Swolenj wsseho Kralowstwý Čzeskeho, kteraužto Wicz, a takowau Powolnost, kterau gsau Nam pro Nasse Dobre ukazalý, od nich s wdiecznosti pržigimame, a gim diekugem, slýbugicze ý Stawum Nassim Kralowským pržislýbugicze za Nas, a take Nasse Krale Čzeske, že Mý ani budauczi Nassi Kralowe Čzessti takowe Pomoczi wýcze na nich, ani na gich budauczich žadati nemame, ani powinj budeme s žadným wýmissle-nym obicžegem nylni, ý po wieczne Čzasý budauczi.

Tomu na Swiedomý Peczet Nassi Kralowskau kazalý gsme pržiwic-sitj k tomuto Lýstu. Dan na Budinie w Pondielý dne S^{ho} Ržehoře Leta Božih Tisicziho Čžirsteho Dewadesateho Druheho Kralowstwy Nassich, Uherskeho w Druhem, a Čzeskeho Gedenmecžitmeho.

(L: S:)

Pro nota.

Adhuc unum Privilegium a Rege Wladislao Piscinam Heržmanicen-sem quondam nostrae Civitati Jaromir spectantem, et Nundinas post Festum Ss. Trium Regum de facto celebrari solitas attingens, quod Privi-legio a Ludovico Rege Pagina versa descripto erronee postpositum est, vide sub Nro. XV. penes Descriptionem ad mundum ergo ponetur Wladi-slai Privilegium loco Ludovici sub Nro. XIV., et Ludovici sub Nro. XV.

Obdarowani Czla na Labý, abý Zboži Heržmanske do Desk zemských wloženo býťj mohlo.

Mý Ludwik z Boži Mylosti

Uherský, Čzeský, Dalmatský, Charwatský etc: Kral, Marghrabie Morawský, Luczemburske a Slezke Kniže, a Lužiczký Marghrabie etc:

Oznamugem s timto Lýstem wssem, kterak magicze Sprawu, že bý Držiwý z tiech Stran od kterýchž prwe k Horam Kutnam y giným

Miestum ku Potrřebie býlo plaweno býlo, giž se nedostawalo, a z gine straný totiž po Labý že bý se zgednalo abý takowež Plawenj, a pro tuž Potrřebu pod Jaromirž Miesto Nasse bylo spraweno, kudýž temuž Miestu Nassemu, a tehož Miesta Miesstianum ý wssj Obczi Sskodý ne male ditj bý se mohlý, chticze tomu aby gmenowanj Miesstiane, a Obecz tim nehinulý, a skrze to k Sskodie nepržichazelý, poniewadž to k Užitku, a Potrřebie Horam Nassim Kutnam, neb giným Miestum w Kralowstwý Čzeskem Nassem býtj ma, timto Lystem z Mylostj Nassi Kralowske, a Raddau wierných Nassich mýlich dotčenemu Miestu, wssj Obczj, a Obywatelům gehu datj gsme Raczilý, a mocnie dawame Mocjz Nassj Kralowskau w Čzechach na wieczne a budauczj Čzasý Czlo na Wodie z Držíwý toho, kterež tudý pod tož Miesto Jaromirž od kohožkolýw z Lýdj po Labý bude plaweno tak a tim wssim Prawem, a Spusobem gakž na giných Miestech w Kralowstwý Nassem Čzeskem z Plawenj Držíwý na Labý Czlo se bere, budto k Horam Nassim, a neb k giným Miestům, že bý se kdežkolýw plawýlo bez Umensseni, prikazugicze wssem Poddanym Kralowstwý Nasseho Čzeskeho gakehožbý koliw Stawu neb powahý býlj wierným Nassim mýlim abyste z Wrchu psane Miesstianý ý tu wsseczku Obecz Jaromiržskau při teto Mýlostj Nassi, a Obdarowanj mnielý drželý czele a neporussitedlne zachawalý, ginak toho necžinicze. Take gim Miesstianum Jaromiržskym, a temuž Miestu, ý Obczj wzlasstnie Mylostj Nassj tuto Swobodu, a Mylost uczinitj, a datj Raczilý gsme s dobrim Rozmýslem, a Raddau wierných Nassich mylich Moczi Nassj Kralowskau w Čzechach gakož gsau Heržmanicze Zbožj k dotčenemu Miestu Nassemu při-kaupilý s gehu Pržislussenstwým prwe nicz k tomu nemiewsse Miestu mimo Nas Osob Kralowskych gessto anj Miesta nemnielý se nacz opravowatj, že gim tež Zbožj Heržmanske s wssemý, a wsseligakym gehu pržislussenstwým, ý gakymžkoliw Gmnienj gmenowaný mohu býtj, a nadto wicz ažbý gesstie kdy na budauczj Čzasý czo wicz na Zem swobodneho, neb Panskeho Zbožj kaupilý k temuž Miestu že gim to wsseczko timto Lýstem Nassim twrdime, a mocnie upewnugem, tak gakobý to Dzkamý zemskymý, a neb Knihamý Panskýmj bylo gim zapsano, a wloženo, prikazugicz wssem Auržednikum Desk Zemskych, ý Knich Panskych niniegssim, y budauczim Kralowstwý Nasseho Čzeskeho Poddaným wierným Nassim mylim když by gste koliwiek od giž gmenowaných Miesstianůw Nassich Jaromiržských požadanj bylý, aby gste gim nadepsane Heržmanske Zbožj s wssemý, a wsseligakim gehu Pržislussenstwým we Dzky zemske, a neb Knihj Panstwý Truttnowskeho, pokudž kde czo naležj podle Ržizenj Zemскеho wepsalý, a wložilý y gina wsseczka wsseligaka Zbožj až bý kdý na potomnj Čzas, abudauczj ktemuž Miestu ktere, neb ktera kaupilý, a to bez wssj Pržekažký, wsseho, a wsseligakeho Odporu znagicz toho býtj dobrau Wulý Nassi, a giste powolenj, a y tento Lyst Nass až bý kdý pro budauczj Pamiet toho na was požadalý, gim

abyste we Dczkŷ Zemske wepsalŷ, a wložilŷ pod uwarowanj Hniewu, a Nemŷlostj Nassi Kralowske.

Tomu na Swiedomŷ Peczet Nassi Kralowskau k Lystu tomuto prŷi-wiesitj gsme rozkazalŷ, Dan na Budinie w Sobotu Den S^el Markety Leta Boŷiho Patnacztisteho Dwanaczteho Kralowstwŷ Nassich Uherskeho, a Czeskeho Ssesteho.

(L: S:)

Na Rŷbnick Herzmanskŷ, a Jahrmark Trŷi Kralowsky.

Mŷ Wladislaw z Boŷi Mŷlosti

Uherskŷ, a Czeskŷ Kral etc:

Oznamugem timto Lŷstem wssem, ŷe gsau Nam okazalŷ Smlauwu czelau, a dokonalau niekterŷi Starssi Miasta Nasseho Jaromirŷe etc: kte-rauŷ gest mezi nimŷ, a Wienkem z Slaupna na Herŷmaniczich Statecznŷ Albrech z Boskowicze Podkomorŷi Kralowstwŷ Czeskeho wiernŷ Nass mŷlj s niekterŷmj dobrimŷ Lŷdmŷ o ten Rŷbnick, kterŷ leŷj w Poljch Jaromirŷskych udielal, tak ŷe gemu za ten Rŷbnick nadepsane Miesstiane 700 Kop Gros: Czesk: dalŷ, prosicze Nas s welykau Prozbau, poniewŷdŷ gest to Rŷizenj Obeczne, abŷ ŷadnemu we Dczkŷ Zemske nicz kladeno ne-bylo, abychom Gim tu Mŷlost uczinitj, a k te Smlauwie Powolenj Nasse datj, a gi potwrditj Raczilŷ, tak abŷ o ten Rŷbnick potomnich Zmatkŷw, Nesnazŷ, Nakladŷw, ŷ ginŷch Sskod nemnielŷ, a necŷinilŷ, neŷ geg mnielŷ, a drŷelŷ, ŷ gehu poŷiwalŷ swobodnie bez Zmatku, Wypros, Narŷikanj, ŷ wsselŷgakŷch ginŷch Prŷekaŷek, k gichŷto Prozbie naklonienŷ gsaucze pro Wiernost w ktereŷ gsau se Nam nadepsanŷ Miesstiane Nassi gakoŷto ku Panu swemu zachowatj hlcidilŷ, a zachowagj, teŷ ŷ potommnie zachowawatj budau powinnŷ, cŷim sobie prŷichilniegssi, a hotowiegssi Mŷlost Nassi poznagi, s dobrim Rozmŷslem, a Nassim gistŷm Wiedomym Moczj Kralowskau w Czechach powolyŷ gsme k Smlauwie o ten Rŷbnick s nadepsanŷm Herzmanskŷm ucziniene, a timto Lystem powolugeme, a potw-rzugeme chticze tomu koniecznie, aby z Wrchu psanŷ Miesstiane Jaromirŷ-sstj niniegssj, y budaucŷŷ ten Rŷbnick mnielŷ, drŷelŷ, a gehu poŷiwalŷ, a poŷiwatj mohŷlŷ, a Mocz mnielŷ ninj y w Cŷasech budauczich beze wssech Zmatkŷw, narŷikanj, neb nesprawedlŷwŷch wegpros, tak a tim Obŷczegem gakoŷto obywatele wssicknj Kralowstwŷ Czeskeho swych Die-dicznŷch Rybnickŷw uŷiwagŷ, a uŷiwatj mohau, a to bez Nassi, budauc-zich Nassich Kralŷw Czeskych, ŷ wssech ginŷch Lŷdi wsselike prŷekaŷkŷ, prŷikazugicze wssem Urŷedlnikŷm Poddanŷm Nassim, kterehoŷkoliw Stawu, a Rŷadu niniegssim, ŷ budauczim abŷyste cŷasto psanŷ Miesstiane Nasse

Jaromiržske niniegssi, ý gich budauczi při drženj, a užíwanj gegich Rýbnika z Wrchu psaneho mnielý, drželý, a zachowawalý beze wsseho Przerussenj, a chticze:

Abý tiž Miesstiane Jaromieržsstj dalssi Mylost Nassi k sobie poznalý, k tomu gsme swolylý, a timto Lýstem gakožto Kral Český swo-
lugem, aby oni a budauczj gich mnielý Jahrmark rocžni na Den Božihó Kržtenj, a neb na Trži Krale s Osmý Dni poržad zbiehlymý, kterež užíwatj magi, a moczi budau, ninj ý w budauczich Čzasuw, tak a tim Obiczegem gako ý gina Miesta Kralowstwý Nasseho Českého swych wý-
sazených Jahrmarkůw užíwagý, a užíwatj mohau bud z Prawa, neb z Oby-
cžege, a to bez Nassich budauczich Kralůw Českých, ý wssech giných Lydi Překážký wsselike, přikazugicze Podkomoržimu Nassemu, ý giným Uržednikum, a Poddaným Nassim niniegssim, ý budauczim wierným mý-
lim, abýste gmenowaný Miesstiane Nasse Jaromiržsstj niniegssi, ý budauczý gich při Užíwanj tehož Jahrmarku gim od Nas daneho, a wysazeneho nepržekáželý anj komu překážetj dopausstiely, pod Uwarowanj Hniewu Nasseho, ý budauczich Nassich Kraluw Českých, wssak proto chceme abý toto danj Nasse bylo bez Ugmy každeho na gehó Sprawedlnostj; tomu na Swiedomy Přezet Nassi Kralowskau gsme přitisknautj račilý.

Dan na Hradie Prazským, w Autery přzed Stym Wýtem Ao 1497, Kralowstwý Nassich Uherskeho Sedmeho, a Českého 26 Roku.

(L: S:)

Ad Relationem Magnifici Domini Joannis de Schelnbergk Supremi Cancellarii Regni Boemiae.

Leta MDXLI. w Patek přzed nowym Letem Miesta Kralowe Mýlostj Hradecz, Jaromirž, Dwůr, Chrudim, Megto, wýprawýlj gsau Poslý s gedno-
stegne Wule k G: M: Kraly a G: M: Kralowe do noweho Miesta Wi-
denskeho, zegmena Pana Jana Damasska z Hradcze, P: Giržika Kantorka
z Chrudimie a Pawla Rožnowskeho Pisarže Panůw Jaromiržských abý
wzneslý na Gegich Mýlosti o Tiežkostech Miestskych, a Pan Giržik My-
chalůw, a P: Adam Kropacz Gizdný oba z Hracze, a Mýkulaš Wozak,
a Ssassek tež z Hradcze, a Waniek Postržihacz z Chrudimnie, a Henrych
take z Chrudimnie ku Posluchowanj, ý czo gest spůsobeno tuto se dole
podpisuge gakž G: M: Kralowska s Raddamý Swimý Račil gest obmý-
slytj Prostržedek.

Ferdinand z Boží Mýlosti etc:

nadepsaným Miestam Oppatrný Wierný Nassi mýlý, Tiežkostem tiem, kterež
gste na Nas skrze Poslý swc, a Pisarže wasse wzneslý, gsme srozumietj

Racžilý, a wiedzietj wam dawame, že Urozenemu Zdýslawowý Perkowý z Dube, a Zlippiho na zakupi Negwyssimu Kralowstwý Českeho, a dwauch Nassich negmýlegssich Sýnuw Arczýknizat Rakauských Hoffmystru, a Landt Vogtu hornich Lužicz wiernemu Nassemu mýlemu psatj, a porauczetj Racžime, abý se wssemý tiemý Osobamý Stawuw Wyšsich, od kterých se Tiežkostj mýti prawýte, dostatecznie, a s Pýlnostj gednal, a k tomu wedl, abý od takowých Předsewzetj, kterež wam, a tiem Miestam na Sskodu gsau, přestaly j gestly že bý pak týž Hoffmister Nas při nich toho obdržetj nemohl, ač se nenadiege, techdý wsseho až do Přizegzdu Nasseho, dalý Pan Buch šstiasnie, do Kralowstwý Českeho odkladatj, a wam porauczetj, y přikazatj Racžime, abyste se zatim wsselygak pokognie w te Wiczý zachowaly, aniž toho před se, czo bý k Nesausedstwý, a nebo k nepržatelstwý slaužilo, nebralý, a Mý když Přizegzd Nas do toho Kralowstwý Českeho bude, Racžime tý we wssecký Tiežkostj wznikle Mýlostiwe nahlydnautj, w tom se sprawedlýwie zachowatj, a opatržitj.

Dan w Nowem Miestie Rakauských w Uterý po S^{tem} Antoninu Leta 1541, Kralowstwý Nasseho Rzienskeho 12, a giných 15 Leta.

Seqvitur Copia Poručeni na Negwissiho Hoffmistra odeslaneho.

Ferdinand Negwissimu Hoffmistru

Urozený Wierný Nass mýli! Wssemu tomu, czo gsau Miesta Kralowe gegý Laský Panj Manželký Nassj negmýlegssj do niekterych Osob z Stawu wyšsich w Kralowstwý Českem straný Pýwa warzenj, Piwowaru znowu Stawenj, ý take Zapowiedi, abý do tiech Miest Poddaný na Trhý gegich newezlý stiezugicz, z přiležegicziho Wypysu, w kterým ý tý Osobý poznamenane, od kterýchž bý se tiem Miestam protj gých Swobodam gakž Nas sprawugý, datj mnielo, posylame, ssiržegi wýrozumýss, Nas taž Miesta w tom poniženie za Mylostiwe opatrženj prose, ý newiedaucz Mý, kterak na ten Čzas toho ginak opatržitj, tobie poraucžime, abý s tiemý Osobamý z Stawuw wyšsich pokudž slussnie powolnie gednal, a rozmluwýl, abý od takowých Předsewzetj, a wlasstie zapowiedi, aby do Miest Lyde gegich newezlý, přestaly, a toho nebranił, paklý bý při nich tau Mýrau toho zgednatj, a obdržetj nemohl, techdý Nam Zdani a Raddu swau gak, a pokudž bychom tu Wicz až do sstiasneho Přizegzdu Nasseho do Kralowstwý Českeho opatržitj mniely oznamýtj neobmesskaweg, kdež znagicz Wůlý Nassj býti, nepochýbugem w tobie, že w tom Pýlnostj, a bedlýwostj twau pokudž toho potřebru uznass nj nesege.

Dan w Nowym Miestie Rakausých w Uterý po S^{tm} Antoninu
Leta 1541.

Mylostiwe naspatek Wraczeni wssech Platůw, a Statkůw k Zadussi
Jaromiržske.

My Ferdýnand
oznamugem timto Lýstem wssem etc:

Gakož gsme z Pržicžin hodných Miestu Jaromiržj wsseczký Duchodý pozemske odgitj Racžilý, mezý kterýmžto take niektere Platý zadussni Kostelům, a Spitalům naleželý, y nechtiegicze Mý abý czo toho k Zadussj naležiteho, a nadaneho odniato, a odczyženo, aneb ginam obraczeno býlo, a tudý tež ý Služba Božj umenssena býti mniela.

Protož s dobrým Rozmýslem Nassim, gystým Wiedomým a Raddau Nassich wiernych mýlich Moczi Kralowskau w Czechach z vlastnj Mylostj Nassj Kralowske wssech tiech Platůw, a Statkuw Zadussnich při temž Miestie Nassem Jaromirži pozustawowatj Raczime, tak abý to ke Czti, a Chwale Božj přj Kostelych, a Spitalych, gak od starodawna bywalo, zustaweno, zachowano, a pořadnie gakžbýchom gednoho každého Čzasu Mý, Diediczowe Nasse, a budauczý Krale Čzesstj o tom naržidilý, wydawano, a spravowano býlo, bez umenssenj, neb sobie, Diediczum, a budauczim Nassim Kralum, Českym Wrchnost natom, ý na tiech Lýdech, kterýmž tak Platý k tiem Zadussim wydawagj pozastawowatj, a vyhrazowatj Raczime. Wssak proto Samý Sebe, diedicze Nasse a budauczý Krale Český w tom zawazugeme, že ninj ý na budaucne wieczne Čzasý tiech Platůw, a Duchodůw Zadussnich k Kostelům, a Spytalům nadaných ginam odcizowatj, ani obracetj nemame, a Moczi mýtj nebudeme acž tiech při-dotčených Kostelých, a Spitalých zanechawatj Raczime; A gednoho každého Čzasu kdybý se Nam, a Diediczum Nassim, a budauczim Kralům Českým gakž wegss oznameno zdalo, podle Wůle Nassj Osobý k tomu ržiditj, a w tom Ržad ustanowýtj, podle kterehož tyž Obywatele Miesta Nasseho Jaromirže niniegssj, y budauczý poslussnie, a bez Odpornostj se zachowatj powinný budau. Tomu na Swiedomý etc:

Dan na Hradie Nassim Prazským w Patek po S^{tm} Mychalu Archan-
gelu Leta Panie 1547.

(L: S:)

Resolucij G: M: Czarz: na niekoľiktere ponižene Žadosti Jaromirzkých.

Geho Mýlost Kralowska Racžil gest ne gedný ponižene Prozbý Purgkmistra, a Konssel, ý wssj Obcze Miesta Jaromirže slysetj, a tiž Miesto w niže položených Artýkulich z Mylosti swe Kralowske takto opatržitj, poraucžegicz Ge: My: přisnie, aby dotczene Miesto czož gim tak Geho Mlt: Kralowska čžinitj Racžj, na tom přestaly, a dalssimý Žadostmý, a w znassenj Tiežkostech swych, w který gsau skrze Prowinienj swe wesslý, G: M: nezanepražniowaly, a dale se tak chowaty, gakož wierným Poddaným Kralý, a Panu swemu Diedicznemu čžinitj nalezj, aby G: M: Kralowska tiech Mýlostj od nich odnitj Přicžiný mýtj Neracžil.

G: Mylost Kralowska Racži w Miestie Jaromýrži Aurzedniký sve k Přigimanj, a zase wydawanj Duchodůw na Wychowanj Kniezů, Ziakůw, Spitalu Jaromiržského ustanowytj, a giste Platý na týž chude Lýdi, a na Kniezi, a Ziakowstwo, a Kostelý ukazatj, tak gakž týž Aurzedniczi od G: Mýlost Kralowske Registra a dallssj Poruczeni o tom mýtj buda, a dotcžený Aurzedniczy nemagj tiech Důchodůw, aniž czož od Lýdi po-božných k tiem Zadussim dobrým Aumýslem dano neb wykazano gest, a gesstie bude ginam obracetj, než k týmž Sspitalům, a Zadussim, kterýmž to dano, a zržizeno gest, a k tomu G: M: Kralowska timž Jaromieržským pro dostateczniegssj Kniezůw, Ziakůw, a Chudých wýchowanj z Mýlostj Kralowske, do wule swe zanechatj Racžj Wsi tyto: Gezwyný, Horženicze, Dolan, Čzaslawek Ržeký při Miestie, dwauch Rýbnikůw geden řeczený Poržicžj, a Druhý nad timž Rýbnikem Tržetj pusteg, a Dwora pod Kostelem. Tak a na ten Spůsob, aby oni Aurzednikum nad Sspitalý, a nad Kostelý naržizeným, czož bý se z Důchodůw obzwlasst k tomu oddaných nedostalo, z tiech Wsi a Rýbnikůw bez Odporu dodawalý, a ostatek na Splaczenj Dluhůw swych, na Oprawý Miesta, a na gine Obecne Wicžj užiteczne samý toho mezi sebe neberaucze, obracžely.

Wssak nad tim nadewssim G: M: Kralowska Wrchnost sobie, Die-diczum ý budauczim Kralům Českým pozustawowatj, a každeho Roku, czo gest na Kostel Kniežj Ziaký, a Chude Lýdj wesslo, tež take gak gsau ostatnj Důchodý k tomu Miestu užitecznie obracžený Poczet při-gýmatj, poraucžetj Racžj, wssak nemagý, a mocztj nebudau žádné te Wsj, Rýbnikůw, anj gýných Důchodůw, ktere se gim tak od G: M: Kralowske z Mýlostj, a do Wůle gehu Mýlostj pausstiegý, bez Powoleni Gehu Mylostj Kralowske prodawatj, zastawowatj, anj gak kolýw odcžizowatj, nybrž přj tom dobrže, a pokudž býtj může, k neiglepssimu užitku Obecniemu hospodaržitj.

Czla, Megta w Branach, a czož w Miestie z Domuw z Kramůw, a gýných Obchodůw, tež z Přędmiestj z Dworůw, z Sstiepnicz, Chmel-

nicz, Polj, Luk, a czož tak w Okrssku Miasta Ležj, se schazj kromie toho czehož bj obwzlasst k Kostelům, a Sspitalům se platilo, to gim G: M: Kralowska tež powolowatj, a pausstietj Racžj, z toho, a ginjch obchodůw swjch magj, a powinnj budau platitj do Komorj G. M. Kral: naležitie totiž 80 Kop Grossůw Čes: tež Panu Podkomoržimu, Hofrich-tjřžj, Pisaržj Komornimu zauplna platitj.

A pržitom G: M: Kralowska niniegssimu, j budauczimu Rjchtaržj w Miestie Jaromiržj porauczetj Racžj wedle Auržedlnikůw k Sprawowanj, a zase wydawanj Důchodůw Kostelnich, a Sspitalůw každyho Čzasu k tomu pržihljdaj, abj Služba Božj s Pjlnostj držena byla, chudj Lyde pokudjbj tj Důchodowe na nie postaczowalj, se chowalj, a pržitom wssem abj se tak hospodaržilo, a ržidilo, aby netoljko tj Důchody ale czož gesstie Ljde dobrjm Aumjslem budto Almužnau k tomu dalj, neb odkaj, tiem chudjm k dobremu, a ne gjnam obraczeno bjlo, gestlj žebj pak prj tčhž Auržedlnicj gaku Nesprawu poznal, a žebj z swe Instrukti, kterauž mjťj, budau, wjstupowatj, a k swemu užitku, než gjnam bj obraczetj chtielj, toho nema dopausstietj, ale bjloľbj Potřžebj na Gegich Mjlost Kralauwskau, neb do Komorj Česke každyho Čzasu wynassetj.

Actum na Hradie Pražskjm we Stržedu po S^{tem} Hawlu Ao 1549.

(L: S:)

Wegpis Noweho Majestatu na Jahrmark Swato-Dussni.

My Ferdinand z Boži Mylosti

Wolenj Rzimskj Czjsarž, po wsseczkj Čzasj Rozmnožitel Ržisse etc: etc:

Oznamugem s timto Lystem wssem gakož Oppatrňj Purgkmistr, a Konsense, j wsseczka Obec Miasta Jaromirže nad Labem wiernj Nasse mylj Jahrmark Ročznj od Krale Ladjřslawa Slawne Pamietj Pržedka Nasseho tu Nedielj na Den Seslanj Ducha S^{ho} sobie danj, a wjsazenj magj, j prossenj gsme poniženie od wegss psanjch Jaromirřskych, abychom gim dotčenj Jahrmark pro Slawnost toho welykeho Hodu na ginj Den prženestj Racžilj, k gegichžto ponižene Prozbie naklonienj gsauce, wzlasstie poniewadž ginjm okolnim Miestům na Sskodu negni s dobrym Rozmjslem Nassim gistjm Wiedomjm s Raddau wiernjch Nassich miljch Mocj Kralowskau w Czechach, k tomu gsme powoljťj, a ten Jahrmark Ročznj zmienitj, a k Užiwanj na ginj Čzas, totiž tu Stržedu po Slawnjm Hodu Seslanj Ducha Swateho, aby držan byl s Frejunkem Objčžegnjm, a Osmj dnj poržad zbiehłjmj přzewestj, a přželozitj gsme Racžilj, Chtie-gicze tomu aby zWrchu psanj Obywatele Mieta Nasseho Jaromirže nad

Labem toho Jahrmarku Rocžniho, a na giný Čzas z nowu přzewedeneho, takž gak gina Miesta w Kralowstwý Nassem Čzeskem swych Jahrmarkůw užiwaŋj, bud z Prawa, neb Obýčzege tež užiwaŋj mohlý; Protož přika-
zugem wssem Obywatelům, a Poddaným Nassim ze wssech Stawůw Kra-
lowstwý Nasseho Čzeskeho niniegssim, ý budauczým Nassim wiernym
mýlim, abyŋste čzasto psane Obýwatele Miesta Jaromirže niniegssj, ý bu-
dauczý při tom Jahrmarku z nowu na giný Čzas přzewedenem mnielý,
drželý, a neporussitedlnie ninj, ý w Čzasech budauczých zachowalý, žad-
ných gim w tom Překažek necžinicze, anj k tomu Čžinienj ginemu do-
pauusstiegicze, pod Uwarowanj Hniewu, a Nemýlostj Nassj Cžisaržske, Die-
dicůw, ý budauczých Nassich, wssak proto chceme, aby toto Nasse toho
Jahrmarku Přzewedenj gednomu každemu bez Ůgmý, a Sskodý na gehu
Sprawedlnostj býlo, tomu na Swiedomý Peczet Nassj Cžisaržskau k to-
muto Lýstu kazalý gsme přiwiessýŋj. Dan w Miestie Nassem Widnj Leta
Božiho 1564.

Ferdinand.

(L: S:)

Joachim de Nova Domo
Supr: Regis Boemiae Cancellarius.

S: helt:
Vice Cancell:

Potwrzeni Privilegiorum Miesta Jaromirže.

My Rudolf Druhý z Boži Mýlosti

Wolený Ržimský Cžisarž, po wsseczký Čzasý Rozmnozitel Ržisse, Uher-
ský Čzeský, Dalmatský etc: Kral Arcžý Kniže Rakauske, Marghrabie Mo-
rawske, Luczemburske, a Slezke Kniže Lužitský Marghrabie,

Oznamugem timto Lystem wssem gakož gsau Oppatrný Purgkmý-
ster, a Konsense ý na Mystie wssi Obcze Miesta Jaromirže nad Labem
wierný Nasse mýlj na Mýlostiawu Zadost Nassj k tomu se poddanie na-
klonilý, a Nam po wýgitj Termýnu Wanocžniho gminuleho Sedumdesa-
teho Osmeho Leta, ne z Powinostj, ale z swe dobre Wůle, gmenem Daru
gesstie do dwau Miesiczůw poržad zbichlých Posudne dawatj swolýlj, a
darowalý; Kteraužto gich Jaromiržských poddanau wolnost Mýlostiawie
wdiečnie přžigimagicze, protož timto Reversem Nassim, za sebe Diedicze
Nasse, a budauczý Krale Čzeske přžipowydame: že gim takowe gich
dobrowolne Swolenj netoliko na gegich Privilegiich, Obdarowanich, Swo-
bodach, a Starobýlich Zwiklostech k žadnemu Ublíženj, Protrženj, ani
Sskodie býŋj nema, a nemůze, ninj ý na Čzasý budauczý, a wieczne, ale
Racžime gim to take w budauczich Přžipadnostech, a Potrřebach gich

Mýlostj Nassi Czisarzkau spomynatj, a nahražowatj. Tomu na Swiedomý
Peczet Nassi menssi k tomuto Lystu pržitisknautj gsme rozkazalý.

Genž gest Dan na Hradie Nassem Prazskem w Pondielý Den S^e
Panný Julianý Leta Sedumdesateho Dewateho, Kralowstwý Nassich Rzim-
skeho Čztrwrteho, Uherskeho Sedmeho, a Českeho tež Čztrwrteho.

(L: S:)

Revid :
Jan Starssi z Lobkowicz
Mpp :

Ad Mandatum Domini Electi
Imperatoris proprium.

VYSVĚTLENÍ K INICIÁLKÁM:

- Str. 1. iniciálka V: brána při chrámě sv. Mikuláše; pohled od předm. sv.-jakubského.
- » 5. » Z: znak král. věn. města Jaroměře.
- » 8. » K: pohled na město v počátku tohoto století.
- » 21. » P: starožitná křtitelnice, nalézající se v lodi chrámu sv. Mikuláše, na levo.
- » 36. » B: náhrobní deska věnovaná knížeti Dimitrii Sanguszkovi, nalézající se při oltáři sv. Jana Nep. chrámu sv. Mikuláše.
- » 56. » J: znaky šlechtických rodin v Jaroměři usedlých a sice (od shora dolů) Amchy z Borovnice, Bohdaneckého z Hodkova, Dobřenského z Dobřenic, Dohalského z Dohalic, Dubského z Vitiněvsi, Kapouna ze Svojkova.
- » 64. » U: starožitný portál postranní chrámu sv. Jakuba.
- » 75. » N: znaky šlechtických rodin v Jaroměři usedlých: pánů z Waldštýna (lev), Straků z Nedabylic (kohout) a Litických z rodu Drslaviců.
- » 81. » O: starožitný portál hlavního vchodu chrámu sv. Jakuba.
- » 89. » S: symbol války.
- » 126. » C: znak pánů Plesských (Sadovští, Plesové, Herinkové ze Sloupna jsou jednoho rodu a erbu).
- » 134. » M: socha P. Marie na náměstí.
- » 138. » L: shora znak Čachovského ze Svémyslic, dolní Hubryka z Hennersdorfu, iniciálka kreslena jest dle Vyšehradského evangeliáře.
- » 145. » T: kaple sv. Anny na pražském předměstí.
- » 168. » R: socha sv. Václava na bráně při chrámu sv. Mikuláše, na straně k náměstí.
- » 175. » P: kaple nejsv. Trojici zasvěcená.
- » 180. » P: Erb Panského ze Střezetic.
- » 182. » K: partie domů v náměstí, z nichž nyní tři zbořeny; pohled z ostrova.
- » 189. » R: okresní nemocnice Jaroměřská.
- Konečné viněty: stará pečeť městská a znak samosprávy.

R E J S T Ě Í K :

Adršpach	str. 59.
Amchové z Borovnice	str. 59.
Sv. Anny kaple	str. 158., 191.
Augustiniáni, viz klášter.	
Bartoloměj, kněz	str. 12.
Bašty zdi městské	str. 83.
Baušek Jiří Rokycanský, kněz	str. 130.
Benyk z Petršdorfu Štěpán	str. 120.
Bepta Bohuslav, kněz	str. 67., 68., 93.
Berka z Dubé Jindřich str. 33., Zdislav	str. 35.
Bestvín	str. 131.
Bezdružický z Kolovrat Vilém	str. 135.
Bible Jaroměřská	str. 17.
Bilský ze Skařšova Jan	str. 33.
Blatenský Vít, kněz	str. 66., 70.
Blizivský z Bliziva Jan	str. 60.
Blouznivci náboženští	str. 154.
Bohdanečtí z Hodkova	str. 59, 127.
Bolehošt	str. 25.
Boleslav Mladá	str. 24.
Bořanovská z Bytišky Dorota	str. 129.
Z Bořic Šimek	str. 31.
Bořický z Hostovic, Hynek Václav	str. 128.
Z Boskovic Albrecht	str. 30.
Brno	str. 9., 53.
Brod Český	str. 19., 89.
Brod Německý	str. 94.
Brod ves	str. 33., 34., 39.
Broumov	str. 29., 105, 153., 165.
Brusnice	str. 153.
Z Břečovic Pešík	str. 14.
Z Bubna Jindřich	str. 122.
Budějovice	str. 5., 38., 88., 89.
Budín, místo tak řečené u Hořenic	str. 174.
Z Buchova Zbyněk	str. 30.
Bukovina Malá	str. 104., 129.
Bukovina Velká	str. 118.
Bukovský z Hustiřan Jan	str. 89.
Bukovský Jeronym z Neydorfu	str. 114., 116., 119., 120.

Bydžov Nový .	str. 21., 36., 46., 90., 104., 105., 135., 136., 137., 165.
Bytešský Pavel, kněz .	str. 70.
Cechové řemeslníci .	str. 40., 77., 91., 142., 143.
Cejnovice .	str. 120.
Cerekvice .	str. 186.
Cikánové z Čermné .	str. 59., 103., 128., 173.
Clo .	str. 30., 32., 111.
Z Connensu Jan .	str. 146., 185.
Čachovský z Svémyslic str. 128., 129., Dorota Mandalena .	str. 128.
Čáslav .	str. 19., 22., 23., 24., 39., 53., 68., 81., 90., 94., 103.
Čáslavky .	str. 26., 27., 42., 43., 92., 101., 131., 155., 159., 163.
Z Častolovic Půta .	str. 23.
Čeč z Nemyčevsi Václav .	str. 31.
Z Čechtí Václav .	str. 33.
Čenvic z Libína Jan, str. 115., Jindřich .	str. 115.
Čermná Hoření .	str. 128.
Čermná Německá .	str. 122.
Z Černčic Arnošt .	str. 23.
Černín z Chudenic Heřman .	str. 89., 119.
Černilov .	str. 70., 80., 154., 160.
Černůtky .	str. 52.
Černý Zachariáš, kněz .	str. 137.
Červená Hora, hrad .	str. 23.
Z Červené Hory Hynek .	str. 18., 20., 23.
Čibuz .	str. 66., 116.
Číslování domů .	str. 163.
Z Čríná Anna, Jiří, Kateřina, Markyta, Věněk .	str. 62., 63.
Dačický Václav, kněz .	str. 70., 71.
Daniel, farář Zvolský .	str. 70.
Z Daunu Karel Fridrich .	str. 132., 148.
Děčín .	str. 3.
Dětenice .	str. 128.
Dikastus Václav, Nesuchyňský .	str. 74.
Dobrouč .	str. 71.
Dobruška .	str. 25., 77., 136.
Dobřenice .	str. 67., 122.
Dobřenští z Dobřenic str. 59., 60., 115., 116., 117., 118., 120., 121., 122., 124., 132., 173., 186.	
Dohalští z Dohalic .	str. 60., 62., 129.
Dolany .	str. 42., 43., 92., 101., 128., 131., 155., 163., 165.
Dominikáni .	str. 19.
Donín, hrad .	str. 3.
Doubek z Lautrbachu Hynek .	str. 33.
Doubravice .	str. 14., 15., 24.
Dráha železná .	str. 197.
Z Dražic Jan, biskup .	str. 10.
Dříví plavení po Labi .	str. 33.
Z Dubé Hynek, viz z Červené Hory.	
Dubenec .	str. 30., 65., 67., 122.
Dubský Šimon, kněz .	str. 70.
Dubští z Vitiněvsi .	str. 60., 116., 117., 119., 120., 129., 135.
Dušník .	str. 153.

Dvůr Králové	str. 3., 9., 21., 22., 23., 24., 31., 39., 46., 70., 82., 90., 98., 104., 105., 165., 166.
Z Ebelinu František	str. 155., 159.
Eliáš z Vilímova, kněz	str. 65.
Elsnic z Elsnic	str. 173.
Emigranti pro náboženství	str. 95., 96., 97.
Evančice	str. 24.
Faberius Pavel, kněz	str. 66.
Fabricius Filip z Rosenfeldu	str. 92.
Fabri Václav Strakonický, kněz	str. 70.
Falckrabí Vít, Klatovský	str. 71.
Filadelfi z Rybař Lukáš, děkan	str. 67.
Filip, děkan	str. 65.
Finanční patent	str. 192.
Fruvein z Podolí Benjamin	str. 54.
Garda národní	str. 195.
Gersdorf z Gersdorfu Jiří	str. 33., Ludmila
Hamza Bořek z Zábědovic, Myslibor	str. 60.
Hamzové z Maksu	str. 60.
Z Harrachu Arnošt, arcibiskup	str. 106., 135., 148.
Harasová Anna Kateřina	str. 129.
Haugvic z Biskupic Jirí	str. 62., František
Hermoseify	str. 128.
Z Heřmanic Pešek Hynek	str. 15.
Heřmanice	str. 33., 34., 39., 179.
Hložek z Žampachu Václav	str. 185.
Hlušice	str. 128.
Hněvčeves	str. 66.
Hodek Václav, kněz	str. 67.
Hofman Jindřich, kněz	str. 94.
Holohlavy	str. 25., 59., 67., 68., 116.
Holovousy	str. 105.
Horský Jan, děkan	str. 66.
Z Hořan Matěj	str. 31.
Hořenice	str. 42., 43., 92., 98., 103., 118., 128., 153., 155., 159.
Hořeňoves	str. 60., 91., 128., 165., 166.
Hořice	str. 22., 70., 71.
Horička	str. 71., 154., 162., 166.
Hostinné	str. 165., 166.
Hrad Jaroměř	str. 3.
Hrad v Jaroměři, bývalý dům proboštský	str. 18., 26., 27., 28.
Hradec Králové	str. 3., 5., 8., 16., 18., 19., 22., 23., 24., 25., 29., 35., 39., 46., 52., 64., 70., 79., 81., 90., 98., 103., 104., 105., 115., 116., 119., 120., 127., 130., 134., 153., 155., 159., 161., 163., 165.
Hradecký z Ourazu, Pavel Daniel	str. 118.
Hradiště	str. 31., 154.
Z Hrádku a Valečova Samuel	str. 28.
Hubryk z Hennersdorfu Jan	str. 130., Johana
Huler Sigmund	str. 16.
Hus Jan	str. 18.
Z Hustiřan Bavor	str. 30., Jan
Chlum	str. 28., 39., Svatobor
	str. 153.

hlumec	str. 165.
Chmelnice	str. 78.
Chocenice	str. 161.
Cholera	str. 196.
Chotětice	str. 14.
Chotusice	str. 153.
Chrudim	str. 5., 16., 19., 24., 35., 46., 66., 90., 105., 113., 127.
Chvalkovice	str. 122.
Z Chvalkovic Jiří str. 24., 28., Magnus a Tobiáš	str. 28.
Chvalkovský z Hustiřan Jan	str. 39.
Chvojka Matěj	str. 165.
Chvojno (Dvůr Králové)	str. 3.
Ichtrbicová z Úchtřic, Anna Kateřina	str. 116., 118.
Jakub z Dubence, kněz	str. 65.
Jan, děkan Náchodský	str. 70.
Jankov	str. 105.
Jarmarky	str. 30., 32., 45., 152.
Jaroměřský Daniel	str. 118., 120., 133.
Jásená	str. 70.
Jeřice	str. 128.
Jesenice	str. 70., 128., 136.
Jestřibský z Rismburka Vilím	str. 60.
Jezuité Žirečtí	str. 151.
Jezviny	str. 14., 42., 43., 86., 87., 98., 132.
Jičín	str. 60., 93., 105., 114.
Jihlava	str. 24., 59.
Jiskra z Sobince Václav	str. 115.
Jména rodová	str. 78.
Josefov	str. 167.
Kadaň	str. 37.
Kaderávek z Kuttendorfu Josef	str. 54.
Kalert Jindřich, opat	str. 175.
Kaltenstein z Šlejfy Arnošt	str. 129.
Kancionál	str. 68.
Kapelle z Elbingu Hynek	str. 119.
Kapelský Jiří z Kuchelny	str. 119., 120.
Kaplan	str. 176.
Kaplír ze Sulevic	str. 44.
Kapoun ze Svojkova Píra str. 47., Adléta	str. 128.
Kapřík Lesonický z Lesonic, Albrecht	str. 117., 118.
Kašovec	str. 106.
Kašovští z Oujezdce	str. 60., 61.
Kavka Mikuláš z Traskovce	str. 79.
Kladruby	str. 31.
Kladsko	str. 1., 11., 16., 44., 91., 160., 161.
Kláster Augustinův	str. 9., 14., 16., 24.
Kláster Cistercienský u Opočna	str. 18.
Klatovy	str. 5.
Klatovský Pavel, kněz	str. 70.
Klenovský Vilém	str. 44.
Z Klinštejna Kateřina	str. 117.
Kluky	str. 122.

Klusák Albrecht Šťastný	str. 116., 119., 120.
Knaut z Fahnenschwungu Křištof	str. 123.
Knobelius Václav, praedikant	str. 68., 93., 94.
Knyk z Pelikonu Rudolf	str. 120.
Kohoutov	str. 31., 41., 46., 155., 162.
Z Kokořova Ferdinand Jakub	str. 155., 159.
Kolda z Žampachu Jan	str. 25.
Kolín	str. 5., 19., 68., 81., 89., 94., 161.
Z Koloděj Jan	str. 30.
Kolkrejtr Kašpar	str. 129.
Z Kolovrat Vilím	str. 104.
Konečný Mikuláš	str. 73.
Konšelé	str. 6., 12.
Kopaniny les	str. 52., 155.
Kopidlanský z Rosenfeldu Jan str. 130., Václav	str. 135., 136.
Kordule ze Sloupna Jan Purkhart	str. 91., 119., 120., 131.
Kordulová Veronika	str. 117., 119.
Korybutovič Litevský Sigmund	str. 22.
Korynthus Jan, děkan	str. 67.
Kostel sv. Jakuba str. 3., 11., 13., 65., 84., 135., 145., 175., 176., 190., 193.	
Kostel sv. Mikuláše str. 7., 10., 11., 13., 16., 32., 45., 48., 82., 134., 145., 175., 176., 177., 197.	
Kostel Panny Marie, bývalý	str. 11., 13., 14., 16.
Kostelec n. Orlicí	str. 16., 129.
Kouřim	str. 19., 90.
Kozojedy	str. 116., 117., 120.
Kožešníci	str. 142.
Krábčice	str. 33., 34., 39., 165.
Krčín	str. 18.
Krcz (ma) Adam z Plotišt	str. 47.
Krejčí	str. 143.
Krinit Jan, děkan	str. 66.
Kroneberger z Kroneberku Křištof	str. 114.
Krupka Martin, řezbář	str. 177.
Křížová cesta	str. 177.
Křtitelnice	str. 32.
Kukus	str. 155., 161.
Kumburk	str. 33., 114.
Kustoš z Zubřího Jindřich	str. 116.
Kuten Jiří, děkan	str. 66.
Kutlof čili jatky	str. 77.
Kutná Hora	str. 18., 19., 34., 66., 90., 103.
Kutovec z Ourazu Benjamin	str. 48.
Lázně	str. 84., 86., 107., 181.
Lehnická knížata	str. 36.
Les pomezí	str. 3.
Libice	str. 1., 2.
Libřice	str. 117.
Z Lichtenburka Krušina Hýnek str. 19., Hajman	str. 31.
Z Lichtenštejna Gundakar Maxmilián str. 54., Karel	str. 54., 89.
Lipany	str. 24.
Literátský sbor	str. 68., 118., 190.

Litická Anna z Mečkova	str. 117.
Litická Johanka z Pašíněvsi	str. 60, 118., 119.
Litický z Šonova Adam Hertvík str. 119., Jan	str. 116., 119.
Litič	str. 66., 70.
Litobor, kněz	str. 12.
Litoměřice	str. 5., 37., 105.
Litomyšl	str. 19., 161., 177.
Z Lochenic Ješek	str. 15.
Z Losu Jindřich Otta	str. 89.
Lupák Matej	str. 22.
Z Lužan Hašek	str. 30.
Lysá	str. 3., 43.
Macer Jan, děkan	str. 65.
Magistrát zeměpanský	str. 191.
Makovec Václav	str. 79.
Mališovský Filip, děkan	str. 135., 136.
Malšovice	str. 153., 154.
Marschal z Lonconiers František	str. 131.
Marie Panny socha na náměstí	str. 151.
Martis Jakub, kněz	str. 71.
Matriky nejstarší	str. 134.
Mělník	str. 5., 24., 25., 46., 105, 165.
Městecký z Opočna Jan	str. 19., 23.
Mezříč	str. 70., 153.
Mičánová Kateřina Maxmiliána str. 120., Majdalena	str. 128.
Michna, hrabě	str. 156.
Mikuláš, farář Jaromeřský	str. 15.
Miletín	str. 68., 114., 128.
Z Miletínka Bořek Diviš str. 22., 24., Dětrich	str. 22., 25.
Z Miletínka Soběslav	str. 25.
Milič z Kroměříže	str. 15.
Millus Marek, kněz	str. 70.
Minorité	str. 98., 134.
Mirkovská z Tropěžic Rozina	str. 118.
Miskolesy	str. 122.
Mladota ze Solopisk František	str. 154, 159.
Molvice	str. 152.
Most řetězový	str. 194.
Mlynáři	str. 143.
Mussolinus Bartoloměj, kvardián	str. 98., 103., 115., 118., 134.
Myslík z Hyršova Vilém	str. 129.
Myškovna ze Žlunic Mariana	str. 121.
Mýto Vysoké str. 5., 8, 16., 24., 35., 46., 54., 68., 90., 114, 118., 119.	
Mžany	str. 60.
Náchod str. 15., 18., 25., 44., 67., 70., 97., 98., 104., 105., 117., 118., 119, 127., 153., 156., 160., 161, 165., 208.	
Z Náchoda a z Dubé Jan	str. 14.
Nedčlístě	str. 130., 153.
Neníkovský z Medonos Jan	str. 122., 124.
Z Neznášova Bavor	str. 15.
Nikolajdes M. Hradecký, kněz	str. 136.
Niseliuss Jan, kněz	str. 70.

Nos z Dražovic Mikuláš	str. 28.
Nové Dvory	str. 90.
Nové Město nad Metují str. 3., 66., 70., 89., 98., 103., 105., 137., 153., 162., 166.	
Nymburk	str. 19., 24., 70., 103.
Nymburský Jiří, kněz	str. 66.
Očko Jan, arcibiskup	str. 12.
Odkolek z Oujezdce Vilím	str. 103.
Oheň v Jaroměři r. 1446. str. 26., r. 1523. str. 34., r. 1548. str. 40., r. 1670. str. 145., r. 1780. str. 166.	
Ohně hasení řád	str. 143.
Okurka Jan, kněz	str. 65.
Oldřiš hrad	str. 2.
Olomouc	str. 8., 104., 161.
Olomúcký Jan, kněz	str. 70.
Ondřej, děkan ve Dvoře	str. 70.
Opočno	str. 90., 98., 161., 165.
Opolští knížata	str. 16.
Z Oppersdorfu Otto	str. 103.
Orebští bratři	str. 23.
Origenes David, správce školy	str. 72.
Otmar z Holohlav Zachař	str. 128.
Oujezdec Červený	str. 60.
Oujezdečtí z Oujezdce	str. 60., 127., 131.
Paka	str. 208.
Panští z Střezetic	str. 60., 61.
Z Pardubic Arnošt, arcibiskup	str. 9., 10.
Pardubice	str. 19., 131., 147.
Pátkovna z Veleně Mandalena	str. 118.
Pecingar z Bydčína Mikuláš str. 34., Albrecht Ctibor	str. 130.
Pekaři	str. 157., 159.
Pelhřimov	str. 89.
Z Perku Volf Jan	str. 61., 62.
Z Perštýna Jan	str. 39.
Perštejnský Petr, kněz	str. 93.
Pičín	str. 130., 135.
Pilníkov	str. 33.
Pirinius Jiří, kněz	str. 67., 208.
Piron z Gallionu František	str. 122.
Písařové radní	str. 58., 127., 171.
Písečná	str. 177.
Písek	str. 24., 81.
Pivovarnictví	str. 75., 138.
Plácel z Elbingu Václav	str. 60.
Ples	str. 15., 34., 52., 167.
Ples Jan na Chotěticích	str. 14.
Ples ze Sloupna Vaněk	str. 30.
Ples Heřmanský ze Sloupna Jan str. 62., Petr	str. 60., 118.
Plesský z Levína Jan	str. 39.
Plzeň	str. 5., 38., 88.
Poděbrady	str. 103., 191.
Z Poděbrad Jiří	str. 25., 26., 27.

Podlažice	str. 19.
Poláci v Jaroměři	str. 43.
Police	str. 162.
Policany Červené	str. 89.
Polička	str. 8., 24., 46.
Pošta	str. 172.
Potenštein	str. 16., 119., 129.
Prachatice	str. 24.
Praesentační právo	str. 148.
Primátoři	str. 58., 127., 170.
Probošt Jakub str. 13., 15., Petr str. 12., Štěpán	str. 20.
Probošství Všech Svatých na hradě Pražském	str. 10.
Prorub	str. 33., 34., 39.
Protivec z Karlova Jan Bohuslav	str. 119.
Předměřice	str. 79.
Přelouč	str. 174.
Ptáček z Pirkštejna Hynek	str. 25.
Pták, střelci k ptáku	str. 86.
Purkrechtní právo	str. 6.
Rabenhaupt z Suché Jindřich	str. 122.
Z Radicze Jan	str. 28.
Radnice	str. 196.
Z Ratěnic Štifried	str. 62.
Ratibořice	str. 153.
Rauner Jan, děkan	str. 93.
Reformace katolická	str. 93.
Remigius, převor	str. 20.
Z Risenburka Aleš, Beneš, Luchna, Rubín, Tas	str. 14.
Roháč z Dubé Jan	str. 24.
Rokycany	str. 136.
Rorátní kniha	str. 69.
Roudnice	str. 10., 43.
Rozběřice	str. 61.
Roztoky	str. 136.
Rožďalovice	str. 107., 128.
Rtyně	str. 165.
Rybářský řád	str. 31.
Rybníky	str. 35., 48., 111.
Rychta	str. 6., 26., 29.
Rychtáři císařští	str. 40., 57., 126., 169.
Rychtář městský	str. 56.
Řeč v knihách z 16. století	str. 79.
Řehoř, farář Černilovský	str. 80.
Řeznický cech	str. 77., 142.
Říkov	str. 14., 24.
Sádovští ze Sloupna	str. 61., 129., 131.
Sanguszko Dimitr	str. 43.
Sčítání obyvatelstva	str. 163.
Selské vzbouření	str. 98., 194.
Semonice	str. 155.
Sendražská Kateřina ze Staré Vody	str. 117., 119.
Sezemice	str. 19.

Silvár ze Silverštejna Adam	str. 33, 117., 120.
Silvárová Rozina z Tropěžic	str. 118.
Sírotci	str. 23.
Skalice	str. 23., 25., 71., 153., 161., 165.
Sklepy pod děkanstvím	str. 17.
Slavata z Košumberka Michal	str. 34.
Slavník	str. 1.
Slotov	str. 33., 35.
Ze Sloupna Žibřid na Dubenci	str. 30.
Slovanská lípa	str. 195.
Smidary	str. 71., 135.
Smřice	str. 25., 53., 98., 103., 153., 160., 165.
Ze Smřic Jan Albrecht	str. 114.
Smřický Jaroslav	str. 44.
Smislav, farář Náchodský	str. 15.
Soukennictví	str. 77.
Sounov	str. 131.
Staněk z Bořan Arnošt, Jakub	str. 62.
Stankovský Michal, děkan	str. 67.
Stanovice	str. 33.
Stav obležení	str. 196.
Stefanides Václav	str. 70.
Strachov	str. 22.
Strachovský ze Sloupna Jan Kordule	str. 31.
Strakové z Nedabylic str. 59., 60., 62., 115., 123., 128., 129., 130., 132.	
Střezetice	str. 123., 125.
Střezoměřice	str. 118.
Z Stubenberka Rudolf	str. 89., 114.
Studenecký z Pašiněvsi Adam	str. 122.
Suda Řenecký z Řenec Albrecht	str. 128.
Sudovna z Řenec Anna Marie	str. 122.
Svatoňovice	str. 117., 119.
Z Sveřts-Sporku Anna	str. 154.
Svidnice	str. 18., 161., 162.
Svinišťany	str. 34., 35., 39., 128.
Syrus Jiří, kněz	str. 70.
Šafgočová Marie Salomena	str. 120.
Šenkys z Šenkeys Jan Jiří str. 132., Eleonora	str. 130., 132.
Školství	str. 13., 71., 137., 156., 178., 194., 197.
Škornice Balbín z Vorličné Jiří	str. 63.
Škvorec	str. 70.
Šos, šosovní	str. 6.
Špata z Friedberku Jakub	str. 97.
Špitál městský	str. 31., 41., 52., 85.
Špork František, hrabě str. 173., Jan	str. 165.
Štěpánov	str. 173.
Štros z Kounic Otto	str. 105.
Švédové	str. 101., 103., 104., 105.
Šúd Eliáš ze Semanína	str. 67.
Tábor	str. 24.
Tancberk	str. 15.
Taurek z Rokytníka Václav	str. 33.

